

ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการณ์อนุรักษ์ป่าชายเลนตามแนวทางพระราชดำริ
ของชุมชนตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง

กานตนา สุวรรณโณ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายและการวางแผนสังคม
มหาวิทยาลัยทักษิณ

2554

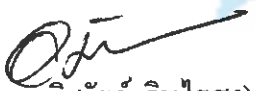

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายและการวางแผนสังคม มหาวิทยาลัยทักษิณ

ชื่อวิทยานิพนธ์ : ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลนตามแนวทางพระราชดำริ
ของชุมชนตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง
ชื่อ - ชื่อสกุลผู้ทำวิทยานิพนธ์ : นางสาวกานตนา สุวรรณโณ

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(อาจารย์ ดร. อิศรฐ์ รินโซง)

ประธานที่ปรึกษา

(รองศาสตราจารย์นิรันดร์ จุลทรัพย์)

กรรมการที่ปรึกษา

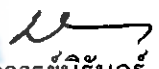
คณะกรรมการสอบปากเปล่าวิทยานิพนธ์

(รองศาสตราจารย์ ดร. วันชัย ธรรมสังการ)

ประธานกรรมการ

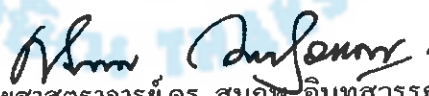

(อาจารย์ ดร. อิศรฐ์ รินโซง)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์นิรันดร์ จุลทรัพย์)

กรรมการ

มหาวิทยาลัยทักษิณอนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายและการวางแผนสังคม ของมหาวิทยาลัยทักษิณ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมภพ อินทสุวรรณ)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ ๗ เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2554

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยทักษิณ

บทคัดย่อ

ชื่อวิทยานิพนธ์ : ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลนตามแนวทางพระราชดำริ

ของชุมชนตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง

ชื่อ – ชื่อสกุลผู้ทำวิทยานิพนธ์ : นางสาวกานตนา สุวรรณโณ

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : อาจารย์ ดร. อิศรฐ์ รินโสง และ

รองศาสตราจารย์นิรันดร์ จุลทรัพย์

ปริญญาและสาขาวิชา : ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายและการวางแผนสังคม

ปีการศึกษาที่สำเร็จ : 2553

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลนตามแนวทางพระราชดำริของชุมชนตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง และเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลนตามแนวทางพระราชดำริของชุมชนตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 287 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและสถิติการถดถอยพหุคูณแต่ละขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย พบว่า

1. พฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลนตามแนวพระราชดำริของชุมชน โดยภาพรวมมีพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลนอยู่ในระดับปฏิบัติบางครั้ง
2. ปัจจัยทางสังคมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลนตามแนวพระราชดำริของชุมชนตำบลนาเกลือ คือ การใช้ประโยชน์จากป่าชายเลน ทักษะคิดที่มีต่อการอนุรักษ์ป่าชายเลน และการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน ส่วนปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลน คือ อาชีพประมง และอาชีพธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย

Abstract

Thesis Title : Factors Affecting Behaviors of Naklue Subdistrict Community, Kantang District, Trang Province in Conserving Mangroves in Compliance with the Royal Initiative

Author : Miss Kantana Suwanno

**Advisors : Dr. Issarat Rinthaisong and
Assoc. Prof. Niran Jullasap**

Degree and Program : Master of Art in Policy and Social Planning

Year of Graduation : 2010

The objectives of the research were to study the behavior of Naklue Subdistrict Community, Kantang District, Trang Province in conserving mangroves in compliance with the royal initiative and to identify factors affecting such behaviors. The sample included 287 residents of the community and the data were analyzed with descriptive statistics and stepwise multiple regression analysis. The findings of the study reveal the following.

1. Overall, the behaviors of the residents in conserving mangroves fall in the category of 'occasionally carried out.'
2. Social factors affecting conservation behaviors include utility of mangroves forest, attitude towards mangrove conservation and information acquisition about mangrove conservation and personal factors affecting conservation behaviors include fishery occupation and self-employed business/trade occupation.

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณา ช่วยเหลือ แนะนำ และให้คำปรึกษา อย่างดียิ่งจาก อาจารย์ ดร. อิศรฐ์ รินโรสง ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ นิรันดร์ จุลทรัพย์ กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งเป็นผู้ที่ให้คำปรึกษา ให้กำลังใจและดูแล ช่วยเหลือด้วยดีตลอดมา ผู้วิจัยขอขอบพระคุณทั้งสองท่านเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. วันชัย ธรรมสังการ คณะกรรมการสอบปากเปล่า วิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำแนะนำ และตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ขอขอบพระคุณคณาจารย์ มหาวิทยาลัยทักษิณทุกท่าน ที่ถ่ายทอดความรู้และ ประสบการณ์ที่มีคุณค่ายิ่ง ให้แก่ผู้วิจัยตลอดระยะเวลาที่ศึกษาจนดำเนินการวิจัยสำเร็จ

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน ที่กรุณาเสียสละเวลาเพื่อตรวจสอบ คุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และได้กรุณาตรวจสอบ ปรับปรุง แก้ไขข้อบกพร่อง และให้ คำแนะนำในการสร้างเครื่องมือให้ถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณประชาชนตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรังทุกท่านที่เป็นกลุ่ม ตัวอย่างที่ให้ความอนุเคราะห์และความสะดวกในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย ตลอดจนที่ให้ความ ร่วมมือในการเก็บข้อมูลเป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณคุณพ่อ คุณแม่ ญาติพี่น้องครอบครัวสุวรรณโณ ที่คอยช่วยเหลือ สนับสนุนทั้งด้านกำลังใจและกำลังทรัพย์ด้วยดีตลอดมา นอกจากนี้ยังมีผู้ให้ความร่วมมือช่วยเหลือ อีกหลายท่าน ซึ่งผู้วิจัยไม่สามารถกล่าวนามในที่นี้ได้หมด จึงขอขอบคุณทุกท่านเหล่านั้นไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

และสุดท้ายขอขอบคุณ พี่ ๆ และเพื่อน ๆ สาขาวิชา นโยบายและการวางแผนสังคม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณทุกคน ที่คอยเป็นกำลังใจให้การสนับสนุนและดูแลช่วยเหลือ ด้วยดีมาตลอดจนทำให้งานวิจัยฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์

คุณค่าทั้งหลายที่ได้รับจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นกตัญญูแก่เวทีแค่บิดา มารดา และบูรพาจารย์ที่เคยอบรมสั่งสอน รวมทั้งผู้มีพระคุณทุกท่าน

กานตนา สุวรรณโณ

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	6
สมมติฐานของการวิจัย	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
ขอบเขตของการวิจัย	7
นิยามศัพท์เฉพาะ	8
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	11
แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรม	13
แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	28
แนวคิดเกี่ยวกับทรัพยากรป่าชายเลน	43
ระบบการจัดการในปัจจุบันเกี่ยวกับป่าชายเลน	55
แนวพระราชดำริเกี่ยวกับโครงการพัฒนาป่าชายเลนตามแนวพระราชดำริ	72
ข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่ทำการศึกษา ตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง	79
ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์	85
กรอบแนวคิดในการวิจัย	101
3 วิธีดำเนินการวิจัย	102
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	102
เครื่องมือและวิธีสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	104
วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล	111
วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	112
4 ผลการวิจัย	116
สัญลักษณ์ทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	116
การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	119
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	119

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5 บทย่อ สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	139
บทย่อ	139
สรุปผล	140
อภิปรายผล	142
ข้อเสนอแนะ	161
บรรณานุกรม	164
ภาคผนวก	174
ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ	175
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์	177
ภาคผนวก ค เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	182
ภาคผนวก ง ค่าดัชนีความสอดคล้อง	193
ภาคผนวก จ เฉลยคำตอบแบบสอบถาม	198
ประวัติย่อผู้วิจัย	201

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 สรุปมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และการจัดการป่าชายเลน	58
2 สรุปโครงการบางโครงการที่ได้ริเริ่มการอนุรักษ์ป่าชายเลน	76
3 การประกอบอาชีพของประชาชนตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง	81
4 การนับถือศาสนาของประชาชนตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง	82
5 จำนวนครัวเรือนตัวอย่างที่ทำการศึกษา	104
6 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามที่เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	111
7 จำนวนและค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ด้านเพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัว ระยะเวลาที่อยู่อาศัย ในชุมชน จำนวนสมาชิกในครอบครัว ประสบการณ์เกี่ยวกับปัญหาการทำลายป่าชายเลน การเข้าร่วมกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ป่าชายเลน และการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับ การอนุรักษ์ป่าชายเลน	120
8 จำนวนและค่าร้อยละ ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลนตาม แนวทางพระราชดำริของชุมชนตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง	123
9 จำนวนและค่าร้อยละ ของความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลนตามแนว ทางพระราชดำริของชุมชนตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง จำแนกเป็น รายข้อคำถาม	123
10 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยด้านการใช้ประโยชน์จากป่าชายเลน ของชุมชนตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง จำแนกเป็นรายข้อและ ภาพรวม	126
11 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยด้านทัศนคติที่มีต่อการอนุรักษ์ ป่าชายเลน ของชุมชนตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง จำแนกเป็นรายข้อและ ภาพรวม	127
12 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยด้านพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลน ของชุมชนตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง จำแนกเป็นรายข้อ และภาพรวม	129
13 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางสังคม	132

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
14 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของตัวแปรอิสระ การใช้ประโยชน์จากป่าชายเลน (App) ทศนคติที่มีต่อการอนุรักษ์ป่าชายเลน (Att) การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน (Con) อาชีพประมง (Occ4) อาชีพธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย (Occ5) ของชุมชนตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง	136
15 ค่าสัมประสิทธิ์การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของตัวแปรอิสระ การใช้ประโยชน์จากป่าชายเลน (App) ทศนคติที่มีต่อการอนุรักษ์ป่าชายเลน (Att) การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน (Con) อาชีพประมง (Occ4) อาชีพธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย (Occ5) ของชุมชนตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง	137
16 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) ของแบบสอบถามการใช้ประโยชน์จากป่าชายเลน	194
17 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) ของแบบสอบถามความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน	195
18 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) ของแบบสอบถามทัศนคติที่มีต่อการอนุรักษ์ป่าชายเลน	196
19 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) ของแบบสอบถามพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลน	197

สารบัญภาพประกอบ

ภาพที่	หน้า
1 ขั้นตอนการเกิดพายุไต้ฝุ่น	19
2 แสดงแผนที่ตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง	79
3 แสดงขอบเขตของป่าชายเลนและชายฝั่งของ หมู่ที่ 1, 2 และ 3	83
4 แสดงขอบเขตของป่าชายเลนและชายฝั่งของ หมู่ที่ 4, 5 และ 6	84
5 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย	101

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีพื้นที่ป่าชายเลนมากเป็นอันดับ 9 ของประเทศในทวีปเอเชีย จากประเทศที่มีป่าชายเลนทั้งสิ้น 19 ประเทศ โดยเรียงลำดับประเทศที่มีพื้นที่ป่าชายเลนจากมากไปน้อย คือ อินโดนีเซีย ออสเตรเลีย พม่า ปาปัวนิวกินี บังกลาเทศ ปากีสถาน เวียดนาม ฟิลิปปินส์ และไทย จากการสำรวจป่าชายเลนในประเทศไทยจากภาพถ่ายทางดาวเทียมในปี พ.ศ. 2539 ปรากฏว่ามีพื้นที่ป่าชายเลนทั้งหมดจำนวน 1,047,387 ไร่ ซึ่งพื้นที่ป่าชายเลนโดยส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่ภาคใต้ประมาณ 934,218 ไร่ โดยพบว่าจังหวัดที่มีป่าชายเลนเหลืออยู่มากที่สุด คือ พังงา 190,262 ไร่ อันดับสอง คือ สตูล 183,400 ไร่ อันดับสาม คือ กระบี่ 176,706 ไร่ อันดับสี่ คือ ตรัง 150,600 ไร่ จังหวัดที่มีป่าชายเลนเหลืออยู่น้อยที่สุดคือ ประจวบคีรีขันธ์ 268 ไร่ (วีรวัฒน์ ชีรประสาธน์. 2545 : 33 - 37)

พื้นที่ชายฝั่งทะเลของประเทศไทย ประกอบด้วยชายฝั่งอ่าวไทยและชายฝั่งอันดามันมีความยาวรวมทั้งสิ้นประมาณ 2,600 กิโลเมตร ใน 23 จังหวัด โดยชายฝั่งทะเลด้านอ่าวไทยมีความยาวประมาณ 1,650 กิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่ชายฝั่งทะเลของ 17 จังหวัด ได้แก่ กรุงเทพมหานคร สมุทรปราการ สมุทรสาคร สมุทรสงคราม เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ ตรัง จันทบุรี ระยอง ชลบุรี ฉะเชิงเทรา ชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช สงขลา ปัตตานีและนราธิวาส ส่วนชายฝั่งทะเลอันดามันมีความยาวประมาณ 950 กิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่ชายฝั่งทะเลของ 6 จังหวัด ได้แก่ ระนอง พังงา ภูเก็ต กระบี่ ตรังและสตูล พื้นที่ชายฝั่งทะเลไทยเป็นพื้นที่การพัฒนาเศรษฐกิจหลักของประเทศมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทั้งในด้านอุตสาหกรรม การคมนาคมขนส่ง การเกษตรกรรม การท่องเที่ยวและการพัฒนาด้านบริการอื่น ๆ อีกมากมาย โดยเฉพาะเป็นที่ตั้งของนิคมอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ แหล่งผลิตพลังงานปิโตรเคมี ขณะเดียวกันก็ใช้เป็นพื้นที่เพื่อการนันทนาการและการท่องเที่ยว และที่สำคัญยังเป็นที่ตั้งของชุมชนใน 23 จังหวัดชายฝั่งทะเล ดังนั้นตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา 20 ปีที่ผ่านมาจึงมีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลและชายฝั่งอย่างมหาศาล มีการบุกรุกทำลายเปลี่ยนแปลงสภาพธรรมชาติในเกือบทุกพื้นที่ ทั้งทรัพยากรป่าชายเลน ป่าชายหาด หญ้าทะเล และแนวปะการัง ตลอดจนทรัพยากรสัตว์น้ำ โดยมีการก่อสร้างโครงสร้างเพื่อการพัฒนาประเทศในหลากหลายรูปแบบ ดังเช่น การถมทะเล การขุดลอกร่องน้ำทางเดินเรือ การสร้างท่าเทียบเรือ โรงงานอุตสาหกรรม ถนนเลียบชายฝั่ง เชื้อเพลิงถ่านหิน โรงแรม

รีสอร์ท บ้านพักตากอากาศ ตลอดจนบ้านเรือนของราษฎร ส่งผลให้ความสมดุลตามธรรมชาติของชายฝั่งถูกทำลายอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. 2550 : 3 - 4)

ป่าไม้เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญและจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ทั้งทางตรงและทางอ้อม เนื่องจากป่าไม้เป็นสิ่งที่เอื้ออำนวยให้มนุษย์ได้รับปัจจัยสี่ คือ ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม อาหารและยารักษาโรค ถ้าหากขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจะเกิดปัญหาค่อมมนุษย์และเป็นข้อจำกัดที่สำคัญของการพัฒนา ซึ่งจะเห็นได้ว่าปัจจุบันทั่วโลกได้ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในลำดับต้น ๆ เพราะเป็นแหล่งรวมของทรัพยากรธรรมชาติอื่นอีกมากมาย (สุกาญจน์ รัตนเลิศนุสรณ์. 2550 : 78) โดยเฉพาะทรัพยากรป่าชายเลนนับเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าและมีความสำคัญให้ประโยชน์แก่มนุษย์นานัปการทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม อดีตมนุษย์กับธรรมชาติพึ่งพากันอย่างมีความสุข เนื่องจากความสมดุลในระบบนิเวศต่างจากปัจจุบันด้วยความเจริญเติบโตแบบหยุดไม่อยู่ของทุกสรรพสิ่งบนโลก ทำให้ความไม่พอดีเกิดขึ้นอย่างมากมาย มนุษย์เริ่มที่จะเอาเปรียบธรรมชาติทุกวิถีทางเพื่อผลประโยชน์ของตนเอง โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดตามมา (สายสุดา เกตุประกอบ และ สมเกียรติ เจ๊ะสา. 2551 : 2)

ป่าชายเลน (Mangrove Forest) เป็นสังคมพืชที่ขึ้นอยู่ตามบริเวณชายฝั่งทะเล ปากน้ำ หรืออ่าวที่มีน้ำทะเลท่วมถึงในช่วงที่น้ำทะเลขึ้นสูงสุด เป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งที่มีคุณค่าอย่างมหาศาล ประกอบด้วยพันธุ์ไม้หลากหลายชนิดประเภทพืชใบเขียวตลอดปี (Evergreen Species) ซึ่งส่วนใหญ่ประกอบด้วยไม้สกุลโกงกาง (*Rhizophora sp.*) และมีไม้ตระกูลอื่นปะปน เช่น แสม (*Avicennia sp.*) ลำพู (*Sonneratia caseolaris*) และฝาดดอกขาว (*Lumnitzera racemosa*) เป็นต้น ป่าชายเลนเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญหลายด้านทั้งด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ การเป็นวัตถุดิบในการนำมาซึ่งพลังงานเชื้อเพลิง เช่น ถ่าน ไม้ฟืน ด้านนิเวศวิทยา ได้แก่ ช่วยรักษาความสมดุลของระบบนิเวศโดยการเป็นแหล่งผลิตเพิ่มปริมาณออกซิเจนในอากาศ พันธุ์พืชป่าชายเลนสามารถช่วยลดซับสิ่งปนเปื้อนต่าง ๆ โดยการฟอกน้ำเสียให้กลายเป็นน้ำสะอาด นอกจากนี้ป่าชายเลนยังเปรียบเสมือนบ้านหรือที่อยู่พักพิงของสิ่งมีชีวิตนานาชนิดบริเวณชายฝั่งทะเล โดยเฉพาะสัตว์น้ำซึ่งป่าชายเลนมีความจำเป็นอย่างยิ่งเพราะเป็นที่วางไข่และอนุบาลตัวอ่อน วงจรชีวิตของสัตว์น้ำจึงมีความสัมพันธ์กับป่าชายเลนอย่างใกล้ชิด ประโยชน์ที่สำคัญของป่าชายเลนอีกประการคือ ในด้านสิ่งแวดล้อมป่าชายเลนทำหน้าที่เสมือนแนวเขื่อนธรรมชาติป้องกันคลื่นลมพายุ ลดปัญหาการกัดเซาะชายฝั่ง ลดอันตรายต่อชุมชน และลดการสูญเสียทรัพยากรชายฝั่ง แม้ว่าความสำคัญของป่าชายเลนที่เป็นส่วนช่วยในการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศยังมีไม่

มากนัก แต่มีความสำคัญต่อการครองชีพและความเป็นอยู่ โดยเฉพาะผู้คนที่อาศัยอยู่โดยรอบป่าชายเลนและชายฝั่งที่มีวิถีชีวิตผูกพันกับแหล่งอาหาร และมีรายได้ที่มาจากทรัพยากรจากป่าชายเลน จนชาวประมงบริเวณชายฝั่งได้เปรียบป่าชายเลนเสมือน “อู่ข้าวอู่น้ำ” ด้วยประโยชน์นานัปการนี้ (สุเมธ ตันติเวชกุล. 2543 : 1 - 2)

ในอดีตป่าชายเลนของประเทศไทยมีอยู่มากกว่า 2 ล้านไร่ แต่ปัจจุบันได้ลดจำนวนลงเหลือประมาณครึ่งหนึ่งของที่เคยมี ด้วยสาเหตุต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบุกรุกทำลาย การเข้าทำประโยชน์ เนื่องมาจากการที่มีกิจกรรมต่าง ๆ เข้าไปดำเนินการในพื้นที่ป่าชายเลนมากยิ่งขึ้น กิจกรรมเหล่านี้ ได้แก่ การบุกรุกพื้นที่ป่าชายเลนเพื่อการเพาะเลี้ยงกุ้ง การทำเหมืองแร่ การทำนาเกลือ การทำเกษตรกรรม การขยายตัวของชุมชน การสร้างท่าเทียบเรือ การสร้างถนนและสายส่งไฟฟ้า การสร้างโรงงานอุตสาหกรรม และการขุดลอกร่องน้ำ ซึ่งผลจากกิจกรรมดังกล่าว ทำให้พื้นที่ป่าชายเลนในประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก เนื่องมาจากการที่ประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในการใช้ประโยชน์จากป่าชายเลนที่ถูกต้องและเหมาะสม (สวัน เสน่หา. 2551 : 3)

เป้าหมายในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (2550 - 2554) คือ รักษาความอุดมสมบูรณ์ของฐานทรัพยากรและความหลากหลายทางชีวภาพโดยให้มีพื้นที่ป่าไม้ไว้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 33 และต้องเป็นพื้นที่ป่าอนุรักษ์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 18 ของพื้นที่ประเทศ รักษาพื้นที่ทำการเกษตรในเขตชลประทานไว้ไม่น้อยกว่า 31,000,000 ไร่ และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมต่อการดำรงคุณภาพชีวิตที่ดีและไม่เป็นภัยคุกคามต่อระบบนิเวศ (คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2550 : 111) ซึ่งสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้บัญญัติสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย และแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตามมาตรา 66 บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน และมาตรา 67 สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมทั้งกับรัฐและชุมชนในการอนุรักษ์ บำรุงรักษา และการได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และในการคุ้มครอง ส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ดำรงชีพอยู่ได้อย่างปกติและต่อเนื่องในสิ่งแวดล้อมที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ หรือคุณภาพชีวิตของตน ย่อมได้รับความคุ้มครองตามความเหมาะสม (สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ. 2550 : 18 - 19)

สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ทรงสนพระทัยและห่วงใยทรัพยากรป่าไม้ชายเลนของชาติเป็นอย่างยิ่ง โดยทรงขอไม่ให้ทำลายป่าชายเลนเพื่อให้คนไทยมีอาหารทะเลรับประทานอย่างเพียงพอ รัฐบาลและกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง จึงจัดทำโครงการปลูกป่าชายเลนถาวรเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เนื่องในโอกาสทรงเจริญพระชนมพรรษา 72 พรรษา ในปี พ.ศ. 2547 จัดทำขึ้นเพื่อสนองพระราชดำริและสืบสานพระราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เนื่องในโอกาสทรงเจริญพระชนมพรรษา 72 พรรษา รณรงค์และส่งเสริมให้ปวงชนชาวไทยทุกหมู่เหล่าร่วมกันฟื้นฟูป่าชายเลนให้กลับคืนความอุดมสมบูรณ์และเพื่อฟื้นฟูทะเลไทยให้กลับคืนความอุดมสมบูรณ์และมีศักยภาพในการอำนวยผลผลิตสัตว์น้ำอย่างยั่งยืน รวมทั้งเกื้อกูลต่อการเพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพและรักษาสภาพแวดล้อมของระบบนิเวศป่าชายเลน ระบบนิเวศชายฝั่ง และระบบนิเวศทางทะเลให้เป็นไปอย่างสมดุลโดยมีเป้าหมายครอบคลุมพื้นที่ป่าชายเลนจำนวน 720,000 ไร่ มีระยะเวลาดำเนิน 10 ปี (ระยะที่ 1 ปีงบประมาณ 2547 - 2551 และระยะที่ 2 ปีงบประมาณ 2552 - 2561) กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง โดยสำนักอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน ได้ดำเนินการประชาสัมพันธ์และรณรงค์ให้ราษฎรร่วมกันฟื้นฟูป่าชายเลนโดยมีกิจกรรมหลัก คือ ปลูกป่าชายเลนในพื้นที่สำคัญเร่งด่วน จำนวน 52,000 ไร่ ปลูกเสริมและปรับปรุงสภาพป่าชายเลน จำนวน 368,000 ไร่ และจัดทำเขตพิทักษ์ป่าชายเลน รัศมีสัตว์น้ำ จำนวน 300,000 ไร่ (กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. 2550 : 41)

จังหวัดตรัง ตั้งอยู่ทางภาคใต้ของประเทศไทย เป็นจังหวัดที่มีพื้นที่จังหวัดเลียบชายฝั่งทะเลตะวันตกของมหาสมุทรอินเดีย ยาวตลอดแนวเขตจังหวัดถึง 119 กิโลเมตร มีพื้นที่รวมทั้งสิ้น 4,941.439 ตารางกิโลเมตร หรือ 3,088,399,375 ไร่ ภูมิประเทศเป็นที่ราบสูง จากเชิงเขาบรรทัดลาดต่ำลงมาจนจดฝั่งอันดามัน สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่โดยทั่วไปจะเป็นเนินสูง ๆ ต่ำ ๆ สลับด้วยภูเขาใหญ่เล็กกระจัดกระจายอยู่ทั่วไป พื้นที่ราบเรียบมีจำนวนน้อยซึ่งใช้เพาะปลูกข้าว ทางทิศตะวันออกมีเทือกเขาบรรทัดยาวจากเหนือจดใต้ และเป็นเส้นแบ่งเขตแดนระหว่างตรังกับพัทลุง มีพื้นที่ป่าประมาณร้อยละ 20 ของพื้นที่จังหวัด สภาพป่าเป็นป่าดิบชื้น สำหรับท้องที่ที่อยู่ติดกับทะเลมีป่าชายเลนที่ยังคงมีความอุดมสมบูรณ์ และมีพื้นที่เป็นเกาะจำนวน 46 เกาะ อยู่ในพื้นที่อำเภอกันตัง 12 เกาะ อำเภอปะเหลียน 13 เกาะ และอำเภอสิเกา 21 เกาะ (สำนักงานจังหวัดตรัง. 2552 : 1) ในอดีตมีพื้นที่ป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์ตลอดแนวชายฝั่งทะเล จากการสำรวจของสำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (สุภัญญา มารศรี. 2543 : 21) พบว่า ในปี พ.ศ. 2522 จังหวัดตรัง มีพื้นที่ป่าชายเลน 205,400 ไร่ และในปี พ.ศ. 2539 พื้นที่ป่าชายเลนลดลงเหลือเพียง 150,596.75 ไร่ แสดงให้เห็นว่าในระยะเวลา 17 ปี พื้นที่ป่าชายเลนลดลงถึง 54,803.25 ไร่

(สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อม. 2540) อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าในปี พ.ศ. 2534 จะมีป่าชายเลนเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2529 เป็นจำนวน 28,581.25 ไร่ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า พื้นที่ป่าชายเลนจะกลับลดลงได้อีก ป่าชายเลนที่เพิ่มขึ้นนี้นอกเหนือจากการปลูกป่าโดยภาครัฐแล้ว ส่วนหนึ่งเกิดขึ้นจากพื้นที่ป่าชายเลนที่งอกใหม่โดยธรรมชาติ ที่สำคัญคือ มีการปลูกทดแทนโดยราษฎรในท้องถิ่น

ตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง เป็นตำบลหนึ่งใน 13 ตำบล ของอำเภอกันตัง จังหวัดตรัง ห่างจากที่ว่าการอำเภอกันตังมาทางทิศตะวันตกของอำเภอกันตัง ระยะห่างจากอำเภอกันตังประมาณ 26 กิโลเมตร มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 6,875 ไร่ หรือ 10.9 ตารางกิโลเมตร มีลักษณะพื้นที่เป็นชายฝั่งทะเลอันดามัน มีพื้นที่ทั่วไปเป็นเนินเตี้ย ๆ อาณาเขต ด้านทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลบางสัก ตำบลบ่อน้ำร้อน ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลเกาะลิบง ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลกันตังใต้ และทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลบางสัก แบ่งการปกครองออกเป็น 6 หมู่บ้านในแต่ละหมู่บ้านจะมีพื้นที่ติดกับป่าชายเลนทุกหมู่บ้าน จากการสำรวจพบว่าหมู่ที่ 1 บ้านหาดทรายขาวมีพื้นที่ป่าชายเลนประมาณ 1,500 ไร่ หมู่ที่ 2 บ้านนาเกลือเหนือมีพื้นที่ป่าชายเลนประมาณ 1,000 ไร่ หมู่ที่ 3 บ้านนาเกลือใต้มีพื้นที่ป่าชายเลนประมาณ 1,800 ไร่ หมู่ที่ 4 บ้านพระม่วงมีพื้นที่ป่าชายเลนประมาณ 1,500 ไร่ หมู่ที่ 5 บ้านท่าโตะเมงมีพื้นที่ป่าชายเลนประมาณ 1,100 ไร่ และหมู่ที่ 6 บ้านแหลมสะทอนมีพื้นที่ป่าชายเลนประมาณ 2,700 ไร่ (สถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 30 กันตัง ตรัง. 2551 : 10 - 19)

จากความสำคัญของป่าชายเลนข้างต้น ชุมชนจึงต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าชายเลน ตระหนักและเล็งเห็นว่าป่าชายเลนมีคุณค่ามหาศาล โดยเฉพาะกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ริมฝั่งทะเลและยึดการทำประมงชายฝั่งเป็นอาชีพหลัก การทำประมงชายฝั่งหรือประมงชาวบ้านเป็นอาชีพที่มีมาตั้งแต่โบราณและเป็นที่ยอมรับของชาวบ้านในประเทศไทยเนื่องจากความยากจน การศึกษาน้อยและที่สำคัญใช้เงินในการลงทุนไม่มากและมีผลตอบแทนจากการทำงานอยู่ในระดับที่น่าพอใจ ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรม การอนุรักษ์ป่าชายเลนตามแนวทางพระราชดำริ โดยผู้วิจัยได้มุ่งศึกษาปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมอนุรักษ์ป่าชายเลน ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางสังคมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมอนุรักษ์ป่าชายเลนประกอบด้วย ประสบการณ์เกี่ยวกับปัญหาการทำลายป่าชายเลน การเข้าร่วมกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ป่าชายเลน การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ การใช้ประโยชน์จากป่าชายเลน ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน ทักษะชีวิตที่มีต่อการอนุรักษ์ป่าชายเลน และพฤติกรรมอนุรักษ์ป่าชายเลน เพื่อจะได้ใช้เป็นแนวทางปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนให้เหมาะสมของประชาชนตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง และนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ป่าชายเลนในปัจจุบันอย่างสูงสุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลนตามแนวทางพระราชดำริของชุมชนตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลนตามแนวทางพระราชดำริของชุมชนตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง

สมมติฐานของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ได้ตั้งสมมติฐานของการวิจัยดังต่อไปนี้

1. พฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลนตามแนวทางพระราชดำริของชุมชนตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง อยู่ในระดับบางครั้ง
2. ปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยทางสังคมที่แตกต่างกันมีพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลนตามแนวทางพระราชดำริของชุมชนตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรังแตกต่างกัน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ประชาชนในพื้นที่ทำการศึกษาวิจัยมีความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์ป่าชายเลน เป็นไปในแนวทางที่ถูกต้องและเป็นการกระตุ้นในการสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนเกิดความรักความหวงแหนในทรัพยากรที่ท้องถิ่นมีอยู่ให้เพิ่มขึ้น
2. เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า เป็นแนวทางสำหรับบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาการอนุรักษ์ป่าชายเลน ตลอดจนการปลูกฝังทัศนคติในการอนุรักษ์ ป้องกัน และแก้ปัญหาเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลนอันนำไปสู่พฤติกรรมหรือผลในการปฏิบัติอย่างแท้จริง
3. เพื่อนำไปใช้เป็นตัวอย่างหรือกำหนดเป็นแนวทางในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้กับกลุ่มประชาชนที่สนใจในโครงการอนุรักษ์ป่าชายเลน พร้อมทั้งเตรียมการในแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ทันล่วงหน้า
4. ข้อมูลและผลที่ได้รับจากการศึกษานี้จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานของรัฐไม่ว่าจะเป็นกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง กรมป่าไม้ กรมประมงและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องที่จะนำไปใช้ในการวางแผน เผยแพร่ และประชาสัมพันธ์ให้กับผู้ที่สนใจหรือประชาชนในจังหวัด ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนตามแนวทางพระราชดำริ

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลนตามแนวทางพระราชดำริของชุมชนตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง มีการศึกษาขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนหมู่ที่ 1, 2, 3, 4, 5 และ 6 ตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง ซึ่งจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 1,019 ครัวเรือน คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยสูตรยามาเน (Yamane) ได้กลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษาครั้งนี้ 287 ตัวอย่าง โดยใช้เทคนิคการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling)

2. ขอบเขตด้านตัวแปร ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ จำแนกได้ดังนี้

2.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่

2.1.1 ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย

- เพศ
- อายุ
- อาชีพ
- ระดับการศึกษา
- รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัว
- ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน
- จำนวนสมาชิกในครอบครัว

2.1.2 ปัจจัยทางสังคม ประกอบด้วย

- ประสบการณ์เกี่ยวกับปัญหาการทำลายป่าชายเลน
- การเข้าร่วมกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ป่าชายเลน
- การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์
- การใช้ประโยชน์จากป่าชายเลน
- ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน
- ทักษะชีวิตที่มีต่อการอนุรักษ์ป่าชายเลน

2.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ พฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลนของประชาชน ตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง มี 4 ด้าน ได้แก่ 1) การใช้ทรัพยากรป่าชายเลน 2) การดูแลรักษาและป้องกันทรัพยากรป่าชายเลน 3) การฟื้นฟูทรัพยากรป่าชายเลน 4) การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการศึกษาครั้งนี้ มุ่งศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลนตามแนวทางพระราชดำริของชุมชนตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง ปัจจัยที่ศึกษา แบ่งเป็น 2 ด้าน คือ ปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยทางสังคม

4. ขอบเขตด้านพื้นที่ในการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยทำการศึกษาที่พื้นที่ชุมชน หมู่ที่ 1, 2, 3, 4, 5 และ 6 ตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ปัจจัยส่วนบุคคล หมายถึง ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลน ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัว ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน และจำนวนสมาชิกในครอบครัว

2. ปัจจัยทางสังคม หมายถึง ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลน ได้แก่ ประสบการณ์เกี่ยวกับปัญหาการทำลายป่าชายเลน การเข้าร่วมกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ป่าชายเลน การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับป่าชายเลน การใช้ประโยชน์จากป่าชายเลน ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน และทัศนคติที่มีต่อการอนุรักษ์ป่าชายเลน

2.1 การเข้าร่วมกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ หมายถึง การเข้าร่วมหรือมีส่วนร่วมหรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันรักษา การฟื้นฟูและการสงวนของหายาก การใช้ประโยชน์ เช่น การปลูกป่าในวันสำคัญต่าง ๆ การประชาสัมพันธ์ด้านการอนุรักษ์ป่าชายเลน

2.2 การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ หมายถึง การได้รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนผ่านโทรทัศน์ หอกระจายข่าว เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้นำท้องถิ่น และผ่านสื่ออื่น ๆ เช่น หนังสือพิมพ์ เพื่อนบ้าน

2.3 การใช้ประโยชน์จากป่าชายเลน หมายถึง การนำป่าชายเลน มาใช้ประโยชน์อย่างถูกต้องเหมาะสมตามหลักวิชาการ ทั้งทางตรง คือการใช้ที่ดินทำกิน การใช้ไม้ ทำฟืน ถ่าน ก่อสร้างที่อยู่อาศัย ทำเครื่องมือเครื่องใช้ และส่วนต่าง ๆ ของพันธุ์ไม้ป่าชายเลนทำอาหารและสมุนไพร และทางอ้อมคือการจับสัตว์น้ำ การท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ และใช้เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้

2.4 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน หมายถึง ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องของประชาชน เกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรป่าชายเลนที่มีอยู่อย่างเหมาะสม รู้จักวิธีสงวนหรือเก็บรักษาไว้ หรือใช้อย่างชาญฉลาดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและนานที่สุด

2.5 ทักษะที่มีต่อการอนุรักษ์ป่าชายเลน หมายถึง การแสดงความคิดเห็น ความรู้สึกของบุคคลภายในชุมชนต่อการอนุรักษ์ป่าชายเลน ที่ทำให้บุคคลมีความโน้มเอียงในการแสดงพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน

3. ประชาชน หมายถึง บุคคลที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนหรือคู่สมรสของหัวหน้าครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในหมู่ที่ 1, 2, 3, 4, 5 และ 6 ตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง

4. พฤติกรรม หมายถึง การกระทำหรือกิจกรรมการตอบสนองของบุคคล ซึ่งอาจเป็นไปโดยไม่รู้สึกรู้ส หรือมีจุดมุ่งหมาย และตรึกตรองอย่างดีแล้ว โดยมีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และ การปฏิบัติเป็นตัวก่อให้เกิดบุคคลแสดงพฤติกรรมออกมา ซึ่งอาจจะเป็นพฤติกรรมที่สังเกตได้หรือไม่ได้ และอาจเป็นพฤติกรรมที่ถูกหรือผิดก็ได้

5. พฤติกรรมการอนุรักษ์ หมายถึง การปฏิบัติตัวของประชาชนในชุมชนเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากร การดูแลรักษาและป้องกันทรัพยากรป่าชายเลน การฟื้นฟูทรัพยากรป่าชายเลนและรวมถึงการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน เพื่อให้สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้นาน

5.1 การใช้ทรัพยากรป่าชายเลน หมายถึง การที่บุคคลรู้จักการใช้ทรัพยากรอยู่ในขีดจำกัด ควบคุมและลดกิจกรรม รู้จักใช้อย่างฉลาด มีการปลูกทดแทนและเคารพกฎหมายเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน

5.2 การดูแลรักษาและป้องกันทรัพยากรป่าชายเลน หมายถึง การเข้าไปมีส่วนร่วมในการตรวจตราดูแล การเข้าร่วมฝึกอบรม การว่ากล่าวตักเตือน การแจ้งเจ้าหน้าที่ และการกำหนดกฎเกณฑ์การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน

5.3 การฟื้นฟูทรัพยากรป่าชายเลน หมายถึง การเข้าไปดูแลบำรุงรักษาป่าชายเลนที่มีอยู่ดั้งเดิม การปลูกป่าเพิ่มเติมปลูกป่าในวันสำคัญและการเข้าร่วมรณรงค์ รวมถึงการปฏิบัติตามระเบียบการอนุรักษ์ป่าชายเลน

5.4 การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน หมายถึง การเข้าไปมีส่วนร่วมในการชักชวนสมาชิก การเผยแพร่ความรู้และการส่งเสริมประชาสัมพันธ์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน

6. การอนุรักษ์ป่าชายเลน หมายถึง การรู้จักใช้และบำรุงรักษาให้ป่าชายเลนในตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง มีคุณภาพที่ดี และให้คงสภาพความอุดมสมบูรณ์ไว้มิให้เกิดการเปลี่ยนแปลง การสูญเสียและการทำลาย อันก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมและชุมชนในตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง ได้อย่างยาวนานที่สุด

7. ป่าชายเลน หมายถึง สังกมพืชที่ขึ้นอยู่ตามบริเวณชายฝั่งทะเล ปากแม่น้ำหรืออ่าว ซึ่งเป็นบริเวณพื้นที่ที่มีน้ำทะเลขึ้นสูงสุด และน้ำทะเลต่ำสุด ในที่นี้หมายถึงป่าชายเลนในพื้นที่ตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง

8. โครงการพัฒนาป่าชายเลนตามแนวพระราชดำริ หมายถึง โครงการปลูก บำรุง ดูแล รักษาสภาพป่า เพื่อฟื้นฟูนิเวศป่าชายเลน ตามโครงการปลูกป่าชายเลนตามแนวพระราชดำริ ท้องที่ตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง ที่ดำเนินงานโดยกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลนตามแนวทางพระราชดำริของชุมชนตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารต่าง ๆ ตลอดจนการศึกษาผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการวิจัย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรม
 - 1.1 ความหมายของพฤติกรรม
 - 1.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรม
 - 1.3 ประเภทของพฤติกรรม
 - 1.4 องค์ประกอบของพฤติกรรม
 - 1.5 กระบวนการเกิดพฤติกรรม
 - 1.6 สิ่งที่กำหนดพฤติกรรม
 - 1.7 วิธีการศึกษาพฤติกรรม
 - 1.8 การวัดพฤติกรรม
2. แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
 - 2.1 ความหมายการอนุรักษ์
 - 2.2 หลักการอนุรักษ์
 - 2.3 วิธีการอนุรักษ์
 - 2.4 หลักปฏิบัติในการอนุรักษ์
 - 2.5 การดำเนินงานเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
3. แนวคิดเกี่ยวกับทรัพยากรป่าชายเลน
 - 3.1 ความหมายของป่าชายเลน
 - 3.2 ปัจจัยสิ่งแวดล้อมของป่าชายเลน
 - 3.3 ประโยชน์ของป่าชายเลน
 - 3.4 ปัญหาการทำลายป่าชายเลน
 - 3.5 สาเหตุของการทำลายป่าชายเลน
 - 3.6 ผลกระทบที่เกิดจากการทำลายป่าชายเลน

4. ระบบการจัดการในปัจจุบันเกี่ยวกับป้าชายเลน
 - 4.1 โครงสร้างของสถาบัน
 - 4.2 กฎหมายและข้อบังคับเพื่อการจัดการป้าชายเลน
 - 4.3 นโยบายของรัฐบาลที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป้าชายเลน
 - 4.4 สถานการณ์ในปัจจุบันและอนาคตของแผนปฏิบัติการป้าชายเลน
5. แนวพระราชดำริเกี่ยวกับการพัฒนาป้าชายเลน
 - 5.1 โครงการปลูกป้าชายเลนเฉลิมพระเกียรติตามแนวพระราชดำริ
 - 5.2 โครงการสำคัญเพื่อการสงวน อนุรักษ์ และฟื้นฟูป้าชายเลน
6. ข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่ทำการศึกษา ตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง
 - 6.1 แผนที่ตำบลนาเกลือ
 - 6.2 ประวัติความเป็นมา
 - 6.3 ที่ตั้งและอาณาเขต
 - 6.4 พื้นที่ของตำบล
 - 6.5 ภูมิประเทศ
 - 6.6 เขตการปกครอง
 - 6.7 จำนวนประชากรและครัวเรือน
 - 6.8 การประกอบอาชีพ
 - 6.9 ศาสนา
 - 6.10 เส้นทางคมนาคม
 - 6.11 ทรัพยากรธรรมชาติ
7. ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการณ์อนุรักษ์
 - 7.1 เพศกับพฤติกรรมการณ์อนุรักษ์
 - 7.2 อายุกับพฤติกรรมการณ์อนุรักษ์
 - 7.3 อาชีพกับพฤติกรรมการณ์อนุรักษ์
 - 7.4 ระดับการศึกษากับพฤติกรรมการณ์อนุรักษ์
 - 7.5 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัวกับพฤติกรรมการณ์อนุรักษ์
 - 7.6 ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชนกับพฤติกรรมการณ์อนุรักษ์
 - 7.7 จำนวนสมาชิกในครอบครัวกับพฤติกรรมการณ์อนุรักษ์
 - 7.8 ประสบการณ์เกี่ยวกับปัญหาการทำลายป้าชายเลนกับพฤติกรรมการณ์อนุรักษ์
 - 7.9 การเข้าร่วมกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ป้าชายเลนกับพฤติกรรมการณ์อนุรักษ์

- 7.10 การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์กับพฤติกรรมการอนุรักษ์
 - 7.11 การใช้ประโยชน์จากป่าชายเลนกับพฤติกรรมการอนุรักษ์
 - 7.12 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลนกับพฤติกรรมการอนุรักษ์
 - 7.13 ทักษะที่มีต่อการอนุรักษ์ป่าชายเลนกับพฤติกรรมการอนุรักษ์
8. กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรม

1.1 ความหมายของพฤติกรรม

มีผู้ศึกษาพฤติกรรมมนุษย์และให้ความหมายของคำว่า พฤติกรรม ดังนี้

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2534 : 32) กล่าวว่า พฤติกรรม หมายถึง การกระทำโดยรู้สึกตัวและไม่รู้สึกตัวทั้งสังเกตเห็นได้ด้วยตนเองหรือผู้อื่น รวมทั้งการกระทำที่ไม่อาจสังเกตเห็นได้หรือใช้เครื่องมือช่วยในการสังเกต

ประสิทธิ์ ทองอุ่น (2542 : 4) ได้กล่าวว่า พฤติกรรม (Behavior) หมายถึง การกระทำ การแสดงอาการหรืออากัปกิริยาของอินทรีย์ (Organism) ทั้งในส่วนที่เจ้าของพฤติกรรมเองเท่านั้นที่รู้ได้ และในส่วนที่บุคคลอื่นอยู่ในวิสัยที่จะรู้ได้ จึงทำให้จำแนกพฤติกรรมออกเป็น 2 ประเภท คือ พฤติกรรมภายใน (Covert Behavior) คือ พฤติกรรมที่เจ้าของพฤติกรรมเท่านั้นที่รู้ได้บุคคลอื่นที่มิใช่เจ้าของพฤติกรรมไม่สามารถที่จะรับรู้ได้โดยตรงถ้าไม่แสดงออกมาเป็นพฤติกรรมภายนอก ส่วนพฤติกรรมภายนอก (Overt Behavior) คือ พฤติกรรมที่บุคคลอื่นนอกเหนือจากเจ้าของพฤติกรรม สามารถที่จะรู้ได้ โดยอาศัย “การสังเกต” (Observation) ไม่ว่าจะใช้ประสาทสัมผัสโดยตรงหรือการใช้เครื่องมือ (Instrument) ช่วยในการสังเกตเพื่อให้ได้ข้อมูล

ขบวน พลตรี (2530 : 45) กล่าวว่า พฤติกรรมไม่ได้หมายถึงเฉพาะแต่พฤติกรรมภายนอก (Overt Behavior) ที่สามารถเห็นได้ชัดแจ้งเท่านั้นหากแต่หมายถึง กิจกรรมความระลึกรู้ (Cognitive Activities) จากพฤติกรรมภายนอกด้วย เช่น ความรู้สึก อารมณ์ ทักษะ ทักษะ ความต้องการ เป็นต้น โดยสิ่งที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมนุษย์นั้นคือตัวกระตุ้นทางสังคม (Social Stimuli) ซึ่งอาจเป็นคน (Person) สิ่งของคนสร้างขึ้น (Products) หรือสถานการณ์ (Situation) ก็ได้ คน (Person) หมายถึงทุกอย่างที่มีมาเกี่ยวกับตัวบุคคล เช่น ความรู้ ความรู้สึก ทักษะ บุคลิกภาพ ประสบการณ์ เป็นต้น และสำหรับสิ่งของคนสร้างขึ้นนั้นนับทั้งสิ่งของ (Object) ไปจนถึงกลุ่มสังคม (Social Group) และปทัสถาน (Norms)

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2526 : 15) ให้ความหมายของพฤติกรรมไว้ว่า พฤติกรรม หมายถึง กิจกรรมหรือการกระทำของมนุษย์ ไม่ว่าการกระทำนั้น ผู้กระทำจะทำโดยรู้ตัวหรือไม่รู้ตัว และไม่ว่าคนอื่นจะสังเกตการกระทำนั้นได้หรือไม่ก็ตาม เช่น การพูด การเดิน การกระพริบตา การไต่ขึ้น การเข้าใจ การรู้สึกโกรธ การคิด การทำงานของหัวใจ การทำงานของกล้ามเนื้อ เป็นต้น

ประภาเพ็ญ สุวรรณ และ สวิง สุวรรณ (2534 : 376) กล่าวว่า พฤติกรรม หมายถึง ปฏิกริยาหรือกิจกรรมต่าง ๆ ทุกประการที่มนุษย์กระทำทั้งภายในและภายนอก แม้ว่าจะสังเกตได้หรือไม่ก็ตาม แต่สามารถวัดและบอกได้ว่าดีหรือไม่ดี เช่น ความคิด ความรู้สึก ความเชื่อ เป็นต้น โดยพฤติกรรมของบุคคลแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อม วัฒนธรรม และอิทธิพลจากความคิดหวังจากบุคคลอื่น สภาพการณ์ขณะนั้นและประสบการณ์ในอดีต และได้แบ่งพฤติกรรมของบุคคลเป็น 2 ชนิด คือ พฤติกรรมภายใน หมายถึง ปฏิกริยาหรือกิจกรรมภายในตัวบุคคล ซึ่งสมองมีหน้าที่รวบรวมสะสมและสั่งการมีทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม เช่น ความรู้ ความเชื่อ ทักษะ ค่านิยม พฤติกรรมภายในไม่สามารถวัดหรือสังเกตได้ พฤติกรรมภายนอก หมายถึง ปฏิกริยาหรือกิจกรรมที่บุคคลแสดงออกให้บุคคลอื่นเห็นหรือสังเกตได้ เช่น การเดิน การนั่ง เป็นต้น

สุรพล พยอมแย้ม (2545 : 18 - 20) การใช้คำว่าพฤติกรรม (Behavior) ในทางจิตวิทยา หมายถึง การกระทำอันเนื่องมาจากการกระตุ้นหรือการจูงใจจากสิ่งเร้าต่าง ๆ การกระทำหรือพฤติกรรมเหล่านั้นเกิดขึ้นหลังจากที่บุคคลได้ผ่านกระบวนการกลั่นกรอง ตัดแต่งและตั้งใจที่จะทำให้เกิดขึ้น เพื่อให้บุคคลอื่นได้สัมผัสรับรู้ พฤติกรรมของบุคคลจำนวนมากแม้จะกระทำด้วยสาเหตุและจุดมุ่งหมายเดียวกัน แต่จะมีลักษณะอาการแตกต่างกัน เมื่อบุคคล เวลา สถานที่ หรือสถานการณ์เปลี่ยนไป เนื่องจากการกระทำของบุคคลล้วนจะต้องผ่านกระบวนการคิดการตัดสินใจ อันประกอบด้วยอารมณ์และความรู้สึกของผู้กระทำพฤติกรรมนั้น ๆ จึงทำให้พฤติกรรมของแต่ละคนมีความแตกต่างกัน หรือปรับเปลี่ยนไปตามเรื่องราวที่เกี่ยวข้องเสมอ ด้วยเหตุผลที่ว่าพฤติกรรมแต่ละครั้งเกิดจากกระบวนการ ซึ่งหากพิจารณาแยกกระบวนการออกเป็นส่วนจะพบว่าประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

1. ส่วนการแสดงออกหรือกริยาท่าทาง (Acting)
2. ส่วนการคิดที่เกี่ยวกับกริยานั้น (Thinking)
3. ส่วนความรู้สึกที่มีอยู่ในขณะนั้น (Feeling)

เฉลิมพล ดันสกุล (2543 : 2) กล่าวว่า พฤติกรรม หมายถึง กิจกรรมที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นการกระทำที่บุคคลเหล่านั้น แสดงออกมารวมทั้งกิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในตัวบุคคลและกิจกรรมที่อาจสังเกตได้ด้วยประสาทสัมผัสหรือไม่สามารถสังเกตได้ พฤติกรรมแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ พฤติกรรมภายนอก (Overt Behavior) เป็นการกระทำที่เกิดขึ้นแล้วสามารถสังเกตเห็นได้โดยตรง

ด้วยประสาทสัมผัส และพฤติกรรมภายใน (Covert Behavior) เป็นกระบวนการกระทำที่เกิดขึ้นภายในใจของบุคคล ซึ่งบุคคลไม่สามารถสังเกตได้โดยตรง

ปริญ ลักษิตานนท์ (2544 : 26 - 27) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมไว้ว่า พฤติกรรม หมายถึง กิจกรรมหรืออาการกระทำต่าง ๆ ของสิ่งมีชีวิต ซึ่งบุคคลอื่นสามารถสังเกตได้ เช่น การเดิน การพูด การหัวเราะ เรียกว่า พฤติกรรมภายนอก หรือเป็นการกระทำที่บุคคลอื่นมองไม่เห็นด้วยตา เช่น การคิด การฝัน ต้องสังเกตโดยใช้เครื่องมือ พฤติกรรมประเภทนี้ เรียกว่า พฤติกรรมภายใน

พิภพ วังเงิน (2547 : 2 - 3) กล่าวว่า พฤติกรรม คือ กิริยาอาการที่แสดงออกหรือการเกิดปฏิกิริยาเมื่อเผชิญกับสิ่งภายนอก การแสดงออกนั้นอาจเกิดจากอุปนิสัยที่ได้สะสมหรือจากความเคยชินอันได้รับจากประสบการณ์และการศึกษาอบรม อาจเป็นการแสดงออกที่คล้อยตามหรือต่อต้านก็ได้ และอาจเป็นคุณหรือโทษก็ได้

อารี พันธุ์ณี (2534 : 15) กล่าวว่า พฤติกรรม หมายถึง การกระทำหรือกิจกรรมของอินทรีย์ที่บุคคลสามารถสังเกตเห็นได้ รู้ได้ หรือใช้เครื่องมือต่าง ๆ วัดหรือตรวจสอบได้

จากคำจำกัดความต่าง ๆ พอสรุปความหมายของ “พฤติกรรม” ว่า หมายถึง การกระทำหรือกิจกรรมการตอบสนองของบุคคล ซึ่งอาจเป็นไปโดยไม่รู้สึกรู้ส หรือมีจุดมุ่งหมาย และตรึงตรองอย่างดีแล้ว โดยมีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และ การปฏิบัติเป็นตัวก่อให้เกิดพฤติกรรมออกมา ซึ่งอาจจะเป็นพฤติกรรมที่สังเกตได้หรือไม่ได้ และอาจเป็นพฤติกรรมที่ถูกหรือผิดก็ได้

1.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์

ทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์ที่น่าสนใจและเกี่ยวข้องในการวิจัย มีรายละเอียดดังนี้

ธีรวุฒิ เอกะกุล (2550 : 32 - 34) กล่าวว่า ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) แนวความคิดของทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม มีความเชื่อว่า กระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลนั้นจะอยู่ในรูปแบบของการเรียนรู้ และการที่จะแสดงพฤติกรรมเดิมหรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือไม่ ขึ้นอยู่กับผลสืบเนื่องที่เกิดจากการกระทำพฤติกรรมนั้น ๆ ถ้าผลสืบเนื่องเป็นไปในทางที่ดี พฤติกรรมนั้นจะมีแนวโน้มเกิดขึ้นอีก แต่ถ้าผลสืบเนื่องเป็นไปในทางที่ไม่ดี พฤติกรรมนั้นจะมีแนวโน้มไม่เกิดขึ้นอีก กล่าวคือ พฤติกรรมของบุคคลจะเปลี่ยนแปลงไปทิศทางใดหรือไม่ ขึ้นอยู่กับการเรียนรู้ที่เขาได้รับจากสังคมแวดล้อม สังคมจะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของบุคคล สิ่งที่เกิดขึ้นในตัวบุคคล ซึ่งได้แก่ ความคิด อารมณ์ ความคาดหวัง ฯลฯ และผลสืบเนื่องที่เกิดขึ้นหลังจากบุคคลกระทำพฤติกรรมนั้น พฤติกรรมที่จะแสดงออกต่อไปนั้น ขึ้นกับการประเมินผลย้อนกลับของพฤติกรรมที่เขาได้แสดงออกไปแล้ว

องค์ประกอบที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลที่สำคัญมี 4 อย่าง คือ ความสำเร็จในการกระทำพฤติกรรมหนึ่ง การสังเกตพฤติกรรมของบุคคลอื่น คำพูดที่จูงใจ และการเร้าทางอารมณ์ จากแนวความคิดนี้สามารถใช้วิธีการเพื่อเปลี่ยนแปลงเจตคติและพฤติกรรม ได้ดังนี้

1. การให้แรงเสริมกำลังโดยตรง (Direct Reinforcement) เป็นวิธีที่ใช้ในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมโดยวิธีค่อย ๆ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการตอบสนองของบุคคล ให้กระทำพฤติกรรมที่มีความยากเพิ่มขึ้น บุคคลจะเรียนรู้ปฏิบัติตอบสนองใหม่ และมีประสิทธิผลตรงกับผลสืบเนื่องจากการกระทำปฏิบัติตอบสนองนั้น

2. การหยุดพฤติกรรม (Extinction) ถ้าต้องการจะให้บุคคลหยุดกระทำพฤติกรรมใด พฤติกรรมหนึ่ง สามารถกระทำได้โดยไม่ให้ผลสืบเนื่องที่เขาคาดหวังเกิดขึ้น

3. การให้รู้ถึงแรงเสริมกำลัง และการหยุดพฤติกรรมโดยการสังเกตจากบุคคลอื่น (Vicarious Reinforcement and Vicarious Extinction) การให้บุคคลสังเกตการณ์กระทำของบุคคลอื่นแทนที่จะได้ประสบการณ์โดยตรง จะช่วยทำให้บุคคลนั้นเปลี่ยนเจตคติหรือพฤติกรรมได้

4. การสื่อสาร (Communications) การให้ข่าวสารที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนอง สิ่งที่ทำให้แตกต่างจากความเชื่อเดิมของบุคคล อาจช่วยเปลี่ยนแปลงเจตคติและพฤติกรรมได้

ทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล (A Theory of Reasoned Action) แนวคิดของทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผลได้มีการพัฒนาโดย ไอเซนและฟิชไบน์ (Ajzen and Fishbein. 1980) มีหลักการว่า มนุษย์เป็นผู้มีเหตุผลและใช้ข้อมูลที่มีอยู่อย่างเป็นระบบ มนุษย์พิจารณาผลที่อาจเกิดจากการกระทำของตนก่อนตัดสินใจลงมือทำหรือไม่ทำพฤติกรรม ลักษณะสำคัญของทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล มีดังนี้

1. พฤติกรรมส่วนมากอยู่ภายใต้การควบคุมของเจตนาของบุคคล เจตนาเชิงพฤติกรรม (Behavioral Intention) ของบุคคลจึงเป็นตัวกำหนดที่ใกล้ชิดกับการกระทำ

2. เจตนาเชิงพฤติกรรมขึ้นอยู่กับตัวกำหนด 2 ลักษณะ ดังนี้

2.1 ปัจจัยส่วนบุคคล เป็นการประเมินทางบวก-ลบ ของบุคคลต่อการกระทำ เรียกว่าเจตคติต่อพฤติกรรม เจตคติต่อพฤติกรรมขึ้นอยู่กับความเชื่อเกี่ยวกับผลของการกระทำ (Behavioral Beliefs) และการประเมินผลการกระทำ (Evaluation of Consequences)

2.2 ปัจจัยทางสังคม เป็นการประมาณของบุคคลว่าตนจะมีการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (Subjective Norm) เพียงใด กลุ่มอ้างอิง หมายถึง บุคคลใกล้ชิดที่มีความสำคัญต่อบุคคลผู้นั้น การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงขึ้นอยู่กับความเชื่อเกี่ยวกับเจตคติของกลุ่มอ้างอิงต่อการกระทำของตน (Normative Belief) ซึ่งหมายถึง ความเชื่อที่ว่าบุคคลแต่ละคนที่อยู่ในกลุ่มอ้างอิงประสงค์จะ

ให้ตนทำ หรือไม่ทำพฤติกรรมนั้นเพียงใดและยังขึ้นอยู่กับแรงจูงใจที่จะคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (Motivation to Comply)

3. ความสำคัญของเจตคติต่อพฤติกรรมและการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงส่วนหนึ่งขึ้นกับเจตนาเชิงพฤติกรรมหรือพฤติกรรมเอง นั่นคือ พฤติกรรมบางพฤติกรรมอาจถูกกำหนดโดยเจตคติต่อพฤติกรรมมากกว่า การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงมากกว่าจากเจตคติต่อพฤติกรรม แต่พฤติกรรมบางพฤติกรรมอาจได้รับอิทธิพลจากปัจจัยทั้งสองพอ ๆ กัน ความสำคัญของปัจจัยทั้งสองอาจแตกต่างกันจากบุคคลหนึ่งไปสู่อีกบุคคลหนึ่ง

4. ตัวแปรภายนอก (External Variables) เช่น ตัวแปรชีวสังคมเจตคติต่อเป้าหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมนั้น ๆ หรือบุคลิกภาพ จะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมต่อเมื่อตัวแปรนั้น ๆ มีอิทธิพลต่อเจตคติต่อพฤติกรรม มีอิทธิพลต่อการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง หรือมีอิทธิพลต่อน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรทั้งสองที่สื่อเจตนาเชิงพฤติกรรม

5. การกำหนดพฤติกรรมที่จะศึกษาจำเป็นต้องกำหนดโดยคำนึงถึง ดังนี้

5.1 การกระทำ (Action) จะต้องกำหนดว่าเป็นการกระทำอย่างเดี่ยว (Single Act) เช่น การให้ลูกดื่มนม การสูบบุหรี่ เป็นต้น หรือเป็นกลุ่มการกระทำ (Behavior Category) เช่น การออกกำลังกายซึ่งอาจประกอบด้วยการกระทำความย่อ ๆ หลายการกระทำ เช่น การวิ่ง การกระโดดเชือก และการเล่นฟุตบอล เป็นต้น

5.2 เป้าหมาย (Target) หมายถึง เป้าหมายของการกระทำ เช่น การให้ลูกดื่มนม อาจกำหนดเป้าหมายเป็นให้ดื่มนมแม่

5.3 เวลา (Time) หมายถึง เวลาที่พฤติกรรมที่เราสนใจจะเกิดขึ้น เช่น การรับประทานอาหารเมื่อถึงเวลาตอนเที่ยงวัน

5.4 บริบท (Context) หมายถึง สถานการณ์ที่พฤติกรรมที่เราสนใจจะศึกษาจะเกิดขึ้น เช่น การรับประทานอาหารที่โรงอาหารของสถาบัน

การกำหนดพฤติกรรมที่จะศึกษานี้ สามารถกำหนดให้มีความเฉพาะตามที่เราสนใจจะศึกษา เมื่อกำหนดพฤติกรรมได้แล้ว การวัดเจตคติต่อพฤติกรรม ต้องวัดให้สอดคล้องกับพฤติกรรม เช่น เจตคติต่อการรับประทานอาหารในช่วงเวลาเที่ยงวัน ส่วนการวัดพฤติกรรมจำเป็นต้องวัดให้สอดคล้องกับพฤติกรรมที่กำหนดขึ้นมา

1.3 ประเภทของพฤติกรรม

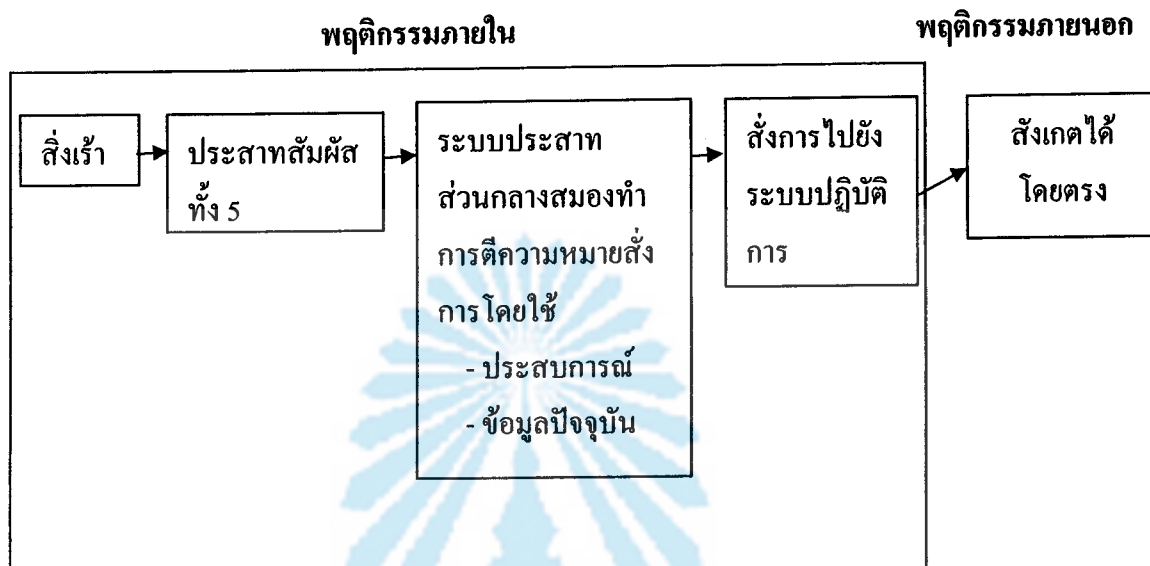
ประสิทธิ์ ทองอุ่น (2542 : 4 - 5) กล่าวว่า พฤติกรรมสามารถจำแนกออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. พฤติกรรมภายใน (Covert Behavior) คือ พฤติกรรมที่เจ้าของพฤติกรรมเท่านั้นที่รู้ได้ บุคคลอื่นที่มีใจเจ้าของพฤติกรรมที่จะรับรู้ได้โดยตรง ถ้าไม่แสดงออกเป็นพฤติกรรมภายนอก บุคคลอื่นจะรู้พฤติกรรมภายในของบุคคลใดบุคคลหนึ่งได้ก็โดยการสันนิษฐานหรือคาดเดาเท่านั้น แต่ถ้าหากมีพฤติกรรมภายนอกปรากฏออกมา ก็จะทำให้บุคคลอื่นมีข้อมูล (Data) ประกอบการสันนิษฐานถึงพฤติกรรมภายในได้ดียิ่งขึ้น พฤติกรรมภายในนั้นเป็นกระบวนการทำงานของสมอง (Mental Process) ซึ่งหมายถึง ขั้นตอนการทำงานของสมองในรูปแบบต่าง ๆ มากมาย เช่น การคิด การตัดสินใจ ค่านิยม และแรงบันดาลใจ เป็นต้น

2. พฤติกรรมภายนอก (Overt Behavior) คือ พฤติกรรมที่บุคคลอื่นนอกเหนือจากเจ้าของพฤติกรรมสามารถที่จะรับรู้ได้ และบางพฤติกรรมเจ้าของพฤติกรรมเองยังไม่รู้ด้วยซ้ำไป พฤติกรรมภายนอกนั้น บุคคลอื่นจะรู้ได้ต้องอาศัย การสังเกต (Observation) ไม่ว่าจะใช้ประสาทสัมผัสโดยตรงหรือการใช้เครื่องมือ (Instrument) ช่วยในการสังเกตเพื่อให้ได้ข้อมูล

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช (2538 : 5 - 7) กล่าวว่า พฤติกรรมของคนแบ่งได้ 2 ประเภท คือ

1. พฤติกรรมภายใน (Covert Behavior) หมายถึง พฤติกรรมที่บุคคลอื่นไม่สามารถเห็นได้โดยตรง เป็นกระบวนการที่อยู่ภายในตัวบุคคล ที่เกิดขึ้นอย่างสลับซับซ้อนของระบบประสาทรวมทั้งการเปลี่ยนแปลงทางชีวเคมีภายในร่างกาย นำไปสู่การรับรู้ การเข้าใจ การคิด ที่มีต่อสิ่งเร้าในสภาพการณ์ต่าง ๆ เช่น ความคิด ความรู้สึก อารมณ์ เป็นต้น หมายถึง การที่สิ่งเร้าจากภายนอกได้เข้ามาเร้าบุคคลโดยผ่านมาทางระบบประสาทสัมผัสทั้ง 5 คือ ตา หู จมูก ลิ้น และผิวหนัง ที่ทำหน้าที่รับความรู้สึกแล้วส่งข้อมูลการรู้สึกนั้นไปยังสมอง ข้อมูล การรู้สึกนั้นจะถูกตีความโดยการตีความของสมองเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้น โดยใช้ข้อมูลประสบการณ์เดิมของบุคคลที่มีอยู่แล้วในหน่วยความจำของบุคคลร่วมกับข้อมูลใหม่ (ข้อมูลปัจจุบัน) ที่ส่งผ่านเข้ามาและการตีความของสมองที่ทำให้เกิดการรับรู้เป็นประสบการณ์ขึ้นมา โดยสมองจะทำกิจกรรมต่อเนื่องต่อไปคือสั่งการ ดังนั้นพฤติกรรมภายในจึง หมายถึงกระบวนการที่บุคคลได้ตอบกับสิ่งเร้าโดยผ่านทางประสาทสัมผัสทั้ง 5 โดยมีสมองส่วนกลางดำเนินการ สั่งการออกมาเป็นพฤติกรรม

ภาพที่ 1 ขั้นตอนการเกิดพฤติกรรม
(ที่มา : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช พ.ศ. 2538 หน้า 7)

2. พฤติกรรมภายนอก (Overt Behavior) หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกมาแล้วบุคคลอื่น สามารถสังเกตเห็นได้โดยตรง เช่น การพูด การเดิน การนั่ง การกิน การหัวเราะ การร้องไห้ พฤติกรรมที่แสดงออกมาภายนอกนั้น จะเป็นสิ่งที่คนเรามองเห็นอยู่ตลอดเวลา

สงวน สุทธิเลิศอรุณ (2543 : 5 - 6) กล่าวว่า พฤติกรรมมนุษย์แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. พฤติกรรมภายใน (Covert Behavior) ได้แก่ พฤติกรรมที่เจ้าตัวเท่านั้น รับรู้ เช่น การได้ยิน การเข้าใจ การรู้สึกหิว ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ถือว่าเป็นพฤติกรรมภายในมี 4 ลักษณะ คือ

1.1 พฤติกรรมที่เป็นความรู้สึกจากการสัมผัส (Sensitive) เช่น การเห็น การได้ยิน การได้กลิ่น การรู้รส การสัมผัส และการมีความสุขเป็นต้น

1.2 พฤติกรรมที่เป็นการเข้าใจหรือตีความ (Interpreting) เช่น เมื่อเรามองตาเพื่อนก็เข้าใจเพื่อนได้

1.3 พฤติกรรมที่เป็นความจำ (Remembering) เช่น เมื่อมีโทรศัพท์เรียกเข้ามาเราอาจจำเสียงของเพื่อนได้

1.4 พฤติกรรมที่เป็นความคิด (Thinking) การคิดมีหลายชนิดอาจเป็นการคิดสร้างสรรค์ หรือการคิดหาเหตุผลก็เป็นได้

2. พฤติกรรมภายนอก (Overt Behavior) เป็นพฤติกรรมที่ผู้อื่นสังเกตได้ โดยใช้ประสาทสัมผัส หรือใช้เครื่องมือ พฤติกรรมยังแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

2.1 พฤติกรรมภายนอกที่ไม่ต้องอาศัยเครื่องมือในการสังเกต คือ พฤติกรรมที่สามารถสังเกตได้ง่าย เช่น การเคลื่อนไหวของแขน ขา การเต้นของหัวใจ เป็นต้น เรียกว่า พฤติกรรมโมลาร์ (Molar Behavior)

2.2 พฤติกรรมภายนอกที่ต้องอาศัยเครื่องมือในการสังเกต คือ พฤติกรรมที่เราไม่สามารถเห็นด้วยตาเปล่า เช่น การทำงานของคลื่นสมองจะต้องใช้เครื่องมือวัด พฤติกรรมประเภทนี้เรียกว่า พฤติกรรมโมเลกุล (Molecular Behavior)

1.4 องค์ประกอบของพฤติกรรม

สงวน สุทธิเลิศอรุณ (2543 : 57 - 85) กล่าวว่า องค์ประกอบของพฤติกรรมมนุษย์ประกอบด้วย 3 มิติ ซึ่งมีความสัมพันธ์กันและมีผลกระทบซึ่งกันและกัน คือ

มิตินิเวศน์ ประกอบด้วย

1. เชาวน์ปัญญา หมายถึง ความสามารถที่จะทำงานต่าง ๆ โดยใช้สมองให้สำเร็จลงได้ด้วยดี เป็นความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้เป็นอย่างดีและมีประสิทธิภาพ
2. การสัมผัส หมายถึง กระบวนการกระตุ้นระบบประสาทในร่างกายให้ตื่นตัวทางหู ตา จมูก ลิ้น ผิวหนัง และใจ
3. การรับรู้ หมายถึง กระบวนการแปลความหมายในสิ่งที่ได้สัมผัสโดยการใช้ระบบประสาทและสมอง
4. การเรียนรู้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันเนื่องมาจากพฤติกรรมเพื่อปรับตัวให้เข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อม

มิตินิเวศน์ ประกอบด้วย

1. อารมณ์ หมายถึง สภาวะที่ร่างกายและจิตใจถูกกระตุ้นจากสิ่งใดสิ่งหนึ่งทำให้เกิดพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปจากลักษณะปกติ
2. เจตคติ หมายถึง ความรู้สึกหรือท่าทีของบุคคลที่มีต่อบุคคล วัตถุ สิ่งที่เป็นนามธรรม และสถานการณ์ต่าง ๆ
3. ความเชื่อ หมายถึง ความรู้สึกที่ได้รับจากการถ่ายทอดและกล่อมเกลาโดยสังคม แสดงออกถึงวิธีพิจารณาสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ซึ่งเป็นไปในลักษณะผิดกับถูก ใช่ว่าไม่ใช่ อันเป็นการแสดงออกถึงการเห็นด้วยและยอมรับว่าเป็นความจริง

มิติพฤติกรรม ประกอบด้วย

1. ภายนอก หมายถึง การแสดงออกทางร่างกาย ได้แก่ การแสดงความรัก การยืน การนั่ง เป็นต้น

2. วลีกรรม หมายถึง การแสดงออกทางวาจา ได้แก่ การทักทาย การสนทนา การแสดงความคิดเห็น เป็นต้น

3. มโนกรรม หมายถึง การแสดงออกทางด้านจิตใจ ได้แก่ การควบคุมอารมณ์ การควบคุมจิตใจ คุณธรรม มีค่านิยมที่ดี มีพฤติกรรมซื่อสัตย์สุจริต มีไมตรีจิต เป็นต้น

บลูม (Bloom 1975 : 65 - 197 อ้างถึงจาก ศรีสุตา ปิ่นประจักษ์นันท์. 2549 : 17 - 18) กล่าวถึงพฤติกรรม ว่าเป็นกิจกรรมทุกประเภทที่มนุษย์กระทำขึ้นซึ่งอาจเป็นกิจกรรมที่สังเกตเห็นได้หรือไม่ พฤติกรรมดังกล่าวสามารถแบ่งได้เป็น 3 ส่วน คือ

1. พฤติกรรมด้านความรู้ (Cognitive Domain) พฤติกรรมด้านนี้มีขั้นของความสามารถทางด้านความรู้ การให้ความคิด และพัฒนาการทางด้านสติปัญญา

2. พฤติกรรมทางด้านเจตคติ (Affective Domain) เป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวกับความสนใจ ความรู้สึก ท่าที ความชอบ ในการให้คุณค่าหรือปรับปรุงค่านิยมที่ยึดถือ เป็นพฤติกรรมที่ยากต่อการอธิบายเพราะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในจิตใจของบุคคล

3. พฤติกรรมด้านปฏิบัติ (Psychomotor Domain) เป็นพฤติกรรมที่ใช้ความสามารถในการแสดงออกของร่างกายซึ่งรวมถึงการปฏิบัติที่อาจแสดงออกในสถานการณ์หนึ่ง ๆ หรืออาจเป็นสถานการณ์ที่คาดคะเนว่าจะปฏิบัติในโอกาสต่อไป พฤติกรรมด้านนี้เป็นพฤติกรรมขั้นสุดท้ายซึ่งต้องอาศัยพฤติกรรมด้านพุทธิปัญญา หรือพฤติกรรมที่สามารถประเมินได้ แต่กระบวนการที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมนี้ต้องอาศัยเวลา และการตัดสินใจหลายขั้นตอน

กันยา สุวรรณแสง (2532 : 92) กล่าวว่า องค์ประกอบของการแสดงพฤติกรรมของมนุษย์ มี 7 ประการ คือ

1. เป้าหมาย หรือความมุ่งหมาย คือ วัตถุประสงค์หรือความต้องการ ซึ่งก่อให้เกิดพฤติกรรม เช่น ความต้องการมีน้ำมีดาในสังคม

2. ความพร้อม หมายถึง ระดับวุฒิภาวะและความสามารถที่จำเป็นในการทำกิจกรรมเพื่อสนองความต้องการ

3. สถานการณ์ หมายถึง ลู่ทางหรือโอกาสหรือเหตุการณ์ที่เปิด โอกาสให้เลือกทำกิจกรรมเพื่อสนองความต้องการ

4. การแปลความหมาย เป็นการพิจารณาเส้นทางหรือสถานการณ์เพื่อเลือกหาวิธีที่คิดว่าจะสนองความต้องการเป็นที่พอใจมากที่สุด

5. การตอบสนอง คือ การดำเนินการทำกิจกรรมตามที่ตัดสินใจเลือกสรรแล้ว

6. ผลรับที่ตามมา คือ ผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำกิจกรรมนั้น ซึ่งอาจได้ผลตรงกับที่คาดไว้ หรือตรงข้ามกับที่คิดหวังไว้

7. ปฏิกริยาต่อความผิดหวัง เป็นปฏิกริยาที่เกิดขึ้นเมื่อสิ่งที่เกิดขึ้นไม่สามารถตอบสนองความต้องการสิ่งกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์

1.5 กระบวนการเกิดพฤติกรรม

วิลลิสทรี หรหยางกูร (2541 : 7 - 9) ได้กล่าวถึง กระบวนการเกิดของพฤติกรรมว่ามีขั้นตอนของการเกิดอยู่ด้วยกัน 3 กระบวนการคือ

1. กระบวนการรับรู้ (Perception) คือ กระบวนการรับข่าวสารจากสภาพแวดล้อมโดยผ่านทางระบบประสาทสัมผัส กระบวนการจึงรวมการรู้สึกด้วย (Sensation)

2. กระบวนการรู้ (Cognition) คือ กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการทางจิตที่รวมการเรียนรู้ การจำ การคิด กระบวนการทางจิตดังกล่าวย่อมรวมถึงการพัฒนาด้วยกระบวนการรู้จึงเป็นกระบวนการทางปัญญาพร้อมกัน ในกระบวนการรับรู้และกระบวนการรู้นี้เกิดการตอบสนองทางด้านอารมณ์ เกิดกระบวนการทางด้านอารมณ์ ทั้งกระบวนการรู้และกระบวนการทางอารมณ์เป็นพฤติกรรมภายใน

3. กระบวนการเกิดพฤติกรรมในสภาพแวดล้อม (Spatial Behavior) คือ กระบวนการที่บุคคลมีพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อม มีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมผ่านการกระทำสังเกตได้จากภายนอก เป็นพฤติกรรมภายนอก

กระบวนการทางพฤติกรรม เป็นกระบวนการที่บุคคลรับรู้สิ่งเร้าที่อยู่ภายนอกตัวบุคคลผ่านทางประสาทสัมผัสที่เป็นรีเซปเตอร์ (Receptor) การรับรู้เป็นเพียงกระบวนการที่รู้ตัวว่ามีสิ่งเร้าอยู่ภายนอกและรับเป็นสิ่งที่นำเข้า สิ่งที่ได้รับเข้ามานี้ (Percept) จะผ่านกระบวนการตีความ หรือการทำความเข้าใจจากประสบการณ์ที่มีมาก่อน (Apperception) การตีความนี้จึงเกี่ยวข้องกับข่าวสารต่าง ๆ ที่สะสมมาแต่อดีต อันเป็นประสบการณ์เฉพาะบุคคลและยังได้รับอิทธิพลวัฒนธรรมทางสังคมด้วยทำให้เกิดการตอบสนองทางพฤติกรรม เป็นไปได้ทั้งพฤติกรรมภายในอันเป็นการตอบสนองทางอารมณ์ (Affect) และพฤติกรรมภายนอกซึ่งเกิดการตอบสนองที่มีการเคลื่อนไหวเกิดขึ้น (Motor Response)

1.6 สิ่งที่กำหนดพฤติกรรมมนุษย์

การแสดงออกของพฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์จะต้องมีสิ่งที่เป็นตัวกำหนดพฤติกรรม ซึ่งจะทำให้การแสดงออกของพฤติกรรมของมนุษย์แต่ละบุคคลแตกต่างกันออกไป

พัฒน์ สุจำนงค์ (2522 : 80 - 82) กล่าวถึง สิ่งที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ดังนี้ คือ

1. กลุ่มสังคม (Social Group) ได้แก่ กลุ่มเพื่อนบ้าน กลุ่มเพื่อนในโรงเรียน กลุ่มเพื่อนร่วมสถาบันเดียวกัน เป็นต้น

2. บุคคลที่เป็นแบบอย่าง (Identification Figure) ได้แก่ พ่อ แม่ พี่ น้อง ครู ผู้มีชื่อเสียงในสังคม เป็นต้น

3. สถานภาพ (Status) อาจเป็นสถานภาพที่สังคมกำหนดให้ เช่น เพศ อายุ ศาสนา ฯลฯ หรืออาจเป็นสถานภาพที่บุคคลนั้นหามาได้ด้วยตนเอง เช่น ยศ ตำแหน่ง ฯลฯ เมื่อบุคคลมีสถานภาพแตกต่างกันไปพฤติกรรมก็ย่อมแตกต่างกันไปด้วย

4. เทคโนโลยี เช่น ปัจจุบันคนนิยมใช้เครื่องทุนแรงต่าง ๆ ในการทำงานแทนแรงงานมนุษย์ ทำให้พฤติกรรมมนุษย์เปลี่ยนไปจากเดิม

5. กฎหมาย พฤติกรรมบางส่วนของมนุษย์จะถูกควบคุมโดยกฎหมาย เช่น การสูบบุหรี่บนรถประจำทางจะถูกปรับ ทำให้พฤติกรรมการสูบบุหรี่บนรถประจำทางลดน้อยลง หรือหมดไป

6. ศาสนา แต่ละศาสนามีกฎเกณฑ์ ข้อห้าม คำสอนที่แตกต่างกัน ดังนั้นในสถานการณ์เดียวกัน คนที่นับถือศาสนาต่างก็อาจจะแสดงพฤติกรรมที่ต่างกันได้

7. ขนบธรรมเนียมประเพณีความเชื่อต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้ล้วนมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติตนของบุคคลทั้งสิ้น ซึ่งแตกต่างกันไปในแต่ละสังคมตามความเชื่อขนบธรรมเนียมประเพณีที่ยึดถืออยู่

8. สิ่งแวดล้อม คนที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ต่างกันออกไป พฤติกรรมก็ต่างกันด้วย เช่น คนในชนบทกับคนในเมือง

9. ทักษะ มีอิทธิพลต่อการแสดงออกของมนุษย์ เช่น นักเรียนที่มีทักษะที่ไม่ดีต่อครูผู้สอน ก็อาจแสดงพฤติกรรมออกมาโดยไม่ตั้งใจเรียน หรือขาดเรียน เป็นต้น

10. การเรียนรู้ ในทางจิตวิทยาเชื่อว่า พฤติกรรมส่วนมากของมนุษย์เกิดจากการเรียนรู้ ซึ่งกระบวนการเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องโดยตลอดตั้งแต่เด็กจนโต เช่น เด็กเรียนรู้การปฏิบัติตนจากการที่ได้ดูตัวอย่างจากผู้ใหญ่ เป็นต้น

ซุดา จิตพิทักษ์ (2525 : 4) กล่าวว่า สิ่งกำหนดพฤติกรรมมนุษย์มีหลายประการ ซึ่งอาจจะแบ่งได้เป็น 2 ประเภทคือ

1. ลักษณะนิสัยส่วนตัว ได้แก่

1.1 ความเชื่อ หมายถึง การที่บุคคลคิดถึงอะไรก็ได้ในแง่ของข้อเท็จจริง ซึ่งไม่จำเป็นต้องถูกหรือผิดเสมอไป ความเชื่ออาจมาจากการเห็น การบอกเล่า การอ่านรวมทั้งการคิดขึ้นเอง

1.2 ค่านิยม หมายถึง สิ่งที่คนนิยมยึดถือประจำใจที่ช่วยตัดสินใจในการเลือก

1.3 ทักษะหรือเจตคติ มีความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของมนุษย์ กล่าวคือ ทักษะที่เป็นแนวโน้มหรือขั้นเตรียมของพฤติกรรมและถือว่าทักษะมีความสำคัญในการกำหนดพฤติกรรมในสังคม

1.4 ลักษณะนิสัยส่วนตัวที่เป็นบุคลิกภาพ เป็นสิ่งที่กำหนดว่าบุคคลใดบุคคลหนึ่งจะทำอะไร ถ้าเขาคอยอยู่ในสถานการณ์หนึ่ง เป็นสิ่งที่บอกว่าบุคคลจะปฏิบัติอย่างไรในสถานการณ์หนึ่ง ๆ

2. กระบวนการอื่น ๆ ทางสังคม ได้แก่

2.1 สิ่งกระตุ้นพฤติกรรม (Stimulus Object) และความเข้มของสิ่งกระตุ้นพฤติกรรม ลักษณะนิสัยของบุคคล คือ ความเชื่อ ค่านิยม บุคลิกภาพ มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมก็จริง แต่พฤติกรรมจะเกิดขึ้นยังไม่ได้ถ้าไม่มีสิ่งกระตุ้นพฤติกรรม ซึ่งเป็นปัจจัยภายในบุคคล ได้แก่ การสะสมความรู้ ประสบการณ์ในเรื่องต่าง ๆ ที่เคยได้รับ หรืออาจรับจากภายนอก เช่น ข่าวสาร คำบอกเล่าของบุคคล

2.2 สถานการณ์ (Situation) ซึ่งหมายถึง สิ่งแวดล้อมทั้งที่เป็นบุคคลและไม่ใช่มนุษย์ ซึ่งอยู่ในสถานะที่บุคคลกำลังจะมีพฤติกรรม ก็เป็นสิ่งที่กำหนดพฤติกรรมด้วยเช่นกัน

วิลเลียมส์ เฮอร์ซังกูร์ (2541 : 3 - 4) กล่าวถึง ตัวกำหนดพฤติกรรมมนุษย์ว่า มนุษย์เองมีส่วนสำคัญในการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อม พฤติกรรมที่เกิดขึ้นได้รับอิทธิพลโดยตรงของมนุษย์ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

1. อิทธิพลทางด้านสรีระวิทยา ได้แก่ อิทธิพลที่เกี่ยวกับความต้องการพื้นฐานทางชีวภาพของมนุษย์ เช่น รู้สึกหิวก็ไปทานอาหาร เมื่อรู้สึกง่วงก็ไปนอน ฯลฯ ระบบทางสรีระของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับระบบประสาทสัมผัสต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งส่วนสมองของมนุษย์มีความสำคัญยิ่งต่อพฤติกรรมภายใน (Covert Behavior) ซึ่งได้แก่ การรู้สึก การรับรู้ การเรียนรู้ การจำและการคิดเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ และต่อพฤติกรรมภายนอก (Overt Behavior) ในสภาพแวดล้อม

2. อิทธิพลทางด้านบุคลิกภาพ บุคลิกภาพเป็นลักษณะเฉพาะของบุคคล บุคลิกภาพต่าง ๆ บางส่วนเกิดจากการเรียนรู้ บางส่วนอาจเกิดมาแต่กำเนิด บุคคลมักมีแรงจูงใจในระดับที่แตกต่างกัน แรงจูงใจเป็นแรงผลักดันให้เกิดพฤติกรรมในลักษณะเฉพาะ

3. อิทธิพลทางด้านสังคม การที่บุคคลอยู่รวมกันเป็นกลุ่มสังคม ย่อมมีการจัดระเบียบหน้าที่ทางสังคม เป็นโครงสร้างทางสังคม และบุคคลมีหน้าที่ตามสถานภาพของตนในสังคม พฤติกรรมของมนุษย์จึงขึ้นอยู่กับสถานภาพเป็นสำคัญ แต่ทั้งนี้จะต้องสอดคล้องกับบทบาททางสังคมที่แต่ละสังคมกำหนดไว้อย่างเหมาะสมในขณะนั้น เช่น บทบาทเป็นอาจารย์ บทบาทเป็นนิสิต บทบาทเป็นแม่บ้าน ฯลฯ อิทธิพลทางสังคมที่มีความแตกต่างกันระหว่างกลุ่มสังคมซึ่งอาจมีผลต่อสังคมของกลุ่มได้ เช่น การช่วยเหลือเอื้ออารีต่อกัน หรือการทำร้ายกัน การเดินขบวนประท้วง ฯลฯ

4. อิทธิพลทางด้านวัฒนธรรม แบบแผนในการดำรงชีวิตในลักษณะเฉพาะ ส่วนหนึ่งกำหนดโดยบรรทัดฐานทางสังคม ว่าบุคคลควรปฏิบัติตัวอย่างใดจึงเหมาะสมในแต่ละสภาพการณ์ แบบแผนในการดำรงชีวิตนี้มาจากระบบคุณค่าที่ยึดถือกันซึ่งย่อมแตกต่างกันไปในกลุ่มสังคมต่าง ๆ ศาสนาและความเชื่อถือต่าง ๆ ตลอดจนโลกทัศน์เป็นอีกส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่กำหนดลักษณะเฉพาะของแบบแผนในการดำรงชีวิต มนุษย์สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมกายภาพตามแบบแผนของวัฒนธรรม วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้ เป็นส่วนหนึ่งของประสบการณ์ของบุคคลในสังคมที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม เช่น คนไทยนิยมถอดรองเท้าก่อนเข้าบ้าน เป็นแบบแผนทางพฤติกรรมที่นับเป็นประสบการณ์ และแม้ว่าจะอยู่ในต่างประเทศซึ่งไม่นิยมถอดรองเท้าก็อาจมีการถอดรองเท้าก่อนเข้าบ้านของเจ้าภาพ ฯลฯ

1.7 วิธีการศึกษาพฤติกรรม

วิธีการศึกษาพฤติกรรม คือ วิธีการที่ถูกนำมาใช้เพื่อแสวงหา ข้อความรู้ (Knowledge) ต่าง ๆ เกี่ยวกับพฤติกรรมซึ่งวิชาใด ๆ ที่มีความเป็นศาสตร์ (Science) นั้น ล้วนแล้วแต่นำมาใช้ คือ นำวิธีการทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Method) มาใช้ในการแสวงหาข้อความรู้ทั้งสิ้น วิธีการประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ กำหนดปัญหา ตั้งสมมติฐาน รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล ตามลำดับ ขั้นตอนดังกล่าวนี้เป็นแนวทางสำหรับวิธีการศึกษาพฤติกรรม ทุก ๆ วิธีที่จะต้องดำเนินการตาม แม้ว่าแต่ละวิธีจะมีรายละเอียดปลีกย่อยแตกต่างกันก็ตาม

ประสิทธิ์ ทองอุ่น (2542 : 7 - 9) กล่าวว่า วิธีการศึกษาพฤติกรรมที่สำคัญกระทำได้ 4 วิธี ตามลักษณะของพฤติกรรมที่ศึกษา ดังนี้

1. วิธีการทดลอง (Experimental Method) เป็นการศึกษาพฤติกรรมในทางจิตวิทยาที่มีความเป็นวิทยาศาสตร์สูงมาก มุ่งศึกษาความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลระหว่างเหตุการณ์ (Event) สองเหตุการณ์ เหตุการณ์ที่เป็นเหตุเรียกว่าตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ส่วนเหตุการณ์ที่เป็นผล เรียกว่า ตัวแปรตาม (Dependent Variables) การปฏิบัติของผู้ทดลองต่อตัวแปรอิสระ เรียกว่า การจัดกระทำ (Treatment) การทดลองครั้งหนึ่ง ๆ จะต้องมิตัวแปรตั้งแต่สองตัวแปรขึ้นไป แต่การทดลองก็มีข้อจำกัดอยู่มาก เพราะการควบคุมตัวแปรใดตัวแปรหนึ่งนั้น อาจจะมีปัจจัยอื่น ๆ ที่เข้ามาแทรกแซงจนเกิดความสับสนเหลวได้ ในการทดลองส่วนใหญ่จะมีการเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มทดลอง คือ กลุ่มที่ผู้ทดลองจัดกระทำกับตัวแปรกลุ่มควบคุม คือ กลุ่มที่ผู้ทดลองไม่ได้จัดกระทำกับตัวแปร

2. วิธีการสำรวจ (Survey Method) เป็นการศึกษาในเชิงวิทยาศาสตร์เช่นกัน แม้ว่าจะไม่เข้มข้นนักก็ตาม วิธีการนี้ศึกษาตัวแปรเหมือนการทดลอง แต่ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรจะเป็นเหตุเป็นผลกันไม่ได้ และผู้ศึกษาไม่มีการจัดกระทำต่อตัวแปร กระทำเพียงแต่ศึกษาตัวแปรอย่าง

มีระบบในสถานการณ์ที่พบ การสำรวจจำเป็นต้องอาศัยเครื่องมือ (Instrument) ที่มีทั้งความเชื่อถือได้ (Reliability) และความตรง (Validity) รวมทั้งกลุ่มตัวอย่างที่ได้มาจากการสุ่มตัวอย่าง (Sampling) ด้วยวิธีการที่เหมาะสม เพื่อให้เป็นตัวแทนที่ดีของประชากร (Population)

3. วิธีการคลินิก (Clinical Method) เป็นการศึกษาพฤติกรรมแบบลึก (In-Depth Study) รายใดรายหนึ่งใช้เครื่องมือ (Instrument) หลาย ๆ อย่าง เพื่อให้ได้ข้อมูลหลาย ๆ ด้าน และใช้ระยะเวลานาน ทำให้ทราบสาเหตุของพฤติกรรมบุคคลนั้น ๆ ตลอดจนได้ข้อความรู้ใหม่ ๆ ที่จะนำไปใช้กับกรณีอื่น ๆ ได้ ทำนองเดียวกับแพทย์รักษาค้นใช้รายใดรายหนึ่งนั่นเอง การศึกษานี้บุคคลเป็นรายกรณี (Case Study) ก็คือวิธีการทางคลินิกวิธีหนึ่ง

4. การสังเกตอย่างมีระบบ (Systematic Observation) พฤติกรรมจำนวนมากจำเป็นต้องศึกษาในสถานการณ์ปกติที่พฤติกรรมเหล่านั้นเกิดขึ้น โดยการเฝ้าสังเกต และบันทึกพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเรียกว่า การสังเกตอย่างมีระบบ วิธีการนี้ต้องนิยามพฤติกรรมที่จะสังเกตให้ชัดเจน และวัดได้เรียกว่า นิยามปฏิบัติการ (Operational Definition) รวมทั้งจะต้องทำการสังเกตโดยไม่ให้กลุ่มตัวอย่างรู้ตัวด้วย

มรุส สว่างบำรุง (2542 : 19 - 21) กล่าวถึง ระเบียบวิธีการศึกษาพฤติกรรม ดังนี้

1. การศึกษาระยะยาว (Longitudinal Method) เป็นวิธีการศึกษาติดตามบุคคลที่ใช้บุคคลเดิมเป็นระยะเวลานาน ซึ่งผลของการศึกษาจะทำให้ได้รับข้อมูลที่ละเอียดเด่นชัดเกี่ยวกับพัฒนาการของบุคคลคนนั้น โดยที่ผู้ศึกษาจะมีการจดบันทึกข้อมูลที่มีการเปลี่ยนแปลงของบุคคลเป็นระยะ ๆ โดยอาจจะใช้วิธีการสังเกตร่วมด้วย

2. วิธีการทดลอง (Experimental Method) เป็นวิธีการที่นิยมทดลองในห้องปฏิบัติการ เพราะจะสามารถควบคุมตัวแปรเหตุการณ์หรือสร้างสภาวะที่ต้องการได้เด่นชัด และลดองค์ประกอบภายนอกที่อาจมาเกี่ยวข้องให้เหลือน้อยที่สุด โดยแบ่งกลุ่มทดลองออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มควบคุม (Control Group) และกลุ่มทดลอง (Experimental Group) โดยมีตัวแปรที่ศึกษา คือ ตัวแปรอิสระ ที่ผู้ทดลองจัดกระทำขึ้น และตัวแปรตามที่เราคาดว่าจะได้ผลมาจากการกระทำนั้น

3. วิธีการสำรวจ (Survey Method) วิธีการนี้จำเป็นต้องมีการเตรียมแบบสอบถามที่สร้างขึ้นอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ มีความระมัดระวังเกี่ยวกับการเลือกใช้กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการคัดเลือกจากตัวแทนของประชากรอย่างแท้จริง ซึ่งจะมีผลดีในเรื่องของการเก็บข้อมูลได้ครอบคลุมตามที่ผู้วิจัยต้องการจะศึกษาข้อมูลที่ได้นั้นจะสามารถอ้างอิงถึงความคิดเห็นของประชากรส่วนใหญ่

4. การสังเกต (Observation) การสังเกตเป็นการค้นหาข้อเท็จจริงหรือพฤติกรรมของบุคคลที่เกิดขึ้น โดยการเฝ้าดูการแสดงพฤติกรรมของบุคคลหรือกลุ่มคน ซึ่งต้องอาศัยประสาทสัมผัสของผู้สังเกตโดยตรง แต่การสังเกตนั้นผู้สังเกตจะต้องไม่ใส่ความคิดเห็นของตนเองในข้อมูลควรเขียนตามข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นเท่านั้น

5. การสัมภาษณ์ (Interview) การสัมภาษณ์เป็นการสนทนาพูดคุยกันระหว่างบุคคล 2 คนอย่างมีหลักการ และมีจุดมุ่งหมายวิธีการสัมภาษณ์นี้จะช่วยให้ผู้สัมภาษณ์ได้รับข้อมูลเพิ่มเติมขึ้นจากการสังเกตที่ได้และใช้เครื่องมืออื่น ๆ เพราะทำให้ผู้สัมภาษณ์สามารถสังเกตบุคลิกภาพโดยภาพรวมได้ ซึ่งจะแบ่งการสัมภาษณ์ออกเป็น 2 วิธี การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure Interview) เป็นการสัมภาษณ์ที่ผู้สัมภาษณ์เตรียมข้อมูล หัวข้อ หรือแบบฟอร์มที่ต้องการสัมภาษณ์ในประเด็นเรื่องใดบ้าง ส่วนวิธีการแบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructure Interview) เป็นการสัมภาษณ์โดยทั่วไปที่มีได้จะลึกในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

6. การศึกษาเป็นรายกรณี (Case Study) เป็นการศึกษาถึงบุคคลที่มีความละเอียดมากที่สุด เพราะเป็นการเก็บรวบรวมประวัติของบุคคลเพียง 1 คน ในทุกด้านโดยไม่ได้ศึกษาพฤติกรรมของคนกลุ่มใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นการทำแบบทดสอบ สัมภาษณ์ สังคมมิติ ติดตามผล ประเมินผล การไปเยี่ยมบ้าน (Visit Home) ซึ่งทำให้มองเห็นภาพรวมของบุคคลได้ชัดเจนที่สุดยังเป็นการศึกษาที่ใช้ระยะเวลายาวนาน

7. แบบสอบถาม (Questionnaires) การสร้างข้อคำถามจะต้องสร้างขึ้นโดยมีหลักการทางวิชาการ ทฤษฎีหรืองานวิจัยรองรับ และมีความตรงต่อเรื่องที่ต้องการจะศึกษา โดยทั่วไปแล้วข้อคำถามหรือปัญหาที่จะใช้ในการรวบรวมข้อเท็จจริง ซึ่งอาจจะเป็นทางด้านความคิดเห็น ความสนใจ เจตคติ บุคลิกภาพ ปัจจัยทางด้านสังคม

8. การทดสอบ (Testing) การใช้แบบทดสอบเป็นวิธีการวัดทางอ้อมทางหนึ่งที่เราไม่สามารถสังเกตโดยตรงได้ด้วยการมองเห็นออกมาเป็นพฤติกรรมภายนอก ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการทดสอบเพื่อตรวจค้นพฤติกรรมภายใน โดยอาจจะศึกษาถึงกระบวนการคิด อุปนิสัย สุขภาพจิต ความเครียด ในแง่มุมต่าง ๆ ซึ่งแบบทดสอบอาจจะใช้วิธีการตรวจวัดด้วยรูปภาพหรือข้อคำถามต่าง ๆ ให้ผู้รับการทดสอบทำการแปลผลของแบบทดสอบจะต้องเป็นแบบฉบับเฉพาะของแบบทดสอบนั้น ๆ ซึ่งผู้สร้างจะต้องหาเกณฑ์วิธีการแปลผลมีความน่าเชื่อถือได้ และต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ที่ได้รับการฝึกหัดมาเป็นอย่างดี

9. วิธีการแบบคลินิก (Clinical Method) โดยทั่วไปจะใช้ศึกษาเกี่ยวกับบุคคลที่มีความผิดปกติทางจิต เป็นการศึกษาที่มีความละเอียดนับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ เพื่อหาแนวทางแก้ไขช่วยเหลือในพฤติกรรมของผู้รับการรักษาให้ดีขึ้น

1.8 การวัดพฤติกรรม

เรียบ ศรีทอง (2542 : 27 - 28) ได้กล่าวถึง การวัดพฤติกรรม คือ การวัดพฤติกรรมมักจะมุ่งเน้นศึกษาพฤติกรรมที่แสดงออกมาภายนอก และใช้วิธีการสังเกตและบันทึกพฤติกรรม

การสังเกต (Observation) เป็นวิธีการเบื้องต้นในการศึกษาบุคคล การสังเกตเป็นทั้งกระบวนการและผลของพฤติกรรมที่แสดงชัดเจนและง่ายต่อการบันทึก เช่น การศึกษารูปแบบการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล อาจใช้วิธีขอร้องให้นักศึกษาสนทนากัน ขณะนั้นก็สังเกตได้โดยตรงว่าใครเป็นผู้เริ่มต้น ใครเปลี่ยนหัวข้อ การหมุนเวียนหรืออื่น ๆ ในการทดลองเรื่องอารมณ์ ผู้ศึกษาอาจสังเกตการณ์แสดงสีหน้าของกลุ่มตัวอย่างขณะแสดงอารมณ์ต่อสิ่งเร้า การสังเกตโดยตรงของผู้ศึกษาอาจใช้เทคโนโลยีช่วย เช่น การถ่ายภาพขณะเปลี่ยนพฤติกรรม ใช้คอมพิวเตอร์วัดเวลาในการทำงาน และใช้คอมพิวเตอร์วิเคราะห์ข้อมูล

การสังเกตด้วยวิธีธรรมชาติ (Naturalistic Observation) เป็นอีกวิธีการหนึ่งที่ผู้ศึกษาพยายามจะไม่เปลี่ยนหรือขัดขวางพฤติกรรม เช่น การซ่อนอยู่หลังกระจกทางเดียว (One-Way Mirror) เพื่อดูการเล่นของเด็กโดยไม่เห็นตัว การสังเกตรูปแบบการปฏิสัมพันธ์ของเด็กหรือปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ เป็นต้น

2. แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

การที่มนุษย์จะมีพฤติกรรมอนุรักษ์ ต้องรู้ความหมายของการอนุรักษ์ ซึ่งมีผู้ศึกษาให้ความหมายของคำว่า การอนุรักษ์ ดังนี้

2.1 ความหมายการอนุรักษ์

ศิริพรต ผลสินธุ์ (2531 : 196) กล่าวว่า การอนุรักษ์ หมายถึง การรู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างชาญฉลาด ให้มีการเปลี่ยนแปลงหรือสูญเสียน้อยที่สุด แต่ได้ประโยชน์และใช้ได้นานที่สุด โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะส่งเสริมให้เกิดสวัสดิภาพทางสังคม และคงไว้ซึ่งปริมาณและคุณภาพของทรัพยากรธรรมชาติ

วินัย วีระวัฒนานนท์ (2530 : 204) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “การอนุรักษ์” คือ การสงวนรักษาไว้เพื่อให้คงอยู่ตลอดไป หรือเพื่อสงวนไว้ให้คงอยู่นานที่สุดเท่าที่จะทำได้ หรือเพื่อสงวนไว้ให้เกิดประโยชน์ต่อมวลมนุษยชาติมากที่สุด ซึ่งหมายถึงการบำรุงรักษาและใช้อย่างฉลาดนั่นเอง

ทวิวงศ์ ศรีบุรี (2539 : 9) กล่าวว่า การอนุรักษ์ หมายถึง การตามระวังรักษา ป้องกันธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไว้เพื่อใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมด้วยวิธีที่ฉลาด เหมาะสมและยาวนานที่สุด

เกษม จันทรแก้ว (2541 : 9) กล่าวว่า การอนุรักษ์ หมายถึง การไม่ทำให้เกิดการเสียหาย หรือสูญเสีย จะทำอย่างไรก็ได้กับสิ่งที่ถูกกระทำ แต่ต้องมีให้เกิดการแตกหักเสียหายใด ๆ ต้องทำให้เกิดสภาวะที่คงเดิมตลอดไป แม้ว่าสิ่งนั้น ๆ จะได้นำออกมาเปลี่ยนแปลง หรือทำให้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ในเวลาต่อมาต้องมีสภาพเดิมนั่นเอง

สวัสดิ์ โนนสูง (2543 : 163) กล่าวว่า การอนุรักษ์ หมายถึง การนำทรัพยากรมาใช้อย่างชาญฉลาดเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อมหาชนมากที่สุด ใช้ได้นานที่สุด และเกิดการสูญเสียน้อยที่สุด

จิตรารัตน์ โพธิามกะ, เจริญ สุกปลั่ง, นิยดา สวัสดิพงษ์, ปัญญา อนันตธนาชัย และอมรรัตน์ วีระสัมฤทธิ์ (2544 : 192) กล่าวว่า การอนุรักษ์ (Conservation) หมายถึง การรู้จักใช้อย่างฉลาดประหยัดโดยใช่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีการสูญเสียเปลืองน้อยที่สุดและดูแลรักษาใช้ประโยชน์ให้ได้ยาวนานที่สุดเพื่อการมีใช้ในอนาคตและเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีตลอดไปของมวลมนุษยชาติ สรุปได้ว่า การอนุรักษ์ เป็นการใช้เพื่อความต้องการและประหยัดไว้เพื่อการมีใช้ในอนาคต หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า เป็นการใช้ประโยชน์อย่างมีเหตุผล (To Use Rationally) และมีการสร้างสรรค์ (Build Up)

วัฒนา อุทะพันธุ์ (2545 : 63) กล่าวว่า การอนุรักษ์ หมายถึง การใช้อย่างสมเหตุสมผลเพื่อการมีใช้ตลอดไป การใช้นี้มีได้หมายถึงการนำมาบริโภคดื่มกินหรือสัมผัสเท่านั้นแต่หมายรวมถึงการเก็บเอาไว้เซชม พื้นฟู หรือพัฒนาสิ่งอื่นให้ดีขึ้น

นิวัติ เรืองพานิช (2546 : 38) กล่าวว่า การอนุรักษ์ (Conservation) หมายถึง การรู้จักใช้ทรัพยากรอย่างฉลาดให้เป็นประโยชน์ต่อมหาชนมากที่สุดและใช้เป็นระยะเวลายาวนานที่สุด ทั้งนี้ต้องสูญเสียโดยเปล่าประโยชน์น้อยที่สุด และต้องกระจายการใช้ประโยชน์ให้ทั่วถึงกันโดยถูกต้องตามกาลเทศะ

สุกาญจน์ รัตนเลิศสุธรรม (2550 : 49) กล่าวว่า การอนุรักษ์ (Conservation) หมายถึง การรู้จักใช้ การเก็บรักษา การสงวน ซ่อมแซม และปรับปรุงเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติอย่างฉลาด ส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติเป็นประโยชน์ต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อมมากที่สุด นานที่สุด แต่สูญเสียทรัพยากรธรรมชาติน้อยที่สุด

สรุปได้ว่าการอนุรักษ์ คือ ยุทธวิธีการใช้ทรัพยากรด้วยความฉลาด และก่อให้เกิดประโยชน์ต่อมวลมนุษยชาติมากที่สุด และพยายามที่จะใช้ทรัพยากรนั้นมีอายุยืนยาวต่อไป มีการสูญเสียทรัพยากรน้อยที่สุด

2.2 หลักการอนุรักษ์

สนธิ อักษรแก้ว (2539 : 25) กล่าวว่า การอนุรักษ์และการจัดการทรัพยากรป่าชายเลนมีนโยบายหลักในการจัดการอยู่ 2 ประการ ได้แก่

1. อนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนโดยการสงวนรักษาไว้และใช้ประโยชน์จากผลผลิตป่าชายเลนในระยะยาว รวมทั้งการฟื้นฟูสภาพป่าชายเลนขึ้นใหม่

2. ควบคุมและลดจำนวนกิจกรรมที่ใช้ประโยชน์จากป่าชายเลน โดยไม่ถูกหลักการอนุรักษ์และนำไปสู่การทำลายทรัพยากร

แนวทางการดำเนินงานในอันที่จะคุ้มครองและอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนไว้ตามนโยบายหลัก 2 ประการดังกล่าว สรุปได้ว่า การเผยแพร่ข่าวสารความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับป่าชายเลนสู่ประชาชนทุกกลุ่ม ทุกระดับที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับป่าชายเลน สนับสนุนให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ และพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนของตนเองในลักษณะป่าชุมชน จัดให้มีหน่วยพิทักษ์ป่าชายเลน พร้อมกำลังคนและอุปกรณ์ให้เพียงพอ ครอบคลุมพื้นที่ป่าชายเลนทั่วประเทศ และจับกุมลงโทษผู้บุกรุกอย่างเข้มงวด ปรับปรุงกฎหมาย และระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับมูลค่าแท้จริงของป่าชายเลนและลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากป่าบก การใช้ประโยชน์พื้นที่ป่าชายเลนบริเวณหนึ่งบริเวณใด ความเป็นลักษณะเอกประสงค์ปลูกฟื้นฟูป่าชายเลนที่เสื่อมสภาพขึ้นในบริเวณที่สภาพแวดล้อมเอื้ออำนวยทั้งในภาครัฐและเอกชน รวมทั้งชมรมและกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ควรสนับสนุนงานวิจัยทุกสาขาเกี่ยวกับระบบนิเวศป่าชายเลน โดยให้ความสำคัญเป็นพิเศษแก่งานวิจัยที่เป็นประโยชน์ในการวางแผนการจัดการและการฟื้นฟูป่าชายเลน โครงการพัฒนาทุกชนิดและขนาดที่จำเป็นต้องใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าชายเลนอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ จะต้องศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมเพื่อกำหนดมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่คาดว่าจะเกิดจากโครงการอย่างเหมาะสม แต่ถ้าหลีกเลี่ยงได้ก็ไม่ควรจัดทำโครงการในพื้นที่ป่าชายเลน ส่งเสริมการสร้างสื่อที่เป็นเครื่องมือในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับป่าชายเลนทั้งในภาครัฐและเอกชน

เกษม จันทรแก้ว (2541 : 10 - 11) กล่าวว่า การอนุรักษ์นั้นเป็นการนำทรัพยากรสิ่งแวดล้อมมาเอื้อประโยชน์ต่อมนุษย์ จึงสามารถจำแนกได้เป็น 3 หลักการ คือ

หลักการที่หนึ่ง การใช้อย่างฉลาด (Wise Use) หรือการใช้อย่างสมเหตุสมผล (Rational Use) หมายถึง การใช้ทรัพยากรให้เป็นไปตามหลักการของทรัพยากรนั้น ๆ ซึ่งมีหลักการเฉพาะดังนี้

1. ทรัพยากรที่ใช้แล้วไม่หมดสิ้น เป็นทรัพยากรที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์และสิ่งมีชีวิต เช่น แสงอาทิตย์ น้ำ และอากาศ ถ้าขาดสิ่งเหล่านี้แล้วก็จะก่อให้เกิดปัญหาถึงชีวิตหรือมีปัญหาขั้นวิกฤตได้ ดังนั้นการใช้ทรัพยากรเหล่านี้ต้องเป็นการใช้ที่ไม่ให้เกิดผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อทรัพยากรเหล่านี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องไม่มีการปนเปื้อนของมลสาร เชื้อโรค ฝุ่นละออง หมอกควัน หรือสารเคมีที่เป็นพิษ เป็นต้น การใช้ดังกล่าวจึงเป็นการใช้แบบยั่งยืน (Sustainable Utilization) ซึ่งต้องเป็นการใช้แบบต้องมีการเอาใจใส่ในการเก็บกักไว้ใช้ในอนาคต การรักษา/ซ่อมแซม การฟื้นฟู การพัฒนา การสงวน การกำหนดเขตควบคุมในการป้องกัน

2. ทรัพยากรที่ใช้แล้วทดแทนได้ หมายถึงว่า เป็นการใช้ทรัพยากรกลุ่มสิ่งมีชีวิตหรือมีการเจริญเติบโตได้ เช่น ป่าไม้ พืช สัตว์ ประมง ดิน เป็นต้น การใช้ทรัพยากรเหล่านี้ต้องใช้ส่วนที่ออกหรือเพิ่มพูน (Increment) เท่านั้น ต้นทุนยังคงอยู่ตลอดไป อาจมีบ้างในช่วงการนำมาใช้ที่ต้นทุนหดหายไปบ้าง แต่ก็สามารถฟื้นคืนสภาพได้ซึ่งอาจต้องใช้เวลานาน

3. ทรัพยากรที่ใช้แล้วหมดไป หมายความว่า ทรัพยากรเหล่านี้ใช้แล้วจะหมดสภาพไป แต่อาจเปลี่ยนแปลงลักษณะรูปร่างหรือรูปทรง หรือมีองค์ประกอบอื่น ๆ ประปน ดังนั้นการใช้ต้องระมัดระวังในการนำเทคโนโลยีมาใช้ให้ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องมีการพัฒนา และนำของใช้แล้ว/ของเสียมาใช้ประโยชน์ให้มากที่สุด

หลักการที่สอง ฟื้นฟูความเสื่อมโทรมของทรัพยากร หมายความว่า ถ้ามีความเสื่อมโทรมของทรัพยากรเกิดขึ้น จำเป็นต้องมีการฟื้นฟูด้วยเทคโนโลยีที่เหมาะสม จนกว่าทรัพยากรที่เสื่อมโทรมนั้นจะมีอยู่ในสภาพที่มีศักยภาพที่ใช้ได้ จึงมีการนำมาใช้ ในช่วงระหว่างที่มีการฟื้นฟูนั้น จำเป็นต้องสงวนในบางชนิดหรือบางพื้นที่มิให้มีการรบกวนหรือถูกทำลาย อาจเพียงป้องกันโดยการตรวจตราหรือปิดประกาศ เหล่านี้เป็นต้น

หลักการที่สาม สงวนของหายาก หมายความว่า ต้องมีการสงวนของที่หายาก หรือทรัพยากรที่กำลังสูญพันธุ์หรือหายาก ซึ่งเป็นการสงวนที่อาจต้องทำในแต่ละชนิด หรือในแต่ละพื้นที่หรือเป็นการแบ่งเขต เช่น เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตอุทยานแห่งชาติ เขตวนอุทยาน เขตอุทยานประวัติศาสตร์หรือเขตอนุรักษ์อื่น ๆ บางกรณีอาจต้องสงวนพื้นที่ประมงในช่วงเวลาการวางไข่ของปลา จึงเห็นได้ว่าการสงวนนั้นอาจมีเวลากำหนดไว้ก็ได้ โดยทั่วไปแล้วการสงวนนั้นมักจะดำเนินการอย่างถาวรยิ่งไปกว่านี้ต้องเข้าใจว่า การสงวนนั้นเมื่อได้ผลิตผลพอที่จะเก็บเกี่ยวนำมาเอื้อประโยชน์ได้แล้ว ก็อาจมีการยกเลิกการสงวน แต่อาจมีช่วงเวลายกเลิกกำกับไว้ด้วยก็ได้

วัฒนา จุฑะพันธุ์ (2545 : 63 - 64) กล่าวว่า หลักการอนุรักษ์ มี 3 ประการ คือ

1. การใช้แบบยั่งยืน

ทรัพยากรทุกประเภทกลุ่มต้องมีแผนการใช้แบบยั่งยืน (Sustainable Utilization) ซึ่งต้องวางแผนการใช้ตามสมบัติเฉพาะตัวของทรัพยากร พร้อมทั้งมีการเลือกเทคโนโลยีที่เหมาะสมในการใช้ทรัพยากรแต่ละชนิด ปริมาณการเก็บเกี่ยวเพื่อการใช้ ช่วงเวลาที่จะนำมาใช้ และกำจัดหรือบำบัดของเสียและมลพิษให้หมดไปหรือเหลือน้อยจนไม่มีพิษภัย

2. การฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น เมื่อมีการใช้แล้วย่อมเกิดความเสื่อมโทรมเพราะใช้เทคโนโลยีไม่เหมาะสม เก็บเกี่ยวมากเกินไปความสามารถในการปรับตัวของระบบนิเวศฟื้นตัวขึ้น จำเป็นต้องทำการฟื้นฟูให้ดีขึ้นก่อน จนทรัพยากรหรือสิ่งแวดล้อมนั้น ๆ ดังตัวได้จึงสามารถนำมาใช้ได้ใหม่อีกต่อไป

3. การสงวนของหายาก

ทรัพยากรธรรมชาติบางประเภทมีการใช้มากเกินไปหรือถูกแปรสภาพเป็นสิ่งแวดล้อมเหลือปริมาณจำกัด หากปล่อยให้มีการใช้เกิดขึ้นแล้วอาจทำให้เกิดการสูญพันธุ์ได้ จำเป็นต้องสงวนหรือเก็บไว้เพื่อเป็นตัวแม่บทในการผลิตให้มากขึ้นจนมีปริมาณมากพอที่สามารถนำมาใช้เป็นประโยชน์ได้

หลักการอนุรักษ์ทั้ง 3 ประการนี้ มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน กล่าวคือ ต้องนำมาพิจารณาร่วมกันในการใช้ทรัพยากร โดยต้องพิจารณาให้ได้ว่าจะมีทรัพยากรเหลือไว้ให้ใช้ตลอดไปหรือไม่ ถ้าใช้แล้วมีสิ่งใดที่มีความเสื่อมโทรมของทรัพยากรประเภทใดที่เกิดขึ้น หรือถ้าสิ่งใดใช้มากเกินไปจำเป็นต้องสงวนหรือเก็บรักษาเอาไว้ จะเห็นได้ว่า ขั้นตอนทั้ง 3 ประการจะผสมผสานกันเสมอ และเพื่อให้เอื้อประโยชน์ต่อการนำมาใช้ในลักษณะต่าง ๆ ของมนุษย์อย่างยั่งยืน

วสิน อิงคพัฒนากุล (2548 : 72 - 74) กล่าวว่า หลักการโดยทั่วไปในการอนุรักษ์ประกอบด้วย

1. การให้การศึกษาเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

จากการที่มนุษย์เป็นตัวละครสำคัญในการทำลาย หรือดำรงไว้ซึ่งคุณภาพสิ่งแวดล้อม ดังนั้น หากมนุษย์ได้รับการปลูกฝังความรู้ความเข้าใจต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รวมทั้งมีการตระหนัก และเล็งเห็นความสำคัญ และความจำเป็นในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแล้ว นอกจากจะลดความรุนแรงจากการทำลายสิ่งแวดล้อมแล้ว ยังเป็นการเพิ่มศักยภาพของสังคมให้มีความสามารถ

ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้วย โดยสามารถดำเนินการได้หลากหลายรูปแบบ ทั้งในระบบการศึกษาและนอกระบบการศึกษา การให้ความรู้ผ่านสื่อประเภทต่าง ๆ กิจกรรมการรณรงค์ ฯลฯ

2. การปรับปรุงคุณภาพ

ในสถานการณ์ที่สิ่งแวดล้อมมีคุณภาพด้อยเกินไป การดำเนินการที่สำคัญประการหนึ่งคือ คือ การปรับปรุงคุณภาพสิ่งแวดล้อมนั้น ๆ ให้มีคุณภาพดีขึ้น ซึ่งเมื่อสิ่งแวดล้อมได้รับการปรับปรุงคุณภาพจนฟื้นคืนสภาพที่ดีขึ้นจนถึงจุดหนึ่งแล้ว สิ่งแวดล้อมจะสามารถตอบสนองความต้องการของมนุษย์ได้อีกครั้งหนึ่ง เช่น ความเสื่อมโทรมของหาดทรายชายทะเลอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว โดยปราศจากการวางแผนดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ ย่อมทำให้ศักยภาพในการรองรับการท่องเที่ยวลดลง ดังนั้น จึงมีการปรับปรุงคุณภาพของหาดทรายชายทะเล รวมทั้งกำหนดนโยบายและแผนการดำเนินการปรับปรุงแก้ไข เป็นต้น

3. การลดอัตราการเสื่อมสูญ

ในการบริโภคทรัพยากรธรรมชาติแต่ละครั้ง หากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในทุกกระบวนการ ตั้งแต่การผลิต การจัดจำหน่าย การขนส่ง การตลาด จนถึงการใช้บริโภค ได้ดำเนินการโดยอาศัยหลักการอนุรักษ์โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ประโยชน์ต้องให้เป็นไปอย่างประหยัด ลดอัตราการสูญเปล่าแล้ว ยื่อนำมาซึ่งการลดอัตราการเสื่อมสูญของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และยังส่งผลให้มีทรัพยากรธรรมชาติสำรองไว้ใช้ประโยชน์ได้ยาวนานขึ้น

4. การเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้ประโยชน์

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหลายประเภทมีคุณสมบัติที่มนุษย์ใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับลักษณะประจำตัวของสิ่งแวดล้อมแต่ละชนิด เช่น การหมุนเวียนใช้ขุดน้ำอัดลม ทำให้ลดปริมาณการผลิตขวด และลดปริมาณขยะมูลฝอย การนำกระป๋องโลหะกลับมาหลอม และหมุนเวียนใช้ใหม่ การใช้วัสดุกระเบื้องทูนวัสดุสังกะสี การใช้ฉนวนกันความร้อนในอาคาร การปิดไฟเมื่อเลิกใช้ เป็นต้น

5. การสำรวจหาแหล่งทรัพยากรใหม่ และการพัฒนาเทคโนโลยี

ถึงแม้จะมีการดำเนินการเพื่อการอนุรักษ์อย่างมีประสิทธิภาพเพียงใดแล้วก็ตาม แต่สิ่งหนึ่งที่เกิดขึ้น และดำรงอยู่เสมอ คือ การเพิ่มขึ้นของประชากรโลก ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญในการเพิ่มปริมาณใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังนั้น การเสาะแสวงหา และสำรวจทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีเพื่อการใช้ประโยชน์ และลดมลพิษอันเกิดจากการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพจะมีมาตรการที่สำคัญอย่างยิ่งในการเพิ่มประสิทธิภาพการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

6. การป้องกัน

เป็นมาตรการทางการอนุรักษ์ที่มีความจำเป็นต้องดำเนินการควบคู่กันไปกับมาตรการอื่น ๆ ดังที่ได้กล่าวมา โดยการป้องกันนี้เป็นมาตรการที่สามารถช่วยในการใช้ประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ประโยชน์การใช้ง่าย และเวลาในการแก้ไขปัญหาความเสียหายต่าง ๆ รวมทั้งป้องกันความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้นกับสุขภาพอนามัยของสมาชิกในสังคมได้ ในปัจจุบัน มาตรการดำเนินการเพื่อการอนุรักษ์ดังกล่าวนี้ ได้มีการดำเนินการโดยสอดคล้องชื่อในการกิจและหน้าที่ของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน และองค์กรในการพัฒนาเอกชนในรูปแบบต่าง ๆ

2.3 วิธีการอนุรักษ์

เกษม จันทรแก้ว (2541 : 12) กล่าวว่า การที่จะทำให้การอนุรักษ์ให้เกิดสัมฤทธิ์ผลได้นั้น จำเป็นต้องดำเนินการใช้วิธีการอนุรักษ์อย่างถูกต้องและเหมาะสม ซึ่งวิธีการนั้น ๆ จะมีการผสมผสานเทคโนโลยีรวมอยู่ด้วย ทำให้การปฏิบัติต่อทรัพยากรได้ถูกต้อง และเป็นไปตามหลักการอนุรักษ์ สำหรับวิธีการอนุรักษ์ประกอบด้วย 8 วิธี ดังนี้

1. การใช้ (Utilization) หมายถึง การนำทรัพยากรมาบริโภค ทั้งโดยการได้ลิ้มรส เห็น ฟัง กลิ่น และสัมผัสด้วยผิวหนัง จึงเห็นได้ว่าการใช้นั้นมีหลากหลายวิธีที่จะนำทรัพยากรมาใช้ อาจต้องตัดโค่น หรือเก็บเกี่ยวมาบริโภคเป็นอาหารและยารักษาโรค ใช้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เหล่านี้
2. การเก็บกัก (Storage) หมายถึง การรวบรวมและเก็บกักทรัพยากรบางอย่างบางประเภทที่มีแนวโน้มที่จะขาดแคลนในบางเวลาหรือคาดว่าจะเกิดวิกฤตการณ์เกิดขึ้น บางครั้งอาจเก็บกักเอาไว้เพื่อการนำไปใช้ประโยชน์ในปริมาณที่ควบคุมได้
3. การรักษา/การซ่อมแซม (Repair) หมายความว่า ส่วนใดหรือตรงที่ใดที่มีแผล หรือเสื่อมสภาพจนไม่มี Function เกิดขึ้น จำเป็นต้องมีการซ่อมแซมหรือรักษาให้หายคืนสภาพเดิม จำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีเข้าช่วยเหลือเสมอ เช่น การปลูกซ่อม ใส่ยาในสัตว์/พืช หรือซ่อมอาคารสถานที่ เป็นต้น
4. การฟื้นฟู (Rehabilitation) หมายความว่า เป็นวิธีการที่ทำให้ทรัพยากรที่เสื่อมโทรมให้มีการฟื้นฟูหรือคืนสภาพตัวเอง ทั้งโดยให้ธรรมชาติเป็นผู้ฟื้นฟู หรือใช้เทคโนโลยีช่วยเหลือ โดยข้อเท็จจริงแล้วมักต้องใช้เทคโนโลยีที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อการฟื้นฟูทั้งสิ้น
5. การพัฒนา (Development) หมายถึง การทำสิ่งที่เป็นอยู่ให้ดีขึ้น การที่ต้องพัฒนาเพราะต้องการเร่งหรือเพิ่มประสิทธิภาพให้เกิดผลผลิตที่ดีขึ้น การพัฒนาที่ถูกต้องนั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้ เทคโนโลยีและการวางแผนที่ดี
6. การป้องกัน (Protection / Prevention) หมายความว่า ให้มีการป้องกันทรัพยากรสิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลาย/ลดจำนวน หรือเสื่อมโทรมลงตลอดเวลา กล่าวคือ มีการเสื่อมโทรมมาก่อน

จำเป็นต้องป้องกัน/การแก้ไข (Protection) แต่บางกรณียังไม่เกิดปัญหาดังกล่าวแต่จำเป็นต้องป้องกัน (Prevention) เพื่อมิให้ต้องแก้ไขในโอกาสต่อไป อาจทำทั้งทางด้านชีวภาพ และทางด้านสังคม

7. การสงวน (Preservation) หมายความว่า ถ้าทรัพยากรสิ่งแวดล้อมใดจะสูญพันธุ์หรือหมดไป หรือหายาก จำเป็นต้องทำการสงวนชนิด/ประเภททรัพยากรนั้น ๆ อาจต้องสงวนเป็นแต่ละชนิดหรือเป็นพื้นที่ก็ได้

8. การแบ่งกลุ่ม/แบ่งเขต (Zoning) หมายถึง การทำรั้ว หรือการออกกระเปียบครอบคลุมพื้นที่ให้มีการสงวน อาจเป็นเพราะการสงวนแต่ละชนิดทรัพยากรไม่ได้ผลหรือได้ผลน้อย จึงต้องแบ่งเขตสงวนที่ชัดเจน โดยต้องมีระเบียบการใช้ของแต่ละเขตกำกับด้วย

จิตรารัตน์ โพธิามกะ และคณะ (2544 : 193 - 194) กล่าวถึงวิธีการอนุรักษ์ประกอบด้วย 7 วิธีการที่สำคัญ ดังนี้

1. การสำรวจตรวจหา (Survey and Identify)

การสำรวจตรวจหาสิ่งที่เราต้องการมาใช้ประโยชน์ เช่น นักการป่าไม้จะเสาะแสวงหาพันธุ์ไม้ต่าง ๆ ที่สำคัญและเป็นประโยชน์ทั้งในทางการค้าและในการที่จะนำมาใช้ประโยชน์ด้านอื่น ๆ นักธรณีวิทยาจะพยายามค้นหาแหล่งแร่ที่มีค่า นักอุทกวิทยาจะทำการสืบค้นหาแหล่งน้ำต่าง ๆ นักการเกษตรจะสำรวจตรวจหาวิธีการปรับปรุงที่ดิน และปรับปรุงพันธุ์พืชเพื่อใช้ในการเพาะปลูก เป็นต้น

2. การป้องกันรักษา (Protection and Maintenance)

เมื่อสำรวจทรัพยากรต่าง ๆ หรือสิ่งต่าง ๆ ที่เราต้องการนำมาใช้ประโยชน์ได้แล้ว ต้องมีการป้องกันมิให้ทรัพยากรเหล่านั้นเปลี่ยนสภาพเป็นพิษภัย เกิดความเสื่อมโทรมเสียหาย หรือถูกทำลาย เช่น น้ำซึมรั่วหายไปจากคลองส่งน้ำหรือการระเหยของน้ำจากอ่างเก็บน้ำ ความสูญเสียเหล่านี้ อยู่ในวิสัยที่จะป้องกันได้ ความเป็นพิษของน้ำและอากาศเป็นเรื่องที่เราอาจจะควบคุมได้ แต่ทรัพยากรธรรมชาติอีกหลายอย่างที่ถูกทอดทิ้ง จะเสื่อมโทรมไปเองตามธรรมชาติได้เหมือนกัน เช่น ถ้าเราไม่ช่วยธรรมชาติในการบำรุงรักษาบ้างแล้ว พันธุ์ไม้มีค่าอาจจะเป็นตัวเร่งให้มีการบุกรุกป่าขึ้นมากขึ้นจนลดน้อยลงและเสื่อมสูญไปในที่สุดที่ดินที่ถูกตะเลียบปล่อยให้น้ำดินถูกชะล้างด้วยแรงฝนและแรงลม ดิน ทราย ที่นั่นก็จะค่อย ๆ เสื่อมค่าลงไปได้เช่นกัน

3. การใช้ทรัพยากรให้ถูกประเภทและเกิดประโยชน์สูงสุด (Wise Use)

หลักการสำคัญของการอนุรักษ์อีกข้อหนึ่ง คือ การบริโภคให้ถูกหลักเศรษฐกิจและมีประสิทธิภาพ โดยใช้ทรัพยากรให้ถูกประเภท เช่น ทรัพยากรที่ดิน ถ้าหากใช้ที่ดินผิดประเภทโดยใช้ในที่อุดมสมบูรณ์เหมาะสำหรับการทำการเกษตรหรือเป็นแหล่งผลิตอาหาร ไปปลูกสร้าง

บ้านเรือนแทน และใช้ดินที่แห้งแล้งขาดธาตุอาหารมาทำการเกษตรแทน เป็นการสูญเสียทรัพยากรไปโดยใช่เหตุ หรือใช้ประโยชน์ไม่เต็มที่นั่นเอง

4. การใช้ทรัพยากรที่มีคุณภาพรองลงมา (Avoidance of the Best)

เลือกใช้ทรัพยากรตามความจำเป็นและความเหมาะสม โดยไม่จำเป็นต้องใช้ทรัพยากรที่มีคุณภาพสูงสุด

5. การปรับปรุงคุณภาพทรัพยากร (Improvement)

โดยการปรับปรุงคุณภาพทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมนั้นให้ดีขึ้นเพื่อให้ใช้ประโยชน์ได้

6. การนำทรัพยากรมาทดแทนกัน (Substitution)

การที่นำทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่เป็นจำนวนมากหรือที่เกิดใหม่ได้มาใช้ประโยชน์แทนทรัพยากรธรรมชาติที่หาได้ยากขึ้น

7. การนำของเสียกลับมาใช้ประโยชน์ (Recycle)

การนำของเสียหรือของเหลือทิ้งจากกระบวนการผลิตต่าง ๆ มาใช้ได้อีก เช่น การนำเศษโลหะมาหลอมละลายใช้ใหม่ ทำน้ำเสียให้เป็นน้ำดี อากาศเสียจากโรงงานอุตสาหกรรมบางประเภท เช่น โรงกลั่นน้ำมันมาผลิตแก๊สกัน การกระทำเช่นนี้จะเกิดผลดีสองประการ กล่าวคือ ประหยัดทรัพยากร และอนุรักษ์คุณภาพสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไป

หลัก 7 ประการ ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น เป็นหลักการเบื้องต้นที่ต้องระลึกไว้เสมอ ใน การที่จะบริหารทรัพยากรและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ความสัมพันธ์ระหว่างทรัพยากรธรรมชาติแต่ละ อย่างนั้นเป็นสิ่งที่มองข้ามไม่ได้ จะใช้ทรัพยากรอย่างใดอย่างหนึ่งโดยไม่คำนึงถึงความเสี่ยง ที่เกิดขึ้นแก่ทรัพยากรอีกอย่างหนึ่งนั้นย่อมไม่ได้ ดังนั้นการใช้ทรัพยากรจะต้องมีการ ประสานงาน และวางแผนร่วมกันทุกฝ่ายด้วยความระมัดระวัง การพัฒนาสิ่งใดก็ตามจะต้องนึกถึง ความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นแก่ทรัพยากรอีกอย่างหนึ่งนั้นย่อมไม่ได้ ดังนั้นการใช้ทรัพยากรจะต้องมี การประสานงาน และวางแผนร่วมกันทุกฝ่ายด้วยความระมัดระวัง การพัฒนาสิ่งใดก็ตามจะต้องนึก ถึงหลักการอนุรักษ์ควบคู่กันไป โดยการปฏิบัติตามหลักการอย่างสม่ำเสมอ กล่าวคือ จะต้องสำรวจ ตรวจสอบทรัพยากรธรรมชาติ ป้องกันรักษาทรัพยากรที่ได้พบแล้วใช้ทรัพยากรให้มีประสิทธิภาพ สูงขึ้น นำทรัพยากรมาใช้ทดแทน พยายามนำของเสียกลับมาใช้ให้เป็นประโยชน์หมุนเวียน ตลอดจนให้ความสำคัญแก่การพิจารณาผลกระทบสิ่งแวดล้อมของกิจกรรมต่าง ๆ บนรากฐานของ สิ่งเหล่านี้ จึงจะทำให้งานพัฒนาประเทศดำเนินไปได้ด้วยดีบนหนทางแห่งความถูกต้อง

ราตรี ภาว (2543 : 246 - 249) กล่าวว่า แนวทางและวิธีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ต้องเป็นหน้าที่ของประชาชนทุกคนในการร่วมมือปฏิบัติ การเลือกใช้วิธีการอนุรักษ์นั้นขึ้นอยู่กับคุณสมบัติและปัญหาที่เกิดขึ้นกับทรัพยากรธรรมชาติแต่ละประเภท ความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของทรัพยากร ทั้งนี้การอนุรักษ์จึงเป็นแนวทางการจัดการ และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้มีใช้ในอนาคต สามารถกระทำได้โดยประชาชนหรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง

แนวทางและวิธีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมซึ่งมีดังต่อไปนี้

1. การถนอมและรักษา (Preservation) เพื่อรักษาทั้งปริมาณและคุณภาพก่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด เช่น การนำทรัพยากรทางทะเลมาใช้ หากมีจำนวนมากอาจนำมาเก็บรักษาโดยการทำปลาแห้ง ปลาเค็ม ฯลฯ การนำแร่เหล็กไปผสมกับแร่อื่นเพื่อใช้งานในลักษณะต่าง ๆ สามารถยืดอายุการใช้งานจากแร่เหล็กโดยตรงได้ การรักษาป่าไม้ที่มีอยู่ไม่ให้เกิดการเสื่อมโทรม เป็นต้น

2. การบูรณะฟื้นฟู (Restoration of Renewal) เป็นการช่วยเหลือและจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ได้รับความเสียหาย ให้มีสภาพเหมือนเดิมหรือเทียบเท่าของเดิม ซึ่งกระทำได้กับทรัพยากรดิน น้ำ ป่าไม้ และทุ่งหญ้า สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาที่โล่งเตียนเป็นหย่อม ๆ ก็นำกล้าไม้มาปลูกเสริม การทำน้ำโสโครกให้สะอาดขึ้น ในการบูรณะฟื้นฟูต้องคำนึงถึงสมดุลธรรมชาติของทรัพยากรอื่นด้วย เพราะการเพิ่มทรัพยากรอย่างหนึ่งอาจมีผลเสียต่อทรัพยากรอย่างอื่นได้

3. การลดปริมาณของเสีย ใช้สำหรับทรัพยากรบางประเภทและกระทำได้ดีกับแร่ธาตุบางชนิด เพื่อลดปริมาณการใช้ทรัพยากรและลดปัญหาสิ่งแวดล้อมกระทำได้ด้วยวิธี 7 R (หรือ 7 ข.) คือ Recycle (เวียนใช้) Reuse (ใช้อีก) Reclaim (ทำใช้) Recover (ใช้ใหม่) Repair (ซ่อมใช้) Reduce (ลดใช้สารอันตรายบางประเภท) และ Reject (เลิกใช้สารอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม) เช่น การนำกระป๋องหรือหม้ออะลูมิเนียม กระจก พลาสติกมาผ่านกระบวนการผลิตใหม่เพื่อให้ใช้ได้อีก (Recycle) ถูกล้างทำความสะอาดที่ใช้แล้วนำมาใช้อีก (Reuse) เศษผักสดนำมาทำปุ๋ยหรือแก๊ส (Reclaim)

4. การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้งาน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบางประเภทที่มีคุณสมบัติที่สามารถนำมาดัดแปลงโดยใช้เทคโนโลยีเข้าช่วย สามารถใช้ประโยชน์ได้หลายอย่าง

5. การนำสิ่งอื่นมาใช้ทดแทน (Substitution) ทรัพยากรที่มีขีดจำกัดและหมดเปลืองไป เนื่องจากการบูรณะไม่ได้และมีราคาแพง ควรจะหาทรัพยากรที่สามารถนำมาใช้ทดแทนกันได้ และราคาถูกกว่า

6. การค้นหาสำรวจทรัพยากร (Resource Inventories and Appraisal) เป็นการสำรวจค้นหาทรัพยากรที่มีอยู่อย่างมากมายภายในผิวโลกมาใช้เพิ่มเติมให้เกิดประโยชน์แก่มนุษย์

7. การประดิษฐ์ของเทียมขึ้นใช้ เช่น การผลิตไหมเทียม ขางเทียม การสังเคราะห์สารเคมีเพื่อนำมาใช้แทนสารที่สกัดจากพืชที่นำมาผลิตยารักษาโรคนับว่าเป็นวิธีหนึ่งที่ลดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติลงด้วยความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์

2.4 หลักปฏิบัติในการอนุรักษ์

เกษม จันทรแก้ว (2540 : 114) กล่าวว่า การที่จะบรรลุเป้าหมายหลักการอนุรักษ์ ทั้ง 3 ประเด้นั้น ควรอย่างยิ่งที่จะได้ดำเนินการเป็นขั้นตอน ดังนี้

1. กำจัดการใช้ที่ไม่จำเป็น หรือมีแนวโน้มที่จะเกิดความสูญเปล่าขึ้น เพราะการตัดปัญหาการใช้ทรัพยากรที่ไม่จำเป็นแล้ว เท่ากับเป็นการประหยัดทรัพยากรที่มีให้มิให้หมดไป

2. ดูแลรักษาทรัพยากรที่หายากหรือมีน้อย ให้อยู่ในสถานะที่มากพอเสียก่อน จึงจะให้ใช้ทรัพยากรนั้น ๆ ได้ หรือถ้าทรัพยากรนั้นกำลังจะสูญพันธุ์หรือหมดไปจากโลกนี้ จำเป็นที่จะต้องสงวนใ้ด้อย่าให้สูญสลายไป

3. ผู้ใช้ทรัพยากรทั้งหลายควรตระหนักอยู่เสมอว่า ทรัพยากรแต่ละอย่างจะมีความสัมพันธ์ต่อกันยากที่จะแยกจากกันได้ ถ้ามีการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดต่อทรัพยากรอย่างหนึ่ง จะมีผลกระทบกระเทือนต่อทรัพยากรอีกอย่าง เป็นปัญหาลูกโซ่เสมอ ทั้งนี้ผลกระทบที่เกิดขึ้น อาจจะเป็นทางตรงและทางอ้อมก็ได้ ดังนั้นการใช้ทรัพยากรอย่างใดอย่างหนึ่ง ต้องพิจารณาผลกระทบที่จะเกิดต่อทรัพยากรอื่นอย่างรอบคอบ เช่น การทำลายป่าทำให้เกิดอุทกภัย ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ สัตว์ป่าสูญพันธุ์ เป็นต้น

4. การเพิ่มผลผลิตของพื้นที่แต่ละแห่งควรจะต้องทำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจุบันซึ่งมีประชากรเกิดขึ้นอย่างมาก เพราะการเพิ่มผลผลิตต่อพื้นที่ จะทำให้เกิดดุลทางธรรมชาติในด้านอื่น มีอาหารพอเพียงต่อความต้องการของประชากร ปัญหาทางสังคมด้านอื่น ๆ ก็จะไม่เกิดขึ้น

5. ต้องพยายามอำนวยให้สถานะต่าง ๆ ดีขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้มีพืชและสัตว์เจริญเติบโตได้ตลอดไปชั่วกาลนาน โดยที่สิ่งเหล่านี้จะมีผลต่อการป้องกันภัยธรรมชาติ ทั้งทางด้านความแห้งแล้งและอุทกภัย รวมทั้งมลพิษสิ่งแวดล้อมด้านต่าง ๆ

ทั้ง 5 ประการนี้เป็นสิ่งที่ควรจะได้กระทำ เพื่อให้การอนุรักษ์ตามเจตนารมณ์และต้องไม่ลืมว่าวัตถุประสงค์สูงสุดของการอนุรักษ์ก็คือ ต้องทำให้โลกนี้ดีและให้ผลผลิตเหมือนกับพบครั้งแรก อย่าพยายามให้โลกนี้มีสภาพทรุดโทรมหรือยากจนขาดแคลนทรัพยากร

ดังนั้นการอนุรักษ์จึงเปรียบเสมือนหลักการที่นักพัฒนาต้องยึดถือและเป็นหัวใจในการที่จะพัฒนาชาติให้เจริญรุ่งเรือง ชาติใดขาดซึ่งระเบียบและหลักการทางอนุรักษ์แล้ว ชาตินั้นก็จะเจริญรุ่งเรืองได้ยาก

2.5 การดำเนินงานเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ราตรี ภารา (2543 : 249 - 251) กล่าวไว้ว่า งานอนุรักษ์จะสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อทุกฝ่ายร่วมมือกันทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชน ภาครัฐบาลประกอบได้ด้วย ข้าราชการประจำและข้าราชการการเมือง และภาคเอกชนประกอบด้วย นักธุรกิจ ผู้ประกอบการ นักวิชาการ ผู้ชำนาญการ สื่อมวลชน องค์กรเอกชน และประชาชนในพื้นที่ โดยมีแนวทางในการดำเนินงานดังนี้

1. การออกกฎหมายควบคุม กฎหมายเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการดำเนินงานเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นเครื่องมือของรัฐในการนำมาปฏิบัติและจัดการกับผู้ฝ่าฝืนกฎระเบียบ ดังนั้น กฎหมาย กฎกระทรวง หรือพระราชบัญญัติต่างๆ จะบ่งบอกถึงการกระทำความผิดและบทลงโทษไว้ การดำเนินงานของรัฐบาลแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งบทบาทของรัฐบาลที่พึงมีในด้านการอนุรักษ์ การออกกฎหมายในรูปแบบต่าง ๆ จะเป็นผลดีต่อเมื่อเจ้าหน้าที่ของรัฐนำกฎหมายนั้นมาใช้อย่างเคร่งครัดและจริงจัง และประชาชนต้องร่วมมือในทุกวิถีทางซึ่งอาจเป็นในด้านชี้เบาะแสผู้ทำลายหรือไม่กระทำความผิดเสียเอง

2. การให้การศึกษาแก่ประชาชน กระทำได้ทั้งในระบบและนอกระบบ สำหรับในระบบกระทรวงศึกษาธิการได้เริ่มทำงานด้านสิ่งแวดล้อม โดยการศึกษาอย่างจริงจังในปี พ.ศ. 2531 หลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษาบูรณาการได้สอดแทรกเข้าไปในระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา ส่วนในชั้นอุดมศึกษาได้กระทำโดยสอดแทรกการสอนในรูปแบบวิชานิเวศวิทยา สิ่งแวดล้อมศึกษา การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หรือมีหลักสูตรเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะ ดังจะเห็นได้จากมหาวิทยาลัยบางแห่งมีนักศึกษาที่จบสาขาวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม การให้การศึกษาแก่เยาวชนจึงนับว่ามีความสำคัญยิ่งในการที่จะให้เยาวชนได้เห็นคุณค่าและความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำหรับนอกระบบโรงเรียนควรจัดให้มีการอบรมศึกษาเกี่ยวกับการอนุรักษ์ ในรูปแบบของการประชาสัมพันธ์เป็นเอกสารเผยแพร่

3. การใช้สื่อมวลชนเป็นสื่อกลาง เป็นสิ่งหนึ่งที่จะช่วยให้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในปัจจุบันประสบความสำเร็จ การโฆษณาทางวิทยุ โทรทัศน์หรือสื่อมวลชนอื่น ๆ ได้กระทำกันอย่างกว้างขวาง เท่ากับเป็นการกระตุ้นเตือนให้ประชาชนทุกเพศทุกวัยซึ่งเป็นส่วน

หนึ่งของสิ่งแวดล้อม เกิดความรักความหวงแหนเห็นความจำเป็นและคุณค่าของการอนุรักษ์ การให้การศึกษาแก่ประชาชนทางวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ หรือสื่อมวลชนอื่น ๆ ควรสร้างทัศนคติที่จะสะท้อนผลในทางอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้นดังนี้ เศรษฐกิจเกิดจากทรัพยากร การนำทรัพยากรมาใช้เพื่อความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ ควรใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ไม่ฟุ่มเฟือย การสร้างความสุขด้วยการทำลายสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ จะเกิดผลกระทบมาสู่ตัวเราเอง การเพิ่มประชากรเป็นการสร้างภาระต่อโลก จะต้องเตรียมให้ประชากรที่เพิ่มสามารถรับภาระการดำรงชีพของตนเองได้ โดยไม่ทำลายซึ่งกันและกัน เทคโนโลยีเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งเท่านั้น

4. การจัดตั้งเป็นกลุ่มชมรมหรือสมาคมเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นผลึกกำลังความคิดพลังการ พลังใจของกลุ่มผู้สนใจ รักและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยประชาชน นักเรียน นักศึกษา ได้ดำเนินการเพื่อปกป้องรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในที่อยู่อาศัยในท้องถิ่นของตนและประเทศชาติ การดำเนินงานและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ การรณรงค์เชิญชวนให้อนุรักษ์ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การปลูกป่าธรรมชาติ การปลูกป่าชายเลน การปลูกป่าในพื้นที่รกร้างว่างเปล่า พื้นที่ป่าธรรมชาติในท้องถิ่นและการแก้ปัญหา

สุกาญจน์ รัตนเลิศสุธรรม (2550 : 52 - 53) กล่าวไว้ว่า การดำเนินงานเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติถือว่าเป็นเรื่องสำคัญยิ่ง ซึ่งบุคคลทุกฝ่ายทั้งภาคเอกชนและรัฐบาลจะต้องให้ความร่วมมือกันการลดความเห็นแก่ได้ของคนบางกลุ่มบางเหล่าจะช่วยให้การดำเนินงานเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติประสบผลสำเร็จยิ่งขึ้น วิธีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติมีดังต่อไปนี้

1. จัดตั้งชมรมหรือสมาคมเพื่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

ในปัจจุบันมีกลุ่มชนที่ให้ความสนใจเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเพิ่มมากขึ้น ซึ่งประกอบด้วยชาวบ้าน นิสิต นักศึกษา และนักเรียน โดยส่วนใหญ่จะจัดตั้งเป็นชมรม เช่น ชมรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ชมรมอนุรักษ์ป่าไม้ เป็นต้น ในบางแห่งจะจัดตั้งเป็นสมาคมหรือเป็นมูลนิธิ หน่วยงานทั้งของรัฐและเอกชนเหล่านี้ มีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือ การดำเนินงานเพื่อการจัดการธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2. ออกกฎหมายควบคุม

กฎหมายนับว่าเป็นเครื่องมือที่นำมาใช้เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่มีประสิทธิภาพ ถ้าหากผู้ที่รับผิดชอบนำกฎหมายเหล่านั้นมาปฏิบัติอย่างจริงจังและครบถ้วน กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติมีมากมายหลายฉบับ เช่น กฎหมายก่อตั้งอุทยานแห่งชาติ กฎหมายควบคุมและคุ้มครองสัตว์ป่า กฎหมายควบคุมการทำเหมืองแร่ และกฎหมายรักษาความสะอาดของบ้านเมือง เป็นต้น และเมื่อไม่นานมานี้ รัฐบาลของประเทศไทยได้

ออกพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการปิดป่าไม้ทั่วประเทศ ซึ่งเป็นผลทำให้การนำไม้ออกจากป่ามาใช้ประโยชน์ต้องสิ้นสุดลง จึงถือว่าเป็นกฎหมายเพื่อการจัดการป่าไม้อย่างแท้จริง ตอนนี้ก็เหลือเพียงแค่เจ้าหน้าที่ของรัฐเท่านั้นที่จะทำกฎหมายฉบับนี้ให้ศักดิ์สิทธิ์ได้อย่างไร

3. การให้การศึกษาแก่ประชาชน

การจัดการศึกษาเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้กับประชาชนทั่วไป อาจจะกระทำได้ทั้งในระบบและนอกระบบ สำหรับการให้ศึกษานอกระบบอาจจะทำในรูปของการประชาสัมพันธ์ที่ออกมาเป็นเอกสาร แผ่นพับ แผนภูมิ และรูปภาพต่าง ๆ นอกจากนี้ อาจจะทำการประชาสัมพันธ์ทางหนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์ได้อีกด้วย ส่วนการจัดการศึกษาในระบบนั้น ก็โดยการสอดแทรกวิชาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติไว้ทุกระดับ ตั้งแต่ชั้นประถม ไปจนถึงระดับอุดมศึกษา ซึ่งถ้าหากประชาชนทั่วไปมีความรู้และเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องการจัดการจะส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติได้รับการคุ้มครองและดูแลรักษาได้ดียิ่งขึ้น

4. การจัดตั้งหน่วยงานขึ้นรับผิดชอบ

การที่รัฐบาลจัดตั้งหน่วยงานขึ้นมารับผิดชอบการดำเนินงานเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติแต่ละชนิด จะทำให้กระบวนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติน่าจะได้ผลดียิ่งขึ้น เพราะเจ้าหน้าที่เหล่านั้นนอกจากจะควบคุมดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติเหล่านั้นแล้ว ยังทำหน้าที่ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ขอความร่วมมือกับประชาชนในท้องถิ่น เพื่อช่วยเหลือในเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และนำกฎหมายที่เกี่ยวข้องมาใช้ เพื่อให้เกิดผลดีต่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติต่อไป เช่น กรมป่าไม้กับกรมพัฒนาที่ดิน กรมทรัพยากรธรณี และสำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ เป็นต้น

ทรัพยากรธรรมชาติที่ปรากฏอยู่ในส่วนต่าง ๆ ของโลก สมควรที่จะได้รับการดูแลรักษา ประเทศชาติจะเจริญรุ่งเรืองและมีความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจ จำเป็นที่จะต้องรู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างฉลาดและเหมาะสม การที่มนุษย์ส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องอนุรักษ์ จะก่อให้เกิดผลดีต่อการบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติ

ในการดำเนินงานเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ จำเป็นจะต้องอาศัยกฎหมายของบ้านเมืองเป็นเครื่องมือ ซึ่งจะทำให้การดำเนินงานเพื่อการจัดการเป็นรูปธรรมและบรรลุตามเป้าหมายที่ได้วางไว้ การที่ประชากรรู้จักใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด การหาสิ่งอื่นมาใช้ทดแทน หรือมีการสำรวจแหล่งทรัพยากรธรรมชาติเพิ่มเติม จะส่งผลให้สามารถใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ได้ยาวนานยิ่งขึ้นและจะช่วยป้องกันมิให้มวลมนุษยชาติได้รับความเดือดร้อน เนื่องจากการขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติก่อนถึงเวลา

อันควร อย่างไรก็ตาม การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติมิได้อยู่ในความรับผิดชอบของผู้ที่มีอำนาจเกี่ยวข้องเพียงคนหรือสองคนเท่านั้น แต่จะต้องร่วมมือร่วมใจกันทั้งรัฐบาลและเอกชน ในการจัดการศึกษาหรือการบริการให้ความรู้ทางด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติแก่ประชาชน ซึ่งควรจะทำอย่างต่อเนื่องและกว้างขวางทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน เพราะประชาชนทุกคนและทุกอาชีพจำเป็นต้องมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติด้วย การดำเนินงานหรือการอนุรักษ์จึงจะสัมฤทธิ์ผล

วิชัย เทียนน้อย (2542 : 20 - 21) กล่าวถึง การจัดการทรัพยากรธรรมชาติจัดเป็นเรื่องสำคัญเร่งด่วนที่จะต้องดำเนินการ เพราะในปัจจุบันจะเห็นว่า ทุกประเทศไม่ว่าจะเป็นกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาด้านแต่ต้องเผชิญปัญหาการเสื่อมโทรม ปัญหาการร่อยหรอของทรัพยากรธรรมชาติด้วยกันทั้งสิ้น ดังนั้น เพื่อเป็นการลดสภาพปัญหาดังกล่าว จึงจำเป็นจะต้องมีการดำเนินการที่เหมาะสมรัดกุมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งในที่นี้ใครที่จะเสนอแนวคิดพื้นฐานในการที่จะจัดการทรัพยากรธรรมชาติไว้ ดังนี้

1. การสร้างระเบียบกฎเกณฑ์

เป็นสิ่งสำคัญที่จะนำมาใช้ในการจัดทรัพยากรธรรมชาติ เพราะปัญหาและสาเหตุของปัญหาทรัพยากรธรรมชาติที่กำลังเผชิญอยู่ในปัจจุบันนี้ จะเห็นได้ว่ามีพื้นฐานมาจากการที่ผู้บริโภคทรัพยากรธรรมชาติไม่เคารพในระเบียบกฎเกณฑ์ที่กำหนดไว้ มักจะมีการละเมิดหลักเลี้ยงหรือพยายามใช้ช่องว่างของระเบียบกฎเกณฑ์ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองให้มากที่สุด ซึ่งระเบียบกฎเกณฑ์นี้ ควรมีผู้รับผิดชอบจะต้องมีการสร้างปรับปรุงให้มีความเหมาะสมแก่สภาพและสถานการณ์ของทรัพยากรธรรมชาติแต่ละประเภท รวมทั้งผู้ให้ผู้ที่ทำหน้าที่กำกับดูแลการใช้ระเบียบกฎเกณฑ์ ต้องปฏิบัติอย่างจริงจังและเข้มงวด

2. การใช้เทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพสูง

ในปัจจุบันวิทยาการของโลกในสาขาต่าง ๆ ได้มีการพัฒนาก้าวหน้าไกลมากขึ้น ดังนั้นในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ จึงสมควรที่จะได้นำเครื่องมือหรือเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพสูงมาใช้เพื่อลดปัญหามลพิษที่จะเกิดขึ้นติดตามมา เช่น ในปัจจุบันได้มีการพัฒนาเทคโนโลยีในการที่นำเอาพลังงานจากแสงแดดมาใช้ทดแทนพลังงานจากซากฟอสซิลได้ดีขึ้น ถึงแม้ว่าปัจจุบันนี้ต้นทุนจะสูงกว่าก็ตาม แต่เชื่อว่าในอนาคตถ้ายังมีการพัฒนาที่ก้าวหน้าขึ้นในที่สุดก็จะสามารถนำมาใช้ทดแทนได้อย่างสมบูรณ์

3. การสร้างระเบียบวินัย

ในปัจจุบันนี้จะเห็นว่า ได้มีกลุ่มชน องค์การ ตลอดจนหน่วยงานทั้งของรัฐและเอกชนได้เริ่มให้ความสนใจในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้น นับเป็นโอกาสอันดีในการที่

จะอาศัยกลุ่มผู้สนใจเหล่านี้เป็นผู้นำในการสร้างระเบียบวินัยให้เกิดขึ้นเป็นจุดเริ่มต้น โดยการจัดตั้งเป็นชมรมหรือสมาคมเพื่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

4. การให้การศึกษา

การจัดการศึกษาเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติให้กับประชาชนในทุกระดับทุกกลุ่มทั้งในระบบและนอกระบบ ซึ่งการให้การศึกษาควรที่จะเน้นเกี่ยวกับการทำให้เกิดทักษะ ความรู้ ความเข้าใจและจิตสำนึกที่เกิดขึ้นเป็นขบวนการที่ต่อเนื่องกันไป ตลอดจนการเผยแพร่โดยอาศัยผ่านทางสื่อสารมวลชนในทุกแขนงสาขา ก็จะเป็นสิ่งช่วยกระตุ้นประชาชนให้มีส่วนร่วมในการที่จะเข้ามาจัดการทรัพยากรธรรมชาติให้บังเกิดผลดียิ่งขึ้น

3. แนวคิดเกี่ยวกับทรัพยากรป่าชายเลน

3.1 ความหมายของป่าชายเลน

วิระ เทพกรณ์ (2547 : 8) ได้ให้ความหมายของ “ป่าชายเลน” ไว้ 2 ประการ คือ

ประการที่ 1 ป่าชายเลน หมายถึง สังคมพืชที่ประกอบด้วยพรรณไม้หลายชนิด หลายตระกูล และพวกที่มีใบเขียวตลอดปี ซึ่งมีลักษณะทางสรีรวิทยาและต้องการสิ่งแวดล้อมที่คล้าย ๆ กัน

ประการที่ 2 ป่าชายเลน หมายถึง สังคมพืชที่ขึ้นอยู่บริเวณปากอ่าวชายฝั่งทะเลเขตร้อน ซึ่งส่วนใหญ่ประกอบด้วยพรรณไม้สกุลโกงกางเป็นหลักและมีไม้ตระกูลอื่นปะปนอยู่บ้าง

สรุป ป่าชายเลน ก็คือ กลุ่มสังคมพืชเขตร้อนหรือกึ่งเขตร้อน ที่ขึ้นบริเวณชายฝั่งทะเล บริเวณปากแม่น้ำ ทะเลสาบ เกาะต่าง ๆ ซึ่งมีน้ำทะเลท่วมถึง โดยวัดจากระดับน้ำทะเลที่ขึ้นสูงสุด และลดลงต่ำสุด ประกอบไปด้วยพรรณไม้หลากหลายชนิดที่ทนทานต่อน้ำเค็ม ซึ่งมีโกงกางเป็นพรรณไม้หลักและมีไม้อื่น ๆ ขึ้นปะปนอีกหลายชนิด เช่น ตะบูน ลำพู แสมทะเล โปรง ประสัก

ป่าชายเลนจึงเป็นป่าที่มีความคล้ายคลึงกับป่าชายคลองหรือป่าชายน้ำมาก ทั้งชนิดของสัตว์ที่อยู่อาศัย และชนิดของพรรณไม้ เช่น ปลาตีน ปูก้ามดาบ ต้นโกงกาง ต้นลำพู เป็นต้น แต่ป่าทั้งสองชนิดก็มีความแตกต่างกัน กล่าวคือ สัตว์และพรรณไม้ในป่าชายเลน จะสามารถปรับตัวให้เหมาะสมเฉพาะสภาพน้ำเค็มเท่านั้น ส่วนสัตว์และพรรณไม้ป่าชายคลองจะสามารถปรับตัวให้เข้ากับน้ำได้ 3 สภาพ ได้แก่ น้ำเค็ม น้ำกร่อย และน้ำจืด

ราตรี ภารา (2543 : 116) ได้ให้ความหมายของ “ป่าชายเลน” ป่าชนิดนี้ บางทีเรียกว่า ป่าเลนน้ำเค็มหรือป่าโกงกางเป็นป่าที่ขึ้นตามบริเวณที่มีน้ำทะเลท่วมถึงและขึ้นอย่างอวกามบริเวณชายฝั่งทะเล และปากแม่น้ำที่เป็นดินเลนตลอดแนวฝั่งทะเลภาคตะวันออก หรือฝั่งด้านอ่าวไทย ตั้งแต่จังหวัดตราดลงไปจนถึงใต้สุดคือจังหวัดนราธิวาส ทางด้านตะวันตกจะเป็นป่าชายเลนที่สมบูรณ์กว่าฝั่งทะเลด้านตะวันออก โดยปรากฏตามชายฝั่งทะเลอันดามันตั้งแต่ระนองถึงจังหวัด

สตูล พรรณไม้ที่ขึ้นในป่าชายเลนส่วนใหญ่เป็นโกงกางใบใหญ่ โกงกางใบเล็ก แสมดำ แสมขาว แสมทะเล ลำพู ลำแพน ตะบูนดำ ตะบูนขาว ประสักขาว ประสักแดง เป็นต้น พรรณไม้พื้นล่างที่พบทั่วไปคือ เหงือกปากหมอ จากชะคราม เป้งทะเล

ป่าชายเลนเป็นระบบนิเวศวิทยาที่มีคุณค่ามหาศาลและมีความสำคัญต่อมนุษย์ในหลายรูปแบบ ป่าชายเลนมีผลต่อสภาพแวดล้อมโดยเป็นแหล่งอาหาร แหล่งวางไข่และถิ่นอนุบาลตัวอ่อนของสัตว์ทะเลพวก กุ้ง หอย ปู ปลา ซึ่งเป็นสัตว์ที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้เนื่องจากเรือนยอดแน่นทึบให้ร่มเงา ใบที่ร่วงหล่นทับถมเป็นแหล่งอาหารของสัตว์เล็ก ๆ ซึ่งเป็นอาหารของปลารากไม้จะช่วยดักจับตะกอนและเลนซึ่งนำความอุดมสมบูรณ์มาจากแผ่นดิน นอกจากนี้ป่าชายเลนยังทำหน้าที่ปกป้องระบบนิเวศบนบกจากความรุนแรงของคลื่นลมทะเล และยังเป็นแหล่งดักตะกอน สารปฏิจุลและสารมลพิษต่าง ๆ จากบนบกไม่ให้ลงสู่ทะเล ทั้งมีงานวิจัยจำนวนมากที่แสดงให้เห็นว่าปริมาณสารมลพิษจะถูกสะสมอยู่ในดินป่าชายเลนเป็นจำนวนมาก แต่เมื่อป่าชายเลนถูกทำลายสารเหล่านี้จะถูกชะล้างลงสู่ทะเลในเวลาต่อมาได้ ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงป่าชายเลนเพื่อกิจการต่าง ๆ เช่น การทำนาเกลือ การทำเหมืองแร่ การตัดถนน ปลูกสิ่งก่อสร้าง ถือว่าเป็นการทำลายบ้านหรือแหล่งที่อยู่อาศัยและแหล่งอาหารของสัตว์ทะเล และสัตว์น้ำกร่อยที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ป่าชายเลน

ยุพดี เสดพรรณ (2544 : 164) ได้ให้ความหมาย ป่าชายเลนหรือป่าโกงกาง (Mangrove Forest หรือ Intertidal Forest) คือกลุ่มของสังคมพืช ซึ่งขึ้นอยู่ในเขตนํ้าลงต่ำสุดและน้ำขึ้นสูงสุด บริเวณชายฝั่งทะเล ปากแม่น้ำ หรืออ่าว ป่าชายเลนเป็นที่อยู่อาศัย ของสิ่งมีชีวิตหลายชนิด ทั้งพืชและสัตว์

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2546 : 54) ได้ให้ความหมาย ป่าชายเลนหรือป่าโกงกาง (Mangrove Forest) คือ ป่าที่พบตามริมทะเลและปากแม่น้ำที่เป็นดินเลน มีต้นไม้หนาแน่นมักมีรากค้ำยันและรากหายใจ ต้นไม้ชนิดนี้ คือโกงกาง ลำพู แสม เสม็ด และหลุมพอทะเล ไม้พื้นล่าง ได้แก่ เหงือกปากหมอ จาก และเป้งทะเล มีเพียงร้อยละ 1.5 ของป่าทั้งหมด แต่มีความสำคัญคือเป็นที่วางไข่และอนุบาลตัวอ่อนของกุ้ง ปู หอย และปลา ช่วยดักตะกอนและมลวัตถุ และช่วยลดอันตรายจากพายุ

3.2 ปัจจัยสิ่งแวดล้อมของป่าชายเลน

สนิท อักษรแก้ว (2541 : 33) ได้กล่าวถึง ปัจจัยสิ่งแวดล้อมที่สำคัญของป่าชายเลน ดังนี้

1. ภูมิประเทศชายฝั่ง

ป่าชายเลนโดยทั่วไปชอบขึ้นอยู่บริเวณชายฝั่งที่มีสภาพเป็นดินเลนและเป็นที่ราบกว้าง มีน้ำทะเลท่วมถึงอย่างสม่ำเสมอ ลักษณะภูมิประเทศเป็นปัจจัยที่สำคัญที่มีอิทธิพลต่อลักษณะโครงสร้างโดยเฉพาะชนิดและการกระจายของพันธุ์ไม้และสัตว์น้ำตลอดจนขนาดพื้นที่ของป่าชายเลน

2. ภูมิอากาศ

ปัจจัยสภาวะแวดล้อมเกี่ยวกับภูมิอากาศที่สำคัญได้แก่ แสง ฝน อุณหภูมิ และลม ปัจจัยเหล่านี้มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของพืชและสัตว์ในป่าชายเลน

2.1 แสง เป็นปัจจัยที่มีบทบาทสำคัญอย่างมากต่อพืชสีเขียวหรือพันธุ์ไม้

ป่าชายเลนในขบวนการสังเคราะห์แสงเพื่อให้ได้มาซึ่งอาหารเพื่อการเจริญเติบโต และมีอิทธิพลต่อพันธุ์ไม้ป่าชายเลน

2.2 ฝน เป็นปัจจัยที่สำคัญต่อความเป็นอยู่และการดำรงชีวิตของสิ่งมีชีวิตใน

ป่าชายเลน โดยเฉพาะเกี่ยวกับการกระจายและการเจริญเติบโตตลอดจนการออกดอกของพันธุ์ไม้ การเจริญเติบโตและการกระจายของสัตว์น้ำในป่าชายเลน โดยปกติป่าชายเลนสามารถขึ้นอยู่และเจริญเติบโตได้ดีเมื่อพื้นที่ชายฝั่งมีปริมาณฝนตกประมาณ 1,500 - 3,000 มิลลิเมตรต่อปี และมีช่วงระยะของฝนตกระหว่าง 8 - 10 เดือนต่อปี

2.3 อุณหภูมิ เป็นปัจจัยสำคัญต่อขบวนการทางสรีรวิทยาของพันธุ์ไม้ใน

ป่าชายเลน โดยเฉพาะขบวนการสังเคราะห์แสงและการหายใจอันมีผลต่อการเจริญเติบโตและการดำรงชีวิต

2.3 ลม เป็นปัจจัยอีกอย่างหนึ่งที่มีความสำคัญกับระบบนิเวศของป่าชายเลน

ลมมีอิทธิพลต่อการตกและการกระจายของฝน มีส่วนทำให้การระเหยของน้ำและการคายน้ำของพืชเพิ่มขึ้น ตามชายฝั่งทะเลลมมีอิทธิพลอย่างมากต่อความเร็วของกระแสน้ำและคลื่น ซึ่งมีผลโดยตรงต่อการพังทลายของดินชายฝั่ง สิ่งเหล่านี้มีผลโดยตรงกับการเปลี่ยนแปลงของลักษณะโครงสร้างของป่าชายเลน ในขณะเดียวกันลมมีส่วนช่วยในการผสมพันธุ์ของไม้ การกระจายพันธุ์ของไม้แต่ถ้าพื้นที่ชายฝั่งบริเวณใดมีลมแรงจะทำให้ต้นไม้กระแ่นทรวงทรวงผิปกติได้

3. น้ำขึ้นน้ำลง

น้ำขึ้นน้ำลงของน้ำทะเลบริเวณชายฝั่งทะเลนับเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งในการกำหนดการแบ่งเขตการขึ้นอยู่ของพันธุ์ไม้หรือสัตว์น้ำในป่าชายเลน ช่วงเวลาน้ำขึ้นน้ำลงของน้ำทะเลจะมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงของความเค็มในบริเวณป่าชายเลน กล่าวคือ ในขณะที่น้ำทะเล

ขึ้นหรือน้ำทะเลหนุน ค่าปริมาณความเค็มของน้ำห่างจากชายฝั่งหรือตลอดลำแม่น้ำจะสูงขึ้นด้วย และในทางตรงกันข้ามเมื่อน้ำทะเลลดลงค่าปริมาณความเค็มของน้ำตลอดลำแม่น้ำจะลดต่ำลงด้วย

4. คลื่นและกระแสน้ำ

คลื่นและกระแสน้ำจะมีบทบาทสำคัญในการแพร่กระจายและการเกิดป่าชายเลนในพื้นที่ใหม่ ๆ ยังมีส่วนในการดำรงชีวิตของสัตว์น้ำ และบทบาทที่สำคัญของคลื่นและกระแสน้ำอีกอย่างหนึ่งก็คือการพัดพาอาหารจากป่าชายเลนออกไปสู่ชายฝั่งและทะเล ซึ่งอาจจะเป็นประโยชน์ต่อสัตว์น้ำ และการเพาะเลี้ยงสัตว์ชายฝั่งอย่างมาก

5. ความเค็มของน้ำ

ความเค็มของน้ำและความเค็มของน้ำในดินเป็นปัจจัยสำคัญในการเจริญเติบโตการรอดตาย และการแบ่งเขตการขึ้นอยู่ของพันธุ์ไม้ในป่าชายเลน โดยปกติป่าชายเลนสามารถขึ้นอยู่และเจริญเติบโตได้ดีในบริเวณน้ำกร่อยซึ่งมีค่าความเค็มของน้ำระหว่าง 10 - 30‰ และความเค็มของน้ำในดินระหว่าง 10 - 30‰ แต่อย่างไรก็ตามพันธุ์ไม้ในป่าชายเลนหลายชนิดสามารถขึ้นอยู่และทนทานได้ในพื้นที่ซึ่งมีค่าความเค็มของน้ำสูงมาก

6. ออกซิเจนละลาย

ปริมาณออกซิเจนละลายในน้ำมีบทบาทสำคัญต่อการดำรงชีวิตของพืชและสัตว์น้ำในป่าชายเลน โดยเฉพาะการหายใจ และการสังเคราะห์แสง และกิจกรรมการย่อยสลายตัวของเศษไม้ใบไม้หรืออินทรีย์สารในระบบนิเวศป่าชายเลน ปริมาณออกซิเจนละลายในน้ำมากหรือน้อยจะเป็นตัวจำกัดชนิด การเจริญเติบโตของพืชและชนิด การเจริญเติบโต และการแพร่กระจายของสัตว์น้ำ และนอกจากนี้การเกิดขบวนการสลายตัวของเศษไม้ใบไม้หรืออินทรีย์สารจะเร็วหรือช้าขึ้นกับปริมาณออกซิเจนที่ละลายในน้ำเป็นสำคัญเนื่องจากจะส่งผลโดยตรงต่อไปถึงกิจกรรมของสัตว์น้ำที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับขบวนการนี้ด้วย

7. ดิน

ดินเป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่มีส่วนในการจำกัดการเจริญเติบโตและการกระจายของไม้ในป่าชายเลน ลักษณะหรือสมบัติของดินทั้งทางกายภาพและเคมีภาพจะต่างกันตามเขตของพันธุ์ไม้ที่ขึ้นอยู่ และแตกต่างจากดินที่อยู่ภายนอกป่าชายเลนด้วย ไม้โกงกางใบใหญ่เป็นไม้ที่ขึ้นได้ดีในพื้นที่ดินเลนและค่อนข้างลึก ไม้แสมทะเลและไม้พังกาหัวสุมสามารถขึ้นได้ดีในพื้นที่ดินเลนปนทราย ในเรื่องความเป็นกรดเป็นด่างของดินนั้น พบว่า ดินภายใต้กลุ่มไม้โกงกางและไม้แสมมีค่า pH ประมาณ 6.6 และ 6.2 ตามลำดับ แต่ถ้าดินแห้ง ค่า pH ของดินภายใต้กลุ่มไม้โกงกางประมาณ 4.6 ซึ่งมีค่าใกล้เคียง กับค่า pH ของดินแห้งภายใต้กลุ่มไม้โกงกางใบเล็ก คือ มีค่า pH ประมาณ 4.9 การศึกษาความชื้นในดินภายใต้กลุ่มไม้โกงกางที่ผิวหน้าดินอยู่ในช่วง 67 - 245

เปอร์เซ็นต์โดยน้ำหนัก ส่วนภายใต้กลุ่มไม้แสมความชื้นในผิวดินมีค่าต่ำกว่าคือประมาณ 45 - 196 เปอร์เซ็นต์โดยน้ำหนัก

8. ธาตุอาหาร

การมีปริมาณธาตุอาหารที่เพียงพอเป็นสิ่งจำเป็นในการรักษาความสมดุลของระบบนิเวศป่าชายเลน ธาตุอาหารในป่าชายเลนมี 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

8.1 ธาตุอาหารประเภทอนินทรีย์สาร (Inorganic Minerals) จำเป็นในการดำรงชีวิตในป่าชายเลนได้แก่ ไนโตรเจน ฟอสฟอรัส โพแทสเซียม แคลเซียม แมกนีเซียม และโซเดียม ส่วนใหญ่สารอาหารประเภทนี้ในป่าชายเลนมีมากพอ ยกเว้นไนโตรเจนและฟอสฟอรัสที่มีปริมาณค่อนข้างน้อยจึงมักจะเป็นตัวจำกัดการเจริญเติบโตของพืชในป่าชายเลน แหล่งที่มาของธาตุอาหารประเภทอนินทรีย์สารที่สำคัญอย่างน้อย 5 แหล่งด้วยกัน คือ น้ำฝน น้ำที่ไหลผ่านแผ่นดินดินตะกอน น้ำทะเลและการผุสลายของอินทรีย์วัตถุในป่าชายเลน

8.2 ธาตุอาหารประเภทอินทรีย์สาร (Organic Detritus) สารอาหารอินทรีย์ที่มีต้นกำเนิดมาจากสิ่งที่มีชีวิต มีอยู่ 2 แหล่งใหญ่ ๆ คือ แหล่งแรกเป็นแหล่งที่มาจากป่าชายเลน ได้แก่ แพลงตอนพืช ไคอะตอม แบคทีเรีย สาหร่ายที่เกาะตามต้นไม้ รากไม้ และพืชชนิดอื่น ๆ ในป่าชายเลน ส่วนแหล่งที่สองเป็นแหล่งที่มาจากภายนอกป่าชายเลน ได้แก่ พวงสารแขวนลอยน้ำที่ไหลมาจากแหล่งน้ำลำธาร ตะกอนดินจากการกัดเซาะชายฝั่งและบนภูเขา ซากพืชและสัตว์ที่อยู่บนชายฝั่งหรือในทะเล และชิ้นส่วนต่าง ๆ ของพืช เช่น เกสรดอกไม้ และใบไม้

3.3 ประโยชน์ของป่าชายเลน

วีระ เทพกรณ์ (2547 : 32) กล่าวว่า ป่าชายเลนเป็นทรัพยากรที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติที่มีประโยชน์ต่อมนุษย์ทั้งทางตรงและทางอ้อมอย่างมหาศาล ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 3 ด้านหลัก คือ

1. ประโยชน์ด้านป่าไม้

ป่าชายเลนเปรียบเสมือนธนาคารไม้ของมนุษย์ ซึ่งไม้ที่ได้จากป่าชายเลนมีคุณภาพดีสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในลักษณะต่าง ๆ กันได้หลายรูปแบบ และเป็นที่นิยมใช้กันอย่างกว้างขวางในแถบภูมิภาคเอเชีย ดังนี้

1.1 ถ่าน เป็นการนำไม้จากป่าชายเลนมาเผา ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นไม้โกงกาง เพราะเป็นถ่านไม้ที่ให้ความร้อนสูงกว่าถ่านจากไม้ชนิดอื่น คือให้ความร้อนสูงถึง 7,300 แคลอรีต่อกรัม ไม้โกงกางจึงเป็นไม้ที่ให้ถ่านคุณภาพดี มีปริมาณขี้ถ่านน้อย การเผาถ่านนี้เป็นที่นิยมของชาวบ้านมานานแล้ว และประเทศไทยนับว่าเป็นประเทศที่ใช้ประโยชน์จากไม้โกงกางในการนำมาเผาถ่านมากที่สุด ถ้าเทียบกับประเทศอื่น ๆ ในแถบเอเชียและแปซิฟิก คือ ประเทศอินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และอินเดีย

1.2 ฟืน ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ตามชายฝั่งทะเลบริเวณป่าชายเลน และพื้นที่ใกล้เคียง ส่วนใหญ่จะนำไม้จากป่าชายเลนไปทำฟืน เพื่อใช้ในการหุงต้ม ซึ่งนอกจากไม้โกงกางที่นิยมนำมาเผาถ่านแล้ว ไม้ชนิดอื่นก็สามารถนำมาทำเป็นไม้ฟืนได้ทั้งสิ้น นอกจากนี้บางครั้งบกรวยังหาเลี้ยงชีพด้วยการขายไม้ฟืน

1.3 เสาเข็มและไม้ค้ำยัน ผู้คนที่อาศัยนิยมใช้ไม้ค้ำยันและไม้โกงกางมาทำเป็นเสาเข็มมากกว่าไม้ชนิดอื่น เนื่องจากมีความแข็งแรงและลำต้นของไม้ทั้งสองชนิดตรงกว่าไม้ชนิดอื่น แต่ผลผลิตในการนำไม้โกงกางและไม้ค้ำยันมาทำเสาเข็มนั้นมีไม่มาก เพราะส่วนใหญ่จะนำไม้โกงกางไปเผาถ่านมากกว่า เมื่อป่าชายเลนถูกทำลายลงและขาดการปลูกทดแทน จึงทำให้มีการใช้ประโยชน์ในด้านนี้น้อยมาก ส่วนไม้ค้ำยัน นิยมนำไปใช้ในการเกษตร แต่ก็ไม่แพร่หลายเหมือนการทำเสาเข็ม

1.4 แทนิน เป็นสารที่ใช้ทำหมึก กาว สีย้อมอวน และใช้ในการฟอกหนัง ซึ่งได้จากเปลือกไม้ป่าชายเลนหลายชนิด เช่น ประสักหรือพังกาหัวส้มดอกแดง ไม้โกงกาง โปรง เป็นต้น

1.5 ชันไม้สับ เป็นเชื้อเพลิงที่นิยมใช้กันมากในประเทศญี่ปุ่น ดังนั้นในประเทศอินโดนีเซียและมาเลเซีย จึงนิยมนำไม้จากป่าชายเลนมาใช้ทำชันไม้สับอย่างแพร่หลายเพื่อส่งไปขายยังประเทศญี่ปุ่น โดยมักใช้ไม้โกงกางเป็นหลัก กิจกรรมการทำชันไม้สับนี้ในประเทศไทยมีการทำน้อยมาก

1.6 การกลั่นไม้ อุตสาหกรรมการกลั่นไม้เป็นอุตสาหกรรมที่ไม่แพร่หลายนัก ในประเทศไทยมีดำเนินการอยู่เพียงแห่งเดียวคือที่จังหวัดระนอง การกลั่นไม้นี้ได้จากการเผาถ่านไม้ โดยเฉพาะการเผาไม้โกงกางซึ่งนอกจากจะได้ถ่านคุณภาพดีที่ให้ความร้อนในการเผาไหม้สูงแล้ว ยังได้ผลผลิตพลอยได้เป็นของเหลวและก๊าซอีกหลายชนิดที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ

1.7 เฟอร์นิเจอร์ การใช้ไม้จากป่าชายเลนไปทำเฟอร์นิเจอร์ นิยมใช้ไม้แสมและไม้ตะบูนเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากมีความแข็งแรง ทนทาน และสีสวย ส่วนไม้อื่น ๆ ก็สามารถนำไปทำเครื่องมือประมงบางชนิดได้

1.8 สมุนไพร พรรณไม้ป่าชายเลนบางชนิดสามารถนำใบ ราก เปลือกไม้ และส่วนอื่น ๆ ไปทำเป็นสมุนไพรได้ เช่น เปลือกของต้นโกงกางมีน้ำฝาดที่มีสรรพคุณในการทำยา รักษาโรค เช่น โรคบิด โรคท้องร่วง เป็นต้น นอกจากนี้ยังสามารถใช้ล้างแผลและห้ามเลือดได้อีกด้วย แก่นไม้แสมเอามาต้มกับแก่นแสมสารหรือขี้เหล็กป่า ใช้ทำเป็นยาขับโลหิตในสตรี ส่วนกระพี้ที่ได้จากไม้แสม นำมาใช้เป็นยาแก้พิษงูได้

1.9 ประโยชน์อื่น ๆ นอกจากนี้พรรณไม้ป่าชายเลนบางชนิดยังมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ด้วย เช่น นิยมนำใบจากแก่ไปใช้ในการมุงหลังคา ทำฟ้ายาน ใช้มวนยาสูบ ทั้งยังพบว่าชาวบ้านแถบที่อาศัยอยู่บริเวณป่าชายเลนที่มีป่าจากมาก ยังนิยมผลิตน้ำตาลจากต้นจาก

2. ประโยชน์ด้านประมง

ป่าชายเลนและการประมง มีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่น เนื่องจากป่าชายเลนเป็นทั้งแหล่งอาหารและเป็นแหล่งอาศัยของสัตว์น้ำที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

2.1 การเป็นแหล่งอาหารที่สำคัญของสัตว์น้ำ

ใบไม้ที่ร่วงหล่นและซากไม้ที่ทับถมผุสลายในป่าชายเลน กลายเป็นธาตุอาหารชั้นดีของพืชและสัตว์ในป่าชายเลน อีกทั้งลักษณะรากของพรรณไม้ป่าชายเลน ยังสามารถช่วยดักจับสารแขวนลอยและเลนที่ถูกพัดพามาสะสมในบริเวณนั้น ให้มีความอุดมสมบูรณ์ยิ่งขึ้นด้วย

ธาตุอาหารเหล่านี้ประกอบด้วย ไนโตรเจน โปแทสเซียม แคลเซียม ฟอสฟอรัส แมกนีเซียม และโซเดียม ทำให้ป่าชายเลนเป็นแหล่งอาหารที่สมบูรณ์มาก สาเหตุที่ทำให้ใบไม้และซากพืชผุย่อยสลายได้อย่างรวดเร็ว เนื่องจากลักษณะของพรรณไม้ป่าชายเลนเป็นไม้พุ่ม มีใบเขียวชอุ่มตลอดปี อยู่ใต้น้ำ จึงทำให้บริเวณป่าชายเลนมีความชื้นสูง มีก๊าซออกซิเจนมาก และมีสัตว์หน้าดินเลนช่วยบริโภค ย่อยให้แตกสลายเป็นชั้นเล็ก ๆ รวดเร็วขึ้นด้วย

2.2 การเป็นแหล่งอาศัยและแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำในระยะตัวอ่อน

ป่าชายเลนเปรียบเสมือนบ้านของสิ่งมีชีวิตริมชายฝั่งทั้งหลาย ซึ่งสัตว์เหล่านี้เป็นสัตว์น้ำที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจมาก โดยเฉพาะกุ้งหลายชนิดที่ใช้ป่าชายเลนเป็นแหล่งอาศัยและอนุบาลตัวอ่อนในบางช่วงของวงจรชีวิต เช่น กุ้งกุลาดำ กุ้งกุลาดำ กุ้งแชบ๊วย เป็นต้น นอกจากนี้สัตว์น้ำอื่น ๆ ทั้งปลาและหอยต่าง ๆ ก็ได้อาศัยป่าชายเลนเป็นแหล่งอาหารและที่อยู่อาศัยอนุบาลตัวอ่อนเช่นกัน จากการสำรวจพบว่า ปริมาณไข่ปลาและตัวอ่อนของปลาจะขึ้นอยู่กับความสมบูรณ์ของป่า ปริมาณอาหารในบริเวณป่าชายเลนโดยปลาบางชนิดจะออกไปวางไข่ในทะเล แต่ตัวอ่อนจะเคลื่อนย้ายกลับมายังบริเวณปากแม่น้ำและชายฝั่งที่เป็นป่าชายเลนเพื่อกินอาหาร บางชนิดก็วางไข่ในบริเวณป่าชายเลนซึ่งไข่จะลอยฟองอยู่เหนือผิวน้ำ หรือไม่ก็ติดอยู่ตามก้อนหินและรากของต้นไม้ที่แช่อยู่ในน้ำ

2.3 การเป็นแหล่งผลิตผลทางการประมง

ป่าชายเลนได้ผลิตสัตว์น้ำเศรษฐกิจเป็นจำนวนมากในแต่ละปีให้ชาวประมงจับได้ปริมาณล้นต้น เป็นกุ้งแชบ๊วย กุ้งตะกาด กุ้งกุลาดำ ฯลฯ ที่เหลือเป็นปลา เช่น ปลากะบอก ปลากมทะเล ปลากะพงขาว ปลานวลจันทร์ ฯลฯ ปู เช่น ปูทะเล ปูม้า และหอย เช่น หอยแมลงภู่ หอยแครง หอยนางรม ฯลฯ

3. ประโยชน์ด้านสิ่งแวดล้อม

ป่าชายเลนทำหน้าที่เชื่อมต่อกันระหว่างผืนบกและทะเล ดังนั้นสังคมป่าชายเลนจึงมีความสำคัญต่อระบบนิเวศมาก เพราะระบบนิเวศป่าชายเลนทำให้มีสัตว์น้ำและสัตว์บกอาศัยอยู่มากมาย โดยเฉพาะนกชนิดต่าง ๆ เนื่องจากปริมาณอินทรีย์วัตถุที่ผลิตโดยพืชในป่าชายเลน จะเป็นแหล่งอาหารอันอุดมสมบูรณ์ของสัตว์เหล่านี้ได้เป็นอย่างดี ป่าชายเลนมีบทบาทสำคัญในการรักษาความสมดุลของธรรมชาติหลายประการ ดังนี้

3.1 ป่าชายเลนเปรียบเสมือนโรงบำบัดน้ำเสีย ไม้ป่าชายเลนมีระบบรากที่ต่างจากพรรณไม้ในป่าชนิดอื่น กล่าวคือ ระบบรากจะช่วยกักกรองสิ่งปฏิกูล และฟอกน้ำเสียที่ถูกทิ้งมาจากแหล่งที่พักอาศัยให้สะอาดก่อนที่จะไหลลงสู่ลำน้ำได้ นอกจากนี้ยังช่วยป้องกันการพังทลายของดินชายฝั่งด้วย

3.2 ป่าชายเลนเปรียบเสมือนโรงฟอกอากาศ ระบบหายใจของพรรณไม้ชายเลนทั้งรากและใบ ช่วยฟอกอากาศให้บริสุทธิ์ได้ เพราะส่วนใหญ่เป็นไม้พุ่ม มีใบหนาแน่น จึงทำให้สามารถลดก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ในอากาศ และเพิ่มปริมาณออกซิเจนในอากาศได้เป็นอย่างดี

3.3 ป่าชายเลนเปรียบเสมือนกำแพงธรรมชาติ ชายทะเลเป็นบริเวณที่มีสภาพอากาศแปรปรวนอยู่ตลอดเวลา และเป็นบริเวณที่เกิดพายุบ่อย ๆ ป่าชายเลนที่ขึ้นเป็นแนวหน้าหีบจึงทำหน้าที่ป้องกันการพังทลายของดินชายฝั่งได้ และสามารถลดแรงคลื่นลม กระแสน้ำ และพายุที่รุนแรงลงได้

3.4 ป่าชายเลนเปรียบเสมือนสะพานที่เชื่อมต่อระหว่างแผ่นดินกับทะเล บริเวณป่าชายเลนเกือบทุกแห่งที่มีพื้นที่เชื่อมต่อกันระหว่างบกกับทะเล บริเวณด้านหน้าสุดของชายฝั่งทะเลจะเป็นบริเวณที่ได้รับอิทธิพลของคลื่น ลม และกระแสน้ำที่รุนแรง มีตะกอนทับถมใหม่เรียกว่าได้ว่าเป็นดินเลนงอกใหม่ ดินจะมีลักษณะเหลวเกินไปทำให้ไม่มีพรรณไม้ใดสามารถขึ้นและเติบโตได้ ดังนั้นเพื่อเป็นการสร้างความสมดุลของระบบนิเวศชายฝั่งทะเลซึ่งในบริเวณชายฝั่งที่เชื่อมต่อนี้ถ้าต้องการปลูกป่าชายเลนเพื่อการเร่งฟื้นฟูสภาพป่าจะต้องปลูกต้นกล้าในแนวด้านหลังถัดจาก “ไม้เบิกนำ” ถัดจากไม้ที่ปลูกลงไปจึงจะสามารถตั้งตัวอยู่ได้ และมีอัตราการรอดตายสูง เพราะไม้เบิกนำเป็นตัวบอกให้ทราบถึงแนวเขตที่พรรณไม้ป่าชายเลน จะสามารถอยู่รอดในทะเลตามธรรมชาติได้

ชนิดของไม้เบิกนำนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะของน้ำในบริเวณนั้นด้วย เช่น ในน้ำเค็ม ไม้เบิกนำที่สามารถขึ้นได้ คือต้นแสมทะเล ในน้ำกร่อยไม้เบิกนำที่สามารถขึ้นได้ คือต้นแสมขาว ในน้ำจืดไม้เบิกนำที่สามารถขึ้นได้ คือต้นลำพู ไม้เบิกนำที่ขึ้นได้ดีทั้ง 3 น้ำ คือ ต้นจาก ซึ่งสามารถสร้างดินเกิดใหม่ได้รวดเร็วมาก

3.4 ปัญหาการทำลายป่าชายเลน

วิระ เทพกรณ์ (2547 : 36) กล่าวว่า ปัญหาการทำลายป่าชายเลน มีหลายรูปแบบ ดังนี้

1. การประมงและการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ

ฝั่งทะเลเกือบทุกจังหวัดที่มีพื้นที่ติดทะเล เช่น จันทบุรี ระยอง สมุทรสาคร สมุทรสงคราม ชุมพร ประจวบคีรีขันธ์ สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช เป็นต้น มีการทำลายป่าชายเลนให้เป็นนาุ้งอย่างกว้างขวาง กุ้งที่นิยมเพาะเลี้ยงกันมาก ได้แก่ กุ้งกุลาดำ ซึ่งเป็นสัตว์เศรษฐกิจของไทย

ธุรกิจการเลี้ยงกุ้งกุลาดำนี้เติบโตมากในช่วงที่ประเทศไทยมีการพัฒนาในภาคอุตสาหกรรม แต่ในระยะหลังการทำนาุ้งบางแห่งไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากสภาพพื้นที่ไม่เหมาะสม ต้องแก้ไขด้วยเทคโนโลยีและสารเคมี มีผลทำให้เกิดสารตกค้างในตัวกุ้ง ทำให้กุ้งเติบโตไม่ได้มาตรฐาน ส่งออกไม่ได้ ต้องล้มเลิกกิจการไป ส่งผลให้ทั้งพื้นที่นาุ้งบริเวณนั้นรกร้างว่างเปล่า และไม่สามารถพลิกฟื้นให้กลับมาเป็นป่าชายเลนได้อีก

2. การขยายตัวของแหล่งชุมชน

การพัฒนาแหล่งชุมชนในพื้นที่ป่าชายเลนนั้น ส่วนใหญ่จะพัฒนาไปในรูปแบบของการประมงและการเพาะเลี้ยงชายฝั่ง การทำฟาร์มหอย กุ้ง ปู การสร้างสถานศึกษา การสร้างที่อยู่อาศัย แหล่งท่องเที่ยว นิคม สหกรณ์ด้านการประมง ตลอดจนการนำขยะมูลฝอยไปทิ้งถมบริเวณนั้น โดยไม่สนใจคุณค่าของป่าชายเลน

นอกจากนี้ยังมีการบุกรุกและทำลายป่าเพื่อการขยายตัวทางอุตสาหกรรม เช่น โรงงานปลาป่น โรงงานทำกุ้งแห้ง โรงงานผลิตไฟฟ้า ท่าเทียบเรือ หรือแหล่งเก็บสินค้า ซึ่งต้องใช้พื้นที่จำนวนมากทั้งสิ้น

3. การทำเหมืองแร่และเกษตรกรรม

การทำเหมืองแร่ในพื้นที่ป่าชายเลนได้ดำเนินการมานานแล้ว โดยเฉพาะการทำเหมืองแร่ดีบุก เช่น ที่จังหวัดระนอง พังงา ภูเก็ต แต่ปัจจุบันการใช้พื้นที่ในกิจการนี้ลดลงจากเดิมมาก แต่ป่าก็ไม่ได้รับการฟื้นฟู

ด้านการเกษตรกรรม ส่วนใหญ่มักใช้ในการเพาะปลูกข้าวและการปลูกมะพร้าว เช่น พื้นที่บริเวณลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบด้วย อำเภอปากพนัง หัวไทร เขียวใหญ่ ชะอวด และร่อนพิบูลย์ ซึ่งเป็นพื้นที่ราบลุ่มที่อุดมสมบูรณ์มาก

4. การทำนาเกลือ

การทำนาเกลือพบมากที่จังหวัดสมุทรสาคร สมุทรปราการ สมุทรสงคราม และพื้นที่บางส่วนในจังหวัดเพชรบุรี จันทบุรี ระยอง ซึ่งในอดีตชาวบ้านตัดไม้ป่าชายเลนมาทำฟืนและ

เผาถ่านเป็นจำนวนมาก เมื่อตัดไม้จนเหลือต้นไม้ย่อยลง พื้นที่เหล่านั้นก็ถูกทิ้งร้างไว้เปล่าประโยชน์ จนเมื่อบรรพบุรุษคิดค้นวิธีทำเกลือสมุทรแล้ว พวกเขาจึงใช้พื้นที่ในการทำนาเกลือเพิ่มมากขึ้น โดยพื้นที่ป่าชายเลนที่ถูกทำลายไป เพื่อใช้ในการนี้มีประมาณ 66,000 ไร่ ของพื้นที่การใช้ป่าชายเลนทั้งหมด

5. ปัญหาอื่น ๆ

เช่น การสร้างท่าเทียบเรือ การสร้างสายส่งไฟฟ้า การขุดลอกร่องน้ำ การตัดไม้เกินกำลังผลิตของป่าเพื่อนำไปทำฟืนและเผาถ่าน ซึ่งบางแห่งมีการลักลอบตัดไม้อย่างผิดกฎหมายด้วย ทำให้พื้นที่ป่าชายเลนลดลงอย่างรวดเร็วและปลูกทดแทนได้ไม่ทัน เพราะพรรณไม้ชายเลนเป็นไม้ที่โตช้า

3.5 สาเหตุของการทำลายป่าชายเลน

วีระ เทพกรณ์ (2547 : 43 - 44) ได้กล่าวถึง สาเหตุของการทำลายป่าชายเลน ไว้ดังนี้

1. การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร

ทำให้เกิดการขยายตัวทางด้านต่าง ๆ ของการพัฒนาประเทศเพื่อรองรับการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร จึงต้องใช้ที่ดินเพื่อสร้างที่อยู่อาศัย มีการตัดถนนเข้าสู่ชุมชนชายฝั่งทะเล และก่อสร้างท่าเทียบเรือ เป็นต้น

2. การใช้ที่ดินป่าชายเลน

ประชาชนสามารถขอใช้ประโยชน์จากพื้นที่ป่าชายเลนเป็นการชั่วคราวได้ ซึ่งสามารถกระทำได้อย่างถูกกฎหมาย โดยเสียค่าธรรมเนียมในราคาต่ำกว่าราคาที่ดิน หรือที่เรียกว่า การขอสัมปทานการใช้ที่ดิน โดยส่วนใหญ่จะลงทุนโครงการพัฒนาต่าง ๆ เช่น การลงทุนพัฒนาด้านการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งทะเล เป็นต้น

แต่เนื่องจากการขออนุญาตประกอบการใช้พื้นที่ป่าชายเลนเป็นเรื่องที่ค่อนข้างยุ่งยาก ซับซ้อน ทำให้ประชาชนที่ต้องการใช้พื้นที่ป่าชายเลนบางกลุ่ม ไม่ได้ขออนุญาตตามขั้นตอนและตามระเบียบของกฎหมาย บางคนไม่ทราบว่าป่าชายเลนเป็นพื้นที่เขตสงวน ห้ามบุกรุก และเมื่อมีการบุกรุกทำลายเกิดขึ้นแล้ว การจับกุมควบคุมก็ยังไม่มีความรัดกุมที่เข้มงวด และไม่อาจทำได้ทั่วถึง ทั้งบทลงโทษก็ไม่ชัดเจนพอทำให้เจ้าหน้าที่ที่จับกุมเกิดความเบื่อหน่ายและขาดความใส่ใจในการจับกุมอย่างจริงจัง นอกจากนี้เจ้าหน้าที่และหน่วยงานราชการบางแห่งก็กระทำการบุกรุกและฝ่าฝืนกฎหมายเสียเอง ซึ่งทำให้พื้นที่ป่าชายเลนถูกทำลายลงมากยิ่งขึ้นจนถึงขั้นวิกฤต

3. ขาดมาตรการควบคุมดูแลและให้ความรู้อย่างจริงจัง

จากข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการบุกรุกทำลายป่าชายเลนที่เกิดขึ้น มักจะมีข้ออ้างว่า มีเจ้าหน้าที่น้อย ดูแลไม่ทั่วถึง ข้อกฎหมายไม่รุนแรงพอซึ่งความจริงน่าจะเกิดการไม่เอาจริงเอาจังของหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งจะเห็นได้จากความอ่อนของการประชาสัมพันธ์ ความอ่อนของการให้ความรู้พื้นฐานแก่ประชาชน ซึ่งเป็นมาตรการสำคัญที่จะทำให้ประชาชนเกิดความตระหนัก เกิดความรัก ห่วงแหนป่าชายเลนที่มีคุณค่ามหาศาลเอาไว้วันเอง

สุกาญจน์ รัตนเลิศสุธรรม (2550 : 158 - 159) กล่าวว่า สาเหตุและผลกระทบจากการที่ทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลาย ดังต่อไปนี้

1. การเพิ่มของจำนวนประชากร

จำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นทำให้การเพาะปลูกและการทำอุตสาหกรรมมีเพิ่มขึ้น ทำให้พืชบางชนิดถูกทำลาย ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติเกิดสารพิษตกค้าง ส่งผลให้มนุษย์ไม่สามารถนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้เป็นปัจจัยในการดำรงชีพได้อีก

2. การขยายตัวทางเศรษฐกิจ

ความเจริญทางเศรษฐกิจทำให้มนุษย์มีความต้องการใช้ทรัพยากรป่าชายเลนเกินความจำเป็นในการดำรงชีพและขาดการวางแผนการใช้ทรัพยากรป่าชายเลน กล่าวคือ มนุษย์ต้องการเครื่องอำนวยความสะดวกเพิ่มขึ้นทั้งในแง่ของปริมาณและคุณภาพ จึงทำให้ทรัพยากรป่าชายเลนถูกเร่งให้นำมาใช้เพื่อวัตถุประสงค์ดังกล่าวเพิ่มมากขึ้นและสิ้นเปลืองไปก่อนเวลาอันควร

3. ความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทำให้มีการประดิษฐ์เครื่องมือเครื่องใช้ที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพสูงขึ้น และเมื่อมนุษย์นำเครื่องมือเหล่านี้มาใช้อย่างรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ล้วนเป็นสาเหตุทำให้สิ่งมีชีวิตกลุ่มพืช (ป่าไม้) กลุ่มสัตว์ (สัตว์ป่า) และกลุ่มจุลินทรีย์ (เชื้อรา แบคทีเรีย) ถูกทำลายและสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพอย่างรวดเร็ว เกิดสารเคมีตกค้าง ทำให้เกิดมลพิษสิ่งแวดล้อม

4. ประชากรขาดความรู้และมีค่านิยมที่ไม่ถูกต้อง

ทรัพยากรป่าชายเลนเป็นจำนวนไม่น้อยที่ถูกทำลายไปเพราะรู้เท่าไม่ถึงการณ์

5. การดำเนินนโยบายของรัฐขาดประสิทธิภาพ

สาเหตุนี้นับว่าเป็นสิ่งสำคัญ เพราะนโยบายต่าง ๆ ของรัฐบาลแต่ละยุคแต่ละสมัยได้เล็งเห็นความสำคัญของการจัดการทรัพยากรธรรมชาติน้อยมาก แม้ว่ารัฐบาลจะมีกฎหมายเป็นเครื่องมือ และมีหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติชนิดนั้น ๆ แล้วก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติ หน่วยงานที่รับผิดชอบเหล่านั้นกลับไม่แสวงหาผลประโยชน์เสียเอง จึงทำ

ให้กฎหมายที่มีอยู่ขาดความศักดิ์สิทธิ์ เช่น กรมป่าไม้ไม่มีเจ้าหน้าที่ป่าไม้อยู่ทั่วประเทศ และมีตำรวจป่าไม้ช่วยในการปราบปรามผู้ที่กระทำความผิดเกี่ยวกับป่าไม้ แต่ปรากฏว่า ป่าไม้ของประเทศไทยถูกทำลายไปจนเหลือป่าที่สมบูรณ์จริง ๆ น้อยกว่า 28% อันเป็นเหตุให้รัฐบาลต้องประกาศปิดป่าทั่วประเทศเมื่อไม่นานนี้เอง หรือกรมประมงซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการรักษาสัตว์น้ำ แต่ยังไม่ปล่อยให้ชาวประมงจับปลาในช่วงฤดูวางไข่ ใช้แหวนที่มีตาถี่มากจนทำให้ปลาที่ไม่ได้ขนาดถูกจับมาบริโภค มีการใช้ระเบิดและสารเคมีในการจับปลาตามแหล่งน้ำต่าง ๆ ซึ่งทำให้ทรัพยากรสัตว์น้ำทั้งน้ำจืดและน้ำเค็มลดลงอย่างรวดเร็ว เป็นต้น ถ้าหากรัฐบาลดำเนินการกวาดล้างให้เจ้าหน้าที่นำกฎหมายมาใช้อย่างจริงจังแล้ว คาดว่าทรัพยากรธรรมชาติหลายอย่างของประเทศไทยคงไม่เสื่อมโทรมลงเท่ากับที่เป็นอยู่ในขณะนี้

6. การขาดการประชาสัมพันธ์

การประชาสัมพันธ์นอกจากจะช่วยให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแล้ว ยังช่วยเตือนให้ทราบถึงภัยอันตรายต่าง ๆ ที่จะเกิดกับมนุษย์และสิ่งแวดล้อม หากรัฐบาลประชาสัมพันธ์และดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งได้รับความร่วมมือจากประชาชนทั่วไปเป็นอย่างดี ก็จะสามารถลดผลกระทบที่จะเกิดกับมนุษย์และสิ่งแวดล้อมจากการทำลายล้างของภัยธรรมชาติเหล่านั้นลงได้มาก

3.6 ผลกระทบที่เกิดจากการทำลายป่าชายเลน

เนื่องจากการที่ป่าชายเลนถูกทำลายในหลายรูปแบบ เพื่อประโยชน์ในการทำกิจการต่าง ๆ ทำให้เกิดการสูญเสียพื้นที่ป่าชายเลนและส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศป่าชายเลนในระยะยาวนั้น ลักษณะของผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อป่าชายเลน สามารถจำแนกได้ดังนี้

1. ผลกระทบด้านกายภาพและเคมีภาพ เช่น อุณหภูมิของน้ำ ปริมาณออกซิเจนในน้ำ ปริมาณธาตุอาหาร ความเค็ม การขึ้นลงของน้ำทะเล การตกตะกอนและการขุ่นขึ้นของน้ำ ปริมาณสารพิษในน้ำ การพังทลายของดิน มีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เสื่อมลงนอกจากนี้ ปู๋ยและสารปราบศัตรูพืช ที่ใช้ในการเกษตรก็ถูกระบายและไหลสู่ป่าชายเลนและแหล่งน้ำใกล้เคียง ส่งผลกระทบต่อพันธุ์พืชและสัตว์น้ำที่อาศัยอยู่ในป่าชายเลนด้วย

2. ผลกระทบทางด้านชีวภาพ เป็นผลกระทบที่เกิดขึ้นได้ทั้งจากการประมง และจากการทำเหมืองแร่ ซึ่งส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งชนิด ปริมาณ และลักษณะโครงสร้างของพืชและสัตว์น้ำ

3. ผลกระทบต่อความสมดุลของระบบนิเวศ ซึ่งเกิดจากการทำนาเกลือและการทำเหมืองแร่ มีผลทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการสืบพันธุ์การเจริญเติบโต การเปลี่ยนแปลงที่อยู่ การเปลี่ยนแปลงระบบห่วงโซ่อาหารที่เกิดขึ้นในระบบนิเวศป่าชายเลนและบริเวณใกล้เคียง เพราะทำ

ให้ระบบนิเวศความสมดุลลง นอกจากนี้อิทธิพลของน้ำและดินตะกอนที่เกิดจากการทำนาทุ่งยังมีผลต่อโครงสร้างและการเจริญเติบโตของพรรณไม้ป่าชายเลนด้วย

ดังนั้นในการดำเนินการแก้ไข จึงต้องมีการศึกษาวิจัยอย่างจริงจังและมีการวางแผนจัดการอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งมีมาตรการควบคุมดูแลอย่างทั่วถึง จึงจะสามารถลดการทำลายและบุกรุกป่าชายเลนลง อันจะทำให้ผลกระทบจากการทำลายป่าลดลงตามไปด้วย

4. ระบบการจัดการในปัจจุบันเกี่ยวกับป่าชายเลน

4.1 โครงสร้างของสถาบันที่เกี่ยวข้องกับการดูแลรักษาป่าชายเลน

กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง (2548 : 29 - 33) กล่าวไว้ว่า โครงสร้างของสถาบันที่เกี่ยวข้องกับการดูแลรักษาป่าชายเลน มีดังนี้

1. กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
หน้าที่หลักของการจัดการป่าชายเลนในประเทศไทย ปัจจุบันขึ้นอยู่กับกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งจากการจัดโครงสร้างใหม่ในกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และก่อนที่กระทรวงใหม่จะถูกจัดตั้งขึ้นในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2545 นั้น การจัดการด้านป่าชายเลนจะเป็นความรับผิดชอบของกรมป่าไม้ อย่างไรก็ตามการดำเนินการของทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง อยู่ภายใต้ความร่วมมือกับกรมอื่น ๆ ที่มีความสนใจด้านการจัดการเรื่องป่าชายเลน ได้แก่ กรมป่าไม้ กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และกรมประมง

การจัดการป่าชายเลนในประเทศไทย โดยกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง กระทำโดยมีพื้นฐานจากกฎเกณฑ์ต่อไปนี้ คือ

1.1 เพื่อจัดการป่าชายเลนในลักษณะเป็นทรัพยากรที่สามารถทดแทนได้ โดยมีพื้นฐานเพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน ทั้งจากผลผลิตทางตรง และทางอ้อม

1.2 ในด้านผลผลิตทางตรง ให้มีการจัดการป่าชายเลนเพื่อเป็นแหล่งของการทำไม้และผลิตถ่านไม้ที่สำคัญและยั่งยืน เพื่อความจำเป็นในการใช้ทั้งในประเทศและการส่งออก

1.3 ในด้านผลผลิตทางอ้อม ให้มีการจัดการป่าชายเลนเพื่อเป็นแหล่งสำคัญเบื้องต้นสำหรับสิ่งมีชีวิตทั้งหลายในแหล่งน้ำ เช่น เป็นที่อยู่อาศัยของปลาชนิดต่าง ๆ แหล่งเพาะพันธุ์และอนุบาลสัตว์น้ำ และเป็นแนวป้องกันการพังทลายของชายฝั่ง

1.4 เพื่อจัดการป่าชายเลนในลักษณะระบบนิเวศชายฝั่งแบบองค์รวมมากกว่าแบบแยกส่วน ดังนั้นการจัดการป่าชายเลน จะต้องดำเนินการบนพื้นฐานของการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน และรักษาสมดุลทางระบบนิเวศและทรัพยากรชายฝั่ง

2. กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การจัดการพื้นที่ป่าชายเลนที่อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติทางทะเลในประเทศไทยมีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช เป็นผู้รับผิดชอบ

3. สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดทำนโยบายและแผนทางสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ เพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 เพื่อการดำเนินการตามบทบาทนี้ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ต้องประสานงานกับหน่วยงานอื่นที่ดำเนินการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและเป็นหน่วยงานด้านเลขานุการของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ขณะเดียวกันสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจะรับผิดชอบด้านการพัฒนานโยบายและแผนที่เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรของชาติด้านป่าชายเลนอีกด้วย

4. คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

มีบทบาทสำคัญด้านการอนุรักษ์และการพัฒนาป่าชายเลนในประเทศไทย โดยที่สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ซึ่งมีความรับผิดชอบโดยตรงในการตรวจสอบทั้งทางตรงและทางอ้อมถึงผลของกิจกรรมเชิงพัฒนาทั้งหลายต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมบริเวณชายฝั่ง รวมทั้งพื้นที่ป่าชายเลน ในอดีตสำนักงานนี้ได้ประสานงานกับกรมป่าไม้ กรมประมง กองทัพเรือ และองค์การบริหารในจังหวัดต่าง ๆ เพื่อพัฒนาและดำเนินการด้านการอนุรักษ์ป่าชายเลน ตลอดจนการแนะนำให้บรรจุเรื่องนิเวศวิทยาป่าชายเลนในหลักสูตรการศึกษาระดับประถม มัธยม เตรียมอุดมศึกษา และมหาวิทยาลัยในประเทศ

5. คณะกรรมการทรัพยากรป่าชายเลนแห่งชาติ

ในปี พ.ศ. 2520 คณะรัฐมนตรีมีมติให้จัดตั้งคณะกรรมการทรัพยากรชายเลนแห่งชาติ โดยมีสมาชิกจาก 19 องค์กร ที่สนใจเกี่ยวกับป่าชายเลน ทั้งองค์กรของรัฐและเอกชน คณะกรรมการดังกล่าวมีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

5.1 ประสานงานกับคณะกรรมการอื่นที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ทางทะเลในเรื่องทรัพยากรป่าชายเลน

5.2 เป็นที่ปรึกษาสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ เกี่ยวกับการจัดสรรทุนวิจัยด้านป่าชายเลน

5.3 ให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับการวางแผน และการทำโครงการเชิงวิชาการ รวมทั้งพิจารณาปัญหาที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรป่าชายเลน

5.4 พิจารณาปัญหาที่เกิดจากการใช้ประโยชน์ และการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน

5.5 ประสานงานกับองค์กรที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรป่าชายเลน ทั้งในระดับประเทศ และระดับนานาชาติ

6. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสำนักนายกรัฐมนตรี รับผิดชอบเกี่ยวกับแผนพัฒนาของชาติ ทั้งหมด ตลอดจนการจัดทำนโยบายด้านพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กำหนดทิศทาง และจัดทำโครงร่าง นโยบาย ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศ เพื่อการจัดสรรงบประมาณ และการลงทุนในโครงการเพื่อการพัฒนาทั้งหมดในประเทศ

4.2 กฎหมายและข้อบังคับเพื่อการจัดการป่าชายเลน

กฎหมายและข้อบังคับเพื่อการจัดการป่าชายเลน มีดังนี้

1. พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535

พระราชบัญญัตินี้ ได้วางพื้นฐาน แก่โครงการตามกฎหมายในการคุ้มครอง และจัดการด้านสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย

2. พระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484

พระราชบัญญัตินี้ควบคุมการใช้ไม้และผลผลิตจากป่าไม้ของชาติ โดยให้แนวทางแก่กรมป่าไม้เพื่อแนะนำการใช้ประโยชน์จากป่าไม้ และกิจกรรมอื่นที่เกี่ยวข้องกับการใช้ไม้และผลผลิตจากป่า ตั้งแต่การตัดฟัน จนถึงการจัดจำหน่ายเป็นผลิตภัณฑ์สุดท้าย ขอบเขตของพระราชบัญญัตินี้ครอบคลุมถึงป่าชายเลน ซึ่งการใช้ประโยชน์หลัก คือ ตัดไม้เพื่อเผาถ่านและการทำไม้

3. พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ.2507

พระราชบัญญัตินี้และฉบับก่อนหน้านี้อำหนดให้ป่าชายเลนทั้งหมดเป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ (ตามมาตรา 6) และควบคุมกิจกรรมทั้งหมดที่ดำเนินการในป่าชายเลนและป่าสงวนอื่น ๆ

4. พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ.2504

ป่าชายเลนทั้งหมดที่อยู่ในเขตของอุทยานแห่งชาติ จะถูกปกป้องโดยพระราชบัญญัตินี้ และทรัพยากรธรรมชาติทั้งหมดในเขตอุทยานต้องมีการอนุรักษ์อย่างเข้มงวด

5. กฎระเบียบ และมติรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องกับป่าชายเลน

รัฐบาลไทยได้ดำเนินการหลายขั้นตอนเพื่อเน้นย้ำเรื่องความเสื่อมโทรมของป่าชายเลน โดยมีมติคณะรัฐมนตรีหลายฉบับ (ตารางที่ 1) กิจกรรมต่าง ๆ ที่ดำเนินการโดยหน่วยงานของรัฐ เกี่ยวกับป่าชายเลนต้องยึดถือมติรัฐมนตรีเหล่านี้เป็นแนวปฏิบัติ

ตารางที่ 1 สรุปมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และการจัดการป่าชายเลน

วันที่	สรุปมติคณะรัฐมนตรี
27 มิถุนายน 2521	จัดตั้งคณะกรรมการทรัพยากรธรรมชาติชายเลนแห่งชาติ เพื่อกลั่นกรองโครงการพัฒนาที่จะเกิดขึ้นในบริเวณป่าชายเลน และเสนอนโยบายเกี่ยวกับป่าชายเลนแก่รัฐบาล พร้อมกันนี้ คณะกรรมการดังกล่าวกับสำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ มีบทบาทในการทบทวน กลั่นกรอง โครงการพัฒนาใด ๆ ที่เสนอโดยหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับป่าชายเลน เพื่อให้มีการรักษาผลผลิตอย่างเหมาะสมและมีใช้อย่างยั่งยืน โดยปราศจากการทำลายระบบนิเวศ
19 สิงหาคม 2523	โครงการพัฒนาใดๆ ที่จะดำเนินการบริเวณป่าชายเลน ต้องมีการประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และไม่มีการออก สค.1 นส.3 โฉนด หรือเอกสารสิทธิการใช้ประโยชน์ที่ดินแก่ราษฎรที่เข้ามาอาศัยบริเวณนั้น
1 พฤษภาคม 2527	เขตของป่าชายเลนควรกำหนดใช้พื้นที่ให้แน่นอนหลังการศึกษา ระบบนิเวศที่เกี่ยวข้อง และกระตุ้นให้มีการฟื้นฟูป่าชายเลนที่เสื่อมโทรมโดยหน่วยงานของรัฐและเอกชน

ตารางที่ 1 (ต่อ)

วันที่	สรุปมติคณะรัฐมนตรี
15 ธันวาคม 2530	มีมติเห็นชอบด้วยกับแนวทางและผลการจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ที่ดินป่าชายเลน คือ เขตอนุรักษ์ เขตเศรษฐกิจ ก. หรือเขตเศรษฐกิจ ข.
1 สิงหาคม 2532	ลงมติอนุมัติในหลักการตามที่กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมเสนอเกี่ยวกับมาตรการฟื้นฟู และคุ้มครองพื้นที่ป่าชายเลนที่เหลือในจังหวัดสุราษฎร์ธานีและนครศรีธรรมราช และให้จัดสรรงบประมาณเพื่อการจัดตั้งหน่วยจัดการและพิทักษ์ป่าชายเลนเพิ่มขึ้น
6 กุมภาพันธ์ 2533	ในความพยายามที่จะลดปัญหาการทำฟาร์มเลี้ยงกุ้งในพื้นที่ป่าชายเลนคณะรัฐมนตรีมีมติห้ามการเลี้ยงกุ้งในบริเวณพื้นที่เศรษฐกิจ ก. ของป่าชายเลน
4 มิถุนายน 2534	มีมติเห็นชอบมาตรการ 5 ปี เพื่อฟื้นฟูและปลูกป่าชายเลนในวงเงินงบประมาณ 750 ล้านบาท โดยมีมาตรการ ได้แก่ • การจัดทำแผนการจัดการป่าชายเลนระดับจังหวัด โดยแผนดังกล่าวจะต้องเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละพื้นที่ • การทำเครื่องหมายแสดงแนวเขตพื้นที่ป่าชายเลน • จัดทำแผนโดยใช้ภาพถ่ายทางอากาศหรือภาพถ่ายดาวเทียม • ให้ทำการสำรวจและดำเนินการทำเครื่องหมายแสดงแนวเขตภายในเวลา 2 ปี • ปลูกป่าชายเลนเสริมโดยจัดทำแหล่งผลิตกล้าไม้ • ป่าชายเลนที่เสื่อมโทรมต้องได้รับการฟื้นฟูและปลูกเสริม • สนับสนุนการปลูกสร้างสวนป่าเอกชน

ตารางที่ 1 (ต่อ)

วันที่	สรุปมติคณะรัฐมนตรี
	• จัดทำแหล่งผลิตพันธุ์ไม้ในบริเวณป่าชายเลนและพื้นที่สวนป่า • ให้ลดการบุกรุกพื้นที่ป่าชายเลนและพื้นที่สวนป่า • ติดตามตรวจสอบการบุกรุกอย่างเข้มงวด และเพิ่มกิจกรรมการสร้างจิตสำนึกแก่ชุมชน • ให้ขอความสนับสนุนจากกองทัพเรือ และข้าราชการกองทัพเรือที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นพนักงานป่าไม้เพิ่มเติมตามพระราชบัญญัติป่าไม้ • การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำแบบพัฒนาที่ได้รับการส่งเสริม ต้องดำเนินการนอกพื้นที่ป่าชายเลน • ผู้ตรวจราชการสำนักนายกรัฐมนตรีรับผิดชอบดำเนินการติดตามตรวจสอบและประเมินโครงการ • เพื่อให้มีการดำเนินการตามแผนสำนักงบประมาณเป็นผู้จัดสรรงบประมาณตามความจำเป็น
23 กรกฎาคม 2534	ให้ระงับการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าชายเลนโดยเด็ดขาด และให้จัดตั้งคณะกรรมการระดับจังหวัด ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เพื่อหยุดยั้งการบุกรุกที่ดินในเขตป่าชายเลน ตลอดจนชี้แจงปัญหาในการใช้ประโยชน์ป่าชายเลน
2 กันยายน 2540	หน่วยงานที่จัดการป่าชายเลนระดับจังหวัดให้ทำหน้าที่ • ติดตามและประเมินผลว่าผู้รับสัมปทานป่าชายเลนดำเนินการตามเงื่อนไขสัมปทานหรือไม่ • ติดตามและประเมินผลใบอนุญาตขอใช้ที่ดินบริเวณป่าชายเลนที่ได้รับอนุมัติหลังปี พ.ศ. 2534 • ติดตามและประเมินผลใบอนุญาต การทำฟาร์มเลี้ยงกุ้งบริเวณป่าชายเลน

ตารางที่ 1 (ต่อ)

วันที่	สรุปมติคณะรัฐมนตรี
10 มีนาคม 2541	• ชักชวนให้ผู้รับสัมปทาน หยุดการดำเนินการหลังหมดอายุสัมปทาน ให้การสัมปทานเพื่อการทำไม้และเผาถ่านในบริเวณป่าชายเลนสามารถดำเนินการต่อไปได้จนกว่าจะหมดอายุสัมปทาน
22 สิงหาคม 2543	ลงมติเห็นชอบแนวทางแก้ปัญหาป่าชายเลนที่กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เสนอโดยให้คงไว้ซึ่งมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม 2534 เพื่อการอนุรักษ์ป่าชายเลนทั้งให้ผู้รับสัมปทานมีสิทธิทำไม้ต่อไปจนสิ้นอายุสัมปทาน ให้นำพื้นที่ป่าชายเลนที่ถูกกันไว้เป็นพื้นที่อนุรักษ์ และพื้นที่พุ่มารวมเป็นพื้นที่เขตอนุรักษ์ทั้งหมด นอกจากนั้นมีมติให้พื้นที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำสามารถดำเนินการได้เฉพาะพื้นที่หลังป่าชายเลนเท่านั้น โดยให้กรมประมง กรมป่าไม้ และกรมควบคุมมลพิษร่วมกันดูแลให้มีระบบบำบัดและระบบกำจัดของเสียไม่ให้กระทบระบบนิเวศและบริเวณป่าชายเลน

4.3 นโยบายของรัฐบาลที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน

1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ (2550 : 18 - 116) กล่าวว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้บัญญัติสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย และแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ไว้ดังนี้

หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย

มาตรา 66 บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของ

ชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน

มาตรา 67 สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐและชุมชนในการอนุรักษ์ บำรุงรักษา และการได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพ และในการคุ้มครอง ส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ดำรงชีพอยู่ได้อย่างปกติและต่อเนื่องในสิ่งแวดล้อม ที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ หรือคุณภาพชีวิตของตน ย่อมได้รับความคุ้มครองตามความเหมาะสม

การดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนอย่างรุนแรงทั้งทางด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ และสุขภาพ จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะได้ศึกษา และประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนในชุมชน และจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียก่อน รวมทั้งได้ให้องค์การอิสระ ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนองค์การเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ และผู้แทนสถาบันอุดมศึกษาที่จัดการการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรธรรมชาติหรือด้านสุขภาพ ให้ความเห็นประกอบ ก่อนมีการดำเนินการดังกล่าว

สิทธิของชุมชนที่จะฟ้องหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นของรัฐที่เป็นนิติบุคคล เพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายบัญญัตินี้ ย่อมได้รับความคุ้มครอง

หมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ

มาตรา 85 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม ดังต่อไปนี้

1. กำหนดหลักเกณฑ์การใช้ที่ดินให้ครอบคลุมทั่วประเทศ โดยให้คำนึงถึงความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ทั้งผืนดิน ผืนน้ำ วิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น และการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ และกำหนดมาตรฐานการใช้ที่ดินอย่างยั่งยืน โดยต้องให้ประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากหลักเกณฑ์การใช้ที่ดินนั้นมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้วย

2. กระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรมและดำเนินการให้เกษตรกรมีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิในที่ดินเพื่อประกอบเกษตรกรรมอย่างทั่วถึงโดยการปฏิรูปที่ดินหรือวิธีอื่น รวมทั้งจัดหาแหล่งน้ำเพื่อให้เกษตรกรมีน้ำใช้อย่างพอเพียงและเหมาะสมแก่การเกษตร

3. จัดให้มีการวางผังเมือง พัฒนา และดำเนินการตามผังเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล เพื่อประโยชน์ในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

4. จัดให้มีแผนการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและทรัพยากรธรรมชาติอื่นอย่างเป็นระบบและเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม ทั้งต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสงวน บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล

5. ส่งเสริม บำรุงรักษา และคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน ตลอดจนควบคุมและกำจัดภาวะมลพิษที่มีผลต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ และคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยประชาชน ชุมชนท้องถิ่น และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการดำเนินงาน

หมวด 14 การปกครองส่วนท้องถิ่น

มาตรา 290 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีอำนาจหน้าที่ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามที่กฎหมายบัญญัติ

กฎหมายตามวรรคหนึ่งอย่างน้อยต้องมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

1. การจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อยู่ในเขตพื้นที่
2. การเข้าไปมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อยู่นอกเขตพื้นที่ เฉพาะในกรณีที่มีผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของประชาชนในพื้นที่ของตน
3. การมีส่วนร่วมในการพิจารณาเพื่อริเริ่มโครงการหรือกิจกรรมใดนอกเขตพื้นที่ ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมหรือสุขภาพอนามัยของประชาชนในพื้นที่
4. การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น

2. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - พ.ศ. 2554)

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี

(2550 : 97 - 116) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จำนวนประชากรในโลกที่มากขึ้น ได้สร้างแรงกดดันต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของโลกให้เสื่อมโทรมลง ส่งผลกระทบต่อความแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศ และการเกิดภัยธรรมชาติบ่อยครั้งขึ้น รวมทั้งการเกิดและแพร่เชื้อโรคที่มีรหัสพันธุกรรมใหม่ ๆ นอกจากนั้น การกีดกันทางการค้าที่เชื่อมโยงกับประเด็นด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมก็มีมากขึ้น ประเทศไทยจึงต้องยกระดับมาตรฐานการจัดการสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้นกว่าเดิม โดยปกป้องฐานทรัพยากรเพื่อรักษาความสมดุลยั่งยืนของระบบนิเวศน์ ด้วยการพัฒนาระบบบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติให้มีประสิทธิภาพสูงสุดภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วม และปรับรูปแบบการผลิตสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ขณะเดียวกันต้องเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงาน และพัฒนาพลังงานทางเลือก เพื่อรองรับความต้องการใช้พลังงานในประเทศ

สถานะด้านความหลากหลายทางชีวภาพทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในอดีตทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ถูกนำมาใช้เพื่อการตอบสนองการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นหลัก โดยพื้นที่ป่าไม้ถูกทำลายไปถึง 67 ล้านไร่ในช่วง 40 ปี ปัจจุบันเหลือพื้นที่ป่า ร้อยละ 33 ของพื้นที่ประเทศ ก่อให้เกิดปัญหาน้ำท่วม น้ำแล้ง และภัยธรรมชาติที่บ่อยครั้งและรุนแรง ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งลดความอุดมสมบูรณ์ลงโดยป่าชายเลนลดลงจาก 2 ล้านไร่ เหลือ 1.5 ล้านไร่ อัตราการจับสัตว์น้ำลดลง 3 เท่า แหล่งปะการังและหญ้าทะเลสภาพเสื่อมโทรม สำหรับทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพ ก็กำลังถูกทำลายอย่างรวดเร็ว สาเหตุมาจากการดำเนินกิจกรรมของมนุษย์ที่ทำลายถิ่นที่อยู่อาศัยของสิ่งมีชีวิตชนิดต่างๆ และส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศ ทำให้อัตราการสูญพันธุ์ของสิ่งมีชีวิตเพิ่มขึ้น

คุณภาพสิ่งแวดล้อมมีความเสื่อมโทรม มีสาเหตุสำคัญจากการขยายตัวของจำนวนประชากร และแบบแผนการดำรงวิถีชีวิตที่ไม่เหมาะสม ส่งผลให้เกิดปัญหามลพิษเพิ่มขึ้น โดยคุณภาพอากาศและน้ำอยู่ในเกณฑ์ต่ำกว่ามาตรฐาน ปริมาณขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายมีมากขึ้นเกินศักยภาพในการกำจัดได้ทัน ขณะที่การนำเข้าสารอันตรายที่ใช้ในการผลิตมีมากขึ้น โดยขาดกลไกการจัดการทั้งการควบคุมกระบวนการผลิต การจัดเก็บ การขนส่งทำให้เกิดการแพร่กระจายในสิ่งแวดล้อมและปนเปื้อนห่วงโซ่อาหาร นอกจากนี้ การใช้เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์และกฎหมายที่เกี่ยวข้องยังมีอยู่จำกัด รวมทั้งมีความซ้ำซ้อน ช่องว่าง และขาดการบังคับใช้

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 ได้กำหนดวัตถุประสงค์ เพื่อเสริมสร้างความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและคุณค่าความหลากหลายทางชีวภาพควบคู่กับการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้เป็นฐานที่มั่นคงของการพัฒนาประเทศ และการดำรงชีวิตของคนไทยทั้งในรุ่นปัจจุบันและอนาคต รวมทั้งสร้างกลไกในการรักษาผลประโยชน์ของชาติอย่างเป็นธรรมและอย่างยั่งยืน

เป้าหมายการพัฒนาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 คือ รักษาความอุดมสมบูรณ์ของฐานทรัพยากรและความหลากหลายทางชีวภาพโดยให้มีพื้นที่ป่าไม้ไว้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 33 และต้องเป็นพื้นที่ป่าอนุรักษ์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 18 ของพื้นที่ประเทศ รักษาพื้นที่ทำการเกษตรในเขตชลประทานไว้ไม่น้อยกว่า 31,000,000 ไร่ และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมต่อการดำรงคุณภาพชีวิตที่ดีและไม่เป็นภัยคุกคามต่อระบบนิเวศ โดยรักษาคุณภาพน้ำในลุ่มน้ำต่าง ๆ และแหล่งน้ำธรรมชาติให้อยู่ในเกณฑ์พอใช้และดี รวมกันไม่ต่ำกว่าร้อยละ 85 คุณภาพอากาศอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน โดยเฉพาะฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM₁₀) ต้องมีค่าเฉลี่ย 24 ชั่วโมงไม่เกิน 120 มก./ลบ.ม. อัตราการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ต่อประชากรลดลงร้อยละ 5 จากปี 2546 คือไม่เกิน 3.5 ตัน/คน/ปี ควบคุมอัตราการผลิตขยะในเขตเมืองไม่เกิน

1 กก./คน/วัน และจัดการของเสียอันตรายจากชุมชนและอุตสาหกรรมได้รับการจัดการอย่างถูกต้องร้อยละ 80 ของปริมาณของเสียอันตรายทั้งหมด รวมทั้งให้มีระบบฐานข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพที่สมบูรณ์ระดับประเทศ 1 ระบบ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 กำหนดยุทธศาสตร์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดทรัพยากรธรรมชาติ ไว้ดังนี้

1. การรักษาฐานทรัพยากรและความสมดุลของระบบนิเวศ เพื่อรักษาสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ โดยพัฒนาระบบฐานข้อมูลและสร้างองค์ความรู้ ส่งเสริมสิทธิชุมชนและการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร ตลอดจนพัฒนาระบบการจัดการร่วมเพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะการดูแลทรัพยากรธรรมชาติหลัก ได้แก่ ดิน น้ำ ป่าไม้ ทรัพยากรทะเลและชายฝั่ง ทรัพยากรแร่ การแก้ปัญหาคัดแยกอย่างสันติวิธี รวมทั้งการป้องกันภัยพิบัติ

2. การสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยการปรับแบบแผนการผลิตและพฤติกรรมบริโภคไปสู่การผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืนเพื่อลดผลกระทบต่อฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยใช้กลไกทางเศรษฐศาสตร์ทั้งด้านการเงินและการคลัง และการสร้างตลาดสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รวมทั้งพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการเพื่อลดมลพิษและควบคุมกิจกรรมที่จะส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต โดยการเพิ่มประสิทธิภาพการกำจัดมลพิษขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และมีกลไกกำหนดจุดยืนต่อพันธมิตรและข้อตกลงระหว่างประเทศ

3. การพัฒนาคุณค่าความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นการวางพื้นฐานเพื่อนำไปสู่การพัฒนาบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพในระยะยาว โดยใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางสำคัญ เริ่มจากการจัดการองค์ความรู้และสร้างภูมิคุ้มกัน ส่งเสริมการใช้ความหลากหลายทางชีวภาพในการสร้างความมั่นคงของภาคเศรษฐกิจท้องถิ่นและชุมชนรวมทั้งพัฒนาขีดความสามารถและสร้างนวัตกรรมจากทรัพยากรชีวภาพที่เป็นเอกลักษณ์ของประเทศ

3. สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

วสิน อิงคพัฒนากุล (2548 : 373 - 375) กล่าวว่า สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้จัดทำนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2540 - 2559 เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า มีการกำหนดนโยบายและมาตรการดำเนินการที่มีผลโดยตรงกับแนวโน้มในอนาคตของคุณภาพสิ่งแวดล้อมธรรมชาติอย่างชัดเจน

นโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (พ.ศ. 2540 - 2559) ได้จำแนกรายละเอียดออกเป็นนโยบายหลัก จำนวน 6 นโยบาย ประกอบด้วย

นโยบาย 1 : นโยบายทรัพยากรธรรมชาติ

1.1 เพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ประสานการใช้ประโยชน์และลดปัญหาความขัดแย้ง เรังรัดและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติที่เสื่อมโทรมให้เป็นปัจจัยพื้นฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืน

1.2 เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ โดยการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการจากส่วนกลางไปสู่ส่วนภูมิภาคอย่างเป็นระบบ รวมทั้งเสริมสร้างพลังความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรเอกชน และประชาชน

1.3 สนับสนุนการใช้หลักการเศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสร้างความเป็นธรรมในสังคม

1.4 ปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับเพื่อสนับสนุนการบริหารและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติให้มีประสิทธิภาพ รวมทั้งรองรับสิทธิและหน้าที่การเป็นเจ้าของทรัพยากรธรรมชาติ

1.5 สนับสนุนการศึกษา วิจัย และเสริมสร้างโครงข่ายพื้นฐานระบบข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน

1.6 ส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกและจิตวิญญาณด้านการอนุรักษ์ให้แก่ผู้บริหารในหน่วยงานของรัฐ นักการเมืองทุกระดับ ภาคเอกชน และประชาชนทั่วไปเพื่อให้เกิดการประสานแนวความคิดทางด้านการพัฒนาและการอนุรักษ์ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

นโยบาย 2 : นโยบายป้องกันและขจัดพิษ

2.1 ลดและควบคุมปัญหามลพิษอันเนื่องมาจากชุมชน เกษตรกรรม อุตสาหกรรม คมนาคมและกิจกรรมก่อสร้าง ไม่ให้ส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยและความเป็นอยู่ของประชาชน รวมทั้งฟื้นฟูคุณภาพสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจเพื่อให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเกิดสมดุลของระบบนิเวศ และเป็นพื้นฐานการพัฒนาที่ยั่งยืน

2.2 สนับสนุนให้มีการจัดการของเสียและสารอันตรายอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพพร้อมทั้งจัดให้มีระบบป้องกันและแก้ไขกรณีฉุกเฉินเมื่อเกิดอุบัติเหตุขนาดใหญ่

2.3 พัฒนาระบบการบริหารและการจัดการมลพิษให้เกิดเอกภาพในการกำหนดนโยบาย แผนและแนวทางปฏิบัติ ทั้งนี้ กฎหมาย องค์กร และเงินทุนต้องมีความสอดคล้องและสนับสนุนให้การดำเนินการบริหารและการจัดการมลพิษที่มีประสิทธิภาพ โดยให้ผู้ก่อมลพิษต้อง

รับผิดชอบ รวมทั้งการให้เอกชนมีส่วนร่วมในการลงทุน และมีการประสานความร่วมมือในการจัดการมลพิษ โดยภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน

นโยบาย 3 : นโยบายแหล่งธรรมชาติและแหล่งศิลปกรรม

ป้องกัน สงวนรักษา อนุรักษ์ พัฒนา แหล่งธรรมชาติและแหล่งศิลปกรรมให้มีศักยภาพที่เหมาะสมและเป็นมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของประเทศ

นโยบาย 4 : นโยบายสิ่งแวดล้อมชุมชน

ให้มีการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนและพื้นที่สีเขียว เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยให้มีวิถีชีวิตที่เหมาะสม ถูกสุขลักษณะ มีความปลอดภัยและมีความสุข สอดคล้องกับระบบนิเวศทางธรรมชาติ

นโยบาย 5 : นโยบายเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและเทคโนโลยี

เสริมสร้างสมรรถนะของชุมชนในทุกระดับให้มีความเข้มแข็งและเกิดขบวนการความร่วมมือในการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ

นโยบาย 6 : นโยบายเทคโนโลยีเพื่อสิ่งแวดล้อม

พัฒนาและส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม

4. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

วศิน อินทพัฒนากุล (2548 : 375) กล่าวว่า กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้กำหนดนโยบายการดำเนินงานของกระทรวงโดยจำแนกเป็นนโยบายด้านทรัพยากรธรรมชาติ ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านการบริหารจัดการ ทั้งนี้ นโยบายด้านสิ่งแวดล้อมของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสามารถจำแนกได้ดังนี้

นโยบาย 1 ดำเนินการให้ชุมชนทั้งในชนบท และในเมืองมีสภาพแวดล้อม และมีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยประสานการวางผังเมือง และจัดระเบียบชุมชนให้สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่

นโยบาย 2 ป้องกัน รักษา และฟื้นฟูคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น และอยู่ในระดับมาตรฐานที่ไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพของประชาชน ตลอดจนใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม

นโยบาย 3 ดำเนินการป้องกัน และควบคุมสถานะความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพซึ่งจะมีผลกระทบต่อการดำรงชีวิต และส่งเสริมการสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน

นโยบาย 4 สร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้ชุมชนสามารถปกป้อง คุ้มครอง และฟื้นฟู สิ่งแวดล้อมชุมชน สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ โบราณคดี วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อให้เป็นมรดกสืบทอดไปยัง อนุชนรุ่นต่อไป

5. นโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2540 - 2559

สำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ดำเนินการจัดทำ นโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2540 - 2559 ตาม พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 นโยบายดังกล่าวเป็น นโยบายและแนวทางการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมระยะยาว เป็นเวลาถึง 20 ปี วัตถุประสงค์ของแผน คือ “การบูรณาการการจัดการและการเพิ่มผลผลิตทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนการอนุรักษ์คุณภาพสิ่งแวดล้อมของชาติ ให้มีความยั่งยืน เพื่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจและ สังคม ให้คนมีคุณภาพชีวิตพร้อมกันไปด้วย” นโยบายยังรวมถึงยุทธวิธีในการเร่งให้มีการนำ ทรัพยากรหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่และยังได้เน้นเรื่องน้ำเสีย อากาศเสีย ปัญหาเสียงและปัญหาของ เสียอีกด้วย ในด้านป่าชายเลนมีนโยบายอื่นที่เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ นโยบายสิ่งแวดล้อมทาง ธรรมชาติ และทางวัฒนธรรมและนโยบายชุมชนและสิ่งแวดล้อม ซึ่งแต่ละนโยบายได้กำหนด เป้าหมาย มาตรการเฉพาะและแนวทางในการปฏิบัติไว้ด้วย สำหรับการจัดการป่าชายเลน แผนนี้ได้ บรรจุเป้าหมายของชาติ คือ สงวนให้มีพื้นที่ป่าชายเลนมากกว่า 1 ล้านไร่ รวมทั้งการอนุรักษ์และ ฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งทะเลทุกประเภทเพื่อรักษาคุณภาพของระบบนิเวศชายฝั่ง

6. นโยบายด้านการคุ้มครองระบบนิเวศป่าชายเลน

มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 15 กันยายน 2530 ให้จำแนกพื้นที่ป่าชายเลนออกเป็น 2 เขต คือ เขตอนุรักษ์และเขตเศรษฐกิจ สำหรับเขตเศรษฐกิจ ยังแบ่งได้อีก 2 เขตย่อย คือ เขต เศรษฐกิจ ก. และเขตเศรษฐกิจ ข.

เขตอนุรักษ์ หมายถึง พื้นที่ป่าชายเลนที่หวงห้ามไม่ให้มีการเปลี่ยนแปลงสภาพการ ใช้ประโยชน์ใด ๆ นอกจากจะปล่อยให้เป็นไปตามธรรมชาติ เพื่อรักษาไว้ซึ่งสภาพแวดล้อมและ ระบบนิเวศ ได้แก่

1. พื้นที่แหล่งรักษาเพาะพันธุ์พืชและสัตว์น้ำที่มีค่าทางเศรษฐกิจ
2. พื้นที่แหล่งเพาะพันธุ์พืชและสัตว์น้ำ
3. พื้นที่ที่ง่ายต่อการถูกทำลายและการพังทลายของดิน ได้แก่ หาดทราย สันทราย หาดเลน เลนงอก ทรายงอก เกาะ ถ้ำ และแนวปะการัง

4. พื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี
5. สถานที่ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น
6. เขตอุทยานแห่งชาติ วนอุทยาน แหล่งท่องเที่ยว เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและเขตห้ามล่าพันธุ์สัตว์ป่า

7. พื้นที่ป่าที่สมควรสงวนไว้เป็นแนวป้องกันลม
8. พื้นที่ป่าที่มีความเหมาะสมต่อการสงวนไว้เพื่อเป็นสถานที่ศึกษาวิจัย
9. พื้นที่ป่าที่สมควรสงวนไว้เพื่อรักษาสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศ
10. พื้นที่ที่อยู่ห่างภายใน 20 เมตร จากรรมฝั่งแม่น้ำลำคลองธรรมชาติ และภายใน 75 เมตรจากชายฝั่งทะเล

1. เขตเศรษฐกิจ แบ่งออกเป็น 2 เขต คือ

1. เขตเศรษฐกิจ ก. หมายถึง พื้นที่ป่าชายเลนที่ยอมให้มีการใช้ประโยชน์เฉพาะกิจการด้านป่าไม้ ตามหลักวิชาการป่าไม้ ได้แก่

- 1.1 พื้นที่ป่าสัมปทานและป่าโครงการ
- 1.2 พื้นที่ป่าชายเลนนอกสัมปทานที่เหมาะสมแก่การอนุรักษ์ไว้เพื่อเป็นป่าชุมชน
- 1.3 พื้นที่สวนป่าเพื่อผลิตด้านป่าไม้ของรัฐและเอกชน

2. เขตเศรษฐกิจ ข. หมายถึง พื้นที่ป่าชายเลนที่ยอมให้มีการใช้ประโยชน์ที่ดิน และการพัฒนาอื่น ๆ แต่ต้องคำนึงถึงผลดีและผลเสียทางด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งได้แก่

- 2.1 พื้นที่เกษตรกรรม
- 2.2 พื้นที่อุตสาหกรรม
- 2.3 แหล่งชุมชน
- 2.4 แหล่งการค้า
- 2.5 ท่าเทียบเรือ
- 2.6 พื้นที่อื่น ๆ

7. นโยบายด้านการฟื้นฟูป่าชายเลน

จากมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 4 มิถุนายน 2534 เห็นควรให้จัดสรรงบประมาณ 450 ล้านบาท เพื่อฟื้นฟูป่าชายเลน จำนวน 250,000 ไร่ ในระหว่างปี พ.ศ. 2535-2539 ในช่วงเวลาดังกล่าว ป่าชายเลนที่ปลูกได้สำเร็จแล้วมีพื้นที่ 84,806.25 ไร่ กิจกรรมในการฟื้นฟูป่าชายเลนส่วนใหญ่มุ่งเน้นการปลูกกล้าดูงหรือปลูกฝักโดยตรงในพื้นที่ โดยใช้โก่งกางปลูกในนาทุ่งร้าง ดินเลนงอกใหม่และป่าเสื่อมโทรมเป็นจำนวนมาก และมีบางส่วนที่ปลูกไม้โปรง และไม้ถั่ว และมักปลูกในพื้นที่สูงชันมาบนฝั่ง

พื้นที่ชายฝั่งในประเทศไทยที่เหมาะสมกับการปลูกป่าชายเลน ประกอบด้วย พื้นที่หลังหาดเลนขึ้นมามบฝั่ง พื้นที่ป่าชายเลนเสื่อมโทรม นาุ้งร้าง ความพยายามเพื่อฟื้นฟูป่าชายเลนประสบผลสำเร็จในพื้นที่นาุ้งร้างและป่าเสื่อมโทรม ส่วนในดินเลนงอกใหม่ประสบปัญหาการเกาะของเพรียง และคลื่นลมแรง อย่างไรก็ตามขาดการคำนึงถึงปัจจัยสิ่งแวดล้อมของพื้นที่ที่ได้รับคัดเลือก เพื่อปลูกป่าเป็นเหตุให้การปลูกป่าชายเลนไม่ได้ผล สาเหตุอื่นที่มักทำให้การฟื้นฟูป่าชายเลน ไม่ประสบความสำเร็จ เช่น ความไม่เหมาะสมด้านพันธุ์พืช การเลือกพื้นที่ เทคนิคการปลูก นอกจากนี้ การขาดการดูแลรักษาภายหลังการปลูก ก็เป็นสาเหตุที่ทำให้การฟื้นฟูป่าชายเลนล้มเหลว แต่โครงการที่มีชุมชนเป็นฐานและยอมรับในสิทธิของชุมชน ในการใช้ประโยชน์จากป่าชายเลนอย่างยั่งยืน ทำให้บุคคลในพื้นที่มีกำลังใจที่จะร่วมโครงการทั้งในการปลูกและการดูแลรักษาหลังปลูก

8. นโยบายด้านการให้ความรู้และฝึกอบรม

สาเหตุหลักสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ป่าชายเลนมีปริมาณลดลง และเสื่อมโทรมเนื่องจากสังคมขาดความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับความสำคัญของทรัพยากรป่าชายเลน รัฐบาลได้ตระหนักถึงเรื่องนี้ จึงกระตุ้นให้เกิดการร่วมมือของชุมชน ในการฟื้นฟูป่าชายเลน ตลอดจนการจัดการประชุมสัมมนา จัดทำเอกสาร บทความ พลิ้ม และสื่อทางการศึกษาต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความตระหนักถึงคุณค่าของป่าชายเลน นโยบายต่าง ๆ เพื่อคุ้มครองพื้นที่ป่าชายเลน การอนุรักษ์และการสร้างความตระหนักถึงความต้องการสร้างภาพในด้านบวกเกี่ยวกับป่าชายเลนทั้งสิ้น ในระยะยาวคาดว่า การริเริ่มนโยบายเหล่านี้ จะส่งผลให้มีการฟื้นฟูและการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อระบบนิเวศป่าชายเลนอย่างแน่นอน

9. นโยบายด้านการวิจัยป่าชายเลน

หน่วยงานต่าง ๆ ได้แก่ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ กรมป่าไม้ กรมประมง กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช รวมทั้งมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล เพื่อทำวิจัยด้านนิเวศวิทยาและการจัดการป่าชายเลน องค์กรต่างประเทศจำนวนมาก ได้แก่ CIDA, AIDAB, USAID, JSPA, RECOFTC, UNEP, GEP, UNDP, UNESCO และ FAO ก็ให้การสนับสนุนการวิจัยเกี่ยวกับการจัดการและการอนุรักษ์ป่าชายเลนทั้งสิ้น ข้อมูลและความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยเหล่านี้ได้กลายเป็นเครื่องมือสำหรับรัฐบาลในการกำหนดนโยบายดังกล่าวมาแล้ว

4.4 สถานการณ์ในปัจจุบันและอนาคตของแผนปฏิบัติการป่าชายเลน

1. สถานการณ์ในปัจจุบัน

เมื่อไม่นานมานี้รัฐบาลไทยได้มีนโยบายใหม่เกี่ยวกับป่าชายเลนโดยได้จัดลำดับความสำคัญเพื่อการดำเนินงานออกเป็น 3 ด้าน คือ การฟื้นฟู การอนุรักษ์ และการจัดการอย่างยั่งยืน สำหรับนโยบายการจัดการอย่างยั่งยืนนั้น ได้เน้นเรื่องการใช้ประโยชน์ด้านอื่นนอกเหนือจากการทำไม้ และการรักษาสภาพแวดล้อม อย่างไรก็ตามชุมชนสามารถใช้ไม้จากป่าชายเลนได้ แต่ห้ามใช้ในเชิงอุตสาหกรรมเหมือนเช่นในอดีต ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของชาติ จึงได้วางขั้นตอนการปฏิบัติงานไว้ดังนี้

ประการที่ 1 การอนุรักษ์และการจัดการอย่างยั่งยืน

1. ทบทวนการจำแนกการใช้ที่ดินป่าชายเลน
2. ประเมินระบบวนวัฒนวิธีในปัจจุบัน
3. ประเมินการฟื้นฟูป่าชายเลนในพื้นที่ต่าง ๆ ทั้งในด้านความสำเร็จและความล้มเหลว
4. ทำการทดลองระบบการจัดการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น การอนุรักษ์ป่าชายเลนกับการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ

ประการที่ 2 ด้านระบบสารสนเทศป่าชายเลน และการสร้างจิตสำนึก

1. รวบรวมข้อมูลป่าชายเลนที่มีอยู่ในปัจจุบันและทำฐานข้อมูล
2. ทบทวนงานวิจัยเพื่อการเผยแพร่และประยุกต์ใช้ความรู้ เพื่อประโยชน์ในการจัดการที่ยั่งยืน
3. ดำเนินการจัดตั้งอุปกรณ์และโปรแกรมการศึกษาชนิดต่าง ๆ ที่มีประสิทธิภาพเพื่อการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ และการรณรงค์เรื่องความสำคัญของป่าชายเลน

ประการที่ 3 ด้านเศรษฐกิจและสังคม

1. ทำการทดลองเรื่องการจัดการป่าชายเลนโดยชุมชน
2. ประเมินความร่วมมือของชุมชนในการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าชายเลน
3. ทำการทดลองเรื่องการจัดการป่าชายเลนที่ปลูกใหม่

ประการที่ 4 ด้านหน้าที่และความสมบูรณ์ของระบบนิเวศป่าชายเลน

1. จัดตั้งแปลงสาธิตเพื่อการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพของป่าชายเลน
2. จัดตั้งแปลงสาธิตเพื่อประเมินและติดตามผลในเรื่องการจัดการเฉพาะด้าน เช่น การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ประการที่ 5 ความร่วมมือและการสร้างสมรรถนะ

1. ฝึกอบรมระดับชาติด้านยุทธวิธีสำหรับการอนุรักษ์และการจัดการระบบนิเวศป่าชายเลนอย่างยั่งยืน

2. ทบทวนความร่วมมือจากทุกฝ่ายภายในประเทศด้านระบบนิเวศป่าชายเลน

ประการที่ 6 นโยบายและการออกกฎหมาย

1. ทบทวนภาระหน้าที่ของหน่วยงาน กฎหมาย และข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และการจัดการระบบนิเวศป่าชายเลน

2. ประเมินนโยบายและความคิดริเริ่มด้านการอนุรักษ์และการจัดการระบบนิเวศป่าชายเลนอย่างยั่งยืนทั้งในแง่ของความสำเร็จและความล้มเหลว

2. มุมมองในอนาคต

อาจมองได้ว่าอนาคตของป่าชายเลนจะมีการจัดการในลักษณะที่ยั่งยืน และใช้ประโยชน์จากป่านอกเหนือจากการทำไม้ โดยมุ่งที่การพิทักษ์รักษาสีเขียวตลอดเป็นประการแรก และยินยอมให้ชุมชนเข้าไปใช้ไม้จากป่าได้ แต่ไม่ใช่เพื่อการอุตสาหกรรม เชื่อว่าการจัดการป่าชายเลนโดยชุมชนจะขยายตัวออกไป คือ ชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและช่วยดำเนินการเพื่อการอนุรักษ์ และให้เกิดความคิดริเริ่มในการจัดการ พร้อมกันนั้นกิจกรรมด้านการฟื้นฟูป่าชายเลนในอนาคตจะถูกจัดไว้ในลำดับต้น ๆ

5. แนวพระราชดำริเกี่ยวกับการพัฒนาป่าชายเลน

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2550 : 41-43) ได้กล่าวถึง โครงการปลูกป่าชายเลนเฉลิมพระเกียรติตามแนวพระราชดำริ ดังนี้

5.1 โครงการปลูกป่าชายเลนเฉลิมพระเกียรติตามแนวพระราชดำริ

โครงการปลูกป่าชายเลนถวายเป็นเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในวโรกาสทรงพระชนมายุ 72 พรรษา คณะรัฐมนตรีเห็นชอบหลักการโครงการปลูกป่าชายเลนถวายเป็นเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในวโรกาสทรงพระชนมายุ 72 พรรษา ที่กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เสนอ และอนุมัติงบประมาณกลางเพื่อดำเนินงานในปี 2547 จำนวน 29.08 ล้านบาท ตามที่ปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เสนอเพิ่มเติม โดยให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรับความเห็นของคณะกรรมการกลั่นกรองเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรี คณะที่ 3 ไปพิจารณาดำเนินการด้วย

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรายงานว่า กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งได้จัดทำโครงการปลูกป่าชายเลนถาวรเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในวโรกาสทรงพระชนมายุ 72 พรรษา โดยมีพื้นที่เป้าหมายจำนวน 720,000 ไร่ ซึ่งกระจายอยู่ในท้องที่ 23 จังหวัด ได้แก่ ชลบุรี ระยอง จันทบุรี ตราด ฉะเชิงเทรา สมุทรสาคร สมุทรสงคราม สมุทรปราการ เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ สุราษฎร์ธานี ระนอง ชุมพร นครศรีธรรมราช กระบี่ พังงา ภูเก็ต สงขลา สตูล พัทลุง ตรัง ปัตตานีและนราธิวาส โดยในปี 2546 กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งได้ดำเนินการเตรียมความพร้อมของราษฎรด้วยการพัฒนาศักยภาพและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น และการส่งเสริมและพัฒนากิจการป่าชายเลนชุมชนเพื่อเป็นการเตรียมชุมชนในท้องถิ่นที่อาศัยอยู่รอบพื้นที่ป่าชายเลนให้มีความพร้อมและเป็นแกนหลักในการดูแลรักษาและฟื้นฟูป่าชายเลนอย่างยั่งยืนต่อไป ประกอบกับปี พ.ศ. 2546 เป็นปีที่สิ้นสุดการให้สัมปทานทำไม้ป่าชายเลนทั้งหมดของประเทศ สรุปสาระสำคัญของโครงการฯ ได้ดังนี้

1. แผนการดำเนินงาน กำหนดเป็น 3 ระยะ ได้แก่

1.1 ระยะเร่งด่วน ดำเนินการในปีงบประมาณ พ.ศ. 2547 เป็นการปลูกเสริมในพื้นที่ป่าชายเลนที่มีความสำคัญเร่งด่วน จำนวน 72,000 ไร่ ดำเนินการโดยกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งร่วมกับชุมชนท้องถิ่นที่มีความพร้อม จำนวน 60 ชุมชน

1.2 ระยะปานกลาง ปีงบประมาณ พ.ศ. 2548 - 2550 ประกอบด้วย

1.2.1 กิจกรรมประชาสัมพันธ์และบริหาร โครงการ

1.2.2 จัดตั้งกองทุนป่าชายเลนถาวรเฉลิมพระเกียรติฯ และรณรงค์รับบริจาคเงินจากประชาชน เอกชน และรัฐวิสาหกิจ

1.2.3 ฟื้นฟูป่าชายเลนโดยการปลูกป่าชายเลนและปลูกเสริมและปรับปรุงสภาพป่าชายเลน และบำรุงแปลงปลูกป่า จัดตั้งเขตพิทักษ์ป่าชายเลน รัศมีสัตว์น้ำ และดูแลรักษาพื้นที่ป่าชายเลนที่กำหนดให้เป็นเขตพิทักษ์ป่าชายเลน รัศมีสัตว์น้ำ ส่งเสริมการจัดการป่าชายเลนอย่างยั่งยืนโดยชุมชนมีส่วนร่วม จัดหาและปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ จัดทำและวางปะการังเทียม โดยกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง และสำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นผู้ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานโครงการ

1.3 ระยะยาว ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2551 - 2560 กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งจะทำหน้าที่ที่ปรึกษาทางวิชาการ สนับสนุนการดูแลรักษาและใช้ประโยชน์ป่าชายเลน โดยชุมชนท้องถิ่นภายใต้โครงการอนุรักษ์ป่าชายเลนอย่างยั่งยืน โดยใช้งบประมาณประจำปี

2. แผนการใช้งบประมาณ

2.1 ระยะเร่งด่วน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2547 จำนวน 181.48 ล้านบาท เป็นการปลูกป่าชายเลนในพื้นที่สำคัญ จำนวน 72,000 ไร่

2.2 ระยะปานกลาง ปีงบประมาณ พ.ศ. 2548 - 2550 จำนวน 1,526.14 ล้านบาท รวมพื้นที่ 648,000 ไร่ รวมเงินงบประมาณทั้ง 2 ระยะดังกล่าวข้างต้น จำนวน 1,707.62 ล้านบาท รวมพื้นที่ทั้งหมด 720,000 ไร่

2.3 ระยะยาว ใช้งบประมาณประจำปีปกติ

3. แหล่งงบประมาณ

3.1 ปีงบประมาณ พ.ศ. 2547 ใช้งบประมาณแผ่นดิน จำนวน 181.48 ล้านบาท

3.2 ปีงบประมาณ พ.ศ. 2548 - 2550 ใช้งบประมาณแผ่นดินร้อยละ 25.6 ของจำนวนงบประมาณทั้งหมด คิดเป็นเงินงบประมาณ จำนวน 390.28 ล้านบาท งบประมาณกองทุนป่าชายเลน ร้อยละ 74.4 ของจำนวนงบประมาณทั้งหมด คิดเป็นเงินงบประมาณ จำนวน 1,135.86 ล้านบาท รวมเป็นเงินทั้งสิ้น 1,526.14 ล้านบาท

4. ผลกระทบของโครงการ

4.1 ผลกระทบต่อนโยบายของรัฐบาล เป็นการดำเนินการที่สอดคล้องกับนโยบายการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติให้มีความอุดมสมบูรณ์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น

4.2 ผลกระทบต่อการเงินและงบประมาณ เป็นการผูกพันการใช้งบประมาณจากปีงบประมาณ พ.ศ.2546 - 2550

4.3 ผลกระทบต่อเศรษฐกิจ

4.3.1 ระยะเร่งด่วน เป็นการสร้างงานให้แก่ชุมชนท้องถิ่น โดยการรับจ้างเพาะชำกล้าไม้ป่าชายเลนการปลูกป่าชายเลน เกิดการกระจายรายได้และการหมุนเวียนของกระแสเงินสด

4.3.2 ระยะปานกลาง ชุมชนมีรายได้ และเพิ่มความตระหนักในการฟื้นคืนธรรมชาติของป่าชายเลนสามารถมีรายได้จากระบบนิเวศป่าชายเลน เช่น พืชสมุนไพร

4.3.3 ระยะยาว ป่าชายเลนเป็นระบบนิเวศชายฝั่งที่สำคัญ เป็นแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำวัยอ่อน เป็นฐานทรัพยากรสัตว์น้ำในทะเลและชายฝั่ง สร้างความยั่งยืนในอาชีพประมงชายฝั่ง และการดำรงชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

4.4 ผลกระทบต่อสังคม เป็นการรักษาและดำรงไว้ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่น ผสมผสานกับการจัดการตามหลักวิชาการเพื่อรักษาสภาพป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์ ประชาชนไม่ต้องละทิ้งถิ่นที่อยู่ สามารถมีงานทำและดำรงชีวิตอยู่โดยมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

4.5 ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เป็นการป้องกัน พื้นฟูและรักษาสภาพระบบนิเวศป่าชายเลนซึ่งเชื่อมต่อบริเวณชายฝั่งและทะเล เป็นการคืนสมดุลธรรมชาติสู่พื้นที่ป่าชายเลนที่เสื่อมโทรม

กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง. (2548 : 42-45) ได้กล่าวถึง โครงการสำคัญเพื่อการ สงวน อนุรักษ์ และฟื้นฟูป่าชายเลน ดังนี้

5.2 โครงการสำคัญเพื่อการ สงวน อนุรักษ์ และฟื้นฟูป่าชายเลน

ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา ประเทศไทยมีแผนงาน นโยบายและโครงการเป็นจำนวนมากในการฟื้นฟูป่าชายเลนบริเวณชายฝั่ง ภายใต้ความร่วมมืออย่างเท่าเทียมกันระหว่างหน่วยงานของรัฐ ภาคเอกชน และประชาชนในพื้นที่เป้าหมาย มีโครงการจำนวนมากที่ทำการปลูกป่าในบริเวณพื้นที่ป่าชายเลน ไม่ว่าโดยรัฐหรือเอกชน โดยได้รับการตอบสนองจากสาธารณะและโดยเฉพาะอย่างยิ่งจากสมาชิกในชุมชนที่อาศัยในบริเวณป่าชายเลนดังกล่าวเป็นอย่างดี

แผนงานด้านป่าชายเลนของรัฐบาลไทย มุ่งไปที่การฟื้นฟูป่าบริเวณชายฝั่งเท่าที่สามารถดำเนินการได้ นโยบายด้านป่าชายเลนของชาติที่สำคัญที่สุด ปรากฏอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ได้หมยมั่นให้ประเทศไทยรักษาพื้นที่ป่าชายเลนที่มีอยู่ในปัจจุบันให้ได้ พร้อมกันนั้นได้ตั้งเป้าหมายการปลูกป่าชายเลนเพิ่มเติม ในพื้นที่เหมาะสมด้วย และโดยความร่วมมือของชุมชน รัฐบาลจะต้องอนุรักษ์ ป้องกัน และพัฒนาพื้นที่ป่าชายเลนทุกวิถีทางตามที่เห็นสมควร ขณะเดียวกันกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง กำลังดำเนินการทำแผนกลยุทธ์ เพื่อให้การจัดการป่าชายเลนบรรลุเป้าหมาย โดยให้ทุกโครงการที่เกี่ยวข้องกับป่าชายเลนมีจุดประสงค์ให้ทำงานแบบประสานกัน เช่น ส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากป่าชายเลนอย่างยั่งยืน พัฒนาศักยภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร ส่งเสริมความตระหนักถึงความสำคัญของป่าชายเลน และการอนุรักษ์ป่าชายเลนเพื่อใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน ตารางที่ 2 ได้แสดงข้อมูลบางโครงการ ทั้งที่ผ่านมาและที่กำลังดำเนินการอยู่ เพื่อให้เห็นความคิดริเริ่มการอนุรักษ์ป่าชายเลนในประเทศไทยในลักษณะต่าง ๆ

ตารางที่ 2 สรุปโครงการบางโครงการที่ได้ริเริ่มการอนุรักษ์ป่าชายเลน

ชนิดของโครงการ	โครงการโดยสรุป
โครงการพระราชดำริและโครงการเฉลิมพระเกียรติต่างๆ	พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ได้แสดงความสนพระทัยในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสภาพแวดล้อม และทรงอุปถัมภ์โครงการหลายโครงการที่เกี่ยวกับป่าชายเลน รวมทั้งโครงการอนุรักษ์และวิจัยอ่าวคุ้งกระเบนและแหลมผักเบี้ย โครงการปลูกป่าชายเลนในโอกาสต่าง ๆ เพื่อเทิดพระเกียรติ ได้ดำเนินการโดยรัฐบาลบ่อยครั้ง เพื่อฟื้นฟูพื้นที่ 150,000 ไร่ ที่ถูกทำลาย และอีก 570,000 ไร่ ที่เป็นป่าเสื่อมโทรมถูกวางแผนให้ฟื้นฟูขึ้นมาเพื่อเฉลิมฉลอง ครบรอบ 72 พรรษา พระราชินีในปี พ.ศ. 2547
การจัดการ โดยชุมชน	สมาคมหยาดฝน (องค์กรเอกชนในท้องถิ่น) ได้ดำเนินงานเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งกับชุมชนชาวประมง 30 แห่ง ในจังหวัดตรัง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2528 เป็นผลให้มีการจัดตั้งชุมชนป่าชายเลนแห่งแรกในประเทศไทยโดยการสนับสนุนของกรมป่าไม้ (กำลังดำเนินการในปัจจุบัน)
พื้นที่สงวน	พื้นที่ 18,750 ไร่ ที่เป็นพื้นที่ป่าชายเลนและพื้นที่อาศัยของสัตว์น้ำในจังหวัดระนองได้ถูกประกาศจากองค์การยูเนสโก ให้เป็นพื้นที่ “มนุษย์และชีวมณฑล” แห่งหนึ่งของโลกในปี พ.ศ. 2540 ในปี พ.ศ. 2544 และในปี พ.ศ. 2545 ได้ประกาศให้บริเวณป่าชายเลนของประเทศไทยเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำระดับนานาชาติ (Ramsar sites) อีกหลายแห่ง ได้แก่ พื้นที่ชุ่มน้ำอุทยานแห่งชาติแหลมสนปากแม่น้ำกระบี่- ปากคลองกะเปอร์ จังหวัดระนอง พื้นที่ชุ่มน้ำอ่าวพังงาจังหวัดพังงา พื้นที่ชุ่มน้ำหาดเจ้าไหม เขตห้ามล่าสัตว์ป่าหมู่เกาะลิบง-ปากน้ำตรัง จังหวัดตรัง พื้นที่ชุ่มน้ำปากแม่น้ำกระบี่ พื้นที่ชุ่มน้ำดอนหอยหลอด จังหวัดสมุทรสงคราม นอกจากนั้นกรมป่าไม้ได้ประกาศเขตพื้นที่มีป่าชายเลนเป็นอุทยานแห่งชาติหลายแห่ง เช่น อุทยานแห่งชาติอ่าวพังงา (พ.ศ. 2524) อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะลันตา จ.กระบี่ (พ.ศ. 2533)

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ชนิดของโครงการ	โครงการโดยสรุป
การปลูกป่าโดย รัฐบาล รัฐวิสาหกิจ องค์กรเอกชน บริษัทต่าง ๆ	อุทยานแห่งชาติแหลมสน จ.ระนอง (พ.ศ.2526) อุทยานแห่งชาติหาดนพรัตน์ธารา-หมู่เกาะพีพี (พ.ศ.2526) อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม จ.ตรัง (พ.ศ.2524) อุทยานแห่งชาติทะเลบัน จ.สตูล (พ.ศ.2523) อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะตะรุเตา จ.สตูล (พ.ศ.2519) อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะชุมพร (พ.ศ.2542) อุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด (พ.ศ.2509) อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง (พ.ศ.2525) นอกจากนี้ ยังได้ประกาศเขตพื้นที่ป่าชายเลนบางพื้นที่เป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่า ได้แก่ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าแหลมตะลุมพุก (พ.ศ.2527) ปัจจุบันภารกิจรับผิดชอบอยู่ภายใต้กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กรมป่าไม้ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง และหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง ได้ดำเนินงานด้านการปลูกป่าชายเลนอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอดและได้ดำเนินการตามโครงการปลูกป่าชายเลนถาวรเฉลิมพระเกียรติตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2546 ถึง พ.ศ. 2550 โดยร่วมกับรัฐวิสาหกิจและบริษัทเอกชนต่าง ๆ ปลูกป่าทั่วประเทศ เช่น การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย ขณะเดียวกันบริษัทเอกชนหลายรายได้สนับสนุนโครงการปลูกป่าชายเลน เช่น บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) และบริษัทเจริญโภคภัณฑ์ จำกัด เป็นต้น
การปลูกป่า และการวิจัย	บริษัท Kansai Electric Power ของญี่ปุ่น ได้สนับสนุนงบประมาณเพื่อฟื้นฟูและวิจัยป่าชายเลนบนชายฝั่งอ่าวไทย ในปี พ.ศ.2543-2544 ได้ศึกษาทดลองปลูกป่าชายเลนจำนวน 518.75 ไร่ ในพื้นที่ต่าง ๆ ที่อ่าวปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ภายใต้โครงการ “พรมสีเขียว(Green Carpet)” เพื่อปลูกและอนุรักษ์ป่าชายเลนในพื้นที่ 6,250 ไร่ โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกองทุนประเทศญี่ปุ่น เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (JEEC) และกองทุนอนุรักษ์ธรรมชาติ (KEIDENREN) ในประเทศญี่ปุ่น (กำลังดำเนินการ) ความร่วมมือของชุมชนในการ

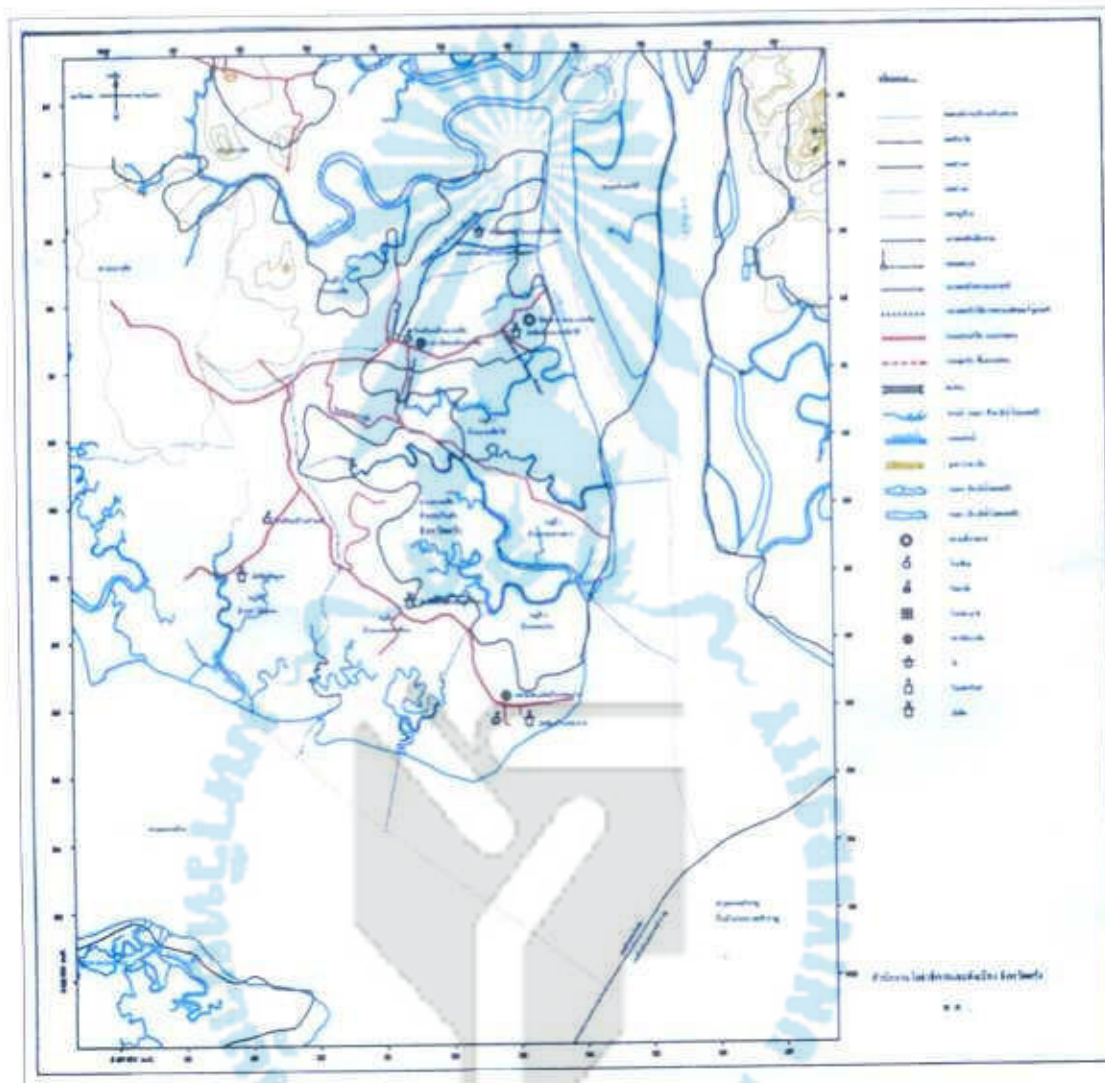
ตารางที่ 2 (ต่อ)

ชนิดของโครงการ	โครงการโดยสรุป
	จัดการและฟื้นฟูป่าชายเลนในโครงการที่ได้ดำเนินงานในภาคใต้ ได้รับการสนับสนุนจากประชาคมยุโรป โดยมีหน่วยงาน Wetlands International และมหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์ เป็นผู้ช่วยเหลือในการดำเนินงาน เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการใช้ประโยชน์ของทรัพยากรป่าชายเลนบริเวณอ่าวปัตตานีอย่างยั่งยืน ทำให้มีการปลูกป่าเพิ่มขึ้นกว่า 625 ไร่ ในพื้นที่เสื่อมโทรม (2541-2543) นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ยังได้ร่วมโครงการปลูกป่าชายเลนบริเวณบ้านหัวเขาและชายฝั่งทะเลสาบสงขลาอีกด้วย
การวิจัยและพัฒนา	คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ได้จัดให้มีโครงการพัฒนาด้านป่าชายเลนหลายโครงการ เช่น การใช้ประโยชน์ป่าชายเลน ฐานข้อมูลและแผนที่ป่าชายเลน ผลกระทบของนาุ้งต่อป่าชายเลน นอกจากนี้ สำนักงานกองทุนวิจัย (สกว.) ได้สนับสนุนการศึกษา เฉพาะด้านของนิเวศวิทยาป่าชายเลน ในพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศไทย
ความร่วมมือระหว่างประเทศในการเสริมสร้างสมรรถนะ	หน่วยงานระหว่างประเทศหลายหน่วยงาน ได้สนับสนุนโครงการเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการจัดการป่าชายเลนหลายโครงการ เช่น โครงการวิจัยและฝึกอบรมด้านระบบนิเวศในภาคพื้นเอเชียและแปซิฟิกของ UNDP/UNESCO, โครงการพัฒนาและเผยแพร่เทคนิคการฟื้นฟูป่าชายเลนของ ITTO/JAM/NATMANCOM และการดำเนินงานด้านการจัดการป่าชายเลนชุมชนในจังหวัดตราดของ RECOFTC
การแลกเปลี่ยนข่าวสาร	มีการจัดสัมมนาแห่งชาติ ด้านนิเวศวิทยาและการอนุรักษ์ป่าชายเลนอย่างสม่ำเสมอ โดยสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2519 และล่าสุดในจังหวัดนครราชสีมา เมื่อปี พ.ศ. 2545

6. ข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่ทำการศึกษาคำบสนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง

ข้อมูลทั่วไปของคำบสนาเกลือ มีรายละเอียดดังนี้ (ประสาน จันดี, 2551 : 3 - 8)

6.1 แผนที่คำบสนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง

ภาพที่ 2 แสดงแผนที่คำบสนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง
(ที่มา : องค์การบริหารส่วนคำบสนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง)

6.2 ประวัติความเป็นมา

จากคำบอกเล่าของชาวบ้านเล่าต่อกันมาว่า “มีครอบครัวหนึ่งได้อพยพมาจากไหนไม่มีใครทราบได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในหมู่บ้านบริเวณท่าเรือ บ้านนาเกลือได้ ซึ่งครอบครัวนี้ได้อพยพเข้ามาเพื่อบุกเบิกพื้นที่ประกอบอาชีพทำนาข้าว แต่บริเวณพื้นที่ดังกล่าวมีน้ำทะเลท่วมถึงไม่สามารถทำนาได้ เมื่อในนาแห้งลงจะปรากฏเป็นเกลือเกล็ดอยู่ทั่วบริเวณพื้นที่นา ดังนั้น ชาวบ้านจึงเรียกพื้นที่บริเวณดังกล่าวว่า “บ้านนาเกลือ” จึงเป็นที่มาของชื่อตำบลนาเกลือมาจนถึงปัจจุบัน

6.3 ที่ตั้งและอาณาเขต

ตำบลนาเกลือ เป็นตำบลหนึ่งของอำเภอกันตัง จังหวัดตรัง ตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ของอำเภอกันตัง ห่างจากที่ว่าการอำเภอกันตัง ประมาณ 26 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับตำบล ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ตำบลบางสัก อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ตำบลเกาะลิบง และทะเลอันดามัน
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ตำบลกันตังใต้ และทะเลอันดามัน
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ตำบลบางสัก อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง

6.4 พื้นที่ของตำบล

มีทั้งหมด 37.5 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 20,400 ไร่

6.5 ภูมิประเทศ

สภาพพื้นที่ของตำบลนาเกลือ มีลักษณะเป็นที่ราบ ติดทะเลอันดามัน แบ่งเป็น 2 ส่วน

ส่วนที่ 1 อยู่ติดบนผืนแผ่นดินใหญ่เป็นที่ราบเรียบ ประกอบด้วยหมู่บ้าน 5 หมู่บ้าน คือ

หมู่ที่ 2 บ้านนาเกลือเหนือ

หมู่ที่ 3 บ้านนาเกลือใต้

หมู่ที่ 4 บ้านพระม่วง

หมู่ที่ 5 บ้านท่าโต๊ะเมฆ

หมู่ที่ 6 บ้านแหลมสะทอน

ส่วนที่ 2 เป็นเกาะอยู่ในทะเลบริเวณปากน้ำแม่น้ำตรัง ประกอบด้วย 1 หมู่บ้าน คือ

หมู่ที่ 1 บ้านหาดทรายขาว

6.6 เขตการปกครอง

ตำบลนาเกลือ มี 6 หมู่บ้าน ได้แก่

หมู่ที่ 1 บ้านหาดทรายขาว

หมู่ที่ 2 บ้านนาเกลือเหนือ

หมู่ที่ 3 บ้านนาเกลือใต้

หมู่ที่ 4 บ้านพระม่วง

หมู่ที่ 5 บ้านท่าไต้เมฆ

หมู่ที่ 6 บ้านแหลมสะท้อน

6.7 จำนวนประชากรและครัวเรือน

หมู่ที่ 1 บ้านหาดทรายขาว จำนวนประชากรชาย 140 คน ประชากรหญิง 137 คน
รวม 277 คน ครัวเรือนทั้งหมด 77 ครัวเรือน

หมู่ที่ 2 บ้านนาเกลือเหนือ จำนวนประชากรชาย 337 คน ประชากรหญิง 346 คน
รวม 683 คน ครัวเรือนทั้งหมด 184 ครัวเรือน

หมู่ที่ 3 บ้านนาเกลือใต้ จำนวนประชากรชาย 513 คน ประชากรหญิง 521 คน
รวม 1,304 คน ครัวเรือนทั้งหมด 252 ครัวเรือน

หมู่ที่ 4 บ้านพระม่วง จำนวนประชากรชาย 646 คน ประชากรหญิง 610 คน
รวม 1,256 คน ครัวเรือนทั้งหมด 288 ครัวเรือน

หมู่ที่ 5 บ้านท่าไต้เมฆ จำนวนประชากรชาย 218 คน ประชากรหญิง 221 คน
รวม 439 คน ครัวเรือนทั้งหมด 97 ครัวเรือน

หมู่ที่ 6 บ้านแหลมสะท้อน จำนวนประชากรชาย 293 คน ประชากรหญิง 268 คน
รวม 561 คน ครัวเรือนทั้งหมด 121 ครัวเรือน

จำนวนประชากรชายรวม 2,147 คน จำนวนประชากรหญิงรวม 2,103 คน จำนวน
ประชากรทั้งหมด 4,250 คน และจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 1,019 ครัวเรือน

6.8 การประกอบอาชีพ

อาชีพหลัก ได้แก่ การทำสวนยางพารา

อาชีพรอง ประมงชายฝั่งและรับจ้าง แยกตามหมู่บ้าน ดังตาราง

ตารางที่ 3 การประกอบอาชีพของประชาชนตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง

อาชีพ	หมู่ที่ 1	หมู่ที่ 2	หมู่ที่ 3	หมู่ที่ 4	หมู่ที่ 5	หมู่ที่ 6
อาชีพหลัก	ประมงชายฝั่ง	ทำสวน	ทำสวน	ทำสวน	ทำสวน	ทำสวน
อาชีพรอง	รับจ้าง	ประมงรับจ้าง	ประมงรับจ้าง	ประมงรับจ้าง	ประมงรับจ้าง	ประมงรับจ้าง

6.9 การนับถือศาสนา ดังตาราง

ตารางที่ 4 การนับถือศาสนาของประชาชนตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง

ศาสนา	หมู่ที่ 1	หมู่ที่ 2	หมู่ที่ 3	หมู่ที่ 4	หมู่ที่ 5	หมู่ที่ 6
พุทธ	100	100	5	-	-	-
อิสลาม	-	-	95	100	100	100

6.10 เส้นทางคมนาคม

- การคมนาคมของตำบลนาเกลือ โดยเดินทางมาใช้ถนนลาดยาง ซึ่งเชื่อมจากตำบลบางสัก มายัง หมู่ที่ 5, 6, 4, 2 และ 3

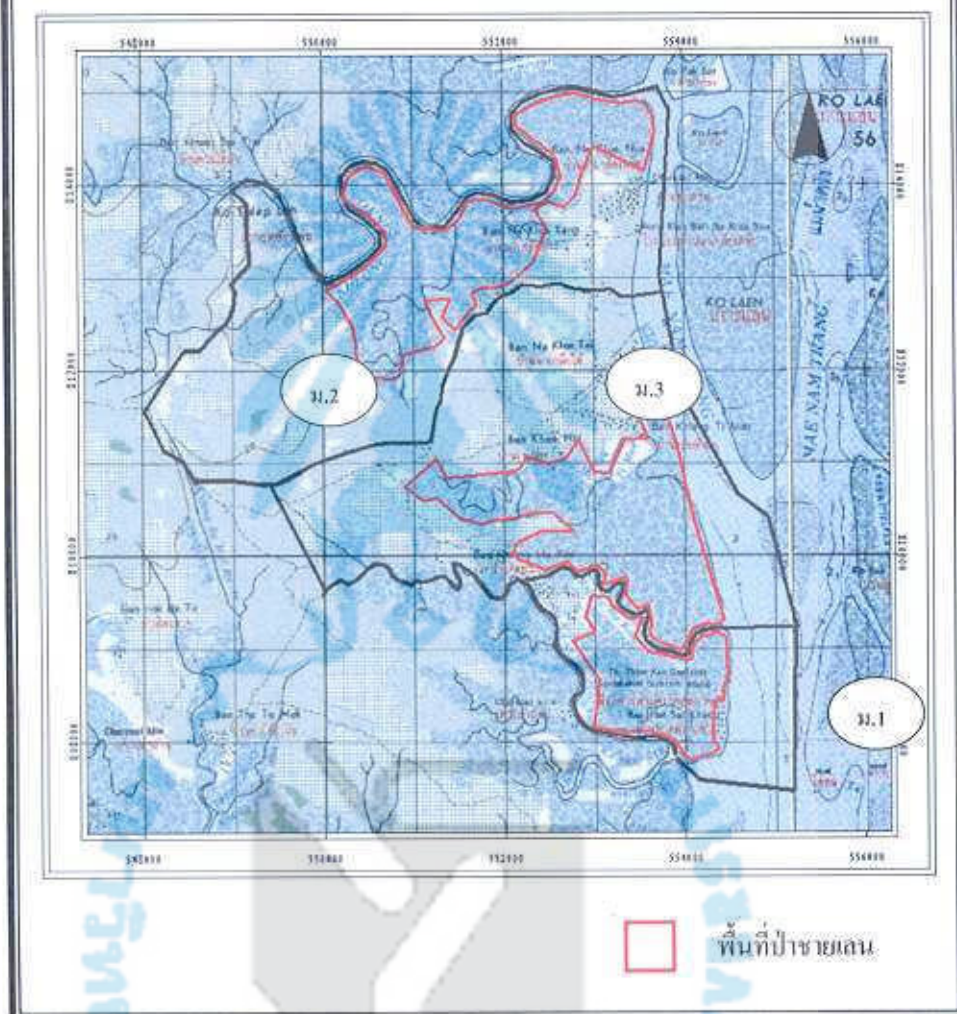
- การคมนาคมทางน้ำ ใช้เรือเป็นพาหนะมี หมู่ที่ 1 บ้านหาดทรายขาว

6.11 ทรัพยากรธรรมชาติ

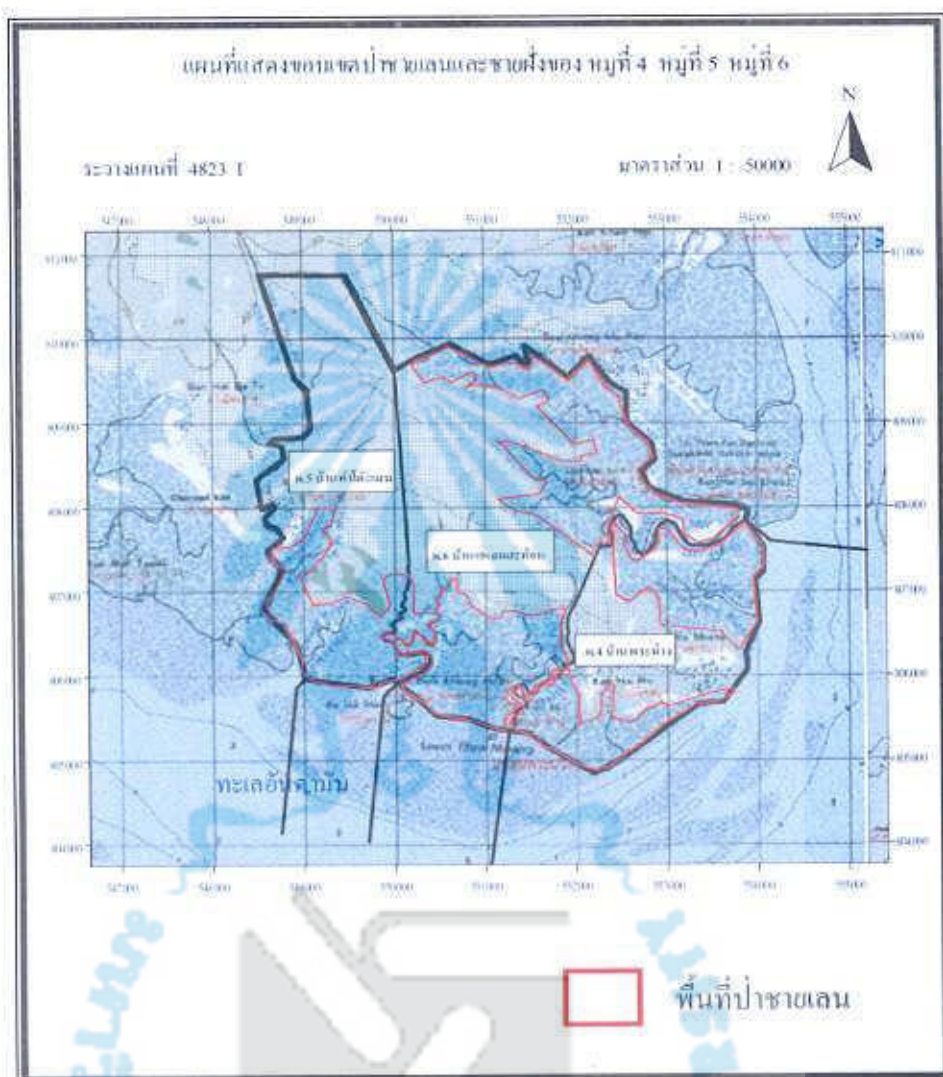
- พื้นที่ป่าไม้ เป็นสภาพป่าที่สมบูรณ์ อุทยานแห่งชาติเป็นผู้รับผิดชอบ

- พื้นที่ป่าชายเลน เป็นสภาพป่าที่สมบูรณ์ ซึ่งเกษตรกรในพื้นที่ช่วยกันอนุรักษ์ในแต่ละหมู่บ้านจะมีพื้นที่ติดกับป่าชายเลนทุกหมู่บ้าน ได้ทำการสำรวจป่าชายเลนจำนวน 6 หมู่บ้าน จากการสำรวจพบว่า หมู่ที่ 1 บ้านหาดทรายขาวมีพื้นที่ป่าชายเลนประมาณ 1,500 ไร่ หมู่ที่ 2 บ้านนาเกลือเหนือมีพื้นที่ป่าชายเลนประมาณ 1,000 ไร่ หมู่ที่ 3 บ้านนาเกลือใต้มีพื้นที่ป่าชายเลนประมาณ 1,800 ไร่ หมู่ที่ 4 บ้านพระม่วงมีพื้นที่ป่าชายเลนประมาณ 1,500 ไร่ หมู่ที่ 5 บ้านท่าโตะเมฆมีพื้นที่ป่าชายเลนประมาณ 1,100 ไร่ และหมู่ที่ 6 บ้านแหลมสะทอนมีพื้นที่ป่าชายเลนประมาณ 2,700 ไร่ ดังแผนภาพดังนี้

แผนที่แสดงขอบเขตป่าชายเลนและชายฝั่งของ หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 2 และ หมู่ที่ 3
 ระวังแผนที่ 4823 I มาตรฐาน 1:50,000

ภาพที่ 3 แสดงขอบเขตของป่าชายเลนและชายฝั่งของ หมู่ที่ 1, 2 และ 3
 (ที่มา : สถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 30 กันตัง ตรัง)

ภาพที่ 4 แสดงขอบเขตของป่าชายเลนและชายฝั่งของ หมู่ที่ 4, 5 และ 6
(ที่มา: สถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 30 กันตัง ตรัง)

7. ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์

7.1 เพศกับพฤติกรรมการอนุรักษ์

สุวรรณิ บุวชาติ (2532 : 75) ศึกษาพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียนอาชีวศึกษา สังกัดกรมอาชีวศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า ระดับพฤติกรรมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียนขึ้นอยู่กับเพศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สุรยุทธ หลิมตระกูล (2544 : 120 - 121) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ศึกษาเฉพาะกรณีป่าชุมชนบ้านห้วยสะพาน ตำบลหนองโรง อำเภอนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า เพศเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ป่าชุมชนบ้านห้วยสะพานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ การศึกษาของ เสาวนิตย์ มงคลสกุล (2545 : 47) ศึกษาพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในจังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีเพศต่างกัน มีพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้านการอนุรักษ์น้ำและอนุรักษ์สัตว์ป่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และการศึกษาของ สติกร โนรินทร์ (2551 : 122 - 123) ศึกษาพฤติกรรมและทัศนคติต่อการจัดการและอนุรักษ์อุทยานแห่งชาติแม่ยม จังหวัดแพร่ของกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทย พบว่า เพศมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติแม่ยม จังหวัดแพร่ ของนักท่องเที่ยวชาวไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนการศึกษาของ พิศดาร แสนชาติ (2541 : 116) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมเกี่ยวกับการสุขภาพสิ่งแวดล้อมของประชาชนในเขตชนบท จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า เพศเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมเกี่ยวกับการสุขภาพสิ่งแวดล้อมของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญระดับ .05

นวินดา ณ นคร (2548 : 99) ศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า เพศเป็นปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช และสุนทรี จินธรรม (2531 : 81 - 87) ศึกษาองค์ประกอบที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของประชาชนในหมู่บ้านโครงการปฐมอโศก ตำบลพระประโทน อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม พบว่า เพศไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 รวมทั้งการศึกษาของศิริวรรณ พรเลิศวิวัฒน์ (2541 : 84) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์กรป่าชุมชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชน ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านท่าวังไทร ตำบลวังหมี่ อำเภอน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา พบว่า เพศไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมและการศึกษาของ วิวรรณ ขันธโกทัย (2544 : 158) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของ

ประชาชนริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาในการอนุรักษ์แหล่งน้ำ อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี พบว่า ปัจจัยทางชีวสังคม คือ เพศไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แม่น้ำเจ้าพระยาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ .01 ตามลำดับ

จากผลการศึกษาที่ผ่านมาส่วนใหญ่ ผลการศึกษาพบว่า เพศส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ และมีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่พบว่า เพศไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์

7.2 อายุกับพฤติกรรมการอนุรักษ์

จิโรจน์ ศิริวัฒนา (2543 : 78) ศึกษาพฤติกรรมการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม : ศึกษาเฉพาะกรณีพฤติกรรมนายทหารชั้นประทวนที่พักอาศัยบ้านพักทางราชการบริเวณหนองไผ่ล้อม อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า อายุมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมของทหารชั้นประทวนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จินตนา ศรีบุญ (2535 : 65 - 74) ศึกษาพฤติกรรมการทิ้งขยะของประชาชนในพื้นที่ชั้นในของกรุงเทพมหานคร พบว่า อายุมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการทิ้งขยะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยกลุ่มอายุ 15 - 29 ปี มีพฤติกรรมการทิ้งขยะแยกประเภท บรรชัย สืบสังข์ (2535 : 134) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความรู้ความตระหนักและพฤติกรรมเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองขอนแก่น พบว่า อายุมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กับความรู้เกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการศึกษาของ เนตรนภา รัตนโพธิ์นันท์ (2542 : 101 - 102) ศึกษาพฤติกรรมอนุรักษ์น้ำในลำตะคองของประชาชนในเขตเทศบาลนครราชสีมา พบว่า อายุก่อให้เกิดความแตกต่างในเรื่องพฤติกรรมการอนุรักษ์น้ำในลำตะคองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 การศึกษาของ สุรยุทธ หลิมตระกูล (2544 : 120 - 121) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ศึกษาเฉพาะกรณีป่าชุมชนบ้านห้วยสะพาน ตำบลหนองโรง อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า อายุ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ป่าชุมชนบ้านห้วยสะพาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ การศึกษาของ ชัชกุล รัตนวิบูลย์ (2543 : 70) ศึกษาพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในชุมชนเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร พบว่า ประชาชนที่มีอายุแตกต่างกันมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกัน รวมทั้งการศึกษาของสุรศักดิ์ วรรณบุญญา (2547 : 88) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลน ในเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร พบว่า อายุ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนในเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร และการศึกษาของ พิศดาร แสนชาติ (2541 : 116) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมเกี่ยวกับการสุขภาพสิ่งแวดล้อมของประชาชนในเขตชนบท จังหวัด

อุบลราชธานี พบว่า อายุ เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมเกี่ยวกับการสุขภาพ สิ่งแวดล้อมของประชาชน อย่างมีนัยสำคัญระดับ .05

ในขณะที่การศึกษาของ วิวรรณ จันทรโกชัย (2544 : 158) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาในการอนุรักษ์แหล่งน้ำ อำเภอมือง จังหวัดปทุมธานี พบว่า ปัจจัยทางชีวสังคม คือ อายุไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แม่น้ำเจ้าพระยาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ .01 ตามลำดับ รวมถึงการศึกษาของ นวินดา ณ นคร (2548 : 99) ศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ตำบลท่าโลน อำเภอลานสกา จังหวัด นครศรีธรรมราช พบว่า อายุ เป็นปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ตำบลท่าโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราชซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ รักยกุล สานสุข (2547 : 89) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ของราษฎรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่โครงการพัฒนาห้วยแม่เพรียง ตามพระราชดำริ ตำบลห้วยแม่เพรียง อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี พบว่า อายุ เป็นปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่โครงการ ฯ รวมถึงการศึกษา งานวิจัยของ รัฐวิทย์ พะมูลิลา (2550 : 73) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของเกษตรกรในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า อายุมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของเกษตรกรเชิงลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และการศึกษาของศิริวรรณ พรเลิศวิวัฒน์ (2541 : 84) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์กรป่าชุมชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชน ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านท่าวังไทร ตำบลวังหมี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา พบว่า อายุไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนของสมาชิกองค์กรอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านท่าวังไทร

จากผลการศึกษางานวิจัยข้างต้น ผลการศึกษาพบว่า อายุส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ และมีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่พบว่า อายุไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์

7.3 อาชีพกับพฤติกรรมการอนุรักษ์

จากการศึกษางานวิจัยของ วิวรรณ จันทรโกชัย (2544 : 158) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาในการอนุรักษ์แหล่งน้ำ อำเภอมือง จังหวัดปทุมธานี พบว่า ปัจจัยทางชีวสังคม คือ อาชีพมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แม่น้ำเจ้าพระยาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ .01 ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ บรรชัย สืบสังข์ (2535 : 134) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความรู้ ความตระหนักและพฤติกรรมเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองขอนแก่น

พบว่า อาชีพ มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กับความรู้เกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม ประกอบกับการศึกษาของ เนตรนภา รัตนโพธานันท์ (2542 : 101 - 102) ศึกษาพฤติกรรมการอนุรักษ์น้ำในลำตะคองของประชาชนในเขตเทศบาลนครราชสีมา พบว่า อาชีพ ก่อให้เกิดความแตกต่างในเรื่องพฤติกรรมการอนุรักษ์น้ำในลำตะคอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 รวมทั้งการศึกษาของ สุวิมล ภักดีพิบูลย์ (2535 : 189) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของแม่บ้านในเขตกรุงเทพมหานครที่มีต่อการกำจัดขยะมูลฝอย พบว่า แม่บ้านที่ประกอบอาชีพต่างกันมีพฤติกรรมในการกำจัดขยะมูลฝอยแตกต่างกัน และการศึกษาของ สุรยุทธ หลิมตระกูล (2544 : 120 - 121) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ศึกษาเฉพาะกรณีป่าชุมชนบ้านห้วยสะพาน ตำบลหนองโรง อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า อาชีพหลัก เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ป่าชุมชนบ้านห้วยสะพาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ การศึกษาของ จินตนาถ สิงคมาศ (2549 : 73) ศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของชาวไทยภูเขา อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า ตัวแปรด้านอาชีพมีความสัมพันธ์กับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในทิศทางบวกและมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และการศึกษาของ นวินดา ณ นคร (2548 : 99) ศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ตำบลท่าโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า อาชีพหลัก เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ตำบลท่าโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราชอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

สำหรับงานวิจัยของ สุรศักดิ์ วรรณบุญญา (2547 : 88) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลน ในเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร พบว่า อาชีพหลักไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนในเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร และการศึกษาของ จัตรกมล ศรีธัญรัตน์ (2542 : 59) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการประหยัดพลังงานไฟฟ้าในชีวิตประจำวันของนักเรียนหญิงที่ศึกษาในโรงเรียนลำปางกัลยาณี พบว่า อาชีพของหัวหน้าครัวเรือนต่างกัน ไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการประหยัดพลังงานไฟฟ้าในของนักเรียนหญิงในโรงเรียนลำปางกัลยาณี

จากผลการศึกษาที่ผ่านมามีแนวโน้มให้เห็นว่า อาชีพส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ และมีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่พบว่า อาชีพไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์

7.4 ระดับการศึกษา กับ พฤติกรรมการอนุรักษ์

จากการศึกษางานวิจัยของ รัฐวิทย์ พะมูลิลา (2550 : 73) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของเกษตรกรในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ จิโรจน์ ศิริวัฒนา (2543 : 78) ศึกษาพฤติกรรมการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม : ศึกษาเฉพาะกรณีพฤติกรรมนายทหารชั้นประทวนที่พักอาศัยบ้านพักทางราชการบริเวณหนองไผ่ล้อม อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลด้านการศึกษามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมทหารชั้นประทวนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การศึกษาของ บรรชัย สืบสังข์ (2535 : 134) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความรู้ ความตระหนักและพฤติกรรมเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองขอนแก่น พบว่า ระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กับความรู้เกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สุรยุทธ หลิมตระกูล (2544 : 120 -121) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ศึกษาเฉพาะกรณีป่าชุมชนบ้านห้วยสะพาน ตำบลหนองโรง อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า ระดับการศึกษา เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ป่าชุมชนบ้านห้วยสะพาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ประกอบกับการศึกษาของ เนตรนภา รัตนโพธิ์นันท์ (2542 : 101 - 102) ศึกษาพฤติกรรมการอนุรักษ์น้ำในลำตะคองของประชาชนในเขตเทศบาลนครราชสีมา พบว่า ระดับการศึกษาก่อให้เกิดความแตกต่างในเรื่องพฤติกรรมการอนุรักษ์น้ำในลำตะคองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 รวมทั้งการศึกษาของ สุรศักดิ์ วรรณบุญญา (2547 : 88) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลน ในเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร พบว่า การศึกษา มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนในเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร การศึกษาของ สิทธิกร โนรินทร์ (2551 : 122 - 123) ศึกษาพฤติกรรมและทัศนคติต่อการจัดการและอนุรักษ์อุทยานแห่งชาติแม่ยม จังหวัดแพร่ของกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทย พบว่า ระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติแม่ยม จังหวัดแพร่ ของนักท่องเที่ยวชาวไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และการศึกษาของ ชุมพล ชัยชนะ (2544 : 116) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการใช้ประโยชน์และการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรบริเวณเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่ น้ำกาฬ จังหวัดราชบุรี พบว่า ระดับการศึกษา มีผลต่อการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ หรือมีความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้

นอกจากนี้การศึกษาของ ศิริวรรณ พรเลิศวิวัฒน์ (2541 : 84) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์กรป่าชุมชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชน ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านท่าวัง ไทร ตำบลวังหมี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ระดับการศึกษาไม่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ และการศึกษาของ วิวรรณ จันทร์โกศัย (2544 : 158) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาในการอนุรักษ์แหล่งน้ำ อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี พบว่า ปัจจัยทางชีวสังคม คือ ระดับการศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แม่น้ำเจ้าพระยาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ .01 ตามลำดับ และการศึกษาของ นวินดา ฒ นคร (2548 : 99) ศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ตำบลท่าโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ระดับการศึกษา เป็นปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ตำบลท่าโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

จากผลการศึกษางานวิจัยข้างต้น พบว่า ระดับการศึกษาส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ และมีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่พบว่า ระดับการศึกษาไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์

7.5 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัวกับพฤติกรรมการอนุรักษ์

จากการศึกษางานวิจัยของ วิวรรณ จันทร์โกศัย (2544 : 158) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาในการอนุรักษ์แหล่งน้ำ อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี พบว่า ปัจจัยทางชีวสังคม คือ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แม่น้ำเจ้าพระยาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ .01 ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ รัฐวิทย์ พะมูลิลา (2550 : 73) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของเกษตรกรในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า รายได้ของครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ประกอบกับการศึกษาของ บรรชัย สืบสังข์ (2535 : 134) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความรู้ ความตระหนักและพฤติกรรมเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองขอนแก่น พบว่า รายได้ มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กับความรู้เกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการศึกษาของ สิทธิกร โนรินทร์ (2551 : 122 - 123) ศึกษาพฤติกรรมและทัศนคติต่อการจัดการและอนุรักษ์อุทยานแห่งชาติแม่ยม จังหวัดแพร่ของกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทย พบว่า รายได้ต่อเดือน มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติแม่ยม จังหวัดแพร่ของนักท่องเที่ยวชาวไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การศึกษาของ เนตรนภา รัตนโพธานันท์ (2542 : 101 - 102) ศึกษาพฤติกรรมการอนุรักษ์น้ำในลำตะคองของประชาชนในเขตเทศบาลนครราชสีมา พบว่า รายได้เฉลี่ยต่อเดือนก่อให้เกิดความแตกต่างในเรื่องพฤติกรรม

อนุรักษ์น้ำในลำตะคองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และการศึกษาของ พิสดาร แสนชาติ (2541 : 116) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมเกี่ยวกับการสุขภาพสิ่งแวดล้อมของประชาชนในเขตชนบท จังหวัด พบว่า รายได้ของครอบครัว เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมเกี่ยวกับการสุขภาพสิ่งแวดล้อมของประชาชน อย่างมีนัยสำคัญระดับ .05 และการศึกษาของ สมพงศ์ ทองเกื้อ (2548 : 78) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนของราษฎร ตำบลบางขุนไทร อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี พบว่า รายได้ที่แตกต่างกันมีผลต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อย่างไรก็ตามการศึกษาของ นวินดา ณ นคร (2548 : 99) ศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ตำบลก้าโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า รายได้รวม เป็นปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ตำบลก้าโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ รัชฎ์กล้า สถานสุข (2547 : 89) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ของราษฎรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่โครงการพัฒนาห้วยแม่เพรียง ตามพระราชดำริ ตำบลห้วยแม่เพรียง อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี พบว่า รายได้ เป็นปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่โครงการ ฯ

จากผลการศึกษาที่ผ่านมาชี้แนะแนวโน้มให้เห็นว่า รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัวส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ และมีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่พบว่า รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัวไม่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์

7.6 ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชนกับพฤติกรรมการอนุรักษ์

จากการศึกษางานวิจัยของ สมพงศ์ ทองเกื้อ (2548 : 78) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนของราษฎร ตำบลบางขุนไทร อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี พบว่า ระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐานเป็นปัจจัยทางสังคมที่มีผลต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สุรยุทธ หลิมตระกูล (2544 : 120 - 121) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ศึกษาเฉพาะกรณีป่าชุมชนบ้านห้วยสะพาน ตำบลหนองโรง อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ป่าชุมชนบ้านห้วยสะพาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ประกอบกับการศึกษาของ นวินดา ณ นคร (2548 : 99) ศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ตำบลก้าโลน อำเภอ

ลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐาน เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราชอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และการศึกษาของ ชุมพล ชัยชนะ (2544 : 116) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการใช้ประโยชน์และการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรบริเวณเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่ น้ำภาชี จังหวัดราชบุรี พบว่า ระยะเวลาการตั้งถิ่นฐาน มีผลต่อการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ หรือมีความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้

ในขณะที่การศึกษาของ รักย์กล้า สถานสุข (2547 : 89) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ของราษฎรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่โครงการพัฒนาห้วยแม่เพรียง ตามพระราชดำริ ตำบลห้วยแม่เพรียง อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี พบว่า ระยะเวลาที่อยู่อาศัยอยู่ในชุมชน เป็นปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่โครงการ ฯ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ เนตรนภา รัตนโพธานันท์ (2542 : 101 - 102) ศึกษาพฤติกรรมการอนุรักษ์น้ำในลำตะคองของประชาชนในเขตเทศบาลนครราชสีมา พบว่า ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในเขตเทศบาลนครราชสีมาไม่มีผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์น้ำในลำตะคอง และการศึกษาของ สุรศักดิ์ วรภคบุญญา (2547 : 88) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลน ในเขตบางขุนเทียน พบว่า ระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐาน ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนในเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร

จากผลการศึกษางานวิจัยข้างต้น พบว่า ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชนส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ และมีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่พบว่า ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชนไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์

7.7 จำนวนสมาชิกในครอบครัวกับพฤติกรรมการอนุรักษ์

จากการศึกษางานวิจัยของ เนตรนภา รัตนโพธานันท์ (2542 : 101 - 102) ศึกษาพฤติกรรมการอนุรักษ์น้ำในลำตะคองของประชาชนในเขตเทศบาลนครราชสีมา พบว่า จำนวนสมาชิกในครัวเรือนก่อให้เกิดความแตกต่างในเรื่องพฤติกรรมการอนุรักษ์น้ำในลำตะคองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ซึ่งสอดคล้องกับ การศึกษาสุรยุทธ หลิมตระกูล (2544 : 120 - 121) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ศึกษาเฉพาะกรณีป่าชุมชนบ้านห้วยสะพาน ตำบลหนองโรง อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า จำนวนสมาชิกในครัวเรือน เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ป่าชุมชนบ้านห้วยสะพาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และการศึกษาของ นวินดา ฦ นกร (2548 : 99) ศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรใน

การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า จำนวนสมาชิกในครัวเรือน เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราชอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

นอกจากนี้การศึกษาของ รักษ์กล้า สถานสุข (2547 : 89) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ของราษฎรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่โครงการพัฒนาห้วยแม่เพรียง ตามพระราชดำริ ตำบลห้วยแม่เพรียง อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี พบว่า จำนวนสมาชิกในครัวเรือน เป็นปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่โครงการ ฯ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ชัชกุล รัตนวิบูลย์ (2543 : 70) ศึกษาพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในชุมชนเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยด้านจำนวนสมาชิกในครัวเรือนของแต่ละครอบครัวไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอย และการศึกษาของ วิวรรณ จันทรโกตย์ (2544 : 158) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาในการอนุรักษ์แหล่งน้ำ อำเภอมือง จังหวัดปทุมธานี พบว่า ปัจจัยทางชีวสังคม คือ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แม่น้ำเจ้าพระยาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ .01 ตามลำดับ

จากผลการวิจัยข้างต้น พบว่า จำนวนสมาชิกในครอบครัวส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ และจำนวนสมาชิกในครอบครัวไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์

7.8 ประสพการณ์เกี่ยวกับปัญหาการทำลายป่าชายเลนกับพฤติกรรมการอนุรักษ์

จากการศึกษางานวิจัยของ สุชาดา บุญประสพ (2539 : 153) ศึกษาพฤติกรรมของประชาชนในการแก้ปัญหาแม่น้ำท่าจีนเน่าเสีย : ศึกษากรณีอำเภอสามปราชญ์ จังหวัดนครปฐม พบว่า ความแตกต่างของประสพการณ์เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาน้ำเน่าเสียมีผลต่อพฤติกรรมที่ปฏิบัติจริงในการแก้ไขปัญหาน้ำเน่าเสียอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ปรีชา มาเจริญ (2539 : 101) ศึกษาพฤติกรรมของประชาชนในการอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลอง พบว่า ประสพการณ์ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาน้ำเน่าเสียทำให้มีพฤติกรรมการอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 การศึกษาของ ทแก้วเดชดำรง (2538 : 102) ศึกษาพฤติกรรมการอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลองของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า ประสพการณ์ที่เคยเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมก่อให้เกิดความแตกต่างในเรื่องพฤติกรรมการอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ตามลำดับ

อย่างไรก็ตาม แม้งานวิจัยหลายฉบับชี้ให้เห็นถึงประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดความแตกต่างกันในเรื่องพฤติกรรมการอนุรักษ์ แต่งานวิจัยบางฉบับกลับพบว่า ประสบการณ์ไม่มีผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ เช่น การศึกษาของ เนตรนภา รัตนโพธานันท์ (2542 : 101 - 102) ศึกษาพฤติกรรมการอนุรักษ์น้ำในลำตะคองของประชาชนในเขตเทศบาลนครราชสีมา พบว่า ประสบการณ์ที่เคยเกี่ยวข้องกับปัญหาสิ่งแวดล้อมไม่พบว่าไม่มีผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์น้ำในลำตะคอง

จากงานวิจัยข้างต้น จะเห็นได้ว่า ประสบการณ์เกี่ยวกับปัญหาการทำลายป่าชายเลน ส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ และมีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่พบว่า ประสบการณ์เกี่ยวกับปัญหาการทำลายป่าชายเลนไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์

7.9 การเข้าร่วมกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ป่าชายเลนกับพฤติกรรมการอนุรักษ์

จากการศึกษางานวิจัยของ สมพงศ์ ทองเกื้อ (2548 : 78) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนของราษฎร ตำบลบางขุนไทร อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี พบว่า การเข้าร่วมกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ เป็นปัจจัยทางสังคมที่มีผลต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เช่นเดียวกับการศึกษาของ ชุมพล ชัยชนะ (2544 : 116) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการใช้ประโยชน์และการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรบริเวณเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่น้ำภาชี จังหวัดราชบุรี พบว่า การเข้าร่วมกลุ่มกิจกรรม มีผลต่อการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ หรือมีความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ และการศึกษาของ ศักดิ์พิชิต จุลฤกษ์ (2542 : 89) ศึกษาศักยภาพในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนท้องถิ่นรอบแนวอุทยานแห่งชาติน้ำตกพลี จังหวัดจันทบุรี พบว่า การเข้าร่วมกิจกรรมเป็นกลุ่มมีอิทธิพลต่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากการศึกษางานวิจัยที่ผ่านมา พบว่า การเข้าร่วมกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ป่าชายเลนส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์

7.10 การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์กับพฤติกรรมการอนุรักษ์

จากการศึกษางานวิจัยของศิริวรรณ พรเลิศวิวัฒน์ (2541 : 84) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์กรป่าชุมชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชน ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านท่าวังไทร ตำบลวังหมี อำเภอน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา พบว่า การได้รับข้อมูลข่าวสารในเรื่องการอนุรักษ์จากสื่อต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ รัฐวิทย์ พะมูลา (2550 : 73) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของเกษตรกรในอำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในเชิงบวก

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 การศึกษาของ จิโรจน์ ศิริวัฒนา (2543 : 78) ศึกษาพฤติกรรม การอนุรักษ์สภาพแวดล้อม : ศึกษาเฉพาะกรณีพฤติกรรมนายทหารชั้นประทวนที่พักอาศัยบ้านพัก ทางราชการบริเวณหนองไผ่ล้อม อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลด้าน การรับรู้ข่าวสาร มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมของทหารชั้น ประทวนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ประกอบกับการศึกษาของ บรรชัย สืบสังข์ (2535 : 134) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความรู้ ความตระหนักและพฤติกรรมเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมของ ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองขอนแก่น พบว่า การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม มี ความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กับความรู้เกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม การศึกษา ของ เพ็ญอน แสงสุข (2541 : 50) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของนักเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง พบว่า การรับรู้ ข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อม จากหนังสือพิมพ์และแผ่นภาพ/โปสเตอร์ มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม ด้านสิ่งแวดล้อมของนักเรียน ส่วนการศึกษาของ สมพงศ์ ทองเกื้อ (2548 : 78) ศึกษาปัจจัยที่มีผล ต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนของราษฎร ตำบลบางขุนไทร อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี พบว่า การรับรู้ข่าวสารด้านการอนุรักษ์ เป็นปัจจัยทางสังคมที่มีผลต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชาย เลนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การศึกษาของ นวินดา ฦ นกร (2548 : 99) ศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ ทรัพยากรป่าไม้ ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า การได้รับข้อมูล ข่าวสารในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรใน การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราชอย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับ .05 รวมทั้งการศึกษาของ สุรยุทธ หลิมตระกูล (2544 : 120 - 121) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพล ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ศึกษาเฉพาะกรณีป่าชุมชนบ้านห้วย สะพาน ตำบลหนองโรง อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับป่า ชุมชน เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ป่า ชุมชนบ้านห้วยสะพาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ การศึกษาของ กำพล สุวรรณกุล (2548 : 63) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในเขต พื้นที่ป่าอนุรักษ์ (โซนซี) ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าแม่จูน อำเภอจุน จังหวัดพะเยา พบว่า การรับรู้ ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ทรัพยากรป่าไม้ของชาวบ้านที่ถือครองพื้นที่ในเขตป่าอนุรักษ์ (โซนซี) ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าแม่จูน อำเภอจุน จังหวัดพะเยา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และการศึกษาของ กนก ชียงคนุต (2547 : 96) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของ

ราษฎรที่อยู่อาศัยในอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า การได้รับข่าวสารมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรที่อยู่อาศัยในอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ประกอบกับการศึกษาของ ทรงพล แสงประกาย (2544 : 107) ศึกษาพฤติกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชนในท้องถิ่น : กรณีศึกษาบึงบอระเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า การรับรู้ข้อมูลข่าวสารมีผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบึงบอระเพ็ดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สำหรับงานวิจัยที่ศึกษาของ เนตรนภา รัตนโพธานันท์ (2542 : 101 - 102) ศึกษาพฤติกรรมการอนุรักษ์น้ำในลำตะคองของประชาชนในเขตเทศบาลนครราชสีมา พบว่า การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์น้ำในลำตะคองไม่พบว่ามีผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์น้ำในลำตะคอง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ อำพรธม ยินดี (2537 : 159) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สังกัดกรมสามัญศึกษาในจังหวัดนนทบุรี พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สังกัดกรมสามัญศึกษาในจังหวัดนนทบุรีที่มีลักษณะการรับรู้ข่าวสารที่ต่างกัน มีพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อมไม่แตกต่างกัน และการศึกษาของ วัฒนา จันทระเสน (2539 : 123) ศึกษาพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรมในสถานศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษา พบว่า พฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมไม่เกี่ยวข้องกับการได้รับข้อมูลข่าวสารความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รวมทั้งการศึกษาของ พิสดาร แสนชาติ (2541 : 116) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมเกี่ยวกับการสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมของประชาชนในเขตชนบท จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ความถี่ในการรับรู้ข่าวสาร ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมเกี่ยวกับการสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมของประชาชน อย่างมีนัยสำคัญระดับ .05

จากผลการศึกษาที่ผ่านมามีแนวโน้มให้เห็นว่า การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ และมีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่พบว่า การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์

7.11 การใช้ประโยชน์จากป่าชายเลนกับพฤติกรรมการอนุรักษ์

สมพงศ์ ทองเกื้อ (2548 : 78) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนของราษฎร ตำบลบางขุนไทร อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี พบว่า การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าชายเลนเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สุรยุทธ หลิมตระกูล (2544 : 120 - 121) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ศึกษาเฉพาะกรณีป่าชุมชนบ้านห้วยสะพาน ตำบลหนองโรง อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า

การใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ป่าชุมชนบ้านห้วยสะพาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และการศึกษาของ ทรงพล แสงประกาย (2544 : 107) ศึกษาพฤติกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชนในท้องถิ่น : กรณีศึกษาบึงบอระเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า การใช้ประโยชน์จากบึงบอระเพ็ดมีผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบึงบอระเพ็ดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากการศึกษาของ เนตรนภา รัตนโพธานันท์ (2542 : 101 - 102) ศึกษาพฤติกรรมการอนุรักษ์น้ำในลำตะคองของประชาชนในเขตเทศบาลนครราชสีมา พบว่า การใช้ประโยชน์จากน้ำในลำตะคอง ไม่พบว่ามีผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์น้ำในลำตะคอง

จากแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอาจกล่าวได้ว่า การใช้ประโยชน์จากป่าชายเลน ส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ และมีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่พบว่า การใช้ประโยชน์จากป่าชายเลนไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์

7.12 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลนกับพฤติกรรมการอนุรักษ์

จากการศึกษางานวิจัยของ เพ็ญอุณ แสงสุข (2541 : 50) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของนักเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง พบว่า ความรู้ความเข้าใจเรื่องธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ เนตรนภา รัตนโพธานันท์ (2542 : 101 - 102) ศึกษาพฤติกรรมการอนุรักษ์น้ำในลำตะคองของประชาชนในเขตเทศบาลนครราชสีมา พบว่า ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์น้ำในลำตะคองก่อให้เกิดความแตกต่างในเรื่องพฤติกรรมการอนุรักษ์น้ำในลำตะคองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 การศึกษาของสุรยุทธ หลิมตระกูล (2544 : 120 - 121) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ศึกษาเฉพาะกรณีป่าชุมชนบ้านห้วยสะพาน ตำบลหนองโรง อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับป่าชุมชน เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ป่าชุมชนบ้านห้วยสะพาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ รักย์กล้า สถานสุข (2547 : 89) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ของราษฎรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่โครงการพัฒนาห้วยแม่เพรียง ตามพระราชดำริ ตำบลห้วยแม่เพรียง อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี พบว่า ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่โครงการ ประกอบกับการศึกษาของ สมยศ แก้วโมรา (2548: 73 - 75) ศึกษาพฤติกรรมในการ

อนุรักษ์แม่น้ำบางปะกงของประชาชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า ประชาชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา ที่มีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์แม่น้ำและแหล่งน้ำต่างกัน มีพฤติกรรมในการอนุรักษ์แม่น้ำบางปะกงโดยรวมแตกต่างกัน รวมทั้งการศึกษาของ พิศดาร แสนชาติ (2541 : 116) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมเกี่ยวกับการสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมของประชาชนในเขตชนบท จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ความรู้ เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมเกี่ยวกับการสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมของประชาชน อย่างมีนัยสำคัญระดับ .05 การศึกษาของ วิวรรณ จันทรโกชัย (2544 : 157 - 158) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาในการอนุรักษ์แหล่งน้ำ อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี พบว่า ปัจจัยทางด้านจิตลักษณะ ได้แก่ ความรู้ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมด้านการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาด้านการวางแผนแก้ไขปัญหาด้านการปฏิบัติงานตามแผน ด้านติดตามผลประเมินผลในการอนุรักษ์แม่น้ำเจ้าพระยาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 รวมทั้งการศึกษาของ ชีรเบศร์ เก่งธัญญะ (2544 : 116) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติน้ำตกพลี จังหวัดจันทบุรี พบว่า ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ มีผลต่อความคิดเห็นด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และการศึกษาของ ชัชกุล รัตนวิบูลย์ (2543 : 70) ศึกษาพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในชุมชนเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร พบว่า ประชาชนในชุมชนเขตสายไหม ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกัน มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกัน จิตนาถ สิงคมาศ (2549 : 73) ศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของชาวไทยภูเขา อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า ตัวแปรความรู้ความเข้าใจด้านทรัพยากรป่าไม้มีความสัมพันธ์ในทิศทางบวกและมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99

ในขณะที่การศึกษาของ ศิริวรรณ พรเลิศวิวัฒน์ (2541 : 84) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์กรป่าชุมชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชน ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านท่าวัง ไทร ตำบลวังหมี อำเภอน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ไม่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ และการศึกษาของ รักศักดิ์ สถานสุข (2547 : 89) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ของราษฎรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่โครงการพัฒนาห้วยแม่เพรียงตามพระราชดำริ ตำบลห้วยแม่เพรียง อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี พบว่า ความรู้ความเข้าใจในเรื่องกฎหมายป่าไม้ เป็นปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่โครงการ ฯ

จากแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอาจกล่าวได้ว่า ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลนส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ และมีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่พบว่า ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลนไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์

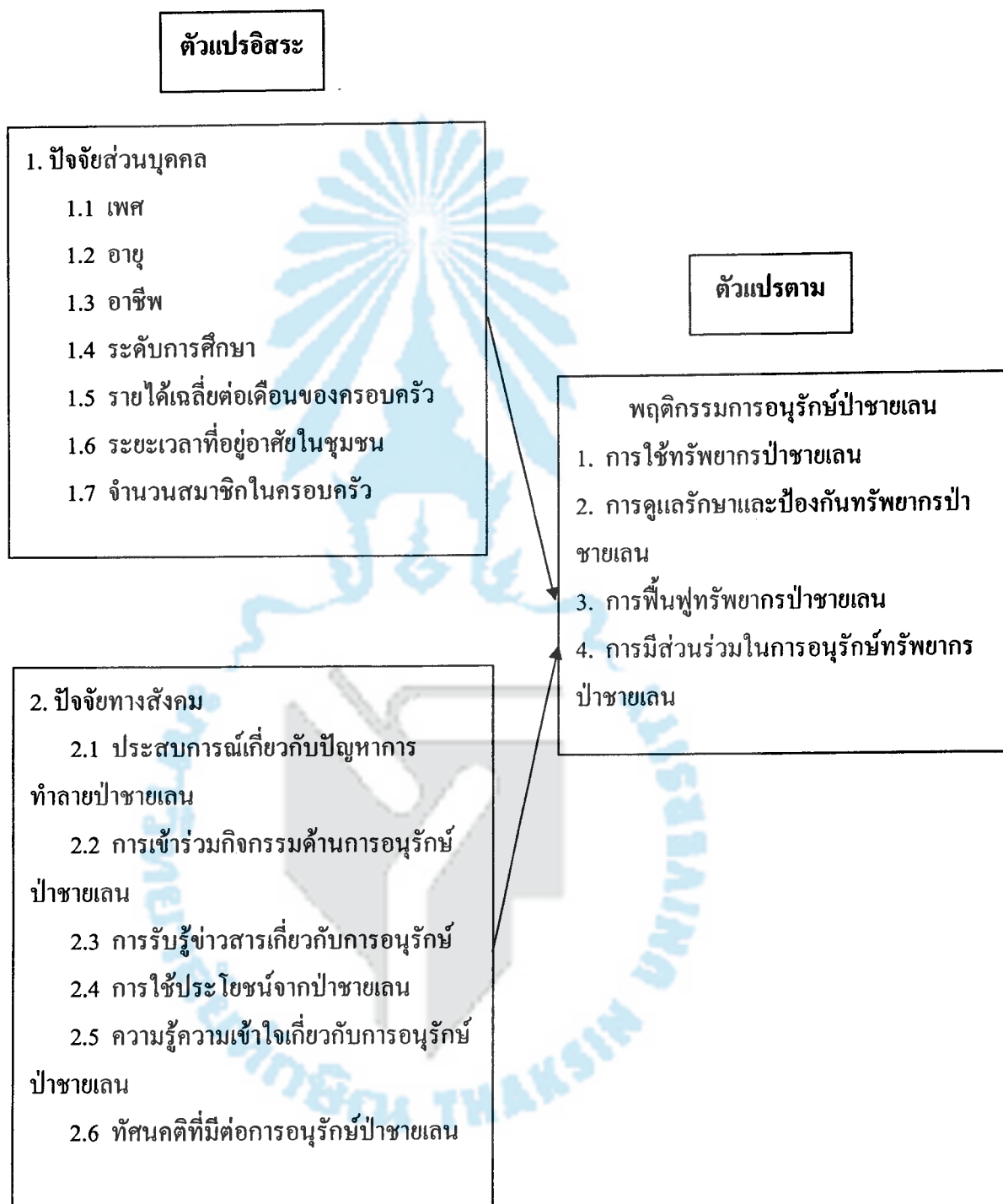
7.13 ทศนคติที่มีต่อการอนุรักษ์ป่าชายเลนกับพฤติกรรมการอนุรักษ์

จากการศึกษางานวิจัยของ เพ็ญออน แสงสุข (2541 : 50) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของนักเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง พบว่า ทศนคติต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ เนตรนภา รัตนโพธานันท์ (2542 : 101 - 102) ศึกษาพฤติกรรมการอนุรักษ์น้ำในลำตะคองของประชาชนในเขตเทศบาลนครราชสีมา พบว่า ทศนคติต่อการอนุรักษ์น้ำในลำตะคองก่อให้เกิดความแตกต่างในเรื่องพฤติกรรมการอนุรักษ์น้ำในลำตะคองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 การศึกษาของ พิสดาร แสนชาติ (2541 : 116) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมเกี่ยวกับการสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมของประชาชนในเขตชนบท จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ทศนคติเกี่ยวกับการสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมของประชาชน เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมเกี่ยวกับการสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมของประชาชน อย่างมีนัยสำคัญระดับ .05 ประกอบกับการศึกษาของ วิวรรณ ชันธโกศัย (2544 : 157 - 158) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมมีส่วนร่วมของประชาชนริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาในการอนุรักษ์แหล่งน้ำ อำเภอเมืองจังหวัดปทุมธานี พบว่า ปัจจัยทางด้านจิตลักษณะ ได้แก่ ทศนคติมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมมีส่วนร่วมด้านการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา ด้านการวางแผนแก้ไขปัญหาด้านการปฏิบัติงานตามแผน ด้านติดตามผลประเมินผลในการอนุรักษ์แม่น้ำเจ้าพระยาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 รวมทั้งการศึกษาของ ฉัตรกมล ศรีธัญรัตน์ (2542 : 59) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการประหยัดพลังงานไฟฟ้าในชีวิตประจำวันของนักเรียนหญิงที่ศึกษาในโรงเรียนลำปาง พบว่า ทศนคติเรื่องการประหยัดพลังงานไฟฟ้าของนักเรียนหญิงในโรงเรียนลำปางกัลยาณี มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการประหยัดพลังงานไฟฟ้าในชีวิตประจำวัน และการศึกษาของ นริศร์พงศ์ ชำนาญบริรักษ์ (2545 : 93) ศึกษาพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าไม้ของราษฎรรอบแนวเขตป่าชุมชนป่าเขาวง ตำบลวังตะเฒ่า อำเภอหนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ พบว่า พฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าไม้ของราษฎรรอบแนวเขตป่าชุมชนเขาวงมีความสัมพันธ์กับทศนคติของราษฎรที่มีต่อป่าไม้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากการศึกษางานวิจัยข้างต้นพบว่า ทศนคติต่อการอนุรักษ์ป่าชายเลนส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบที่นำมาศึกษา ผู้วิจัยจึงได้คัดเลือกปัจจัยที่จะนำมาใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ คือ เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัว ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน จำนวนสมาชิกในครอบครัว ประสบการณ์เกี่ยวกับปัญหาการทำลายป่าชายเลน การเข้าร่วมกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ป่าชายเลน การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน การใช้ประโยชน์จากป่าชายเลน ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน และทัศนคติที่มีต่อการอนุรักษ์ป่าชายเลน ซึ่งปัจจัยดังกล่าวนี้จะมีผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลนของชุมชนตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง

8. กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 5 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลนตามแนวทางพระราชดำริของชุมชนตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือและวิธีสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนตำบลนาเกลือ มีด้วยกัน 6 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านหาดทรายขาว หมู่ที่ 2 บ้านนาเกลือเหนือ หมู่ที่ 3 บ้านนาเกลือใต้ หมู่ที่ 4 บ้านพระม่วง หมู่ที่ 5 บ้านท่าโตะเมฆ และหมู่ที่ 6 บ้านแหลมสะทอน จำนวนทั้งสิ้น 1,019 ครัวเรือน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนตำบลนาเกลือ ได้แก่ หมู่ที่ 1 , 2 , 3 , 4 , 5 และ 6 ครัวเรือนละ 1 คน ประชากรมีจำนวนทั้งหมด 1,019 ครัวเรือน โดยคำนวณจากสูตรยามานะ (Yamane 1973 : 727 อ้างอิงจาก บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. 2540 : 71-72) ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + N(e^2)}$$

กำหนดให้ n = ขนาดตัวอย่างจำนวนครัวเรือนที่ต้องการ

N = จำนวนครัวเรือนทั้งหมด ซึ่งเท่ากับ 1,019 ครัวเรือน

e = ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ขอมให้เกิดความคลาดเคลื่อนได้ร้อยละ 5 ที่ระดับค่าความเชื่อมั่น 95 เปอร์เซนต์

แทนค่าในสูตร
$$n = \frac{1,019}{1 + 1,019(0.05^2)}$$

$$n = 287.24$$

$$n \approx 287$$

ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้ ใช้กลุ่มตัวอย่างประมาณ 287 ครวเรือน

1.3 การสุ่มตัวอย่าง

การสุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) และสุ่มตัวอย่างในแต่ละหมู่บ้าน โดยใช้สูตรการกระจายตามสัดส่วนดังนี้

$$n_i = n \times \frac{N_i}{N}$$

กำหนดให้ n_i หมายถึง จำนวนครัวเรือนที่ใช้ศึกษาในหมู่บ้าน i

n หมายถึง จำนวนครัวเรือนตัวอย่างที่ศึกษาทั้งหมด 287 ครัวเรือน

N_i หมายถึง จำนวนครัวเรือนทั้งหมดในหมู่บ้าน i

N หมายถึง จำนวนครัวเรือนรวมทั้งหมด 6 หมู่บ้าน

i หมายถึง 1, 2, 3, 4, 5, 6

แทนค่าในสูตร ได้ดังนี้

หมู่ที่ 1
$$n_i = 287 \times \frac{77}{1,019}$$

$$= 22$$

หมู่ที่ 2
$$n_i = 287 \times \frac{184}{1,019}$$

$$= 52$$

หมู่ที่ 3
$$n_i = 287 \times \frac{252}{1,019}$$

$$= 71$$

หมู่ที่ 4
$$n_i = 287 \times \frac{288}{1,019}$$

$$= 81$$

หมู่ที่ 5
$$n_i = 287 \times \frac{97}{1,019}$$

$$= 27$$

หมู่ที่ 6
$$n_i = 287 \times \frac{121}{1,019}$$

$$= 34$$

การกระจายของจำนวนตัวอย่างที่ทำการศึกษา ดังแสดงในตารางที่ 5
 ตารางที่ 5 จำนวนครัวเรือนตัวอย่างที่ทำการศึกษา

หมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือนทั้งหมด (ราย)	จำนวนครัวเรือนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง (ราย)
หมู่ที่ 1 บ้านหาดทรายขาว	77	22
หมู่ที่ 2 บ้านนาเกลือเหนือ	184	52
หมู่ที่ 3 บ้านนาเกลือใต้	252	71
หมู่ที่ 4 บ้านพระม่วง	288	81
หมู่ที่ 5 บ้านท่าไต้เมฆ	97	27
หมู่ที่ 6 บ้านแหลมสะท้อน	121	34
รวม	1,019	287

2. เครื่องมือและวิธีสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การสร้างเครื่องมือเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรม การอนุรักษ์ป่าชายเลนตามแนวทางพระราชดำริของชุมชนตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

2.1 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยเรื่องนี้ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลนตามแนวทางพระราชดำริของชุมชนตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง

2.2 ศึกษาแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย ในเรื่องที่มีลักษณะงานวิจัยเชิงปริมาณ เหมือนกันและงานวิจัยที่มีลักษณะใกล้เคียงกันเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม เช่น แบบสอบถามของ วราพร วงษ์ศิริวรรณ (2546 : 161 - 171) สมพงษ์ ทองเกื้อ (2548 : 86 - 92) ณวัฒน์ สุเทพากร (2550 : 82 - 89) ปฎิมา มั่นศิลป์ (2548 : 84 - 91) และอรรณพ เทียนดี (2544 : 136 - 147)

2.3 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาประมวล เพื่อกำหนดเป็นโครงสร้างของเครื่องมือให้ครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลนตามแนวทางพระราชดำริของชุมชนตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง ใน 2 ด้าน ได้แก่

ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัว ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชนและจำนวนสมาชิกในครอบครัว และปัจจัยทางสังคม ประกอบด้วยประสบการณ์เกี่ยวกับปัญหาการทำลายป่าชายเลน การเข้าร่วมกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ป่าชายเลน การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ การใช้ประโยชน์จากป่าชายเลน ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน และทัศนคติที่มีต่อการอนุรักษ์ป่าชายเลน

2.4 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น เสนออาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบแก้ไขปรับปรุง และให้ความเห็นชอบ ได้แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 6 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล

ตอนที่ 2 แบบสอบถามการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน

ตอนที่ 3 แบบสอบถามการใช้ประโยชน์จากป่าชายเลน

ตอนที่ 4 แบบสอบถามความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน

ตอนที่ 5 แบบสอบถามเกี่ยวกับทัศนคติที่มีต่อการอนุรักษ์ป่าชายเลน

ตอนที่ 6 แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการณ์การอนุรักษ์ป่าชายเลน

แบบสอบถามแต่ละตอนมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทางด้านปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัว ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน จำนวนสมาชิกในครอบครัว ประสบการณ์ที่เกี่ยวกับปัญหาการทำลายป่าชายเลน และการเข้าร่วมกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ป่าชายเลน จำนวน 9 ข้อ ลักษณะคำถามเป็นคำถามปลายปิดแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) และเติมข้อความในช่องว่าง

ตอนที่ 2 แบบสอบถามการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน ซึ่งได้แก่ การได้รับข่าวสารและแหล่งข่าวสาร และการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ จำนวน 3 ข้อ ลักษณะคำถามเป็นคำถามปลายปิด

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากป่าชายเลน ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น จากงานวิจัยของ สมพงษ์ ทองเกื้อ (2548 : 86 - 92) สมบัติ พิมพ์ประสิทธิ์ (2543 : 71 - 81) และ ปัญญา สำเภารัตน์ (2550 : 67 - 72) จำนวน 11 ข้อ ลักษณะคำถามเป็นคำถามปลายปิด แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ จากระดับมากที่สุด ถึง น้อยที่สุด ดังนี้

ตัวอย่างของแบบสอบถาม เช่น

ข้อ	การใช้ประโยชน์จากป่าชายเลน	ระดับการใช้ประโยชน์				
		5	4	3	2	1
(0)	ท่านใช้ประโยชน์จากป่าชายเลนเพื่อเป็นแหล่งประกอบอาชีพหลัก.....	●	◐	◑	◒	○
(00)	ท่านใช้ประโยชน์จากป่าชายเลนเพื่อเป็นแหล่งสร้างอาชีพเสริม.....	●	◐	◑	◒	○
(000)	ท่านใช้ประโยชน์จากไม้ป่าชายเลนในการเผาถ่านและทำฟืน.....	●	◐	◑	◒	○

เกณฑ์การให้คะแนนแบบสอบถามมีดังนี้

- หมายถึง มากที่สุด ให้ 5 คะแนน
- ◐ หมายถึง มาก ให้ 4 คะแนน
- ◑ หมายถึง ปานกลาง ให้ 3 คะแนน
- ◒ หมายถึง น้อย ให้ 2 คะแนน
- หมายถึง น้อยที่สุด ให้ 1 คะแนน

การแปลความหมายของคะแนน หาค่าเฉลี่ยของแบบสอบถาม แล้วเปรียบเทียบกับเกณฑ์ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2535 : 100)

- 1.00 - 1.49 แปลความว่า มีการใช้ประโยชน์ในระดับน้อยที่สุด
- 1.50 - 2.49 แปลความว่า มีการใช้ประโยชน์ในระดับน้อย
- 2.50 - 3.49 แปลความว่า มีการใช้ประโยชน์ในระดับปานกลาง
- 3.50 - 4.49 แปลความว่า มีการใช้ประโยชน์ในระดับมาก
- 4.50 - 5.00 แปลความว่า มีการใช้ประโยชน์ในระดับมากที่สุด

ตอนที่ 4 แบบสอบถามความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน ผู้วิจัยพัฒนาแบบสอบถามจากงานวิจัยของ สมพงษ์ ทองเกื้อ (2548 : 86 - 92) ได้ศึกษาข้อคำถามจากงานวิจัยของปฎิมา มั่นศิลป์ (2548 : 84 - 91) และอรรณพ เทียนดี (2544 : 136 - 147) จำนวน 20 ข้อ ลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบ ถูก ผิด

ตัวอย่างแบบสอบถาม เช่น

ข้อ	ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน	ถูก	ผิด
(0)	ป่าชายเลนทำหน้าที่ป้องกันการพังทลายของดิน และรักษาความสมดุลของชายฝั่งทะเล.....		
(00)	พื้นที่และความสมบูรณ์ของป่าชายเลน มีผลต่อการเพิ่มขึ้นหรือลดลงของประชากรสัตว์น้ำ.....		
(000)	พรรณไม้ป่าชายเลน <u>ไม่สามารถ</u> นำใบ ราก และเปลือกไม้ไปทำสมุนไพรได้.....		

เกณฑ์การให้คะแนนแบบสอบถามมีดังนี้

ตอบถูก ให้คะแนน 1 คะแนน

ตอบผิด ให้คะแนน 0 คะแนน

การแปลผลโดยแบ่งระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลนเป็น 3 ระดับ พิจารณาเกณฑ์เฉลี่ยของระดับความรู้ความเข้าใจโดยใช้แบบอิงเกณฑ์ (เสรี ราชโรจน์. 2537) ดังนี้

คะแนนต่ำกว่า 60% ของคะแนนเต็ม มีความรู้ในระดับต่ำ

คะแนนระหว่าง 60-79% ของคะแนนเต็ม มีความรู้ในระดับปานกลาง

คะแนนตั้งแต่ 80%ขึ้นไป ของคะแนนเต็ม มีความรู้ในระดับสูง

ตอนที่ 5 แบบสอบถามเกี่ยวกับทัศนคติที่มีต่อการอนุรักษ์ป่าชายเลน ศึกษาข้อคำถามจากงานวิจัยของ อรพรรณ เทียนดี (2544 : 136 - 147) และสมพงษ์ ทองเกื้อ (2548 : 86 - 92) และผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นโดยนำมาสร้างเป็นแบบสอบถาม มีทั้งข้อคำถามเชิงบวกและเชิงลบ จำนวน 9 ข้อ ข้อคำถามเชิงบวก 7 ข้อ และข้อคำถามเชิงลบ 2 ข้อ คือ ข้อ 5 และ 7 ลักษณะคำถามเป็นคำถามปลายปิดแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ จากระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ดังนี้

ตัวอย่างของแบบสอบถาม เช่น

ข้อ	ทัศนคติที่มีต่อการอนุรักษ์ป่าชายเลน	ระดับทัศนคติ				
		5	4	3	2	1
(0)	ในการอนุรักษ์ป่าชายเลนควรมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง.....	●	◐	◑	◒	○
(00)	สนับสนุนให้มีการจัดอบรมส่งเสริมการอนุรักษ์ป่าชายเลน.....	●	◐	◑	◒	○
(000)	รัฐบาลควรเข้ามามีส่วนช่วยในการดูแลรักษาป่าชายเลน.....	●	◐	◑	◒	○

เกณฑ์การให้คะแนนแบบสอบถามมีดังนี้

ข้อคำถามเชิงบวก

- หมายถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง ให้ 5 คะแนน
 ● หมายถึง เห็นด้วย ให้ 4 คะแนน
 ◐ หมายถึง ไม่แน่ใจ ให้ 3 คะแนน
 ◑ หมายถึง ไม่เห็นด้วย ให้ 2 คะแนน
 ○ หมายถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ให้ 1 คะแนน

ข้อคำถามเชิงลบ

- หมายถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง ให้ 1 คะแนน
 ● หมายถึง เห็นด้วย ให้ 2 คะแนน
 ◐ หมายถึง ไม่แน่ใจ ให้ 3 คะแนน
 ◑ หมายถึง ไม่เห็นด้วย ให้ 4 คะแนน
 ○ หมายถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ให้ 5 คะแนน

การแปลความหมายของคะแนน หากค่าเฉลี่ยของแบบสอบถาม แล้วเปรียบเทียบกับ

กับเกณฑ์ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด. 2535 : 100)

- 1.00 - 1.49 แปลความว่า มีทัศนคติต่อการอนุรักษ์ในระดับไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
 1.50 - 2.49 แปลความว่า มีทัศนคติต่อการอนุรักษ์ในระดับไม่เห็นด้วย
 2.50 - 3.49 แปลความว่า มีทัศนคติต่อการอนุรักษ์ในระดับไม่แน่ใจ
 3.50 - 4.49 แปลความว่า มีทัศนคติต่อการอนุรักษ์ในระดับเห็นด้วย
 4.50 - 5.00 แปลความว่า มีทัศนคติต่อการอนุรักษ์ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง

ตอนที่ 6 แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลน ศึกษาข้อคำถาม จากงานวิจัยของ สมพงษ์ ทองเกื้อ (2548 : 86 - 92) อรวรรณ เทียนดี (2544 : 136 - 147) และของ ปฏิมา มั่นศิลป์ (2548 : 84 - 91) และผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นโดยนำมาสร้างเป็นแบบสอบถาม จำนวน 16 ข้อ ลักษณะคำถามเป็นคำถามปลายปิดแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ จากระดับปฏิบัติบ่อยมาก ถึง ปฏิบัติน้อยที่สุด ดังนี้

ตัวอย่างของแบบสอบถาม เช่น

ข้อ	พฤติกรรมการอนุรักษ์	ระดับพฤติกรรม				
		5	4	3	2	1
	<u>การใช้ทรัพยากรป่าชายเลน</u>					
(0)	ท่านต้องรู้จักใช้ทรัพยากรป่าชายเลนอย่างฉลาดและเหมาะสมเพื่อให้มีใช้ตลอดไป.....	●	◐	◑	○	○
(00)	เมื่อท่านใช้ทรัพยากรป่าชายเลนแล้วมีการปลูกทดแทน.....	●	◐	◑	○	○
	<u>การดูแลรักษาและป้องกันทรัพยากรป่าชายเลน</u>					
(0)	ท่านมีส่วนช่วยในการตรวจตราดูแลไม่ให้เกิดการบุกรุกตัดไม้ทำลายป่าชายเลน.....	●	◐	◑	○	○
(00)	ท่านเคยกล่าวตักเตือนเพื่อนบ้านที่เข้าไปบุกรุกพื้นที่ป่าชายเลน.....	●	◐	◑	○	○
	<u>การฟื้นฟูทรัพยากรป่าชายเลน</u>					
(0)	ท่านได้ดูแลรักษาทรัพยากรป่าชายเลน ระบบนิเวศ และสัตว์น้ำ.....	●	◐	◑	○	○
(00)	ท่านได้ไปร่วมปลูกป่าชายเลนในหมู่บ้านของท่าน.....	●	◐	◑	○	○
	<u>การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน</u>					
(0)	ท่านได้ชักชวนสมาชิกในครอบครัวให้ร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน.....	●	◐	◑	○	○
(00)	ท่านได้ชักชวนเพื่อนบ้านและสมาชิกในชุมชนให้ร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน.....	●	◐	◑	○	○

เกณฑ์การให้คะแนนแบบสอบถาม มีดังนี้

- หมายถึง ปฏิบัติบ่อยมาก ให้ 5 คะแนน
- หมายถึง ปฏิบัติบ่อย ให้ 4 คะแนน
- หมายถึง ปฏิบัติบางครั้ง ให้ 3 คะแนน
- หมายถึง ปฏิบัตินาน ๆ ครั้ง ให้ 2 คะแนน
- หมายถึง ปฏิบัติน้อยที่สุด ให้ 1 คะแนน

การแปลความหมายของคะแนน หาค่าเฉลี่ยของแบบสอบถาม แล้วเปรียบเทียบกับ

กับเกณฑ์ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด. 2535 : 100)

1.00 - 1.49	แปลความว่า	มีพฤติกรรมการอนุรักษ์อยู่ในระดับน้อยที่สุด
1.50 - 2.49	แปลความว่า	มีพฤติกรรมการอนุรักษ์อยู่ในระดับนาน ๆ ครั้ง
2.50 - 3.49	แปลความว่า	มีพฤติกรรมการอนุรักษ์อยู่ในระดับบางครั้ง
3.50 - 4.49	แปลความว่า	มีพฤติกรรมการอนุรักษ์อยู่ในระดับบ่อย
4.50 - 5.00	แปลความว่า	มีพฤติกรรมการอนุรักษ์อยู่ในระดับบ่อยมาก

2.5 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ มีวิธีการดังนี้

2.5.1 ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity)

โดยผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องด้านโครงสร้าง เนื้อหา และภาษา โดยการคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) เพื่อให้มีความสมบูรณ์เกิดความเข้าใจแก่ผู้ตอบและสามารถวัดได้ตรงกับเรื่องที่ต้องการศึกษา แล้วนำมาปรับปรุงให้มีความเหมาะสม มีความถูกต้องก่อนที่จะนำไปใช้เก็บข้อมูลจริง ซึ่งมีแบบสอบถามดังนี้

ตอนที่ 3 แบบสอบถามการใช้ประโยชน์จากป่าชายเลน

ตอนที่ 4 แบบสอบถามความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน

ตอนที่ 5 แบบสอบถามเกี่ยวกับทัศนคติที่มีต่อการอนุรักษ์ป่าชายเลน

ตอนที่ 6 แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลน

2.5.2 หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นและปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้ว ไปทดลองใช้ (Try - out) โดยการนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มที่มีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่าง ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 30 ชุด และนำแบบสอบถามที่ทดลองใช้มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามแต่ละตอนโดยการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. 2543 : 356) ตั้งเกณฑ์ไว้ไม่ต่ำกว่า 0.70 สรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 6 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามที่เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	ค่าความเชื่อมั่น
1. การใช้ประโยชน์จากป้าชายเลน	0.8272
2. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป้าชายเลน	0.8347
3. ทักษะการที่มีต่อการอนุรักษ์ป้าชายเลน	0.8441
4. พฤติกรรมการอนุรักษ์ป้าชายเลน	0.9608
4.1 การใช้ทรัพยากรป้าชายเลน	0.7309
4.2 การดูแลรักษาและป้องกันทรัพยากรป้าชายเลน	0.8998
4.3 การฟื้นฟูทรัพยากรป้าชายเลน	0.8301
4.4 การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป้าชายเลน	0.9582

3. วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเป็นขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.1 ขอนหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ เพื่อขอความอนุเคราะห์ดังนี้

3.1.1 เชิญผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 3 ท่าน

3.1.2 แจ้งไปยังนายกองค์การบริหารส่วนตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

3.2 ศึกษาพื้นที่ที่จะทำการเก็บรวบรวมข้อมูล และทำการนัดหมายกลุ่มตัวอย่างที่จะทำการศึกษาไว้ล่วงหน้า รวมทั้งขอความร่วมมือให้ประชาชนในชุมชนให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามตามสภาพความเป็นอยู่และตรงกับความเป็นจริงของตนเองมากที่สุด

3.3 ดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง

3.4 ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูลในแบบสอบถาม ทั้งในด้านคุณภาพและปริมาณของเนื้อหา เพื่อนำข้อมูลไปวิเคราะห์ต่อไป

4. วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package Social Science) ในการวิเคราะห์โดยดำเนินการดังนี้

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ด้านเพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัว ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน จำนวนสมาชิกในครอบครัว ประสบการณ์เกี่ยวกับปัญหาการทำลายป่าชายเลน การเข้าร่วมกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ป่าชายเลน การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา คือ จำนวน ความถี่และร้อยละ

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลนตามแนวทางพระราชดำริของชุมชนตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง ด้านการใช้ประโยชน์จากป่าชายเลน ด้านทัศนคติต่อการอนุรักษ์ป่าชายเลน และด้านพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลน วิเคราะห์โดยหาค่าสถิติเชิงพรรณนา คือ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4.3 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาตัวแปรที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลนตามแนวทางพระราชดำริของชุมชนตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง วิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแต่ละขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

เนื่องจากตัวแปรอิสระบางตัวเป็นตัวแปรที่เป็นตัวแปรจัดกลุ่มมีระดับการวัดอยู่ในระดับนามบัญญัติและเรียงอันดับ ผู้วิจัยจะมีการปรับเปลี่ยนให้เป็นตัวแปรหุ่น หรือตัวแปรเทียม (Dummy Variable) เสียก่อน ซึ่งจำนวนตัวแปรหุ่นที่สร้างขึ้นใหม่จะเท่ากับ $k-1$ ตัวแปร โดยมีตัวแปรดังนี้

4.3.1 เพศ เป็นตัวแปรเดียว คือ ตัวแปร ชาย กำหนดให้เป็น 0 และ ตัวแปร หญิง กำหนดให้เป็น 1

4.3.2 อาชีพ มีด้วยกัน 8 กลุ่ม คือ ไม่ได้ประกอบอาชีพ อาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ อาชีพเกษตรกร อาชีพประมง อาชีพธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย อาชีพรับจ้าง อาชีพพ่อบ้าน/แม่บ้าน และอาชีพนักเรียน/นักศึกษา เราสามารถสร้างตัวแปรใหม่ได้ 7 ตัวแปร คือ

Occ1 กำหนดให้เป็น 1 ถ้าไม่ได้ประกอบอาชีพ และ 0 ถ้าอาชีพอื่น

Occ2 กำหนดให้เป็น 1 ถ้าอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ และ 0 ถ้าอาชีพอื่น

Occ3 กำหนดให้เป็น 1 ถ้าอาชีพเกษตรกร และ 0 ถ้าอาชีพอื่น

Occ4 กำหนดให้เป็น 1 ถ้าอาชีพประมง และ 0 ถ้าอาชีพอื่น

Occ5 กำหนดให้เป็น 1 ถ้าอาชีพธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย และ 0 ถ้าอาชีพอื่น

Occ6 กำหนดให้เป็น 1 ถ้าอาชีพรับจ้าง และ 0 ถ้าอาชีพอื่น

Occ7 กำหนดให้เป็น 1 ถ้าอาชีพพ่อบ้าน/แม่บ้าน และ 0 ถ้าอาชีพอื่น

อาชีพ	การใส่ค่ารหัสให้ตัวแปร						
	Occ1	Occ2	Occ3	Occ4	Occ5	Occ6	Occ7
ไม่ได้ประกอบอาชีพ	1	0	0	0	0	0	0
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	0	1	0	0	0	0	0
เกษตรกรรม	0	0	1	0	0	0	0
ประมง	0	0	0	1	0	0	0
ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย	0	0	0	0	1	0	0
รับจ้าง	0	0	0	0	0	1	0
พ่อบ้าน/แม่บ้าน	0	0	0	0	0	0	1
นักเรียน/นักศึกษา	0	0	0	0	0	0	0

จะเห็นว่า Occ1 = 1 Occ2 = 0 Occ3 = 0 Occ4 = 0 Occ5 = 0 Occ6 = 0

Occ7 = 0 จะหมายถึง ไม่ได้ประกอบอาชีพ

Occ1 = 0 Occ2 = 1 Occ3 = 0 Occ4 = 0 Occ5 = 0 Occ6 = 0 Occ7 = 0

จะหมายถึง อาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ

Occ1 = 0 Occ2 = 0 Occ3 = 1 Occ4 = 0 Occ5 = 0 Occ6 = 0 Occ7 = 0

จะหมายถึง อาชีพเกษตรกรรม

Occ1 = 0 Occ2 = 0 Occ3 = 0 Occ4 = 1 Occ5 = 0 Occ6 = 0 Occ7 = 0

จะหมายถึง อาชีพประมง

Occ1 = 0 Occ2 = 0 Occ3 = 0 Occ4 = 0 Occ5 = 1 Occ6 = 0 Occ7 = 0

จะหมายถึง อาชีพธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย

Occ1 = 0 Occ2 = 0 Occ3 = 0 Occ4 = 0 Occ5 = 0 Occ6 = 1 Occ7 = 0

จะหมายถึง อาชีพรับจ้าง

Occ1 = 0 Occ2 = 0 Occ3 = 0 Occ4 = 0 Occ5 = 0 Occ6 = 0 Occ7 = 1

จะหมายถึง อาชีพพ่อบ้าน/แม่บ้าน

Occ1 = 0 Occ2 = 0 Occ3 = 0 Occ4 = 0 Occ5 = 0 Occ6 = 0 Occ7 = 0

จะหมายถึง อาชีพนักเรียน/นักศึกษา

4.3.3 ระดับการศึกษา มีด้วยกัน 7 กลุ่ม คือ ไม่ได้ศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. อนุปริญญา/ปวส. ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า สูงกว่าปริญญาตรี เราสามารถสร้างตัวแปรใหม่ได้ 6 ตัวแปร คือ

Edu1 กำหนดให้เป็น 1 ถ้าไม่ได้ศึกษา และ 0 ถ้าวุฒิการศึกษาอื่น

Edu2 กำหนดให้เป็น 1 ถ้าระดับประถมศึกษา และ 0 ถ้าวุฒิการศึกษาอื่น

Edu3 กำหนดให้เป็น 1 ถ้าระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ 0 ถ้าวุฒิการศึกษาอื่น

Edu4 กำหนดให้เป็น 1 ถ้าระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. และ 0 ถ้าวุฒิการศึกษาอื่น

Edu5 กำหนดให้เป็น 1 ถ้าระดับอนุปริญญา/ปวส. และ 0 ถ้าวุฒิการศึกษาอื่น

Edu6 กำหนดให้เป็น 1 ถ้าระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า และ 0 ถ้าวุฒิการศึกษาอื่น

ระดับการศึกษา	การใส่ค่ารหัสให้ตัวแปร					
	Edu 1	Edu 2	Edu 3	Edu 4	Edu 5	Edu 6
ไม่ได้ศึกษา	1	0	0	0	0	0
ประถมศึกษา	0	1	0	0	0	0
มัธยมศึกษาตอนต้น	0	0	1	0	0	0
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	0	0	0	1	0	0
อนุปริญญา/ปวส.	0	0	0	0	1	0
ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	0	0	0	0	0	1
สูงกว่าปริญญาตรี	0	0	0	0	0	0

จะเห็นว่า Edu1 = 1 Edu2 = 0 Edu3 = 0 Edu4 = 0 Edu5 = 0 Edu6 = 0 จะหมายถึง ไม่ได้ศึกษา

Edu1 = 0 Edu2 = 1 Edu3 = 0 Edu4 = 0 Edu5 = 0 Edu6 = 0 จะหมายถึง ระดับประถมศึกษา

Edu1 = 0 Edu2 = 0 Edu3 = 1 Edu4 = 0 Edu5 = 0 Edu6 = 0 จะหมายถึง ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

Edu1 = 0 Edu2 = 0 Edu3 = 0 Edu4 = 1 Edu5 = 0 Edu6 = 0 จะหมายถึง ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.

$Edu1 = 0 \quad Edu2 = 0 \quad Edu3 = 0 \quad Edu4 = 0 \quad Edu5 = 1 \quad Edu6 = 0$ จะหมายถึง ระดับอนุปริญญา/ปวส.

$Edu1 = 0 \quad Edu2 = 0 \quad Edu3 = 0 \quad Edu4 = 0 \quad Edu5 = 0 \quad Edu6 = 1$ จะหมายถึง ระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า

$Edu1 = 0 \quad Edu2 = 0 \quad Edu3 = 0 \quad Edu4 = 0 \quad Edu5 = 0 \quad Edu6 = 0$ จะหมายถึง สูงกว่าปริญญาตรี

4.3.4 ประสิทธิภาพที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการทำลายป่าชายเลน มีด้วยกัน 3 กลุ่ม คือ ไม่เคยมีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการทำลายป่าชายเลน 2-3 ครั้ง มีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการทำลาย และ 4-5 ครั้ง มีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการทำลาย สามารถสร้างตัวแปรใหม่ได้ 2 ตัวแปร คือ

Exp1 กำหนดให้เป็น 1 ถ้าไม่เคยมีประสบการณ์ และ 0 ถ้ามีประสบการณ์

Exp2 กำหนดให้เป็น 1 ถ้า 2-3 ครั้งมีประสบการณ์ และ 0 ถ้ามีประสบการณ์

ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับ ปัญหาการทำลายป่าชายเลน	การใส่ค่ารหัสให้ตัวแปร	
	Exp1	Exp 2
ไม่เคย	1	0
2-3 ครั้ง	0	1
4-5 ครั้ง	0	0

จะเห็นว่า $Exp1 = 1 \quad Exp2 = 0$ จะหมายถึง ไม่เคย

$Exp1 = 0 \quad Exp2 = 1$ จะหมายถึง 2-3 ครั้ง

$Exp1 = 0 \quad Exp2 = 0$ จะหมายถึง 4-5 ครั้ง

4.3.5 การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน เป็นตัวแปรเดียว คือ ตัวแปร ไม่ได้รับ กำหนดให้เป็น 0 และได้รับ กำหนดให้เป็น 1

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลนตามแนวทางพระราชดำริของชุมชนตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง โดยมีวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย โดยได้ดำเนินการดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ด้านเพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัว ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน จำนวนสมาชิกในครอบครัว ประสบการณ์เกี่ยวกับปัญหาการทำลายป่าชายเลน การเข้าร่วมกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ป่าชายเลน การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา คือ จำนวน ความถี่และร้อยละ

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลนตามแนวทางพระราชดำริของชุมชนตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง ด้านการใช้ประโยชน์จากป่าชายเลน ด้านทัศนคติที่มีต่อการอนุรักษ์ป่าชายเลน และด้านพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลน วิเคราะห์โดยหาค่าสถิติเชิงพรรณนา คือ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

3. การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาตัวแปรที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลนตามแนวทางพระราชดำริของชุมชนตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง วิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแต่ละขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

สัญลักษณ์ทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลและแปลความหมายของการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน ผู้วิจัยจึงได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

สัญลักษณ์ทางสถิติ

สัญลักษณ์ทางสถิติที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์มีดังนี้

n	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย
S.D.	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
t	แทน	ค่าสถิติในการแจกแจงแบบที (t)
r	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ Correlation

R	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ Multiple R
R ²	แทน	ค่าประสิทธิภาพการทำนาย R Square
Adj. R ²	แทน	ค่าประสิทธิภาพการทำนายที่ปรับแล้ว Adjusted R Square
R ² Change	แทน	ประสิทธิภาพในการทำนายที่เพิ่มขึ้นเมื่อเพิ่มตัวแปรอิสระในสมการถดถอย Multiple R ² Change
F Change	แทน	ค่าสถิติในการแจกแจงแบบเอฟ (F) ที่เปลี่ยนไป
a	แทน	ค่าคงที่ Constant
S.E.	แทน	ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการทำนาย Standard Error of the Estimate
b	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวทำนายในรูปคะแนนดิบ Regression Coefficients
Beta	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวทำนายในรูปคะแนนมาตรฐาน Standard Regression Coefficients
*	แทน	ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05
**	แทน	ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01
***	แทน	ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .001

สัญลักษณ์ของตัวแปร

สัญลักษณ์ของตัวแปรที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ ประกอบด้วย สัญลักษณ์ของตัวแปรปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางสังคม ดังนี้

ปัจจัยส่วนบุคคล

1. Sex แทน เพศ
2. Age แทน อายุ
3. Occ1 แทน ไม่ได้ประกอบอาชีพ
4. Occ2 แทน รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ
5. Occ3 แทน เกษตรกรรม
6. Occ4 แทน ประมง
7. Occ5 แทน ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย
8. Occ6 แทน รับจ้าง
9. Occ7 แทน พ่อบ้าน/แม่บ้าน

10. Edu1	แทน	ไม่ได้ศึกษา
11. Edu2	แทน	ประณตศึกษา
12. Edu3	แทน	มัธยมศึกษาตอนต้น
13. Edu4	แทน	มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.
14. Edu5	แทน	อนุปริญญา/ปวส.
15. Edu6	แทน	ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า
16. Sil	แทน	รายได้เฉลี่ยของครอบครัว
17. Tim	แทน	ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน
18. Mem	แทน	จำนวนสมาชิกในครอบครัว
19. Exp1	แทน	ไม่เคยมีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการทำลายป่าชายเลน
20. Exp2	แทน	2-3 ครั้งมีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการทำลายป่าชายเลน
21. Act	แทน	การเข้าร่วมกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ป่าชายเลน ครั้ง/ปี
22. Inf	แทน	การได้รับข้อมูลข่าวสาร
23. Lea	แทน	ผู้นำชุมชน/หัวหน้ากลุ่ม
24. Nei	แทน	เพื่อนบ้าน
25. Civ	แทน	เจ้าหน้าที่รัฐ/หน่วยงานราชการ
26. Rad	แทน	วิทยุ
27. Tel	แทน	โทรทัศน์
28. New	แทน	หนังสือพิมพ์
29. Spr	แทน	หอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน
30. Ann	แทน	ประกาศของหมู่บ้าน
31. Org	แทน	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
32. Int	แทน	อินเทอร์เน็ต
33. Con	แทน	การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน ครั้ง/เดือน
34. App	แทน	การใช้ประโยชน์จากป่าชายเลน
35. Kno	แทน	ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน
36. Att	แทน	ทัศนคติที่มีต่อการอนุรักษ์ป่าชายเลน
37. Beh	แทน	พฤติกรรมการณ์อนุรักษ์ป่าชายเลน

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ด้านเพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัว ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน จำนวนสมาชิกในครอบครัว ประสบการณ์เกี่ยวกับปัญหาการทำลายป่าชายเลน การเข้าร่วมกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ป่าชายเลน การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา คือ จำนวน ความถี่และร้อยละ

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลนตามแนวทางพระราชดำริของชุมชนตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง ด้านการใช้ประโยชน์จากป่าชายเลน ด้านทัศนคติที่มีต่อการอนุรักษ์ป่าชายเลน และด้านพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลน วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาตัวแปรที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลนตามแนวทางพระราชดำริของชุมชนตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง วิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแต่ละขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านเพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัว ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน จำนวนสมาชิกในครอบครัว ประสบการณ์เกี่ยวกับปัญหาการทำลายป่าชายเลน การเข้าร่วมกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ป่าชายเลน การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน ดังแสดงในตารางที่ 7 - 9

1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านเพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัว ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน จำนวนสมาชิกในครอบครัว ประสบการณ์เกี่ยวกับปัญหาการทำลายป่าชายเลน การเข้าร่วมกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ป่าชายเลน และการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน ดังแสดงในตารางที่ 7

ตารางที่ 7 แสดงจำนวน และค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
 ด้านเพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัว ระยะเวลา
 ที่อยู่อาศัยในชุมชน จำนวนสมาชิกในครอบครัว ประสบการณ์เกี่ยวกับปัญหาการทำลาย
 ป่าชายเลน การเข้าร่วมกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ป่าชายเลน และการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับ
 การอนุรักษ์ป่าชายเลน

ข้อมูลทางด้านปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน (n)	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน
1. เพศ				
ชาย	177	61.7	-	-
หญิง	110	38.3	-	-
2. อายุ (ปี)	-	-	43.04	9.006
3. อาชีพ				
ไม่ได้ประกอบอาชีพ	7	2.4	-	-
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	4	1.4	-	-
เกษตรกรรม	91	31.7	-	-
ประมง	85	29.6	-	-
ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย	21	7.3	-	-
รับจ้าง	68	23.7	-	-
พ่อบ้าน/แม่บ้าน	5	1.8	-	-
นักเรียน/นักศึกษา	6	2.1	-	-
4. ระดับการศึกษา				
ไม่ได้ศึกษา	6	2.1	-	-
ประถมศึกษา	170	59.2	-	-
มัธยมศึกษาตอนต้น	70	24.4	-	-
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	26	9.1	-	-
อนุปริญญา/ปวศ.	5	1.7	-	-
ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	10	3.5	-	-

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ข้อมูลทางด้านปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน (n)	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
5. รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัว	-	-	12939.02	6796.154
6. ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน	-	-	40.57	11.612
7. จำนวนสมาชิกในครอบครัว	-	-	4.41	1.118
8. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการทำลายป่าชายเลน				
ไม่เคย	161	56.1	-	-
2 - 3 ครั้ง	113	39.4	-	-
4 - 5 ครั้ง	13	4.5	-	-
9. การเข้าร่วมกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ป่าชายเลน	-	-	1.70	1.176
10. ท่านเคยได้รับข้อมูลข่าวสารการอนุรักษ์ป่าชายเลน				
ไม่ได้รับ	15	5.2	-	-
ได้รับ	272	94.8	-	-
11. ท่านได้รับข้อมูลข่าวสารการอนุรักษ์จากแหล่งใด				
ผู้นำชุมชน / หัวหน้ากลุ่ม	187	17.2	-	-
เพื่อนบ้าน	146	13.4	-	-
เจ้าหน้าที่รัฐ / หน่วยงานราชการ	71	6.5	-	-
วิทยุ	80	7.3	-	-
โทรทัศน์	143	13.1	-	-
หนังสือพิมพ์	70	6.4	-	-
หอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน	118	10.8	-	-
ประกาศของหมู่บ้าน	111	10.2	-	-
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	138	12.7	-	-
Internet	26	2.4	-	-
12. ท่านได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน	-	-	2.16	1.249

จากตารางที่ 7 แสดงว่า ข้อมูลทางด้านปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 177 คน คิดเป็นร้อยละ 61.7 และเพศหญิง จำนวน 110 คน คิดเป็นร้อยละ 38.3 มีอายุเฉลี่ย 43.04 ปี ส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรวม จำนวน 91 คน คิดเป็นร้อยละ 31.7 รองลงมา อาชีพ ประมง จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 29.6 ตามลำดับ ระดับการศึกษา จบการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวน 170 คน คิดเป็นร้อยละ 59.2 รองลงมา มัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 24.4 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัวเฉลี่ย 12939.02 บาท ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชนเฉลี่ย 40.57 ปี จำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 4.41 คน ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการทำลายป่าชายเลน ส่วนใหญ่ ผู้ตอบไม่เคยมีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการทำลายป่าชายเลน จำนวน 161 คน คิดเป็นร้อยละ 56.1 รองลงมา มีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการทำลายป่าชายเลน 2-3 ครั้ง จำนวน 113 คน คิดเป็นร้อยละ 39.4 การเข้าร่วมกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ป่าชายเลนเฉลี่ย 1.70 ครั้ง/ปี การได้รับข้อมูลข่าวสารการอนุรักษ์ป่าชายเลน ส่วนใหญ่ ผู้ตอบแบบสอบถามได้รับข้อมูลข่าวสารการอนุรักษ์ป่าชายเลน จำนวน 272 คน คิดเป็นร้อยละ 94.8 จากแหล่งข้อมูลข่าวสารด้านผู้นำชุมชน/หัวหน้ากลุ่ม จำนวน 187 คน คิดเป็นร้อยละ 17.2 รองลงมา เพื่อนบ้าน จำนวน 146 คน คิดเป็นร้อยละ 13.4 โทรทัศน์ จำนวน 143 คน คิดเป็นร้อยละ 13.1 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 138 คน คิดเป็นร้อยละ 12.7 หอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน จำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 10.8 ประกาศของหมู่บ้าน จำนวน 111 คน คิดเป็นร้อยละ 10.2 วิทยุ จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 7.3 เจ้าหน้าที่รัฐ/หน่วยงานราชการ จำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 6.5 หนังสือพิมพ์ จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 6.4 และ Internet จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 2.4 และไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารการอนุรักษ์ป่าชายเลน จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 5.2 และการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลนเฉลี่ย 2.16 ครั้ง/เดือน

1.2 ผลการวิเคราะห์ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน ของชุมชน ตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง ดังแสดงในตารางที่ 8 - 10

ตารางที่ 8 แสดงจำนวน และค่าร้อยละ ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลนตาม แนวทางพระราชดำริของชุมชนตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง

ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน	จำนวน (n)	ร้อยละ
ระดับต่ำ (คะแนนต่ำกว่า 60%)	31	10.8
ระดับปานกลาง (คะแนนระหว่าง 60-79%)	151	52.6
ระดับสูง (คะแนนตั้งแต่ 80%ขึ้นไป)	105	36.6
รวม	287	100.0

จากตารางที่ 8 แสดงว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน อยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 151 คน คิดเป็นร้อยละ 52.6 รองลงมา มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน อยู่ในระดับสูง จำนวน 105 คน คิดเป็นร้อยละ 36.6 และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน อยู่ในระดับต่ำ จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 10.8 ตามลำดับ

ตารางที่ 9 แสดงจำนวน และค่าร้อยละ ของความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลนตาม แนวทางพระราชดำริของชุมชนตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง จำแนกเป็นรายข้อคำถาม

ที่	ประเด็นคำถาม	จำนวน	ร้อยละ
1	ป่าชายเลนทำหน้าที่ป้องกันการพังทลายของดิน และรักษาความสมดุลของชายฝั่งทะเล	247	86.1
2	พื้นที่และความสมบูรณ์ของป่าชายเลน มีผลต่อการเพิ่มขึ้นหรือลดลงของประชากรสัตว์น้ำ	254	88.5

ตารางที่ 9 (ต่อ)

ที่	ประเด็นคำถาม	จำนวน	ร้อยละ
3	พรรณไม้ป่าชายเลน <u>ไม่สามารถ</u> นำไป รากและเปลือกไม้มาทำสมุนไพรได้	194	67.6
4	พื้นที่ป่าชายเลน เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยที่สำคัญเฉพาะของสัตว์น้ำชนิดต่าง ๆ เท่านั้น	143	49.8
5	การมีป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์ มีส่วนส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่สามารถหาอาหาร ทั้งที่เป็นพืชและสัตว์ได้มากขึ้น	236	82.2
6	การปลูกป่าชายเลนเพื่อฟื้นฟูสภาพป่า ควรปล่อยให้เป็นที่ของหน่วยงานภาครัฐเท่านั้น	169	58.9
7	ป่าชายเลน <u>ไม่ได้</u> เป็นแหล่งอาหารที่สำคัญของสัตว์น้ำ	194	67.6
8	ป่าชายเลนเป็นแหล่งอาหาร แหล่งวางไข่และถิ่นอนุบาลตัวอ่อนของสัตว์ทะเล เช่น กุ้ง หอย ปู ปลา	249	86.8
9	การทำลายพื้นที่ป่าชายเลนจะ <u>ไม่ส่งผลกระทบ</u> ต่อระบบนิเวศอื่นแต่อย่างใด	203	70.7
10	การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง เช่น การเลี้ยงกุ้งจะส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศป่าชายเลน	235	81.9
11	ป่าชายเลน <u>ไม่ได้</u> ช่วยลดความรุนแรงของคลื่นลมพายุและกระแสน้ำ	175	61.0
12	พื้นที่ป่าชายเลนมีส่วนช่วยในการบำบัดของเสียที่ถ่ายเทจากพื้นที่บนบกลงสู่ทะเล	228	79.4
13	ระบบนิเวศป่าชายเลนเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ เป็นแหล่งความรู้ศึกษาธรรมชาติ	256	89.2
14	ป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์มีส่วนช่วยให้ฝนตกถูกต้องตามฤดูกาล	243	84.7
15	สาเหตุสำคัญของการลดลงของพื้นที่ป่าชายเลนเนื่องมาจากการกระทำของมนุษย์	272	94.8

ตารางที่ 9 (ต่อ)

ที่	ประเด็นคำถาม	จำนวน	ร้อยละ
16	ป่าชายเลนสามารถขึ้นทดแทนได้โดยไม่ต้องมีการจัดการแต่อย่างใด	183	63.8
17	การปลูกเสริมป่าชายเลนช่วยทำให้ป่าชายเลนฟื้นตัวได้เร็วขึ้น	249	86.8
18	การร่วมกิจกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนสามารถทำได้ในโอกาสวันสำคัญต่าง ๆ	199	69.3
19	ป่าชายเลนเป็นสมบัติของส่วนรวมท่านสามารถนำผลผลิตในป่ามาใช้ได้ตามใจชอบ	131	45.6
20	การแก้ปัญหาการเสื่อมโทรมของป่าชายเลนที่เร็วที่สุด คือ การปล่อยให้ป่าชายเลนฟื้นตัวเองตามธรรมชาติ	134	46.7

จากตารางที่ 9 แสดงว่า ข้อคำถามเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน พิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่ตอบถูกมากที่สุดเป็นอันดับแรก คือ ข้อที่ 15 สาเหตุสำคัญของการลดลงของพื้นที่ป่าชายเลนเนื่องมาจากการกระทำของมนุษย์ จำนวน 272 คน คิดเป็นร้อยละ 94.8 รองลงมาคือ ข้อที่ 13 ระบบนิเวศป่าชายเลนเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ เป็นแหล่งความรู้ศึกษาธรรมชาติ จำนวน 256 คน คิดเป็นร้อยละ 89.2 และ ข้อที่ 2 พื้นที่และความสมบูรณ์ของป่าชายเลน มีผลต่อการเพิ่มขึ้นหรือลดลงของประชากรสัตว์น้ำ จำนวน 254 คน คิดเป็นร้อยละ 88.5 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมอนุรักษ์ป่าชายเลนตามแนวทางพระราชดำริของชุมชนตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง ด้านการใช้ประโยชน์จากป่าชายเลน ด้านทัศนคติที่มีต่อการอนุรักษ์ป่าชายเลน และด้านพฤติกรรมอนุรักษ์ป่าชายเลน ดังแสดงในตารางที่ 10 - 13

2.1 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมอนุรักษ์ป่าชายเลนตามแนวทางพระราชดำริของชุมชนตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง ได้แก่ ปัจจัยด้านการใช้ประโยชน์จากป่าชายเลน ดังแสดงในตารางที่ 10

ตารางที่ 10 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยด้านการใช้ประโยชน์จาก
ป่าชายเลนของชุมชนตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง จำแนกเป็นรายข้อ
และภาพรวม

ที่	การใช้ประโยชน์จากป่าชายเลน	ค่าเฉลี่ย	ค่าความ เบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปลความ
1	ท่านใช้ประโยชน์จากป่าชายเลนเพื่อเป็นแหล่ง ประกอบอาชีพหลัก	2.93	1.55	ปานกลาง
2	ท่านใช้ประโยชน์จากป่าชายเลนเพื่อเป็นแหล่งสร้าง อาชีพเสริม	3.22	1.38	ปานกลาง
3	ท่านใช้ประโยชน์จากไม้ป่าชายเลนในการเผาถ่านและ ทำฟืน	1.92	1.05	น้อย
4	ท่านใช้ประโยชน์โดยการใช้ไม้จากป่าชายเลนในการ ทำเครื่องมือประมง	2.39	1.21	น้อย
5	ท่านใช้ประโยชน์จากเปลือกไม้ป่าชายเลนในการทำ สีย้อมอวน	1.74	1.09	น้อย
6	ท่านใช้ประโยชน์จากป่าชายเลนเพื่อเป็นแหล่งหาพืช ผักมาเป็นอาหาร	2.38	1.20	น้อย
7	ท่านใช้ประโยชน์จากพรรณไม้ป่าชายเลนในส่วนของ ใบ ราก เปลือกไม้ทำเป็นสมุนไพร	1.96	1.13	น้อย
8	ท่านใช้ประโยชน์จากการจับสัตว์น้ำมาเพื่อบริโภค	3.00	1.24	ปานกลาง
9	ท่านใช้ประโยชน์จากการจับสัตว์น้ำมาเพื่อการค้า	2.49	1.31	น้อย
10	ท่านใช้ประโยชน์จากพื้นที่ป่าชายเลนเป็นแหล่ง ท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ	3.09	1.25	ปานกลาง
11	ท่านใช้ประโยชน์จากพื้นที่ป่าชายเลนโดยการนำผู้ ที่สนใจเข้ามาศึกษาสภาพธรรมชาติป่าชายเลน	2.95	1.34	ปานกลาง
	รวม	2.55	0.77	ปานกลาง

จากตารางที่ 10 แสดงว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีการใช้ประโยชน์จากป่าชายเลนของชุมชนตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง โดยภาพรวมมีการใช้ประโยชน์จากป่าชายเลนอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 2.55) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ท่านใช้ประโยชน์จากป่าชายเลนเพื่อเป็นแหล่งสร้างอาชีพเสริม (ค่าเฉลี่ย = 3.22) รองลงมาคือ ท่านใช้ประโยชน์จากพื้นที่ป่าชายเลนเป็นแหล่งท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ (ค่าเฉลี่ย = 3.09) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ท่านใช้ประโยชน์จากเปลือกไม้ป่าชายเลนในการทำสีย้อมอวน (ค่าเฉลี่ย = 1.74)

2.2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลนตามแนวทางพระราชดำริของชุมชนตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง ได้แก่ ปัจจัยด้านทัศนคติที่มีต่อการอนุรักษ์ป่าชายเลน ดังแสดงในตารางที่ 11

ตารางที่ 11 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยด้านทัศนคติที่มีต่อการอนุรักษ์ป่าชายเลน ของชุมชนตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง จำแนกเป็นรายข้อ และภาพรวม

ที่	ทัศนคติที่มีต่อการอนุรักษ์ป่าชายเลน	ค่าเฉลี่ย	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลความ
1	ในการอนุรักษ์ป่าชายเลนควรมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง	4.28	0.87	เห็นด้วย
2	สนับสนุนให้มีการจัดอบรมส่งเสริมการอนุรักษ์ป่าชายเลน	4.16	0.88	เห็นด้วย
3	รัฐบาลควรเข้ามามีส่วนช่วยในการดูแลรักษาป่าชายเลน	4.21	0.93	เห็นด้วย
4	ป่าชายเลนเป็นสมบัติของส่วนรวม ทุกคนต้องช่วยกันดูแลรักษา	4.25	0.96	เห็นด้วย
5	ป่าชายเลนเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่ไม่มีวันหมดไปและมีปริมาณมากจึงไม่จำเป็นต้องอนุรักษ์	3.52	1.33	เห็นด้วย
6	ชุมชนควรมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลน	3.98	1.11	เห็นด้วย

ตารางที่ 11 (ต่อ)

ที่	ทัศนคติที่มีต่อการอนุรักษ์ป่าชายเลน	ค่าเฉลี่ย	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลความ
7	การรुक้าทำลายป่าชายเลนในปัจจุบันไม่ส่งผลกระทบต่อปริมาณป่าชายเลนในอนาคต	3.44	1.24	ไม่แน่ใจ
8	ป่าชายเลนควรได้รับการอนุรักษ์เพื่อจะได้มีทรัพยากรใช้อย่างยั่งยืน	4.05	0.91	เห็นด้วย
9	แหล่งทรัพยากรป่าชายเลนหากได้รับการปรับปรุงดูแลรักษาอย่างดีจะสามารถกลับมาอุดมสมบูรณ์ได้	4.01	1.04	เห็นด้วย
	รวม	3.99	0.60	เห็นด้วย

จากตารางที่ 11 แสดงว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีทัศนคติที่มีต่อการอนุรักษ์ป่าชายเลนของชุมชนตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง โดยภาพรวมมีทัศนคติต่อการอนุรักษ์จากป่าชายเลนอยู่ในระดับเห็นด้วย (ค่าเฉลี่ย = 3.99) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ในการอนุรักษ์ป่าชายเลนควรมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง (ค่าเฉลี่ย = 4.28) รองลงมาคือ ป่าชายเลนเป็นสมบัติของส่วนรวม ทุกคนต้องช่วยกันดูแลรักษา (ค่าเฉลี่ย = 4.25) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การรुक้าทำลายป่าชายเลนในปัจจุบันไม่ส่งผลกระทบต่อปริมาณป่าชายเลนในอนาคต (ค่าเฉลี่ย = 3.44)

2.3 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลนตามแนวทางพระราชดำริของชุมชนตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง ได้แก่ ปัจจัยด้านพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลน ดังแสดงในตารางที่ 12

ตารางที่ 12 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยด้านพฤติกรรมกรรมการอนุรักษ์
ป่าชายเลน ของชุมชนตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง จำแนกเป็นรายข้อ
และภาพรวม

ที่	พฤติกรรมกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลน	ค่าเฉลี่ย	ค่าความ เบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปลความ
	<u>การใช้ทรัพยากรป่าชายเลน</u>			
1	ท่านต้องรู้จักใช้ทรัพยากรป่าชายเลนอย่างฉลาดและเหมาะสมเพื่อให้มีใช้ตลอดไป	3.52	1.11	บ่อย
2	เมื่อท่านใช้ทรัพยากรป่าชายเลนแล้วมีการปลูกทดแทน	3.29	1.13	บางครั้ง
3	ท่านได้เคารพกฎหมายและปฏิบัติตามข้อบังคับเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน	3.23	1.14	บางครั้ง
	<u>การดูแลรักษาและป้องกันทรัพยากรป่าชายเลน</u>			
4	ท่านมีส่วนช่วยในการตรวจตราดูแลไม่ให้เกิดการบุกรุกตัดไม้ทำลายป่าชายเลน	3.05	1.17	บางครั้ง
5	ท่านเคยกล่าวตักเตือนเพื่อนบ้านที่เข้าไปบุกรุกพื้นที่ป่าชายเลน	2.86	1.22	บางครั้ง
6	ท่านแจ้งเจ้าหน้าที่หากพบเห็นการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าชายเลน	2.87	1.20	บางครั้ง
7	ท่านมีส่วนร่วมร่วมกับคนในชุมชนกำหนดกฎเกณฑ์และเขตอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน	2.99	1.23	บางครั้ง
	<u>การฟื้นฟูทรัพยากรป่าชายเลน</u>			
8	ท่านได้ดูแลรักษาทรัพยากรป่าชายเลน ระบบนิเวศและสัตว์น้ำ	3.20	1.12	บางครั้ง
9	ท่านได้ไปร่วมปลูกป่าชายเลนในหมู่บ้านของท่าน	3.21	1.18	บางครั้ง
10	ท่านได้มีส่วนร่วมกิจกรรมปลูกและบำรุงป่าชายเลนในวันสำคัญต่าง ๆ	3.18	1.16	บางครั้ง

ตารางที่ 12 (ต่อ)

ที่	พฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลน	ค่าเฉลี่ย	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลความ
11	ท่านได้ปฏิบัติตามระเบียบ กฎเกณฑ์ในการดูแลรักษาทรัพยากรป่าชายเลน <u>การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน</u>	3.01	1.11	บางครั้ง
12	ท่านได้ชักชวนสมาชิกในครอบครัวให้ร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน	3.00	1.12	บางครั้ง
13	ท่านได้ชักชวนเพื่อนบ้านและสมาชิกในชุมชนให้ร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน	2.91	1.12	บางครั้ง
14	ท่านได้เผยแพร่ความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแก่สมาชิกในครอบครัว	2.91	1.17	บางครั้ง
15	ท่านได้เผยแพร่ความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแก่เพื่อนบ้านและคนในชุมชน	2.78	1.10	บางครั้ง
16	ท่านมีส่วนร่วมในการส่งเสริมประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนมีความรักและหวงแหนในทรัพยากรป่าชายเลน	3.00	1.26	บางครั้ง
	รวม	3.06	0.86	บางครั้ง

จากตารางที่ 12 แสดงว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลน ของชุมชนตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง โดยภาพรวมมีพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลนอยู่ในระดับปฏิบัติบางครั้ง (ค่าเฉลี่ย = 3.06) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมีดังนี้

ด้านการใช้ทรัพยากรป่าชายเลน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ท่านต้องรู้จักใช้ทรัพยากรป่าชายเลนอย่างฉลาดและเหมาะสมเพื่อให้มีใช้ตลอดไป (ค่าเฉลี่ย = 3.52) รองลงมาคือ เมื่อท่านใช้ทรัพยากรป่าชายเลนแล้วมีการปลูกทดแทน (ค่าเฉลี่ย = 3.29) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ท่านได้เคารพกฎหมายและปฏิบัติตามข้อบังคับเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน (ค่าเฉลี่ย = 3.23)

ด้านการดูแลรักษาและป้องกันทรัพยากรป่าชายเลน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ท่านมีส่วนช่วยในการตรวจตราดูแลไม่ให้เกิดการบุกรุกตัดไม้ทำลายป่าชายเลน (ค่าเฉลี่ย = 3.05) รองลงมาคือ ท่านมีส่วนร่วมร่วมกับคนในชุมชนกำหนดกฎเกณฑ์และเขตอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน (ค่าเฉลี่ย = 2.99) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ท่านเคยว่ากล่าวตักเตือนเพื่อนบ้านที่เข้าไปบุกรุกพื้นที่ป่าชายเลน (ค่าเฉลี่ย = 2.86)

ด้านการฟื้นฟูทรัพยากรป่าชายเลน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ท่านได้ไปร่วมปลูกป่าชายเลนในหมู่บ้านของท่าน (ค่าเฉลี่ย = 3.21) รองลงมาคือ ท่านได้ดูแลรักษาทรัพยากรป่าชายเลนระบบนิเวศและสัตว์น้ำ (ค่าเฉลี่ย = 3.20) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ท่านได้ปฏิบัติตามระเบียบกฎเกณฑ์ในการดูแลรักษาทรัพยากรป่าชายเลน (ค่าเฉลี่ย = 3.01)

ด้านการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ท่านได้ชักชวนสมาชิกในครอบครัวให้ร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนและท่านมีส่วนร่วมในการส่งเสริมประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนมีความรักและหวงแหนในทรัพยากรป่าชายเลน (ค่าเฉลี่ย = 3.00) รองลงมาคือ ท่านได้ชักชวนเพื่อนบ้านและสมาชิกในชุมชนให้ร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนและท่านได้เผยแพร่ความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแก่สมาชิกในครอบครัว (ค่าเฉลี่ย = 2.91) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ท่านได้เผยแพร่ความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแก่เพื่อนบ้านและคนในชุมชน (ค่าเฉลี่ย = 2.78)

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาตัวแปรที่ส่งผลต่อพฤติกรรมกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลนตามแนวทางพระราชดำริของชุมชนตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง วิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแต่ละขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ดังแสดงในตารางที่ 13 – 15

ตารางที่ 13 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางสังคม

ตัวแปร	Sex	Age	Occ1	Occ2	Occ3	Occ4	Occ5	Occ6	Occ7	Edu1	Edu2	Edu3	Edu4	Edu5	Edu6	Sil	Tim	Mem
Sex	1	.122*	-.015	-.029	-.017	.229**	-.136*	-.033	-.169**	.015	.002	-.003	.024	-.059	-.007	-.044	.129*	-.028
Age		1	.100	.019	.272**	.192**	-.229**	-.257**	-.042	.205**	.479**	-.286**	-.356**	-.252**	-.037	.072	.762**	.177**
Occ1			1	-.019	-.108	-.103	-.044	-.088	-.021	.293**	-.099	.015	.029	-.021	-.030	-.087	.082	-.160**
Occ2				1	-.081	-.077	-.033	-.066	-.016	-.017	-.143*	-.068	-.038	-.016	.626**	.233**	.040	.062
Occ3					1	-.442**	-.191**	-.380**	-.091	-.047	.184**	-.003	-.163**	-.091	-.129*	.003	.270**	.009
Occ4						1	-.182**	-.361**	-.086	.065	.181**	-.173**	.035	-.086	-.123*	.047	.099	.156**
Occ5							1	-.157**	-.037	-.041	-.230**	.059	.098	.167**	.238**	.112	-.214**	-.032
Occ6								1	-.074	-.081	-.088	.122*	.053	-.074	-.017	-.123*	-.196**	-.097
Occ7									1	-.019	-.106	.172**	-.042	-.018	-.025	-.079	-.041	-.073
Edu1										1	-.176**	-.083	-.046	-.019	-.028	-.035	.190**	-.032
Edu2											1	-.685**	-.380**	-.161**	-.229**	.027	.406**	.099
Edu3												1	-.179**	-.076	-.108	-.088	-.259**	-.066
Edu4													1	-.042	-.060	.011	-.291**	-.052
Edu5														1	-.025	-.003	-.223**	-.049
Edu6															1	.146*	-.016	.032
Sil																1	.057	.113
Tim																	1	.115
Mem																		1

ตารางที่ 13 (ต่อ)

ตัวแปร	Exp1	Exp2	Act	Inf	Lea	Nei	Civ	Rad	Tel	New	Spr	Ann	Org	Int	Con	App	Att	Kno	Beh
Sex	-.250**	.210**	.057	.072	.145*	.114	.070	.059	.012	-.003	.091	.023	.099	.016	.007	.256**	-.040	.059	.180**
Age	-.187**	.159**	.091	-.060	-.028	.056	-.107	-.040	-.027	-.015	.012	.165**	-.058	-.147*	-.025	.117*	-.076	-.114	.012
Occ1	.140*	-.127*	-.095	-.064	-.074	-.071	-.091	-.048	-.067	.015	-.086	.014	.029	-.048	-.129*	-.044	-.093	-.011	-.033
Occ2	-.015	.026	.081	.028	-.038	.057	.138*	-.008	.060	.140*	-.039	-.033	-.055	.057	.104	-.099	.030	.079	-.009
Occ3	.135*	-.089	.019	-.042	-.052	-.019	-.044	.111	.115	.066	-.113	-.003	-.191**	.026	-.056	-.028	.165**	-.010	.115.
Occ4	-.380**	.289**	.118*	.084	.154**	.149*	.106	-.114	-.066	-.102	.202**	.174**	.216**	-.174**	.096	.326**	-.063	.026	.043
Occ5	.141*	-.117*	-.066	-.174**	-.160**	-.099	-.037	.124*	-.012	-.004	-.072	-.113	-.029	.166**	-.035	-.110	.020	.062	-.147*
Occ6	.047	-.030	-.062	.057	.029	-.042	-.016	-.072	-.080	-.049	.001	-.123*	-.011	.035	-.031	-.158**	-.122*	-.074	-.090
Occ7	.118*	-.107	-.034	.031	.041	-.029	-.076	.036	.027	.048	.057	.058	-.022	-.041	.005	-.052	.027	-.064	-.006
Edu1	-.018	.032	-.005	-.075	.056	-.051	-.084	-.091	.001	-.083	.026	.084	-.043	-.045	-.038	-.001	-.101	-.113	-.037
Edu2	-.262**	.219**	.117*	.028	.048	.192**	-.083	-.117*	.004	-.041	.059	.164**	.103	-.080	.030	.155**	.023	.087	.026
Edu3	.175**	-.142*	-.064	-.012	-.044	-.140*	-.044	.027	.002	-.020	-.029	-.101	-.059	-.046	-.058	-.111	.014	-.071	.005
Edu4	.132*	-.130*	-.086	.020	.002	-.054	.157**	.102	.001	.075	.008	-.101	.012	.056	.009	-.103	.063	.002	-.016
Edu5	.118*	-.107	-.125*	.031	-.014	-.029	-.076	.036	.027	.048	-.003	-.051	-.022	.210**	.047	-.023	.003	.054	.033
Edu6	.015	.002	.064	-.041	-.060	-.041	.199**	.136*	-.037	.069	-.120*	-.073	-.107	.120*	.037	.023	-.116*	-.022	-.050
Sil	-.143*	.066	.036	.066	-.016	.099	.006	.006	-.050	.030	.077	-.065	.090	.044	.063	-.057	.117*	.110	-.088
Tim	-.110	.090	.074	-.094	-.025	-.047	-.091	-.029	-.040	.067	-.028	.118*	-.122*	-.096	-.093	.111	-.067	-.058	-.008
Mem	-.156**	.116*	.046	.101	.042	.184**	.047	.034	.017	.065	.077	.147*	.099	.023	.071	.024	.061	-.036	.094

ตารางที่ 13 (ต่อ)

ตัวแปร	Exp1	Exp2	Act	Inf	Lea	Nei	Civ	Rad	Tel	New	Spr	Ann	Org	Int	Con	App	Att	Kno	Beh
Exp1	1																		
Exp2		1																	
Act			1																
Inf				1															
Lea					1														
Nei						1													
Civ							1												
Rad								1											
Tel									1										
New										1									
Spr											1								
Ann												1							
Org													1						
Int														1					
Con															1				
App																1			
Att																	1		
Kno																		1	
Beh																			1

* < .05 ** < .01

จากตารางที่ 13 แสดงว่า มีความสัมพันธ์ของตัวแปร ดังนี้

1. ตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์กันเอง โดยที่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งประกอบด้วยตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์กันเอง คือ อาชีพเกษตรกรรม (Occ3) กับ อาชีพประมง (Occ4) ($r = -.442$) อาชีพธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย (Occ5) ($r = -.191$) อาชีพรับจ้าง (Occ6) ($r = -.380$) รองลงมา คือ อาชีพประมง (Occ4) กับ อาชีพธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย (Occ5) ($r = -.182$) อาชีพรับจ้าง (Occ6) ($r = -.361$) และอาชีพธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย (Occ5) กับ อาชีพรับจ้าง (Occ6) ($r = -.157$) ไม่ได้ศึกษา (Edu1) กับ ประถมศึกษา (Edu2) ($r = -.176$) ประถมศึกษา (Edu2) กับ มัธยมศึกษาตอนต้น (Edu3) ($r = -.685$) มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. (Edu4) ($r = -.380$) อนุปริญญา/ปวส. (Edu5) ($r = -.161$) ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า (Edu6) ($r = -.229$) มัธยมศึกษาตอนต้น (Edu3) กับ มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. (Edu4) ($r = -.179$) ไม่เคยมีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการทำลายป่าชายเลน (Exp1) กับ 2-3 ครั้งมีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการทำลายป่าชายเลน (Exp2) ($r = -.911$)

2. ตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม (พฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลน (Beh)) โดยมีตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มากที่สุด คือ การใช้ประโยชน์จากป่าชายเลน (App) ($r = .507$) รองลงมา คือ การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน ครั้ง/เดือน (Con) ($r = .233$) การเข้าร่วมกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ป่าชายเลน ครั้ง/ปี (Act) ($r = .200$) และเพศ (Sex) ($r = .180$) ตามลำดับ และมีตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มากที่สุด คือ ทักษะที่มีต่อการอนุรักษ์ป่าชายเลน (Att) ($r = .149$) รองลงมา คือ อาชีพธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย (Occ5) ($r = -.147$) อินเทอร์เน็ต (Int) ($r = .137$) และผู้นำชุมชน/หัวหน้ากลุ่ม (Lea) ($r = .120$) ตามลำดับ

ตารางที่ 14 แสดงการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของตัวแปรอิสระ การใช้ประโยชน์จาก
 ป้ายโฆษณา (App) ทักษะการที่มีต่อการอนุรักษ์ป้ายโฆษณา (Att) การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับ
 การอนุรักษ์ป้ายโฆษณา (Con) อาชีพประมง (Occ4) อาชีพธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย (Occ5)
 ของชุมชนตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง

ลำดับตัวแปรที่ส่งผลต่อพฤติกรรมอนุรักษ์ป้ายโฆษณา	R	R ²	Adj R ²	R ² Change	F Change
1 การใช้ประโยชน์จากป้ายโฆษณา (App)	.507	.257	.255	.257	98.837**
การใช้ประโยชน์จากป้ายโฆษณา (App)					
2 ทักษะการที่มีต่อการอนุรักษ์ป้ายโฆษณา(Att)	.532	.283	.278	.026	56.079**
การใช้ประโยชน์จากป้ายโฆษณา (App)					
ทักษะการที่มีต่อการอนุรักษ์ป้ายโฆษณา(Att)	.553	.305	.298	.022	41.474**
3 การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป้ายโฆษณา(Con)					
การใช้ประโยชน์จากป้ายโฆษณา (App)					
ทักษะการที่มีต่อการอนุรักษ์ป้ายโฆษณา(Att)	.567	.322	.312	.016	33.412**
การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป้ายโฆษณา(Con)					
4 อาชีพประมง (Occ4)					
การใช้ประโยชน์จากป้ายโฆษณา (App)					
ทักษะการที่มีต่อการอนุรักษ์ป้ายโฆษณา(Att)					
การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป้ายโฆษณา(Con)	.578	.334	.323	.013	28.231**
อาชีพประมง (Occ4)					
5 อาชีพธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย (Occ5)					

** P < .01

จากตารางที่ 14 แสดงว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมอนุรักษ์ป้ายโฆษณาตามแนวทางพระราชดำริของชุมชนตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง ได้แก่ การใช้ประโยชน์จากป้ายโฆษณา (App) ทักษะการที่มีต่อการอนุรักษ์ป้ายโฆษณา (Att) การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป้ายโฆษณา (Con) อาชีพประมง (Occ4) และอาชีพธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย (Occ5) โดยการใช้ประโยชน์จากป้ายโฆษณา ถูกคัดเลือกเข้าสมการถดถอยเป็นอันดับแรก สามารถทำนายพฤติกรรม

การอนุรักษ์ป่าชายเลนตามแนวทางพระราชดำริ ได้ร้อยละ 25.70 ทักษะคิดที่มีต่อการอนุรักษ์ป่าชายเลน ถูกคัดเลือกเข้าสมการถดถอยเป็นอันดับสอง สามารถทำนายพฤติกรรมอนุรักษ์ป่าชายเลนตามแนวทางพระราชดำริ ได้เพิ่มขึ้น ร้อยละ 2.60 การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน ถูกคัดเลือกเข้าสมการถดถอยเป็นอันดับสาม สามารถทำนายพฤติกรรมอนุรักษ์ป่าชายเลนตามแนวทางพระราชดำริ ได้เพิ่มขึ้น ร้อยละ 2.20 อาชีพประมง ถูกคัดเลือกเข้าสมการถดถอยเป็นอันดับสี่ สามารถทำนายพฤติกรรมอนุรักษ์ป่าชายเลนตามแนวทางพระราชดำริ ได้เพิ่มขึ้น ร้อยละ 1.60 และอาชีพธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย ถูกคัดเลือกเข้าสมการถดถอยเป็นอันดับห้า สามารถทำนายพฤติกรรมอนุรักษ์ป่าชายเลนตามแนวทางพระราชดำริ ได้เพิ่มขึ้น ร้อยละ 1.30 โดยการใช้ประโยชน์จากป่าชายเลน ทักษะคิดที่มีต่อการอนุรักษ์ป่าชายเลน การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน อาชีพประมง และอาชีพธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย สามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมอนุรักษ์ป่าชายเลนตามแนวทางพระราชดำริ ได้ร้อยละ 33.40 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสหสัมพันธ์พหุคูณที่แก้ปรับแล้ว เท่ากับ .255, .278, .298, .312 และ .323 ตามลำดับ มีความคลาดเคลื่อนในการทำนาย เท่ากับ .709

ตารางที่ 15 แสดงค่าสัมประสิทธิ์การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของตัวแปรอิสระ การใช้ประโยชน์จากป่าชายเลน (App) ทักษะคิดที่มีต่อการอนุรักษ์ป่าชายเลน (Att) การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน (Con) อาชีพประมง (Occ4) อาชีพธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย (Occ5) ของชุมชนตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง

ตัวแปรที่ส่งผลต่อพฤติกรรมอนุรักษ์ป่าชายเลน	b	S.E.	Beta	t	sig.
(Constant) = .582					
การใช้ประโยชน์จากป่าชายเลน (App)	.582	.058	.522	10.015***	.000
ทักษะคิดที่มีต่อการอนุรักษ์ป่าชายเลน(Att)	.220	.070	.154	3.148***	.002
การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน(Con)	.108	.034	.156	3.154**	.002
อาชีพประมง(Occ4)	-.289	.098	-.154	-2.940**	.004
อาชีพธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย(Occ5)	-.381	.164	-.115	-2.327*	.021

** P < .01

จากตารางที่ 15 แสดงว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเล่นปาชายเลนตามแนวทางพระราชดำริของชุมชนตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง ได้แก่ การใช้ประโยชน์จากปาชายเลน (App) ทักษะที่มีต่อการอนุรักษ์ปาชายเลน (Att) การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ปาชายเลน (Con) โดยอาชีพประมง (Occ4) และอาชีพธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย (Occ5) ส่งผลทางลบ โดยมีค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรในรูปคะแนนมาตรฐาน (Beta) เท่ากับ .522, .154, .156, -.154 และ -.115 ในรูปคะแนนดิบ (b) เท่ากับ .582, .220, .108, -.381 และ -.289 ตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่า การใช้ประโยชน์จากปาชายเลน (App) ส่งผลทางบวกต่อพฤติกรรมการเล่นปาชายเลนสูงที่สุด ในขณะที่การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ปาชายเลน (Con) ส่งผลทางบวกต่อพฤติกรรมการเล่นปาชายเลนต่ำที่สุด นอกเหนือจากนั้นไม่มีน้ำหนักเพียงพอ

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปได้ว่า พฤติกรรมการเล่นปาชายเลนสามารถทำนายได้ด้วยปัจจัยด้านการใช้ประโยชน์จากปาชายเลน (App) ทักษะที่มีต่อการอนุรักษ์ปาชายเลน (Att) การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ปาชายเลน (Con) อาชีพประมง (Occ4) และอาชีพธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย (Occ5) ซึ่งได้ร้อยละ 33.40 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สมการที่ได้จากการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนตามลำดับความสำคัญของตัวแปรที่เข้าสมการ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สามารถนำมาเขียนในรูปคะแนนดิบและมีคะแนนมาตรฐานได้ดังนี้

ในรูปคะแนนดิบ

$$\text{Beh} = .582 (\text{App}) + .220 (\text{Att}) + .108 (\text{Con}) - .289 (\text{Occ4}) - .381 (\text{Occ5})$$

ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$\text{Z (Beh)} = .522 \text{ Z (App)} + .154 \text{ Z (Att)} + .156 \text{ Z (Con)} - .154 \text{ Z (Occ4)} - .115 \text{ Z (Occ5)}$$

บทที่ 5

บทย่อ สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

บทย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลนตามแนวทางพระราชดำริของชุมชนตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง กรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาตัวแปรอิสระ 2 ปัจจัย ที่คาดว่าจะเป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลนตามแนวทางพระราชดำริของชุมชนตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง คือ ปัจจัยส่วนบุคคลประกอบด้วยตัวแปร ด้านเพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัว ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน และจำนวนสมาชิกในครอบครัว ปัจจัยทางสังคมประกอบด้วยตัวแปร ด้านประสบการณ์เกี่ยวกับปัญหาการทำลายป่าชายเลน การเข้าร่วมกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ป่าชายเลน การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ การใช้ประโยชน์จากป่าชายเลน ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน และทัศนคติที่มีต่อการอนุรักษ์ป่าชายเลน สำหรับตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลน ซึ่งแยกเป็นตัวแปรย่อย 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) การใช้ทรัพยากรป่าชายเลน 2) การดูแลรักษาและป้องกันทรัพยากรป่าชายเลน 3) การฟื้นฟูทรัพยากรป่าชายเลน และ 4) การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลน และเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลนตามแนวทางพระราชดำริของชุมชนตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนตำบลนาเกลือ มีด้วยกัน 6 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านหาดทรายขาว หมู่ที่ 2 บ้านนาเกลือเหนือ หมู่ที่ 3 บ้านนาเกลือใต้ หมู่ที่ 4 บ้านพระม่วง หมู่ที่ 5 บ้านท่าโตะเมฆและหมู่ที่ 6 บ้านแหลมสะทอน จำนวน 1,019 ครัวเรือน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนตำบลนาเกลือ มีด้วยกัน 6 หมู่บ้าน จำนวน 287 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายและสุ่มตัวอย่างในแต่ละหมู่บ้าน แล้วนำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อทดสอบและตรวจสอบสมมติฐานที่ตั้งไว้

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบ่งเป็น 6 ตอน คือ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล จำนวน 9 ข้อ ตอนที่ 2 แบบสอบถามการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน จำนวน 3 ข้อ ตอนที่ 3 แบบสอบถามการใช้ประโยชน์จากป่าชายเลน จำนวน 11 ข้อ ตอนที่ 4 แบบสอบถามความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน จำนวน 20 ข้อ ตอนที่ 5 แบบสอบถามเกี่ยวกับทัศนคติต่อการอนุรักษ์ป่าชายเลน

จำนวน 9 ข้อ และตอนที่ 6 แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลน จำนวน 16 ข้อ โดยผู้วิจัยเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์

แบบสอบถามที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รับคำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขจาก คณะกรรมการควบคุมการทำวิทยานิพนธ์ และผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วนำไปทดลองใช้กับกลุ่มที่มี ลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่าง ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 30 คน โดยค่าความเชื่อมั่น ของแบบสอบถาม มีค่าอยู่ระหว่าง 0.7309 ถึง 0.9608

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปSPSS (Statistical Package Social Science) ในการวิเคราะห์ เพื่อหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า สัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณแต่ละขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

สรุปผล

กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 287 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 43.04 ปี อาชีพเกษตรกรรม รองลงมาคืออาชีพประมง จบชั้นประถมศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัว 12939.02 บาท/เดือน ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชนเฉลี่ย 40.57 ปี จำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 4.41 คน ไม่เคยมีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการทำลายป่าชายเลน การเข้าร่วมกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ป่าชายเลนเฉลี่ย 1.7 ครั้ง/ปี ได้รับข้อมูลข่าวสารการอนุรักษ์ป่าชายเลน ส่วนการได้รับข้อมูลข่าวสารการอนุรักษ์จากผู้นำชุมชน/หัวหน้ากลุ่ม รองลงมา เพื่อนบ้าน โทรทัศน์ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน ประกาศของหมู่บ้าน วิทยุ เจ้าหน้าที่รัฐ/หน่วยงานราชการ หนังสือพิมพ์ และ Internet และได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลนเฉลี่ย 2.16 ครั้ง/เดือน

มีผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. พฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลนตามแนวพระราชดำริของชุมชนตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง โดยภาพรวมมีพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลน อยู่ในระดับปฏิบัติบางครั้ง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านการใช้ทรัพยากรป่าชายเลน โดยมีพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลนอยู่ในระดับปฏิบัติบ่อย คือ ท่านต้องรู้จักใช้ทรัพยากรป่าชายเลนอย่างฉลาดและเหมาะสมเพื่อให้มีใช้ตลอดไป (ค่าเฉลี่ย = 3.52) และมีพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลน อยู่ในระดับปฏิบัติบางครั้ง คือ เมื่อท่านใช้ทรัพยากรป่าชายเลนแล้วมีการปลูกทดแทน (ค่าเฉลี่ย = 3.29) รองลงมาคือ ท่านได้เคารพกฎหมายและปฏิบัติตามข้อบังคับเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน (ค่าเฉลี่ย = 3.23)

ด้านการดูแลรักษาและป้องกันทรัพยากรป่าชายเลน โดยมีพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลนอยู่ในระดับปฏิบัติบางครั้ง คือ ท่านมีส่วนช่วยในการตรวจตราดูแลไม่ให้เกิดการบุกรุกตัดไม้ทำลายป่าชายเลน (ค่าเฉลี่ย = 3.05) รองลงมาคือ ท่านมีส่วนร่วมร่วมกับคนในชุมชนกำหนดกฎเกณฑ์และเขตอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน (ค่าเฉลี่ย = 2.99) ท่านแจ้งเจ้าหน้าที่หากพบเห็นการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าชายเลน (ค่าเฉลี่ย = 2.87) และท่านเคยว่ากล่าวตักเตือนเพื่อนบ้านที่เข้าไปบุกรุกพื้นที่ป่าชายเลน (ค่าเฉลี่ย = 2.86)

ด้านการฟื้นฟูทรัพยากรป่าชายเลน โดยมีพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลนอยู่ในระดับปฏิบัติบางครั้ง คือ ท่านได้ไปร่วมปลูกป่าชายเลนในหมู่บ้านของท่าน (ค่าเฉลี่ย = 3.21) รองลงมาคือ ท่านได้ดูแลรักษาทรัพยากรป่าชายเลน ระบบนิเวศและสัตว์น้ำ (ค่าเฉลี่ย = 3.20) ท่านได้มีส่วนร่วมกิจกรรมปลูกและบำรุงป่าชายเลนในวันสำคัญต่าง ๆ (ค่าเฉลี่ย = 3.18) และท่านได้ปฏิบัติตามระเบียบ กฎเกณฑ์ในการดูแลรักษาทรัพยากรป่าชายเลน (ค่าเฉลี่ย = 3.01)

ด้านการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน โดยมีพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลนอยู่ในระดับปฏิบัติบางครั้ง คือ ท่านได้ชักชวนสมาชิกในครอบครัวให้ร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน และท่านมีส่วนร่วมในการส่งเสริมประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนมีความรักและหวงแหนในทรัพยากรป่าชายเลน (ค่าเฉลี่ย = 3.00) ท่านได้ชักชวนเพื่อนบ้านและสมาชิกในชุมชนให้ร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน และท่านได้เผยแพร่ความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแก่สมาชิกในครอบครัว (ค่าเฉลี่ย = 2.91) และท่านได้เผยแพร่ความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแก่เพื่อนบ้านและคนในชุมชน (ค่าเฉลี่ย = 2.78)

2. ปัจจัยทางสังคมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลนตามแนวพระราชดำริของชุมชนตำบลนาเกลือ คือ การใช้ประโยชน์จากป่าชายเลน ทักษะชีวิตที่มีต่อการอนุรักษ์ป่าชายเลน และการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน ส่วนปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลน คือ อาชีพประมง และอาชีพธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย

3. สมการที่ได้จากการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนตามลำดับความสำคัญของตัวแปรที่เข้าสมการ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สามารถนำมาเขียนในรูปคะแนนดิบและมีคะแนนมาตรฐานได้ดังนี้

ในรูปคะแนนดิบ

$$\text{Beh} = .582 (\text{App}) + .220 (\text{Att}) + .108 (\text{Con}) - .289 (\text{Occ4}) - .381 (\text{Occ5})$$

ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$\begin{aligned} Z (\text{Beh}) = & .522 Z (\text{App}) + .154 Z (\text{Att}) + .156 Z (\text{Con}) - .154 Z (\text{Occ4}) - \\ & .115 Z (\text{Occ5}) \end{aligned}$$

อภิปรายผล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำเสนอการอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. การศึกษาพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลนตามแนวทางพระราชดำริของชุมชน ตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง

ประชาชนตำบลนาเกลือมีพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลนตามแนวทางพระราชดำริ โดยภาพรวมมีพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลน อยู่ในระดับปฏิบัติบางครั้ง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ นริศรพงศ์ ชำนาญบริรักษ์ (2545 : 93) เรื่องพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าไม้ของราษฎร รอบแนวเขตป่าชุมชนป่าเขาวง ตำบลวังตะเฒ่า อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าไม้ของราษฎร มีระดับการปฏิบัติบางครั้ง

การที่ผลการศึกษาเป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก การแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ จะต้องมีความเป็นตัวกำหนดพฤติกรรม ซึ่งทำให้การแสดงออกของพฤติกรรมของมนุษย์แต่ละบุคคลแตกต่างกัน สิ่งที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ คือ กลุ่มสังคม (Social Group) ได้แก่ กลุ่มเพื่อนบ้าน กลุ่มเพื่อนในโรงเรียน กลุ่มเพื่อนร่วมสถาบันเดียวกัน บุคคลที่เป็นแบบอย่าง (Identification Figure) ได้แก่ พ่อ แม่ พี่ น้อง ครู ผู้มีชื่อเสียงในสังคม พฤติกรรมบางส่วนของมนุษย์จะถูกควบคุมโดยกฎหมายเพื่อให้พฤติกรรมลดน้อยลงหรือหมดไป ส่วนสิ่งแวดล้อมที่ต่างกันก็มีส่วนทำให้พฤติกรรมแตกต่างกัน และทัศนคติก็มีอิทธิพลต่อการแสดงออกของมนุษย์ รวมถึงการเรียนรู้ซึ่งในทางจิตวิทยาเชื่อว่า พฤติกรรมส่วนมากของมนุษย์เกิดจากการเรียนรู้ ซึ่งกระบวนการเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่เด็กจนโต (พัฒน์ สุจำนงค์. 2522 : 80 - 82)

จึงอาจเป็นไปได้ การที่ประชาชนตำบลนาเกลือ มีพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลนอยู่ในระดับการปฏิบัติเป็นบางครั้ง อาจมีผลมาจากสิ่งที่กำหนดพฤติกรรมมนุษย์

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลนตามแนวทางพระราชดำริของชุมชน ตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง

ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลนตามแนวทางพระราชดำริของชุมชน ตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง พบว่า มีปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์และปัจจัยที่ไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ ดังนี้

2.1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลนตามแนวทางพระราชดำริ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลนตามแนวทางพระราชดำริ คือ ปัจจัยทางสังคม ด้านการใช้ประโยชน์จากป่าชายเลน ทักษะคิดที่มีต่อการอนุรักษ์ป่าชายเลน การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน และปัจจัยส่วนบุคคล ด้านอาชีพประมงและอาชีพธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

2.1.1 การใช้ประโยชน์จากป่าชายเลนส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สมพงษ์ ทองเกื้อ (2548 : 78) เรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนของราษฎร ตำบลบางขุนไทร อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี ผลการศึกษาพบว่า การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าชายเลนเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ประกอบกับการศึกษาของ สุรยุทธ หลิมตระกูล (2544 : 120 - 121) เรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ศึกษาเฉพาะกรณีป่าชุมชนบ้านห้วยสะพาน ตำบลหนองโรง อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ ผลการศึกษาพบว่า การใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ป่าชุมชนบ้านห้วยสะพาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และการศึกษาของ ทรงพล แสงประกาย (2544 : 107) เรื่องพฤติกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชนในท้องถิ่น กรณีศึกษาบึงบอระเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์ ผลการศึกษาพบว่า การใช้ประโยชน์จากบึงบอระเพ็ดมีผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบึงบอระเพ็ดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

โดยในส่วนของการใช้ประโยชน์จากป่าชายเลน สามารถอธิบายได้ว่า ในการดำรงชีวิต และความเป็นอยู่ของประชาชนที่มีชุมชนใกล้ชิดกับป่าชายเลนในปัจจุบัน ยังมีความจำเป็นที่จะต้องพึ่งพิงป่าชายเลนและผลิตผลจากป่าชายเลน เพื่อเป็นแหล่งปัจจัยสี่ รวมตลอดถึงเป็นแหล่งประโยชน์ทางด้านป่าไม้ ด้านประมง และด้านสิ่งแวดล้อม (วีระ เทพกรณ์. 2547 : 32) ดังนั้น เมื่อป่าชายเลนและผลิตผลจากป่าชายเลนยังคงมีความสำคัญและมีคุณค่าอันน่าพึงการต่อประชาชนก็มีความจำเป็นต้องช่วยกันอนุรักษ์ ดูแล รักษา ให้อยู่คงไว้ เพื่อจะได้ใช้ประโยชน์อย่างยาวนานและยั่งยืน

2.1.2 ทักษะคิดที่มีต่อการอนุรักษ์ป่าชายเลนส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ เพ็ญอน แสงสุข (2541 : 50) เรื่องปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของนักเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง ผลการศึกษาพบว่า ทักษะคิดต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของนักเรียน ประกอบกับการศึกษาของ เนตรนภา รัตนโพธานันท์ (2542 : 101 - 102)

เรื่องพฤติกรรมการอนุรักษ์น้ำในลำตะคองของประชาชนในเขตเทศบาลนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่า ทศนคติต่อการอนุรักษ์น้ำในลำตะคองก่อให้เกิดความแตกต่างในเรื่องพฤติกรรมการอนุรักษ์น้ำในลำตะคอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 การศึกษาของ พิสดาร แสนชาติ (2541 : 116) เรื่องปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมเกี่ยวกับการสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมของประชาชนในเขตชนบท จังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษาพบว่า ทศนคติเกี่ยวกับการสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมของประชาชน มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมเกี่ยวกับการสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมของประชาชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ประกอบกับการศึกษาของ วิวรรณ ชันธโกสัย (2544 : 157 - 158) เรื่องปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมมีส่วนร่วมของประชาชนริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาในการอนุรักษ์แหล่งน้ำ อำเภอมือง จังหวัดปทุมธานี ผลการศึกษาพบว่า ทศนคติมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมมีส่วนร่วมด้านการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา ด้านการวางแผนแก้ไขปัญหาด้านการปฏิบัติงานตามแผน ด้านติดตามผลประเมินผลในการอนุรักษ์แม่น้ำเจ้าพระยาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 รวมทั้งการศึกษาของ ฉัตรกมล ศรีธัญรัตน์ (2542 : 59) เรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการประหยัดพลังงานไฟฟ้าในชีวิตประจำวันของนักเรียนหญิงที่ศึกษาในโรงเรียนลำปางกัลยาณี ผลการศึกษาพบว่า ทศนคติเรื่องการประหยัดพลังงานไฟฟ้าของนักเรียนหญิงในโรงเรียนลำปางกัลยาณี มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการประหยัดพลังงานไฟฟ้าในชีวิตประจำวัน และ การศึกษาของ นริศรพงศ์ ชำนาญบริรักษ์ (2545 : 93) เรื่องพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าไม้ของราษฎรรอบแนวเขตป่าชุมชนป่าเขาวง ตำบลวังตะเฆ่ อำเภอหนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ ผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าไม้ของราษฎรรอบแนวเขตป่าชุมชนเขาวงมีความสัมพันธ์กับ ทศนคติของราษฎรที่มีต่อป่าไม้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการศึกษาของทศนคติที่มีต่อการอนุรักษ์ป่าชายเลน สามารถอธิบายได้ว่า ทศนคติหรือเจตคติ มีความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของมนุษย์ กล่าวคือ ทศนคติเป็นแนวโน้มหรือขั้นเตรียมของพฤติกรรมและถือว่าทศนคติมีความสำคัญในการกำหนดพฤติกรรมในสังคม (ชุดาจิตพิทักษ์. 2525 : 4) ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของ พรหมณี ชูทัย (2522 : 36) กล่าวว่า ทศนคติสามารถเกิดขึ้นได้จากปัจจัยเหตุหลัก ๆ ดังต่อไปนี้

1. การเกิดทศนคติทางด้านความรู้ความเข้าใจ (Cognitive Component) จากสิ่งแวดล้อมในชีวิตประจำวัน บุคคลรับและสัมผัสสิ่งต่าง ๆ เป็นจำนวนนับไม่ถ้วน บุคคลมักจะแบ่งกลุ่มของสิ่งที่ผ่านเข้ามาจากภายนอก เพื่อให้เกิดความง่ายในการให้ความหมายหรือคิดกับเรื่องนั้น โดยรวมสิ่งที่เหมือนกันหรือคล้ายกันเข้าด้วยกัน เพราะสมองของคนย่อมจะเป็นไปไม่ได้ที่จะรับและจำสิ่งต่าง ๆ รอบตัวได้หมดทุกอย่าง ขบวนการแบ่งออกเป็นหมู่เป็นพวกนี้เรียกว่า “Categoriation” การที่บุคคลจะมีปฏิกริยาได้ตอบสนองการณ์ใด ๆ อย่างไรนั้น บุคคลนั้นมักจะ

ได้ตอบที่คล้ายกันด้วย ปฏิกริยาที่คล้ายกัน ความเชื่อบางอย่างมีผลต่อการกระทำเดียวกันต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง การจัดหมวดหมู่จะช่วยให้การรับรู้ (Perception) แต่ทางตรงข้ามอาจจะทำให้บุคคลเข้าใจสิ่งแวดล้อมในทางที่ผิดได้ โดยที่บุคคลนั้นสรุปด้วยตนเองอย่างปราศจากข้อมูลที่ต้องการ การรับรู้เกี่ยวกับสิ่งเร้าต่าง ๆ นี้เป็นส่วนประกอบทางด้านการรับรู้ของทัศนคติ

2. การเกิดทัศนคติทางด้านจิตใจ (Affective Component) ได้แก่ ความรู้สึกหรืออารมณ์ที่เป็นไปในด้านบวกหรือลบ (Positive or Negative) ในทางสรีระวิทยาแล้ว “อารมณ์” จะเกี่ยวข้องโดยตรงกับภาวะการณ์ที่มาเร้า หลังจากบุคคลนั้นแปลความหมาย หรือให้ความหมายสิ่งเร้านั้นแล้วก็จะทำให้ทราบทิศทางของอารมณ์ หรือความรู้สึก ว่าเป็นไปในทางบวกหรือลบได้ ซึ่งหมายถึง (Affective Component) นั้นเอง โดยแรมเบิร์ต (Lambert. 1964 : 84) ได้กล่าวว่า การให้รางวัลจะทำให้เกิดทัศนคติของบุคคลเปลี่ยนแปลงได้มากกว่าการลงโทษ รวมทั้งองค์ประกอบอื่นที่มีผลต่อการเกิด “อารมณ์” ในทางที่ด้นั้น ได้แก่ ความคุ้นเคย

3. การเกิดทัศนคติทางด้านพฤติกรรม (Behavioral Component) บรรทัดฐานทางด้านสังคมจะมีอิทธิพลต่อการเกิดทัศนคติทางด้านพฤติกรรมมาก บรรทัดฐานทางสังคมเป็นความคิดที่กลุ่มชนเชื่อว่า อะไรเป็นสิ่งที่ถูกต้อง อะไรเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ทั้งนี้จะแตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่นซึ่งบรรทัดฐานนี้สามารถควบคุมความประพฤติการปฏิบัติหรือการแสดงออกของแต่ละบุคคลในสังคมนั้น ๆ

4. การเกิดทัศนคติโดยทั่วไป อาจกล่าวได้ว่าทัศนคติเกิดจากการเรียนรู้ (Learning) ซึ่งขั้นตอนหรือกระบวนการเรียนรู้นั้นแตกต่างกันแล้วชนิดของลักษณะของทัศนคติและแล้วแต่บุคคลและสิ่งแวดล้อม

จากทฤษฎีดังกล่าว สรุปได้ว่า ทัศนคติจะเกิดขึ้นได้ต้องมีความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึกทางด้านบวก พฤติกรรมที่ถูกต้อง และจากการเรียนรู้ที่ดีของบุคคลที่มีความสนใจและการสร้างทัศนคติที่ดี ดังนั้นสิ่งที่ทำให้มีทัศนคติที่ดีต่อประชาชนตำบลนาเกลือ จึงเกิดจากปัจจัยที่กล่าวมาแล้วนั่นเอง

2.1.3 การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลนส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษางานวิจัยของ ศิริวรรณ พรเลิศวิวัฒน์ (2541 : 84) เรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์กรป่าชุมชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชน ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านท่าวังไทร ตำบลวังหมี่ อำเภอน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่าการได้รับข้อมูลข่าวสารในเรื่องการอนุรักษ์จากสื่อต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชน กับการศึกษาของ รัฐวิทย์ พะมูลิตา (2550 : 73) เรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของเกษตรกรในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่าการได้รับ

ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ประกอบกับการศึกษาของ จิโรจน์ ศิริวัฒนา (2543 : 78) เรื่องพฤติกรรมการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม : ศึกษาเฉพาะกรณีพฤติกรรมนายทหารชั้นประทวนที่พักอาศัยบ้านพักทางราชการบริเวณหนองไผ่ล้อม อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลด้านการรับรู้ข่าวสาร มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมของทหารชั้นประทวนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 รวมถึงการศึกษาของ บรรชัย สืบสังข์ (2535 : 134) เรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความรู้ ความตระหนักและพฤติกรรมเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองขอนแก่น ผลการศึกษาพบว่า การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กับความรู้เกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม การศึกษาของ เพ็ญอน แสงสุข (2541 : 50) เรื่องปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของนักเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง ผลการศึกษาพบว่า การรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อม จากหนังสือพิมพ์และแผ่นภาพ/โปสเตอร์ มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของนักเรียน ส่วนการศึกษาของ สมพงษ์ ทองเกื้อ (2548 : 78) เรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนของราษฎร ตำบลบางขุนไทร อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี ผลการศึกษาพบว่า การรับรู้ข่าวสารด้านการอนุรักษ์ เป็นปัจจัยทางสังคมที่มีผลต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การศึกษาของ นวินดา ณ นคร (2548 : 99) เรื่องปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการศึกษาพบว่า การได้รับข้อมูลข่าวสารในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 รวมทั้งการศึกษาของ สุรยุทธ หลิมตระกูล (2544 : 120 - 121) เรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ศึกษาเฉพาะกรณีป่าชุมชนบ้านห้วยสะพาน ตำบลหนองโรง อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ผลการศึกษาพบว่า การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับป่าชุมชน เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ป่าชุมชนบ้านห้วยสะพาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ การศึกษาของ กำพล สุวรรณกุล (2548 : 63) เรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์ (โซนซี) ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าแม่จูน อำเภอจุน จังหวัดพะเยา ผลการศึกษาพบว่า การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของชาวบ้านที่ถือครองพื้นที่ในเขตป่าอนุรักษ์ (โซนซี) ป่าสงวน

แห่งชาติ ปาแม่จูน อำเภोजูน จังหวัดพะเยา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และการศึกษาของ กนก ชียงคนุต (2547 : 96) เรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรที่อยู่อาศัยในอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ผลการศึกษาพบว่า การได้รับข่าวสาร มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรที่อยู่อาศัยในอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี ประกอบกับการศึกษาของ ทรงพล แสงประกาย (2544 : 107) เรื่องพฤติกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชนในท้องถิ่น : กรณีศึกษาบึงบอระเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์ ผลการศึกษาพบว่า การรับรู้ข้อมูลข่าวสารมีผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบึงบอระเพ็ด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การที่ผลการศึกษาเป็นเช่นนี้อาจเนื่องจาก ในปัจจุบันมีโอกาสในการเลือกรับรู้ข่าวสารได้มากมายจากสื่อมวลชนสมัยใหม่ประเภทต่าง ๆ เช่น หนังสือพิมพ์ วารสาร วิทยุ โทรทัศน์ ซึ่งเป็นสื่อกลางที่ช่วยในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ราตรี ภารา. 2543 : 249 - 251) และนับวันแต่จะมีอิทธิพลในการกำหนดรูปแบบพฤติกรรมหรือการประพฤติปฏิบัติทางสังคม (จุมพล หนิมพานิช. 2538 : 124) โดยข่าวสารมีส่วนในการขัดเกลาทางสังคมแก่มนุษย์ในด้านต่าง ๆ ตั้งแต่ความคิด ความเชื่อ และแบบของพฤติกรรม (ประเสริฐ แยมกลิ่นฟุ้ง และคณะ. 2537 : 44) ซึ่งเริ่มจากการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ความรู้หรือการรับรู้ (Cognitive Component) และการเปลี่ยนแปลงทัศนคติก็มีแนวโน้มทำให้ส่วนประกอบด้านอารมณ์ (Affective Component) และส่วนประกอบทางพฤติกรรม (Behavior Component) เปลี่ยนแปลงได้ด้วย (New Som and Siegfried. 1981 อ้างถึงใน อรรถพร ปิณฑน์โอวาท. 2542 : 25 - 26) จึงอาจเป็นไปได้ว่า การที่ประชาชนตำบลนาเกลือมีโอกาสได้รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลนที่มากขึ้นจะมีผลในการพัฒนาพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลนได้มากขึ้น เนื่องจากข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลนที่ได้รับจากสื่อต่าง ๆ ที่มีในชุมชน เช่น ผู้นำชุมชน/หัวหน้ากลุ่ม เพื่อนบ้าน โทรทัศน์ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน ประกาศของหมู่บ้าน วิทยุ เจ้าหน้าที่รัฐ/หน่วยงานราชการ หนังสือพิมพ์ อินเทอร์เน็ต จะมีส่วนในการเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลนที่ถูกต้องและพัฒนาทัศนคติที่ดีต่อการอนุรักษ์ป่าชายเลน ส่งผลให้ในที่สุดก็ก่อให้เกิดพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลนที่พึงประสงค์

2.1.4 อาชีพประมงส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษางานวิจัยของ วิวรรณ ชันธโกศัย (2544 : 158) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาในการอนุรักษ์แหล่งน้ำ อำเภอมือง จังหวัดปทุมธานี ผลการศึกษาพบว่า อาชีพมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แม่น้ำเจ้าพระยาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ .01 ตามลำดับ การศึกษาของ บรรชัย สืบสังข์ (2535 : 134) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความรู้ ความตระหนักและพฤติกรรมเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองขอนแก่น ผลการศึกษาพบว่า อาชีพ มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กับความรู้เกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม การศึกษาของเนตรนภา รัตนโพธานันท์ (2542 : 101 - 102) ศึกษาเรื่องพฤติกรรมการอนุรักษ์น้ำในลำตะคองของประชาชนในเขตเทศบาลนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่า อาชีพก่อให้เกิดความแตกต่างในเรื่องพฤติกรรมการอนุรักษ์น้ำในลำตะคอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 รวมทั้งการศึกษาของ สุวิมล ภักดีพิบูลย์ (2535 : 189) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของแม่บ้านในเขตกรุงเทพมหานครที่มีต่อการกำจัดขยะมูลฝอย ผลการศึกษาพบว่า แม่บ้านที่ประกอบอาชีพต่างกันมีพฤติกรรมในการกำจัดขยะมูลฝอยแตกต่างกัน และการศึกษาของ สุรยุทธ หลิมตระกูล (2544 : 120 -121) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ศึกษาเฉพาะกรณีป่าชุมชนบ้านห้วยสะพาน ตำบลหนองโรง อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ผลการศึกษาพบว่า อาชีพหลัก เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ป่าชุมชนบ้านห้วยสะพาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และนวนินดา ณ นคร (2548 : 99) ศึกษาเรื่องปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการศึกษาพบว่า อาชีพหลักมีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

โดยผลการศึกษาของอาชีพประมง สามารถอธิบายได้ว่า อาชีพประมงเป็นอาชีพที่ต้องมีการพึ่งพิงและอาศัยทรัพยากรป่าชายเลน ทั้งในการใช้ประโยชน์เพื่อเป็นแหล่งหาอาหาร แหล่งจับสัตว์น้ำ แหล่งอาศัยและอนุบาลสัตว์น้ำ และอื่นๆ บุคคลที่มีการประกอบอาชีพประมงเป็นอาชีพที่มีการดำรงชีวิตอยู่กับริมฝั่งทะเลและยึดการทำประมงเป็นอาชีพหลัก เพราะเป็นการลงทุนไม่มากและมีค่าตอบแทนจากการทำงานอยู่ในระดับที่น่าพอใจ ซึ่งผู้ที่ประกอบอาชีพประมงย่อมมีความผูกพันกับป่าชายเลนเป็นอย่างดี ซึ่งหากในชุมชนมีโครงการหรือกิจกรรมใดที่เกี่ยวกับป่าชายเลน กลุ่มอาชีพประมงก็ให้ความสนใจและให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่เพราะอาชีพของตนจะต้องอาศัยอยู่กับทรัพยากรป่าชายเลน และย่อมรู้ถึงปัญหาป่าชายเลนได้ดีกว่ากลุ่มอาชีพอื่น ๆ ดังนั้น จึง

อธิบายได้ว่าอาชีพประมงส่งผลทางลบต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลน ทั้งนี้บุคคลในกลุ่มอาชีพประมงยอมรับว่า “ทรัพยากรมีใช้ก็ย่อมมีหมดไป” แต่ทุกคนก็มีส่วนช่วยไม่ให้ทรัพยากรหมดไปด้วยวิธีการต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการใช้อย่างยั่งยืน การเก็บกัก การป้องกันดูแลรักษา การฟื้นฟู และการพัฒนา รวมถึงการปลูกทดแทนเพื่อให้มีใช้ตลอดไป แต่ในอีกด้านหนึ่งของกลุ่มอาชีพประมงอาจจะไม่คำนึงถึงความจำเป็นที่ต้องทำการอนุรักษ์เพื่อให้มีทรัพยากรใช้ในอนาคต่อไป คิดเพียงแต่จะอาศัยธรรมชาติเพียงแต่อย่างเดียว โดยไม่ให้ธรรมชาติอาศัยตนบ้าง

2.1.5 อาชีพธุรกิจส่วนตัว/ค้าขายส่งผลทางลบต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ วิวรรณ จันทรโกชัย (2544 : 158) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาในการอนุรักษ์แหล่งน้ำ อำเภอมือง จังหวัดปทุมธานี ผลการศึกษาพบว่า อาชีพมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แม่น้ำเจ้าพระยาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ .01 ตามลำดับ การศึกษาของ บรรชัย สืบสังข์ (2535 : 134) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความรู้ ความตระหนักและพฤติกรรมเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองขอนแก่น ผลการศึกษาพบว่า อาชีพ มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กับความรู้เกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม การศึกษาของเนตรนภา รัตนโพธานันท์ (2542 : 101 - 102) ศึกษาเรื่องพฤติกรรมการอนุรักษ์น้ำในลำตะคองของประชาชนในเขตเทศบาลนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่า อาชีพก่อให้เกิดความแตกต่างในเรื่องพฤติกรรมการอนุรักษ์น้ำในลำตะคอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 รวมทั้งการศึกษาของ สุวิมล ภักดีพิบูลย์ (2535 : 189) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของแม่บ้านในเขตกรุงเทพมหานครที่มีต่อการกำจัดขยะมูลฝอย ผลการศึกษาพบว่า แม่บ้านที่ประกอบอาชีพต่างกันมีพฤติกรรมในการกำจัดขยะมูลฝอยแตกต่างกัน และการศึกษาของ สุรยุทธ หลิมตระกูล (2544 : 120 - 121) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ศึกษาเฉพาะกรณีป่าชุมชนบ้านห้วยสะพาน ตำบลหนองโรง อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ผลการศึกษาพบว่า อาชีพหลัก เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ป่าชุมชนบ้านห้วยสะพาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และนวนินดา ณ นคร (2548 : 99) ศึกษาเรื่องปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการศึกษาพบว่า อาชีพหลักมีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ผลการศึกษาของอาชีพธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย สามารถอธิบายได้ว่า กลุ่มผู้มีอาชีพธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย ถือเป็นอาชีพที่ต้องวุ่นอยู่กับงาน ต้องพบปะผู้คน และต้องอาศัยชั้นเชิงกลยุทธ์ทางการตลาดเป็นสำคัญ รวมทั้งขึ้นอยู่กับความขยันของแต่ละบุคคล อาชีพนี้ถือเป็นอาชีพที่ต้องมีการแข่งขันทางการตลาด ดังนั้นจึงต้องหาวิถีต่าง ๆ เพื่อให้ได้กลุ่มลูกค้า และเพื่อสามารถกระจายส่วนแบ่งทางการตลาดให้มากที่สุด ดังนั้นเวลาทั้งหมดย่อมทุ่มเทกับงานและการหาทำไรเป็นสำคัญสำหรับเรื่องอื่นๆ จึงมีความสำคัญน้อยลงมา

สำหรับการอนุรักษ์ธรรมชาติชายฝั่งทะเลและป่าชายเลน แม้ว่าอาชีพธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย มีโอกาสได้พบปะผู้คนในกลุ่มใหญ่ หลายประเภท ได้รับข้อมูลข่าวสารต่างๆ มากมาย รวมทั้งข้อมูลข่าวสารในเชิงการรณรงค์ร่วมอนุรักษ์ป่าชายเลน แต่สำหรับการทำมาหาเลี้ยงชีพย่อมสำคัญกว่า โดยส่วนใหญ่การมีส่วนร่วมในการรณรงค์อนุรักษ์ธรรมชาติป่าชายเลนจึงมักเป็นไปในทางอ้อม คือการช่วยเหลือในรูปแบบสิ่งของวัตถุและตัวเงินมากกว่าการร่วมทำกิจกรรมหรือมากกว่าการมีจิตสำนึกเพื่อการอนุรักษ์ ลดการใช้ทรัพยากรและการปลูกทดแทน และยังมีกลุ่มอาชีพนี้จำนวนมากที่ยังละเลยหรือมิได้ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน

ผลการศึกษา พบว่า อาชีพธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย ส่งผลทางลบต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลน

2.2 ปัจจัยที่ไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลนตามแนวทางพระราชดำริ

ปัจจัยที่ไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลนตามแนวทางพระราชดำริ คือ ปัจจัยส่วนบุคคล ด้านเพศ อายุ การไม่ได้ประกอบอาชีพ อาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ อาชีพเกษตรกรรม อาชีพรับจ้าง อาชีพพ่อบ้าน/แม่บ้าน และอาชีพนักเรียน/นักศึกษา ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัว ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน จำนวนสมาชิกในครอบครัว และปัจจัยทางสังคม ด้านประสบการณ์เกี่ยวกับปัญหาการทำลายป่าชายเลน การเข้าร่วมกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ป่าชายเลน ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน ซึ่งสามารถอภิปรายได้ดังนี้

2.2.1 เพศไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ นวินดา ฌ นคร (2548 : 99) ศึกษาเรื่องปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการศึกษาพบว่า เพศ เป็นปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช และการศึกษาของ สุนทรี จินธรรม (2531 : 81 - 87) ศึกษาเรื่ององค์ประกอบที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมในการอนุรักษ์

สิ่งแวดล้อมของประชาชนในหมู่บ้านโครงการปทุมอโศก ตำบลพระประโทน อำเภอมือง จังหวัดนครปฐม ผลการศึกษาพบว่า เพศไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 รวมทั้งการศึกษาของศิริวรรณ พรเลิศวิวัฒน์ (2541 : 84) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์กรป่าชุมชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชน ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านท่าวังไทร ตำบลวังหมี อำเภอน้ำเจียว จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่า เพศไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม และการศึกษาของ วิวรรณ ชันชโกทัย (2544 : 158) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาในการอนุรักษ์แหล่งน้ำ อำเภอมือง จังหวัดปทุมธานี ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยทางชีวสังคม คือ เพศไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แม่น้ำเจ้าพระยาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ .01 ตามลำดับ

โดยในส่วนของเพศ สามารถอธิบายได้ว่า เพศไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลน อาจเป็นได้ว่า ปัจจุบันความแตกต่างในเรื่องเพศไม่เป็นอุปสรรคในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้เพราะมีเทคโนโลยีใหม่ ๆ ช่วยให้ทุกคนสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเท่าเทียมกัน (เอกชัย กี่สุขพันธ์ . 2527: 30) ประกอบกับเพศหญิงและเพศชายมีโอกาสดำเนินการเข้าร่วมกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ป่าชายเลนในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการจัดตั้งกลุ่มชมรมหรือสมาคม เพราะปัญหาด้านทรัพยากรป่าชายเลนเป็นเรื่องส่วนรวมที่คนทุกคนจะต้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบ ไม่ว่าจะเป็นเพศใดย่อมได้รับผลกระทบ การอนุรักษ์ป่าชายเลนของประชาชนตำบลนาเกลือ เป็นกิจกรรมที่ทั้งเพศชายและเพศหญิงสามารถทำได้ จึงทำให้ไม่เกิดความแตกต่างในการอนุรักษ์ป่าชายเลนระหว่างเพศชายกับเพศหญิง

2.2.2 อายุไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ วิวรรณ ชันชโกทัย (2544 : 158) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาในการอนุรักษ์แหล่งน้ำ อำเภอมือง จังหวัดปทุมธานี ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยทางชีวสังคม คือ อายุไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แม่น้ำเจ้าพระยาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ .01 ตามลำดับ รวมถึงการศึกษาของ นวินดา ณ นคร (2548 : 99) ศึกษาเรื่องปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ตำบลท่าโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการศึกษาพบว่า อายุ เป็นปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ตำบลท่าโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช การศึกษาของ รัชฎ์กล้า สถานสุข (2547 : 89) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ของราษฎรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่โครงการพัฒนาห้วยแม่เพรียง ตาม

พระราชดำริ ดาบพลั่วแม่เพรียง อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี ผลการศึกษาพบว่า อายุ เป็นปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่โครงการ ฯ รวมถึงการศึกษาของ รัฐวิทย์ พะมูลิตา (2550 : 73) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของเกษตรกรในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า อายุมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของเกษตรกรเชิงลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และการศึกษาของ ศิริวรรณ พรเลิศวิวัฒน์ (2541 : 84) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์กรป่าชุมชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชน ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านท่าวังไทร ตำบลวังหมี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่า อายุไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชนของสมาชิกองค์กรอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านท่าวังไทร

เมื่อผลการศึกษาเป็นเช่นนี้ สามารถอธิบายได้ว่า การดำรงชีวิตของประชาชนส่วนใหญ่มีการพึ่งพิงและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าชายเลน ทำให้ทุกคนในชุมชนเกิดความรัก ความหวงแหนเห็นความจำเป็นและคุณค่าของการอนุรักษ์ และมีการเข้าร่วมกิจกรรมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนในทุกช่วงอายุ จึงส่งผลให้ประชาชนตำบลนาเกลือที่มีอายุต่างกันมีพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลนที่ไม่แตกต่างกัน

2.2.3 การไม่ได้ประกอบอาชีพไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สุรศักดิ์ วรรณบุญญา (2547 : 88) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลน ในเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า อาชีพหลัก ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนในเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร และการศึกษาของ จัตุรกมล ศรีธัญรัตน์ (2542 : 59) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการประหยัดพลังงานไฟฟ้าในชีวิตประจำวันของนักเรียนหญิงที่ศึกษาในโรงเรียนลำปางกัลยาณี ผลการศึกษาพบว่า อาชีพของหัวหน้าครัวเรือนต่างกันไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการประหยัดพลังงานไฟฟ้าในของนักเรียนหญิงในโรงเรียนลำปางกัลยาณี

เมื่อผลการศึกษาเป็นเช่นนี้ สามารถอธิบายได้ว่า การไม่ได้ประกอบอาชีพของประชาชนตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง ส่วนใหญ่มีการดำรงชีวิตที่มีการพึ่งพิงและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าชายเลนในด้านป่าไม้ ด้านประมงและด้านสิ่งแวดล้อมค่อนข้างน้อย จึงมีผลทำให้กลุ่มที่ไม่ได้ประกอบอาชีพมีความรักความหวงแหน ตระหนักถึงความสำคัญและเล็งเห็นถึงคุณค่าของทรัพยากรป่าชายเลนน้อยมาก จึงส่งผลให้กลุ่มที่ไม่ได้ประกอบอาชีพไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลน

2.2.4 อาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สุรศักดิ์ วรรณบุญญา (2547 : 88) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลน ในเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า อาชีพหลัก ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนในเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร และการศึกษาของ ฉัตรกมล ศรีธีรัตน์ (2542 : 59) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการประหยัดพลังงานไฟฟ้าในชีวิตประจำวันของนักเรียนหญิงที่ศึกษาในโรงเรียนลำปางกัลยาณี ผลการศึกษาพบว่า อาชีพของหัวหน้าครัวเรือนต่างกันไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการประหยัดพลังงานไฟฟ้าในของนักเรียนหญิงในโรงเรียนลำปางกัลยาณี

โดยในส่วนของอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ สามารถอธิบายได้ว่า ประชาชนตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง ที่มีอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ จัดได้ว่าเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อสังคม ซึ่งมีส่วนในการจัดการดำเนินการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้กับบุคคลในสังคม กระทำได้ทั้งในระบบและนอกระบบ สำหรับการศึกษาในระบบอาจจะทำในรูปของการประชาสัมพันธ์ทางหนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์ได้อีกด้วย ส่วนการจัดการศึกษาในระบบก็โดยการสอดแทรกวิชาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติไว้ทุกระดับ ตั้งแต่ชั้นประถมไปจนถึงระดับอุดมศึกษา (สุกาญจน์ รัตนเลิศสุรณ. 2550 : 52 - 53) ซึ่งเห็นได้ว่า อาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจได้มีส่วนในการดำเนินงานการอนุรักษ์ตามแผนงานของรัฐ แต่ในส่วนของงานดำเนินงานในชุมชนกลุ่มอาชีพข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจบางกลุ่มอาจจะไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติดูแลรักษา ป้องกันและฟื้นฟูป่าชายเลน ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า อาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลน

2.2.5 อาชีพเกษตรกรไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สุรศักดิ์ วรรณบุญญา (2547 : 88) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลน ในเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า อาชีพหลัก ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนในเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร และการศึกษาของ ฉัตรกมล ศรีธีรัตน์ (2542 : 59) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการประหยัดพลังงานไฟฟ้าในชีวิตประจำวันของนักเรียนหญิงที่ศึกษาในโรงเรียนลำปางกัลยาณี ผลการศึกษาพบว่า อาชีพของหัวหน้าครัวเรือนต่างกัน ไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการประหยัดพลังงานไฟฟ้าในของนักเรียนหญิงในโรงเรียนลำปางกัลยาณี

การที่ผลการศึกษาเป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจาก อาชีพเกษตรกรของประชาชนตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง เป็นการทำสวนยางพารา คิดเป็นร้อยละ 31.7 ซึ่งมีหน้าที่หลักที่จะต้องปฏิบัติเป็นประจำ คือ การกรีดยาง และในยามว่างของแต่ละวัน ประชาชนที่มีอาชีพ

ดังกล่าวก็ต้องมีหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบในการทำสวนยางพารา เช่น การถางป่า การตัดหญ้า การใส่ปุ๋ย จึงไม่มีเวลาในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินงานและอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน ได้แก่ การรณรงค์เชิญชวนให้อนุรักษ์ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การปลูกป่าชายเลนในวันสำคัญต่างๆ การปลูกป่าในพื้นที่รกร้างว่างเปล่า จึงอธิบายได้ว่า อาชีพเกษตรกรรมไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลน

2.2.6 อาชีพรับจ้างไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สุรศักดิ์ วรภคบุญญา (2547 : 88) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลน ในเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า อาชีพหลัก ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนในเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร และการศึกษาของ ฉัตรกมล ศรีธีรัตน์ (2542 : 59) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการประหยัดพลังงานไฟฟ้าในชีวิตประจำวันของนักเรียนหญิงที่ศึกษาในโรงเรียนลำปางกัลยาณี ผลการศึกษาพบว่า อาชีพของหัวหน้าครัวเรือนต่างกัน ไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการประหยัดพลังงานไฟฟ้าในของนักเรียนหญิงในโรงเรียนลำปางกัลยาณี

โดยส่วนใหญ่ ประชาชนผู้ประกอบอาชีพรับจ้างมีลักษณะการทำงานแบบหาเช้ากินค่ำ รายได้ขึ้นอยู่กับความขยันและภาระหน้าที่งานของแต่ละคน รวมทั้งความยากง่ายของงานเป็นสำคัญ ซึ่งกลุ่มที่มีความสนใจในเรื่องเกี่ยวกับการดูแลรักษา การป้องกัน การฟื้นฟู รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนมักเป็นกลุ่มที่ได้รับผลตอบแทนและขณะเดียวกันก็ได้รับผลกระทบจากการใช้ทรัพยากรป่าชายเลน หรือ การมีโอกาสในการรับรู้ข่าวสาร การแลกเปลี่ยนความรู้ และมีจิตสำนึกในการร่วมรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อให้ป่าชายเลนมีคุณภาพที่ดีและให้คงสภาพความอุดมสมบูรณ์ไว้ให้ยาวนานที่สุด ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งละเลยและมิได้มีความสนใจหรือมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลน เนื่องจากมีความสนใจในเรื่องของการหาเลี้ยงชีพมากกว่าการร่วมดูแลรับผิดชอบสิ่งแวดล้อม ดังนั้น จึงอธิบายได้ว่าอาชีพรับจ้างไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับโอกาสทางการรับรู้ข่าวสาร รวมทั้งการมีจิตสำนึกร่วมรักษาอนุรักษ์ป่าชายเลนของแต่ละบุคคลเป็นสำคัญ

2.2.7 อาชีพพ่อบ้าน/แม่บ้านไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สุรศักดิ์ วรภคบุญญา (2547 : 88) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลน ในเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า อาชีพหลัก ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนในเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร และการศึกษาของ ฉัตรกมล ศรีธีรัตน์ (2542 : 59) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการประหยัดพลังงานไฟฟ้าในชีวิตประจำวันของนักเรียนหญิงที่

ศึกษาในโรงเรียนลำปางกัลยาณี ผลการศึกษาพบว่า อาชีพของหัวหน้าครัวเรือนต่างกัน ไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการประหยัดพลังงานไฟฟ้าในของนักเรียนหญิงในโรงเรียนลำปางกัลยาณี

เมื่อผลการศึกษาเป็นเช่นนี้ สามารถอธิบายได้ว่า ในปัจจุบันอาชีพพ่อบ้าน/แม่บ้านมีความสนใจที่แตกต่างกันไปแต่ละบุคคล ขึ้นอยู่กับการศึกษาและปัจจัยแวดล้อมด้านต่าง ๆ โดยพ่อบ้าน/แม่บ้านยุคใหม่ให้ความสนใจในเรื่องเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ การป้องกัน การฟื้นฟู รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลน ทั้งนี้เพราะโอกาสในการแลกเปลี่ยนความรู้ การแสดงความคิดเห็น และการได้รับรู้ข่าวสารมีหลายช่องทาง ทั้งสื่อวิทยุ โทรทัศน์ และการสื่อสารโทรคมนาคมที่ทันสมัย ประกอบกับนโยบายของรัฐบาลซึ่งให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีการรณรงค์ส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ อันก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมและชุมชนและให้ประชาชนเกิดความรักความหวงแหนในทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น แต่ในอีกด้านหนึ่งพ่อบ้าน/แม่บ้านบางกลุ่มละเลยและมิได้มีความสนใจหรือมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนเท่าที่ควร เนื่องจากพ่อบ้าน/แม่บ้านมีภาระหน้าที่ความรับผิดชอบที่ค่อนข้างมาก คือ ดูแลความเรียบร้อยภายในบ้าน อันประกอบด้วย การดูแลเรื่องอาหารการกิน การดูแลสุขภาพความสะอาดภายในบ้าน และคอยดูแลเอาใจใส่คนรอบข้าง รวมทั้งอาจทำงานหารายได้เสริมด้วย ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าอาชีพพ่อบ้าน/แม่บ้านไม่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับโอกาสทางการรับรู้ข่าวสาร รวมทั้งการมีจิตสำนึกร่วมรักษาสวนอนุรักษ์ป่าชายเลนของแต่ละบุคคลเป็นสำคัญ

2.2.8 อาชีพนักเรียน/นักศึกษาไม่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สุรศักดิ์ วรภคบุญญา (2547 : 88) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลน ในเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า อาชีพหลัก ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนในเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร และการศึกษาของ ฉัตรกมล ศรีธัญรัตน์ (2542 : 59) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการประหยัดพลังงานไฟฟ้าในชีวิตประจำวันของนักเรียนหญิงที่ศึกษาในโรงเรียนลำปางกัลยาณี ผลการศึกษาพบว่า อาชีพของหัวหน้าครัวเรือนต่างกัน ไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการประหยัดพลังงานไฟฟ้าในของนักเรียนหญิงในโรงเรียนลำปางกัลยาณี

เมื่อผลการศึกษาเป็นเช่นนี้ สามารถอธิบายได้ว่า อาชีพนักเรียน/นักศึกษา มีบทบาทและหน้าที่ที่จะต้องรับผิดชอบของแต่ละบุคคล ไม่ว่าจะเป็นการประพฤติปฏิบัติตามระเบียบของโรงเรียน พัฒนาจิตใจให้เป็นผู้มีจริยธรรมคุณธรรมและค่านิยมที่ดีงาม ให้ความร่วมมือกับกิจกรรมการเรียนการสอน ส่วนในเรื่องของการให้ความร่วมมือและให้ความสำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนอาจจะเป็นไปได้น้อย เพราะส่วนใหญ่เด็กเรียน/นักศึกษาจะได้รับทักษะ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทรัพยากรป่าชายเลนมักเกิดขึ้นภายในแต่ห้องเรียน ไม่ได้สัมผัส

และเรียนรู้จากสถานการณ์จริง จึงส่งผลให้อาชีพนักเรียน/นักศึกษาไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับโอกาสทางการรับรู้ข่าวสารผ่านทางสื่อสารมวลชน ก็จะเป็นสิ่งช่วยกระตุ้นให้มีส่วนร่วมในการจะเข้ามาจัดการทรัพยากรป่าชายเลนให้บังเกิดผลดียิ่งขึ้น และรวมทั้งการมีจิตสำนึกร่วมรักษาของแต่ละบุคคลเป็นสำคัญ

2.2.9 ระดับการศึกษาไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ศิริวรรณ พรเลิศวิวัฒน์ (2541 : 84) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์กรป่าชุมชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชน ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านท่าวังไทร ตำบลวังหมี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่า ระดับการศึกษาไม่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ และการศึกษาของ วิวรรณ ชันธโกศัย (2544 : 158) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาในการอนุรักษ์แหล่งน้ำ อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยทางชีวสังคม คือ ระดับการศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แม่น้ำเจ้าพระยาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ .01 ตามลำดับ และการศึกษาของ นวินดา ณ นคร (2548 : 99) ศึกษาเรื่องปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการศึกษาพบว่า ระดับการศึกษา เป็นปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

โดยในส่วนของการศึกษาระดับการศึกษา สามารถอธิบายได้ว่า ระดับการศึกษาเป็นการศึกษาระบบโรงเรียนตั้งแต่ระดับอนุบาลไปจนถึงปริญญา และเป็นการศึกษาที่ผลิตนักคิดในสังคมน้อย นั่นคือ การศึกษาที่รัฐจัดได้กลายมาเป็นสิ่งที่ไม่มีความสัมพันธ์กับวิถีการดำเนินชีวิต วิถีคิด ระบบเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม (ลีลาภรณ์ นาคทรพรพ.2539 : 54 - 55) และมีการจำกัดเนื้อหาการเรียนรู้ไว้เพียงบางด้านตามที่รัฐต้องการ มุ่งพัฒนาความสามารถทักษะเฉพาะด้าน (อาชีพ) มิใช่ด้านที่มีประโยชน์แก่การพัฒนาชีวิต คือการคิด จินตนาการ จริยธรรม และจิตวิญญาณ ทำให้คุณภาพยิ่งถดถอยไปจากเดิมมากขึ้นไปอีก (อุทัย ดุลยเกษม และอรศรี งามวิทยาพงศ์. 2540 : 80 - 81) รวมทั้งเป็นเพียงตัวกำหนดหรือให้สถานภาพสูงต่ำแก่บุคคลที่ใช้กับทุกสังคม (จุมพล หนิมพานิช. 2544 : 117) และการศึกษาที่แท้จริงสามารถรับได้จากแหล่งอื่นนอกเหนือจากโรงเรียน เช่น บ้าน วัด โรงงาน ห้องสมุด หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ หรือแม้จากข้างถนนและไร่นา ป่าเขา ดังนั้น การศึกษาส่วนใหญ่จึงเกิดขึ้นนอกโรงเรียน (สิทธิชัย ธาดานิติ. 2529 : 3) จึงอาจเป็นไปได้ว่า ระดับการศึกษาของประชาชนตำบลนาเกลือ ซึ่งเป็นการศึกษาผ่านระบบโรงเรียน

ไม่ได้ส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลนของประชาชนตำบลนาเกลือ เพราะเป็นการศึกษาที่มุ่งเพื่อจบและมุ่งการพัฒนาที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพค่อนข้างน้อย

2.2.10 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัวไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์

ป่าชายเลน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ นวินดา ณ นคร (2548 : 99) ศึกษาเรื่องปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการศึกษาพบว่า รายได้รวม เป็นปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ รักย์กล้า สถานสุข (2547 : 89) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ของราษฎรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่โครงการพัฒนาห้วยแม่เพรียง ตามพระราชดำริ ตำบลห้วยแม่เพรียง อำเภอแก่งกระจาย จังหวัดเพชรบุรี ผลการศึกษาพบว่า รายได้ เป็นปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่โครงการ ฯ

เมื่อพิจารณาในด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัว สามารถอธิบายได้ว่า รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัว ของประชาชนตำบลนาเกลือที่ได้รับมาส่วนใหญ่จะใช้จ่ายเพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ 4 ประการ คือ ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม อาหารและยารักษาโรค ในขณะที่พฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลนของประชาชนเป็นเพียงการกระทำหรือการปฏิบัติในการอนุรักษ์ป่าชายเลนในทางที่ดีที่เหมาะสม จึงไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของมาโย (Mayo) ที่พบว่า คนเราทำงานมิใช่มุ่งหวังเพียงให้ได้เงินมาอย่างเดียวนั่นเอง ถึงแม้ว่าเงินจะเป็นสิ่งสำคัญแต่ก็สิ่งอื่นที่เราปรารถนาที่จะได้มาในขณะเดียวกัน คือ ความรู้สึกที่ตนเองเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม (สุเมธ เดียววิเศษศ. 2527 : 117) และในขณะเดียวกันการอนุรักษ์ป่าชายเลนในชุมชน ส่วนใหญ่ไม่จำเป็นต้องลงทุนซื้อมาด้วยรายได้ของตนเอง เพราะด้านทรัพยากรป่าชายเลน มีการจัดสรรงบประมาณในด้านของพันธุ์ไม้ป่าชายเลนจากการสนับสนุนจากองค์กรภายนอก ไม่ว่าจะเป็นกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง กรมป่าไม้ กรมประมง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพียงแต่ให้ประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมกับทางภาครัฐในการอนุรักษ์ บำรุงรักษา และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2.2.11 ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชนไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลน

ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ รักย์กล้า สถานสุข (2547 : 89) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ของราษฎรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่โครงการพัฒนาห้วยแม่เพรียง ตามพระราชดำริ ตำบลห้วยแม่เพรียง อำเภอแก่งกระจาย จังหวัดเพชรบุรี ผลการศึกษาพบว่า ระยะเวลาที่อยู่อาศัยอยู่ในชุมชน เป็นปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการ

อนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่โครงการ ฯ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ เนตรนภา รัตนโพธานันท์ (2542 : 101-102) ศึกษาเรื่องพฤติกรรมการอนุรักษ์น้ำในลำตะคอง ของประชาชนในเขตเทศบาลนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่า ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในเขต เทศบาลนครราชสีมาไม่มีผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์น้ำในลำตะคอง และการศึกษาของ สุรศักดิ์ วรภานุญา (2547 : 88) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ อนุรักษ์ป่าชายเลน ในเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า ระยะเวลาในการตั้ง ถิ่นฐาน ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนในเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร

จากการศึกษาของระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน สามารถอธิบายได้ว่า ทรัพยากร ป่าชายเลนมีคุณค่าและมีความสำคัญให้ประโยชน์แก่นุชนานัปการ ประชาชนตำบลนาเกลือมี การพึ่งพาธรรมชาติมาตั้งแต่อดีต โดยเฉพาะทรัพยากรป่าชายเลน เพราะการดำรงชีวิตของคนส่วนใหญ่จะอาศัยและใช้ประโยชน์จากป่าชายเลนในการประกอบอาชีพหลักและอาชีพเสริม จึงส่งผล ให้คนในชุมชนมีความผูกพันกับถิ่นที่อยู่อาศัย และเกิดความรัก ความหวงแหนในทรัพยากร จึงอาจ เป็นไปได้ว่า ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชนไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลน

2.2.12 จำนวนสมาชิกในครอบครัวไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ รักย์กล้า สถานสุข (2547 : 89) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ของราษฎรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่โครงการพัฒนาห้วย แม่เพรียง ตามพระราชดำริ ตำบลห้วยแม่เพรียง อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี ผลการศึกษา พบว่า จำนวนสมาชิกในครัวเรือน เป็นปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่โครงการ ฯ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ชัชกุล รัตนวิบูลย์ (2543 : 70) ศึกษาเรื่องพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในชุมชนเขต สายไหม กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านจำนวนสมาชิกในครัวเรือนของแต่ละ ครอบครัวไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอย และการศึกษาของ วิวรรณ ชันธโกศัย (2544 : 158) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมมีส่วนร่วมของประชาชนริมฝั่ง แม่น้ำเจ้าพระยาในการอนุรักษ์แหล่งน้ำ อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัย ทางชีวสังคม คือ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมมีส่วนร่วมในการ อนุรักษ์แม่น้ำเจ้าพระยาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ .01 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาผลการศึกษาของจำนวนสมาชิกในครอบครัว สามารถอธิบายได้ว่า จำนวนสมาชิกในครอบครัว ซึ่งเป็นจำนวนที่ไม่แตกต่างกันมาก ทำให้ไม่สามารถวิเคราะห์ความแตกต่างได้ ประกอบกับพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลน ไม่จำเป็นต้องอาศัยความช่วยเหลือจากสมาชิกในครอบครัวแต่ฝ่ายเดียว

2.2.13 ด้านประสบการณ์เกี่ยวกับปัญหาการทำลายป่าชายเลนไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ เนตรนภา รัตนโพธานันท์ (2542 : 101 - 102) ศึกษาเรื่องพฤติกรรมการอนุรักษ์น้ำในลำตะคองของประชาชนในเขตเทศบาลนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่า ประสบการณ์ที่เคยเกี่ยวข้องกับปัญหาสิ่งแวดล้อมไม่พบว่ามีผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์น้ำในลำตะคอง

โดยในส่วนของด้านประสบการณ์เกี่ยวกับปัญหาการทำลายป่าชายเลน สามารถอธิบายได้ว่า ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการทำลายป่าชายเลน อาจเป็นเพราะคนในชุมชน จำเป็นที่ต้องมีการใช้ประโยชน์จากป่าชายเลน ทั้งด้านป่าไม้ ประมง และสิ่งแวดล้อม จึงส่งผลให้ทรัพยากรป่าชายเลนมีปริมาณลดลง แต่ในอีกด้านหนึ่งประชาชนในชุมชนและภาครัฐได้ตระหนักและเล็งเห็นถึงความสำคัญของทรัพยากรป่าชายเลนจึงมุ่งเน้นให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการปลูกป่าในวันสำคัญต่าง ๆ มีการรณรงค์เชิญชวนให้อนุรักษ์ และยังมีกฎหมายควบคุม ซึ่งเป็นเครื่องมือในการนำมาปฏิบัติและจัดการกับผู้ฝ่าฝืนกฎระเบียบอย่างเคร่งครัดและจริงจัง (ราตรี ภารา. 2543 : 249 - 251) และอาจเนื่องจากการที่ประชาชนกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เคยมีประสบการณ์เกี่ยวกับปัญหาการทำลายป่าชายเลน คิดเป็นร้อยละ 56.1 แต่มีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการทำลายป่าชายเลน 2-3 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 39.4 และมีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการทำลายป่าชายเลน 4-5 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 4.5 ซึ่งมีความแตกต่างระหว่างกลุ่มสูงเกินไป ทำให้ไม่สามารถทดสอบความสามารถในการส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลนได้

2.2.14 การเข้าร่วมกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ป่าชายเลนไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลน และไม่สอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมา

การที่ผลการศึกษาเป็นเช่นนี้อาจเนื่องจาก การเข้าร่วมในกิจกรรมด้านการอนุรักษ์จะต้องมีการร่วมมือจากบุคคลหลาย ๆ ฝ่าย และจะต้องเกิดจากความต้องการของตนเองในการมีส่วนร่วม จึงอาจเป็นไปได้ว่า การอนุรักษ์ป่าชายเลนของประชาชนตำบลนาเกลือไม่ได้ขึ้นอยู่กับ การเข้าร่วมกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ป่าชายเลน เนื่องจากพฤติกรรมการอนุรักษ์เป็นการปฏิบัติกิจกรรมที่มีส่วนช่วยให้ป่าชายเลนมีสภาพที่ดีขึ้น ไม่ใช่มีปริมาณที่ลดน้อยลง เพราะฉะนั้นการมีโอกาสได้เข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมการอนุรักษ์ไม่ว่าในรูปแบบใด จึงไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลนของประชาชนตำบลนาเกลือ

2.2.15 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลนไม่ส่งผลต่อพฤติกรรม การอนุรักษ์ป่าชายเลน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ศิริวรรณ พรเลิศวิวัฒน์ (2541 : 84) ศึกษา เรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์กรป่าชุมชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชน ศึกษา เฉพาะกรณีบ้านท่าวังไพร ตำบลวังหมี่ อำเภอน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่า ความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ไม่มี ความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ และการศึกษาของ รักศักดิ์ สดามสุข (2547 : 89) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ของราษฎรที่ อาศัยอยู่ในพื้นที่โครงการพัฒนาห้วยแม่เพรียง ตามพระราชดำริ ตำบลห้วยแม่เพรียง อำเภอแก่ง กระจาย จังหวัดเพชรบุรี ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการ อนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่โครงการ ฯ ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจในเรื่อง กฎหมายป่าไม้

โดยในส่วนของความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน สามารถอธิบาย ได้ว่า ประชาชนตำบลนาเกลือมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน เพราะไม่ได้รับ การจูงใจหรือสนับสนุนจากบุคคลรอบข้าง จึงทำให้ป่าชายเลนมีปริมาณลดลงและเสื่อมโทรม เนื่องจากสังคมขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความสำคัญของทรัพยากรป่าชายเลน รัฐบาลได้ ตระหนักถึงเรื่องนี้ จึงกระตุ้นให้เกิดการร่วมมือของชุมชน ในการฟื้นฟูป่าชายเลน ตลอดจนการ จัดการประชุมสัมมนา จัดทำเอกสาร บทความ ฟิล์ม และสื่อทางการศึกษาต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความ ตระหนักถึงคุณค่าของป่าชายเลน และเพื่อต้องการสร้างภาพในด้านบวกเกี่ยวกับป่าชายเลน (วสิน ธิงคพัฒนากุล. 2548 : 375)

3. สมการทำนายพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลนตามแนวทางพระราชดำริของชุมชน ตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง

สมการทำนายพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลนตามแนวทางพระราชดำริ ประกอบด้วย สมการคะแนนดิบ และสมการคะแนนมาตรฐาน ดังนี้

รูปคะแนนดิบ

$$\text{Beh} = .582 (\text{App}) + .220 (\text{Att}) + .108 (\text{Con}) - .289 (\text{Occ4}) - .381 (\text{Occ5})$$

รูปคะแนนมาตรฐาน

$$\begin{aligned} Z (\text{Beh}) = & .522 Z (\text{App}) + .154 Z (\text{Att}) + .156 Z (\text{Con}) - .154 Z (\text{Occ4}) - \\ & .115 Z (\text{Occ5}) \end{aligned}$$

การที่สมการที่ได้จากการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแต่ละขั้นตอน เป็นเช่นนี้อาจเนื่องจากพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลนตามแนวพระราชดำริ เกิดจาก การใช้ประโยชน์จากป่าชายเลนที่มีมากขึ้นทำให้มีพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลนมากขึ้น โดยทัศนคติที่มีต่อการอนุรักษ์ป่าชายเลนมากขึ้นมีพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลนมากขึ้น การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลนมีพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลนมากขึ้น และอาชีพประมงและอาชีพธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย มีพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลนน้อยกว่าการไม่ประกอบอาชีพ อาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ อาชีพเกษตรกรรม อาชีพรับจ้าง อาชีพพ่อบ้าน/แม่บ้าน และอาชีพนักเรียน/นักศึกษา

ข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการวิจัยในครั้งต่อไป โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การที่จะให้ประชาชนตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง มีพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลนนั้นต้องเกิดจากการร่วมมือกันในทุก ๆ ฝ่าย คือ ทั้งภาครัฐบาล ภาคเอกชน ในการให้การสนับสนุนในด้านการกระตุ้นเตือน การให้กำลังใจ การชักชวน การให้ข้อมูลข่าวสาร การสนับสนุนในเครื่องมือหรืออุปกรณ์ และการสนับสนุนด้านการให้ความรู้ โดยจัดให้มีการประชุม อบรม หรือกิจกรรมให้ความรู้ในเรื่องพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลนที่ถูกวิธีและเหมาะสม ตลอดจนการให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องการใช้ทรัพยากรป่าชายเลน การดูแลรักษาและป้องกันทรัพยากรป่าชายเลน การฟื้นฟูทรัพยากรป่าชายเลน และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนมีความเชื่อมั่นในตัวเองมากขึ้น ในการปฏิบัติกิจกรรมที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลน ในทุกกิจกรรมซึ่งการมีความรู้ที่ถูกต้อง มีความมั่นใจ มีทัศนคติที่ดี สามารถรับรู้ถึงผลดีผลเสียได้ ซึ่งจะเป็นการช่วยให้ประชาชนสามารถมีพฤติกรรมการอนุรักษ์ได้อย่างถูกต้องและอยู่ในระดับที่ดียิ่งขึ้น และในด้านตัวประชาชนเองควรให้ความสนใจในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และให้การสนับสนุนกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ที่สำคัญและมีประโยชน์ในการอนุรักษ์ป่าชายเลนอย่างเต็มความสามารถ

2. ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากผลการวิจัยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะทั่วไป ดังต่อไปนี้

2.1 จากผลการวิจัยที่พบว่า พฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลนตามแนวพระราชดำริของชุมชนตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง โดยภาพรวมอยู่ในระดับปฏิบัติบางครั้ง ดังนั้น ชุมชนควรจะมีส่วนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลนโดยนำไปสู่พฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลน ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) การใช้ทรัพยากรป่าชายเลน 2) การดูแลรักษาและป้องกัน

ทรัพยากรป่าชายเลน 3) การฟื้นฟูทรัพยากรป่าชายเลน และ 4) การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน ให้มีพฤติกรรมอนุรักษ์ในระดับที่ดีขึ้นต่อไป

2.2 จากผลการวิจัยที่พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมอนุรักษ์ป่าชายเลนตามแนวทางพระราชดำริของชุมชนตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

2.2.1 ด้านการใช้ประโยชน์จากป่าชายเลน โดยที่ประชาชนในชุมชนเกิดจิตสำนึกที่ดีต่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลน จึงส่งผลต่อการมีพฤติกรรมในการใช้ประโยชน์จากป่าชายเลน โดยรู้จักวิธีการนำป่าชายเลนมาใช้ประโยชน์อย่างถูกต้องเหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นการใช้ที่ดินทำกิน การใช้ไม้ ทำฟืน ถ่าน ก่อสร้างที่อยู่อาศัย ทำเครื่องมือเครื่องใช้ และส่วนต่างๆ ของพันธุ์ไม้ป่าชายเลนทำอาหารและสมุนไพร รวมถึงการจับสัตว์น้ำ การท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ และต้องการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์สูงสุดและยั่งยืน

2.2.2 ด้านทัศนคติที่มีต่อการอนุรักษ์ป่าชายเลน โดยการที่ประชาชนในชุมชนมีความคิดเห็นและความรู้สึกในทางที่ดีต่อการอนุรักษ์ป่าชายเลน จึงส่งผลให้มีพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ป่าชายเลนในทางที่ดีขึ้น

2.2.3 ด้านการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน โดยการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นผู้นำชุมชนหรือหัวหน้ากลุ่ม เพื่อนบ้าน หอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน ประกาศของหมู่บ้าน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการจัดทำหรือการสรรหาสื่อประเภทต่าง ๆ มาใช้ รวมทั้งเปิดโอกาสทางการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลนด้วยการประชาสัมพันธ์ช่วงเวลาที่สื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ ให้บริการข่าวเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลนที่จัดโดยโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์

2.2.4 ด้านอาชีพ โดยการส่งเสริมให้อาชีพทุกอาชีพในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ โดยเฉพาะอาชีพประมง และอาชีพธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย ได้มีส่วนร่วมในการสร้างพฤติกรรมอนุรักษ์ป่าชายเลน

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ในการศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมอนุรักษ์ป่าชายเลนตามแนวพระราชดำริของชุมชนตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง ยังมีทรัพยากรประเภทอื่น ๆ ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับทรัพยากรป่าชายเลน ได้แก่ ทรัพยากรสัตว์น้ำ ซึ่งล้วนแต่มีความสำคัญกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวประมงทั้งสิ้น ดังนั้น การศึกษาในครั้งต่อไปควรมีการศึกษาถึงทรัพยากรด้านอื่น ๆ ประกอบกับการศึกษาทรัพยากรป่าชายเลนเพื่อให้ได้ประโยชน์ครบทุกด้านของสิ่งแวดล้อม

3.2 ควรมีการศึกษาป่าชายเลนในพื้นที่อื่น ๆ ว่ามีการศึกษาที่แตกต่างกันอย่างไรเพื่อจะได้ทราบถึงความแตกต่างในแต่ละพื้นที่ ว่าขึ้นอยู่กับปัจจัยใดบ้าง และนำมาแก้ไขปรับปรุงเพื่อเป็นแนวทางในการอนุรักษ์ป่าชายเลนต่อไป

3.3 ควรมีการศึกษาถึงบทบาทของผู้นำชุมชน เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน รวมถึงสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ทั้งนี้เพื่อให้ผู้นำชุมชนที่มีส่วนผลักดันให้ประชาชนในท้องถิ่นเกิดจิตสำนึกที่ดีต่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลน และเพื่อเป็นการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน

บรรณานุกรม

- กนก ชียงคบุตร. (2547). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรที่อยู่อาศัยในอุทยานแห่งชาติเอราวัณ จังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง. (2548). รายงานสถานการณ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เล่มที่ 1 ป่าชายเลน. กรุงเทพฯ : กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง.
- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2546). ความรู้สิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ : กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม.
- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2540). การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ดอกเบญจ.
- กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2550). ผลการดำเนินงานตามนโยบายรัฐบาล. กรุงเทพฯ : กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- กันยา สุวรรณแสง. (2532). จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพฯ : บารุงสาส์น.
- เกษม จันทร์แก้ว. (2540). วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- _____. (2541). เทคโนโลยีสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- กำพล สุวรรณกุล. (2548). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์ (โซนซี) ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าแม่จูน อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ขบวน พลตรี. (2530). มนุษย์กับสังคม. กรุงเทพฯ : หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู.
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎามนตรี. (2550). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบ พ.ศ. 2550-2554. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด วี.เจ.พรินต์.
- จุมพล หนิมพานิช. (2544). “สังคมและวัฒนธรรม” ใน เอกสารการสอนชุดวิชามนุษย์กับสังคม (หน่วยที่ 1-7). (หน้า 117 - 123). นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- จิโรจน์ ศิริวัฒนา. (2543). พฤติกรรมการณ์อนุรักษ์สภาพแวดล้อม : ศึกษาเฉพาะกรณีพฤติกรรมนายทหารชั้นประทวนที่พักอาศัยบ้านพักทางราชการบริเวณหนองไผ่ล้อม อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- จิตรารัตน์ โพธิ์งามกะ, เจริญ สุกปลั่ง, นิยดา สวัสดิพงษ์, ปัญญา อนันตธนาชัย และอมรรัตน์ วีระสัมฤทธิ์. (2544). ชีวิตกับสิ่งแวดล้อม (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.
- จินตนา ศรีบุญ. (2535). พฤติกรรมการณ์ทั้งขยะของประชาชนในพื้นที่ชั้นในของกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- จินตนาถ สิงคมาศ. (2549). ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของชาวไทยภูเขา อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ฉัตรกมล ศรีธัญรัตน์. (2542). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการประหยัดพลังงานไฟฟ้าในชีวิตประจำวันของนักเรียนหญิงที่ศึกษาในโรงเรียนลำปางกัลยาณี. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เฉลิมพล ดันสกุล. (2543). พฤติกรรมศาสตร์สาธารณสุข (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : ภาควิชาสุขศึกษาและพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ชัชฎ รัตนวิบูลย์. (2543). พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในชุมชนเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ชูดา จิตพิทักษ์. (2525). พฤติกรรมศาสตร์เบื้องต้น. กรุงเทพฯ : สารมวลชน.
- ชุมพล ชัยชนะ. (2544). ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้ประโยชน์และการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของราษฎรบริเวณเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่น้ำภาชี จังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ณวัฒน์ สุเทพากร. (2550). การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการปลูกป่าชายเลนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถในวโรกาสทรงพระชนมายุ 72 พรรษา จังหวัดสมุทรปราการ. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- ทรงพล แสงประกาย. (2544). พฤติกรรมการณ์อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชนในท้องถิ่น : กรณีศึกษาบึงบอระเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์ สังคมศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ทวีวงศ์ ศรีบุรี. (2539). สิ่งแวดล้อมกับเศรษฐกิจ สังคมและการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทแก้ว เดชดำรง. (2538). พฤติกรรมการณ์อนุรักษ์แม่น้ำแม่กลองของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ธีรภูมิ เอกะกุล. (2550). การวัดเจตคติ (พิมพ์ครั้งที่ 2). อุบลราชธานี : วิทยาออฟเซตการพิมพ์.
- ธีรเบศร์ เก่งธัญชีพ. (2544). ปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติน้ำตกพลิ้ว จังหวัดจันทบุรี. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นริศรพงศ์ ชำนาญบริรักษ์. (2545). พฤติกรรมการณ์อนุรักษ์ป่าไม้ของราษฎรรอบแนวเขตป่าชุมชนป่าเขาวง ตำบลวังตะเฒ่า อำเภอนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นวินดา ณ นคร. (2548). ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ตำบลกิโลน อำเภอลานสกา. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นิวัติ เรืองพานิช. (2546). การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เนตรนภา รัตนโพธานันท์. (2542). พฤติกรรมการณ์อนุรักษ์น้ำในลำตะคองของประชาชนในเขตเทศบาลนครราชสีมา. รายงานวิจัยวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม. นครราชสีมา : สถาบันราชภัฏนครราชสีมา.
- บรรชัย สืบสังข์. (2535). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความรู้ ความตระหนักและพฤติกรรมเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2535). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- บุญธรรม กิจปริดาปริสุทธ์. (2540). ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- _____. (2543). สถิติวิเคราะห์เพื่อการวิจัย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เรือนแก้ว.

- ปฎิมา มั่นศิลป์. (2548). ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชายเลนของเกษตรกรผู้ทำประมงชายฝั่งเขตพื้นที่ ตำบลบางขัน อำเภอลำลูกเกด จังหวัดจันทบุรี. วิทยานิพนธ์ เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ประภาเพ็ญ สุวรรณ. (2526). ทัศนคติ : การเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมอนามัย. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- ประภาเพ็ญ สุวรรณ และ สวิง สุวรรณ. (2534). พฤติกรรมศาสตร์ พฤติกรรมสุขภาพและสุขภาพศึกษา. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ประสาน จันดี. (2551). แผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล ปี 2552 – 2554 ของตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง. ตรัง : สำนักงานเกษตรอำเภอกันตัง.
- ประสิทธิ์ ทองอุ่น. (2542). พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาคน. กรุงเทพฯ : เจริญเวฟ เอ็ดดูเคชั่น.
- ประเสริฐ แยมกลิ่นฟุ้ง สุพัตรา สุภาพ อมรา พงศาพิชญ์ งามพิศ สัตย์สงวน ปรีชา ภูรินทร์พันธุ์ สัญญา สัญญาวิวัฒน์ สุภางค์ จันทรวานิช ประสิทธิ์ สวัสดิ์ญาติ สุริชัย หวันแก้ว นิเทศ ดินะกุล และอารงค์ สุทธาสาสน์. (2537). สังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปริญญ์ ถักขิดานนท์. (2544). จิตวิทยาและพฤติกรรมผู้บริโภค (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : ทิปปิงพอยท์.
- ปรีชา มาเจริญ. (2539). พฤติกรรมของประชาชนในการอนุรักษ์แม่น้ำแม่กลอง : ศึกษากรณีอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์ สังคมศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2534). จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ : ศูนย์สื่อส่งเสริมกรุงเทพฯ.
- ปัญญา ลำภารัตน์. (2550). ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของการนํานโยบายการพิทักษ์และอนุรักษ์ป่าชายเลนไปปฏิบัติ กรณีศึกษาป่าชายเลนในองค์การบริหารส่วนตำบลปากคลอง อำเภอธวัชบุรี จังหวัดภูเก็ต. รายงานการศึกษาอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พัฒน์ สุจันทงค์. (2522). สุขศึกษา. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- พรรณี ชูทัย. (2522). จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพฯ : ถนนพวงมลัยการพิมพ์.
- พิภพ วังเงิน. (2547). พฤติกรรมองค์กร (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ : รวมสาสน์.
- พิสดาร แสนชาติ. (2541). ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมเกี่ยวกับการสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมของประชาชนในเขตชนบท จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- เพ็ญอน แสงสุข. (2541). ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของนักเรียนประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง. วิทยานิพนธ์
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- มธุรส สว่างบำรุง. (2542). จิตวิทยาทั่วไป (พิมพ์ครั้งที่ 1). เชียงใหม่ : โรงพิมพ์กิตติการพิมพ์.
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2538). เอกสารการสอนชุดวิชาพฤติกรรมผู้บริโภคทาง
สาธารณสุข หน่วยที่ 1-7. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- บุผิ เสดพรรณ. (2544). ชีวิตกับสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ : พิษณุการพิมพ์.
- รักษักล่า สถานสุข. (2547). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่า
ไม้ ของราษฎรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่โครงการพัฒนาห้วยแม่เพรียง ตามพระราชดำริ ตำบล
ห้วยแม่เพรียง อำเภอแก่งกระจาง จังหวัดเพชรบุรี. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- รัฐวิทย์ พะมูลลา. (2550). ปัจจัยที่มีผลต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของเกษตรกรในอำเภอแม่
เอย จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต. เชียงใหม่ :
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ราตรี ภารา. (2543). ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด
ทิพย์วิสุทธิ.
- เรียบ ศรีทอง. (2542). พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน. กรุงเทพฯ : เจริญเวฟ เอ็ดดูเคชั่น.
- ลีลาภรณ์ นาคทรพ. (2539). การศึกษาเกี่ยวกับการวิจัยเพื่ออนาคตของประเทศไทย. กรุงเทพฯ :
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
- วราพร วงษ์ศิริวรรณ. (2546). พฤติกรรมในการอนุรักษ์ทรัพยากรประมงของชาวประมงบริเวณ
อ่างเก็บน้ำเขื่อนอุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต.
ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วสิน อิงคพัฒนากุล. (2548). การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและมรดกทางวัฒนธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 2).
นครปฐม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วัฒนา จันทรเสน. (2539). พฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักศึกษา ระดับประกาศนียบัตร
วิชาชีพชั้นสูง ประเภทช่างอุตสาหกรรม ในสถานศึกษากรมอาชีวศึกษา. วิทยานิพนธ์
วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วัฒนา จุฑะพันธุ์. (2545). วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ : อักษรพิทยา.
- วิชัย เทียนน้อย. (2542). การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ : อักษรวัฒนา.
- วินัย วีระวัฒนานนท์. (2530). สิ่งแวดล้อมศึกษา. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

- วิมลสิทธิ์ หรหยางกูร. (2541). พฤติกรรมมนุษย์กับสภาพแวดล้อม : มุขฐานทางพฤติกรรมเพื่อ
การออกแบบและวางแผน (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิวรรณ ชันชโกทัย. (2544). ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนริมฝั่งแม่น้ำ
เจ้าพระยาในการอนุรักษ์แหล่งน้ำ อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ วิทยา
ศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วีระ เทพภรณ์. (2547). ป้าชายเลน : สูดยอศรทรัพยากรชายฝั่ง (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ : อักษร
เจริญทัศน์.
- วีรวัฒน์ ชีรประสาธน์. (2545 , เมษายน 17). “นโยบายป้าชายเลนของประเทศไทย ยุคที่ 2 หลัง
สิ้นสุดสัมปทานในปี 2546,” วารสารป้าชุมชน. 105 (3), 33 - 37.
- ศักดิ์พิชิต จุลฤกษ์. (2542). ศักยภาพในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนท้องถิ่นรอบแนว
อุทยานแห่งชาติน้ำตกพลิ้ว จังหวัดจันทบุรี. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์ มหาบัณฑิต.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ศิริพรต ผลสินธุ์. (2531). ชีวิตกับสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ : ภาควิชาชีววิทยา วิทยาลัยครูบ้าน
สมเด็จเจ้าพระยา สหวิทยาลัยรัตนโกสินทร์.
- ศิริวรรณ พรเลิศวิวัฒน์. (2541). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์กรป้าชุมชน
ในการอนุรักษ์ป้าชุมชน ศึกษาเฉพาะกรณี บ้านท่าวังไทร ตำบลวังหมี่ อำเภอน้ำเขียว
จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : สถาบัน
บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ศรีสุดา ปิ่นประจักษ์นันท์. (2549). พฤติกรรมป้องกันโรคไข้หวัดนก ของแกนนำสุขภาพ
ประจำครอบครัว อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหา
บัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สงวน สุทธิเลิศอรุณ. (2543). พฤติกรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ : เกรียงศักดิ์การพิมพ์.
- สถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 30 กันตัง ตรัง. (2551). ประเมินชุมชนทรัพยากรแบบมีส่วน
ร่วม. ตรัง : สถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 30.
- สนิท อักษรแก้ว. (2539). ป้าชายเลน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2541). ป้าชายเลน...นิเวศวิทยาและการจัดการ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สวัน เสน่หา. (2551, กรกฎาคม). “ข้างศาล,” อนุรักษ์ป้าชายเลน. 1 (3), 3.
- สวัสดิ์ โนนสูง. (2543). ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ : โอเคียนสโตร์.

สายสุดา เกตุประกอบ และ สมเกียรติ เจ๊ะสา. (2551, มกราคม). “ป้าชายเลน...ลมหายใจคนชายฝั่ง,” คนรักป้าชายเลน. 1 (1), 2.

สิทธิกร โนรินทร์. (2551). พฤติกรรมและทัศนคติต่อการจัดการและอนุรักษ์อุทยานแห่งชาติแม่ยม จังหวัดแพร่ของกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทย. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร.

สิทธิชัย ธาณินติ. (2529). การศึกษาเกี่ยวกับสังคม. กรุงเทพฯ : โอ. เอส. พริ้นติ้ง เฮาส์.

สมพงศ์ ทองเกื้อ. (2548). ปัจจัยที่มีผลต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนของราษฎร ตำบลบางขุนไทร อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สมบัติ พิมพ์ประสิทธิ์. (2543). ปัจจัยที่มีผลต่อการอนุรักษ์ป่าชุมชนพระพุทธรบาทน้อย อำเภอกำแพงคอย จังหวัดสระบุรี. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สมยศ แก้วโมรา. (2548). พฤติกรรมในการอนุรักษ์แม่น้ำบางปะกงของประชาชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. ฉะเชิงเทรา : มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.

เสาวนิตย์ มงคลสถิต. (2545). พฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในจังหวัดฉะเชิงเทรา. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.

สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อม. (2540). รายงานสถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อมของประเทศ ไทย. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ.

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2550). สถานการณ์การกัดเซาะชายฝั่งอ่าวไทยที่มีความวิกฤติ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ดอกเบญจ.

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ. (2550). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.

สำนักงานจังหวัดตรัง. (2552). แผนพัฒนาจังหวัดตรัง พ.ศ.2553-2556. ม.ป.ท.

สุกัญญา มารศรี. (2543). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลน : ศึกษาเฉพาะกรณี หมู่ที่ 10 บ้านสามัคคี ตำบลขุนไทร อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สุกาญจน์ รัตนเลิศสุธรรม. (2550). หลักการอนุรักษ์และการจัดการชีวกาพ (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ : สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น).

- สุชาดา บุญประสพ. (2539). พฤติกรรมของประชาชนในการแก้ปัญหาแม่น้ำท่าจีนเน่าเสีย : ศึกษากรณีอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุรพล พะยอมเข้ม. (2545). ปฏิบัติการจิตวิทยาในงานชุมชน (พิมพ์ครั้งที่ 1). กาญจนบุรี : สหภาพพัฒนาการพิมพ์.
- สุรศักดิ์ วรรณบุญญา. (2547). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลน ในเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุรยุทธ หลิมตระกูล. (2544). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ศึกษาเฉพาะกรณีป่าชุมชนบ้านห้วยสะพาน ตำบลหนองโรง อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. กาญจนบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
- สุวรรณิ ชูชาติ. (2532). พฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียนอาชีวศึกษา สังกัดกรมอาชีวศึกษา ในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุวิมล ภักดีพิบูลย์. (2535). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของแม่บ้านในเขตกรุงเทพมหานครที่มีต่อการกำจัดขยะมูลฝอย. วิทยานิพนธ์ สังคมศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุเมธ ดันติเวชกุล. (2543). “การศึกษาวิจัยและพัฒนาทรัพยากรชายฝั่งทะเล (ทรัพยากรป่าชายเลน) อันเนื่องมาจากพระราชดำริกับทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง,” ใน รายงานการสัมมนาระบบนิเวศป่าชายเลนแห่งชาติครั้งที่ 11, (หน้า 1-2). กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- สุเมธ เดียววิเศษ. (2527). พฤติกรรมผู้นำทางการบริหารทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : รุ่งวัฒนาการพิมพ์.
- สุนทร จินธรรม. (2531). การศึกษาองค์ประกอบที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของประชากรในหมู่บ้านโครงการปฐมอโศก ตำบลพระประโทน อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เสรี ราชโรจน์. (2537). หลักเกณฑ์และวิธีการวัดและประเมินผลการศึกษาในโรงเรียน. เอกสารการสอนชุดวิชาการบริหารและจัดการการวัดและประเมินผลการศึกษา หน่วยที่ 3. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- อารี พันธัมณี. (2534). จิตวิทยาการเรียนการสอน. กรุงเทพฯ : ดันอ้อ.
- อุทัย ดุลยเกษม และอรศรี งามวิทยาพงศ์. (2540). ระบบการศึกษากับชุมชน. กรุงเทพฯ : แปลน
พรินต์ติ้ง.
- เอกชัย กี่สุขพันธ์. (2527). หลักบริหารการศึกษาทั่วไป. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรรณพ ปิณฑน์โอวาท. (2542). การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- อรรณพ เทียนดี. (2544). การอนุรักษ์ป่าชายเลนของเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งกุลาดำในอำเภอแกลง
จังหวัดระยอง. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อำพรณ อินดี. (2537). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 2 สังกัดกรมสามัญศึกษาในจังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์ การศึกษา
มหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

ภาคผนวก ก
รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จรัส อติวิทยากรณ์
อาจารย์ประจำภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยทักษิณ
2. ดร.รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ
อาจารย์ประจำภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยทักษิณ
3. ดร.สุธาสินี บุญญาพิทักษ์
อาจารย์ประจำภาควิชาวัดผลและประเมินผลการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยทักษิณ

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ โทร. 7501

ที่ ศธ 64.18/๙๖๑

วันที่ ๒1 เมษายน 2553

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จรัส อติวิทยาภรณ์

ด้วย นางสาวกานตนา สุวรรณโณ นิสิตระดับปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายและการวางแผนสังคม ชั้นปีที่ 3 ภาคปกติ กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลนตามแนวทางพระราชดำริของชุมชนตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง

โดยมีคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดังนี้

อาจารย์ ดร. อิศรัฎฐ์ รินไธสง	ประธานกรรมการ
รองศาสตราจารย์นิรันดร์ จุลทรัพย์	กรรมการ

เพื่อให้การทำวิทยานิพนธ์ ของนิสิตดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย และมีประสิทธิภาพ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ ท่านได้โปรดพิจารณาเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ และขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

(รองศาสตราจารย์ประดิษฐ์ มีสุข)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ โทร. 7501

ที่ ศธ 64.18/ 863

วันที่ ๙1 เมษายน 2553

เรื่อง ขออนุมัติ

เรียน อาจารย์ ดร.สุธาสินี บุญญาพิทักษ์

ด้วย นางสาวกานตนา สุวรรณโณ นิสิตระดับปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายและการวางแผนสังคม ชั้นปีที่ 3 ภาคปกติ กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลนตามแนวทางพระราชดำริของชุมชนตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง

โดยมีคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดังนี้

อาจารย์ ดร. อิศริฐ รินไธสง

ประธานกรรมการ

รองศาสตราจารย์นิรันดร์ จุลทรัพย์

กรรมการ

เพื่อให้การทำวิทยานิพนธ์ ของนิสิตดำเนินการไปด้วยความเรียบร้อย และมีประสิทธิภาพ จึงใคร่ขออนุมัติให้ท่านได้โปรดพิจารณาเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุมัติ และขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

(รองศาสตราจารย์ประดิษฐ์ มีสุข)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ โทร. 7501

ที่ ศธ 64.18/๙๖๔

วันที่ ๓1 เมษายน 2553

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์

เรียน อาจารย์ ดร. รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ

ด้วย นางสาวกานตนา สุวรรณโณ นิสิตระดับปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายและการวางแผนสังคม ชั้นปีที่ 3 ภาคปกติ กำลังดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลนตามแนวทางพระราชดำริของชุมชนตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง

โดยมีคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดังนี้

อาจารย์ ดร. อิศริฎฐ์ รินไธสง

ประธานกรรมการ

รองศาสตราจารย์นิรันดร์ จุลทรัพย์

กรรมการ

เพื่อให้การทำวิทยานิพนธ์ ของนิสิตดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย และมีประสิทธิภาพ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ ท่านได้โปรดพิจารณาเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ และขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

(รองศาสตราจารย์ประดิษฐ์ มีสุข)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ที่ ศธ 64.18/11๕3

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ
อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา 90000

๑1 พฤษภาคม 2553

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์

เรียน นายกองค์การบริหารส่วนตำบลนาเกลือ

มหาวิทยาลัยทักษิณ ขอรับรองว่า นางสาวกานตนา สุวรรณโณ เป็นนิสิตระดับปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายและการวางแผนสังคม ภาคปกติ ชั้นปีที่ 3 ของมหาวิทยาลัยทักษิณ

นิสิตผู้นี้กำลังดำเนินการศึกษาค้นคว้าเพื่อทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรม การอนุรักษ์ป่าชายเลนตามแนวทางพระราชดำริของชุมชนตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง

โดยมีคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดังนี้

อาจารย์ ดร. อิศริฎฐ์ รินไธสง

ประธานกรรมการ

รองศาสตราจารย์นิรันดร์ จุลทรัพย์

กรรมการ

เพื่อให้การทำวิทยานิพนธ์ของนิสิตดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ ท่านได้โปรดอนุญาตให้นิสิตผู้นี้เข้ามาเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ประดิษฐ์ มีสุข)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

โทรศัพท์/โทรสาร 0 - 7444 - 3988

ภาคผนวก ค
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง

ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเล่นกีฬาชายเล่นตามแนวทางพระราชดำริของชุมชน
ตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง

ผู้วิจัย

นางสาวกานตนา สุวรรณโณ

วิชาเอกนโยบายและการวางแผนสังคม บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยทักษิณ

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

อ.ดร.อิศรวิชญ์ รินไชยสง	ประธานที่ปรึกษา
รศ.นิรันดร์ จุลทรัพย์	กรรมการที่ปรึกษา

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลนตามแนวทางพระราชดำริ
ของชุมชนตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง

คำชี้แจง 1. แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรม
การอนุรักษ์ป่าชายเลนตามแนวทางพระราชดำริของชุมชนตำบลนาเกลือ อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง
ของนิสิตปริญญาโท สาขาวิชานโยบายและการวางแผนสังคม มหาวิทยาลัยทักษิณ เพื่อจะนำ
ผลการศึกษาไปใช้ประโยชน์ในด้านการอนุรักษ์ป่าชายเลน

2. แบบสอบถามฉบับนี้ มี 6 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล จำนวน 9 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน จำนวน 3 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากป่าชายเลน จำนวน 11 ข้อ

ตอนที่ 4 แบบสอบถามความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน

จำนวน 20 ข้อ

ตอนที่ 5 แบบสอบถามเกี่ยวกับทัศนคติที่มีต่อการอนุรักษ์ป่าชายเลน จำนวน 9 ข้อ

ตอนที่ 6 แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลน จำนวน 16 ข้อ

3. เพื่อให้การศึกษานี้ ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ และสามารถนำผล
การศึกษาไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการอนุรักษ์ป่าชายเลนต่อไป จึงขอความกรุณาท่านตอบ
ข้อมูลตามความเป็นจริงของท่านให้ครบทุกข้อ ซึ่งผู้ศึกษาจะนำข้อมูลคำตอบทั้งหมดมาเพื่อ
การศึกษาเท่านั้น โดยข้อมูลที่ท่านตอบทั้งหมดจะถือเป็นความลับ

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงในการให้ความร่วมมือ

นางสาวกานตนา สุวรรณโณ

นิสิตปริญญาโท สาขาวิชานโยบายและการวางแผนสังคม

มหาวิทยาลัยทักษิณ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทางด้านปัจจัยส่วนบุคคล

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ หรือเติมคำในช่องว่างตามความเป็นจริงของท่าน

1. เพศ

☐ ชาย

☐ หญิง

2. อายุ.....ปี

3. อาชีพ

☐ ไม่ได้ประกอบอาชีพ

☐ รับราชการ / รัฐวิสาหกิจ

☐ เกษตรกรรม

☐ ประมง

☐ ธุรกิจส่วนตัว / ค้าขาย

☐ รับจ้าง

☐ พ่อบ้าน / แม่บ้าน

☐ นักเรียน / นักศึกษา

4. ระดับการศึกษา

☐ ไม่ได้ศึกษา

☐ ประถมศึกษา

☐ มัธยมศึกษาตอนต้น

☐ มัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช.

☐ อนุปริญญา / ปวส.

☐ ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า

☐ สูงกว่าปริญญาตรี

5. รายได้เฉลี่ยของครอบครัว.....บาท / เดือน

6. ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน.....ปี

7. จำนวนสมาชิกในครอบครัว.....คน

8. ท่านเคยมีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการทำลายป่าชายเลนมากน้อยเพียงใด

☐ ไม่เคย

☐ 2-3 ครั้ง

☐ 4-5 ครั้ง

9. ท่านเคยเข้าร่วมกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ป่าชายเลน.....ครั้ง / ปี

ตอนที่ 2 การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน

คำชี้แจง โปรดอ่านข้อความ แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างตามความเป็นจริงของท่านในเรื่องการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน

10. ท่านเคยได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลนบ้างหรือไม่

☐ ไม่ได้รับ

☐ ได้รับ

11. กรณีที่ท่านได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ ท่านได้รับข้อมูลข่าวสารจากแหล่งใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ ผู้นำชุมชน / หัวหน้ากลุ่ม

☐ เพื่อนบ้าน

☐ เจ้าหน้าที่รัฐ / หน่วยงานราชการ

☐ วิทยุ

☐ โทรทัศน์

☐ หนังสือพิมพ์

☐ หอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน

☐ ประกาศของหมู่บ้าน

☐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

☐ Internet

12. ท่านได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน.....ครั้ง / เดือน

ตอนที่ 3 การใช้ประโยชน์จากป่าชายเลน

คำชี้แจง โปรดอ่านข้อความ แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างตามความเป็นจริงของท่านในเรื่องการใช้ประโยชน์จากป่าชายเลน เกณฑ์การพิจารณา ดังนี้

- 5 หมายถึง มีการใช้ประโยชน์มากที่สุด
- 4 หมายถึง มีการใช้ประโยชน์มาก
- 3 หมายถึง มีการใช้ประโยชน์ปานกลาง
- 2 หมายถึง มีการใช้ประโยชน์น้อย
- 1 หมายถึง มีการใช้ประโยชน์น้อยที่สุด

การใช้ประโยชน์จากป่าชายเลน	ระดับการใช้ประโยชน์				
	5	4	3	2	1
1. ท่านใช้ประโยชน์จากป่าชายเลนเพื่อเป็นแหล่งประกอบอาชีพหลัก	●	●	●	○	○
2. ท่านใช้ประโยชน์จากป่าชายเลนเพื่อเป็นแหล่งสร้างอาชีพเสริม	●	●	●	○	○
3. ท่านใช้ประโยชน์จากไม้ป่าชายเลนในการเผาถ่านและทำฟืน	●	●	●	○	○
4. ท่านใช้ประโยชน์โดยการใช้ไม้จากป่าชายเลนในการทำเครื่องมือประมง	●	●	●	○	○
5. ท่านใช้ประโยชน์จากเปลือกไม้ป่าชายเลนในการทำสีย้อมอวน	●	●	●	○	○
6. ท่านใช้ประโยชน์จากป่าชายเลนเพื่อเป็นแหล่งหาพืชผักมาเป็นอาหาร	●	●	●	○	○
7. ท่านใช้ประโยชน์จากพรรณไม้ป่าชายเลนในส่วนของใบ ราก เปลือกไม้ทำเป็นสมุนไพร	●	●	●	○	○
8. ท่านใช้ประโยชน์จากการจับสัตว์น้ำมาเพื่อบริโภค	●	●	●	○	○
9. ท่านใช้ประโยชน์จากการจับสัตว์น้ำมาเพื่อการค้า	●	●	●	○	○

การใช้ประโยชน์จากป่าชายเลน	ระดับการใช้ประโยชน์				
	5	4	3	2	1
10. ท่านใช้ประโยชน์จากพื้นที่ป่าชายเลนเป็นแหล่งท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ					
11. ท่านใช้ประโยชน์จากพื้นที่ป่าชายเลนโดยการนำผู้ที่สนใจเข้ามาศึกษาสภาพธรรมชาติป่าชายเลน					

ตอนที่ 4 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน

คำชี้แจง กรุณาอ่านข้อความความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลนข้างล่าง แล้วใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างท้ายคำถามในแต่ละข้อที่ท่านมีความเห็นว่าข้อความใดถูกต้อง ให้ตอบว่า “ถูก” หากเห็นว่าไม่ถูกต้อง ให้ตอบว่า “ผิด”

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน	ถูก	ผิด
1. ป่าชายเลนทำหน้าที่ป้องกันการพังทลายของดิน และรักษาความสมดุลของชายฝั่งทะเล		
2. พื้นที่และความสมบูรณ์ของป่าชายเลน มีผลต่อการเพิ่มขึ้นหรือลดลงของประชากรสัตว์น้ำ		
3. พรรณไม้ป่าชายเลนไม่สามารถนำไป รากและเปลือกไม้มาทำสมุนไพรได้		
4. พื้นที่ป่าชายเลน เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยที่สำคัญเฉพาะของสัตว์น้ำชนิดต่าง ๆ เท่านั้น		
5. การมีป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์ มีส่วนส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่สามารถหาอาหาร ทั้งที่เป็นพืชและสัตว์ได้มากขึ้น		
6. การปลูกป่าชายเลนเพื่อฟื้นฟูสภาพป่า ควรปล่อยให้ทำหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐเท่านั้น		
7. ป่าชายเลนไม่ได้เป็นแหล่งอาหารที่สำคัญของสัตว์น้ำ		
8. ป่าชายเลนเป็นแหล่งอาหาร แหล่งวางไข่และถิ่นอนุบาลตัวอ่อนของสัตว์ทะเล เช่น กุ้ง หอย ปู ปลา		
9. การทำลายพื้นที่ป่าชายเลนจะไม่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศอื่นแต่อย่างใด		

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน	ถูก	ผิด
10. การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง เช่น การเลี้ยงกุ้งจะส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศป่าชายเลน		
11. ป่าชายเลนไม่ได้ช่วยลดความรุนแรงของคลื่นลมพายุและกระแสน้ำ		
12. พื้นที่ป่าชายเลนมีส่วนช่วยในการบำบัดของเสียที่ถ่ายเทจากพื้นที่บนบกลงสู่ทะเล		
13. ระบบนิเวศป่าชายเลนเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ เป็นแหล่งความรู้ศึกษาธรรมชาติ		
14. ป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์มีส่วนช่วยให้ฝนตกถูกต้องตามฤดูกาล		
15. สาเหตุสำคัญของการลดลงของพื้นที่ป่าชายเลนเนื่องมาจากการกระทำของมนุษย์		
16. ป่าชายเลนสามารถขึ้นทดแทนได้ไม่จำเป็นต้องมีการจัดการแต่อย่างใด		
17. การปลูกเสริมป่าชายเลนช่วยให้ป่าชายเลนฟื้นตัวได้เร็วขึ้น		
18. การร่วมกิจกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนสามารถทำได้ในโอกาสวันสำคัญต่าง ๆ		
19. ป่าชายเลนเป็นสมบัติของส่วนรวมท่านสามารถนำผลผลิตในป่ามาใช้ได้ตามใจชอบ		
20. การแก้ปัญหาการเสื่อมโทรมของป่าชายเลนที่เร็วที่สุด คือ การปล่อยให้ป่าชายเลนฟื้นตัวเองตามธรรมชาติ		

ตอนที่ 5 ทศนคติที่มีต่อการอนุรักษ์ป่าชายเลน

คำชี้แจง กรุณาอ่านข้อความทัศนคติต่อการอนุรักษ์ป่าชายเลน แล้วพิจารณาว่าข้อความดังกล่าว

ตรงกับความคิดเห็นของท่านในระดับใด แล้วใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างท้าย

ข้อความซึ่งตรงกับระดับความคิดเห็นของท่านเพียงช่องเดียว เกณฑ์การพิจารณา ดังนี้

- 5 หมายถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง
- ◐ 4 หมายถึง เห็นด้วย
- ◑ 3 หมายถึง ไม่แน่ใจ
- 2 หมายถึง ไม่เห็นด้วย
- 1 หมายถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ทัศนคติต่อการอนุรักษ์ป่าชายเลน	ระดับทัศนคติ				
	5	4	3	2	1
1. ในการอนุรักษ์ป่าชายเลนควรมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง	●	◐	◑	○	○
2. สนับสนุนให้มีการจัดอบรมส่งเสริมการอนุรักษ์ป่าชายเลน	●	◐	◑	○	○
3. รัฐบาลควรเข้ามามีส่วนช่วยในการดูแลรักษาป่าชายเลน	●	◐	◑	○	○
4. ป่าชายเลนเป็นสมบัติของส่วนรวม ทุกคนต้องช่วยกันดูแลรักษา	●	◐	◑	○	○
5. ป่าชายเลนเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่ไม่มีวันหมดไปและมีปริมาณมากจึงไม่จำเป็นต้องอนุรักษ์	●	◐	◑	○	○
6. ชุมชนควรมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลน	●	◐	◑	○	○
7. การรुक้าทำลายป่าชายเลนในปัจจุบันไม่ส่งผลกระทบต่อปริมาณป่าชายเลนในอนาคต	●	◐	◑	○	○
8. ป่าชายเลนควรได้รับการอนุรักษ์เพื่อจะได้มีทรัพยากรใช้อย่างยั่งยืน	●	◐	◑	○	○
9. แหล่งทรัพยากรป่าชายเลนหากได้รับการปรับปรุงดูแลรักษาอย่างดียิ่งจะสามารถกลับมาอุดมสมบูรณ์ได้	●	◐	◑	○	○

ตอนที่ 6 พฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลน

คำชี้แจง กรุณาอ่านข้อความเกี่ยวกับพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าชายเลน แล้วพิจารณาว่าข้อความดังกล่าวตรงกับพฤติกรรมของท่านในระดับใด แล้วใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างท้ายข้อความซึ่งตรงกับระดับพฤติกรรมของท่านเพียงช่องเดียว เกณฑ์การพิจารณา ดังนี้

- 5 หมายถึง ปฏิบัติบ่อยมาก
- ◐ 4 หมายถึง ปฏิบัติบ่อย
- ◑ 3 หมายถึง ปฏิบัติบางครั้ง
- ◒ 2 หมายถึง ปฏิบัตินาน ๆ ครั้ง
- 1 หมายถึง ปฏิบัติน้อยที่สุด

พฤติกรรมการอนุรักษ์	ระดับพฤติกรรม				
	5	4	3	2	1
การใช้ทรัพยากรป่าชายเลน					
1. ท่านต้องรู้จักใช้ทรัพยากรป่าชายเลนอย่างฉลาดและเหมาะสมเพื่อให้มีใช้ตลอดไป	●	◐	◑	◒	○
2. เมื่อท่านใช้ทรัพยากรป่าชายเลนแล้วมีการปลูกทดแทน	●	◐	◑	◒	○
3. ท่านได้เคารพกฎหมายและปฏิบัติตามข้อบังคับเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน	●	◐	◑	◒	○
การดูแลรักษาและป้องกันทรัพยากรป่าชายเลน					
4. ท่านมีส่วนช่วยในการตรวจตราดูแลไม่ให้เกิดการบุกรุกตัดไม้ทำลายป่าชายเลน	●	◐	◑	◒	○
5. ท่านเคยกล่าวตักเตือนเพื่อนบ้านที่เข้าไปบุกรุกพื้นที่ป่าชายเลน	●	◐	◑	◒	○
6. ท่านแจ้งเจ้าหน้าที่หากพบเห็นการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าชายเลน	●	◐	◑	◒	○
7. ท่านมีส่วนร่วมกับคนในชุมชนกำหนดกฎเกณฑ์และเขตอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน	●	◐	◑	◒	○

พฤติกรรมการณ์อนุรักษ์	ระดับพฤติกรรม				
	5	4	3	2	1
การฟื้นฟูทรัพยากรป่าชายเลน					
8. ท่านได้ดูแลรักษาทรัพยากรป่าชายเลน ระบบนิเวศ และสัตว์น้ำ					
9. ท่านได้ไปร่วมปลูกป่าชายเลนในหมู่บ้านของท่าน					
10. ท่านได้มีส่วนร่วมกิจกรรมปลูกและบำรุงป่าชายเลน ในวันสำคัญต่าง ๆ					
11. ท่านได้ปฏิบัติตามระเบียบ กฎเกณฑ์ในการดูแลรักษาทรัพยากรป่าชายเลน					
การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน					
12. ท่านได้ชักชวนสมาชิกในครอบครัวให้ร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน					
13. ท่านได้ชักชวนเพื่อนบ้านและสมาชิกในชุมชนให้ร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน					
14. ท่านได้เผยแพร่ความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแก่สมาชิกในครอบครัว					
15. ท่านได้เผยแพร่ความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแก่เพื่อนบ้านและคนในชุมชน					
16. ท่านมีส่วนร่วมในการส่งเสริมประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนมีความรักและหวงแหนในทรัพยากรป่าชายเลน					

ภาคผนวก ง

ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC)

ตารางที่ 16 แสดงค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) ของ
แบบสอบถามการใช้ประโยชน์จากป่าชายเลน

ข้อที่	คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			คะแนนรวม	ค่า IOC
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
1	+1	+1	+1	3	1
2	+1	+1	+1	3	1
3	+1	+1	+1	3	1
4	+1	+1	+1	3	1
5	+1	+1	+1	3	1
6	+1	+1	+1	3	1
7	+1	+1	+1	3	1
8	+1	+1	+1	3	1
9	+1	+1	+1	3	1
10	+1	+1	+1	3	1
11	+1	+1	+1	3	1
12	+1	+1	+1	3	1
13	+1	+1	+1	3	1
14	+1	+1	+1	3	1
15	+1	+1	0	2	0.67

ตารางที่ 17 แสดงค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) ของ
แบบสอบถามความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน

ข้อที่	คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			คะแนนรวม	ค่า IOC
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
1	0	+1	+1	2	0.67
2	+1	+1	+1	3	1
3	+1	+1	+1	3	1
4	+1	+1	+1	3	1
5	+1	+1	+1	3	1
6	+1	+1	+1	3	1
7	+1	0	+1	2	0.67
8	+1	+1	+1	3	1
9	+1	+1	+1	3	1
10	0	+1	+1	2	0.67
11	+1	+1	0	2	0.67
12	+1	+1	+1	3	1
13	+1	+1	0	2	0.67
14	+1	+1	+1	3	1
15	+1	+1	+1	3	1
16	+1	+1	0	2	0.67
17	+1	+1	+1	3	1
18	+1	+1	+1	3	1
19	+1	0	0	1	0.34
20	+1	+1	+1	3	1

ตารางที่ 18 แสดงค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) ของ
แบบสอบถามทัศนคติที่มีต่อการอนุรักษ์ป่าชายเลน

ข้อที่	คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			คะแนนรวม	ค่า IOC
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
1	+1	+1	+1	3	1
2	+1	+1	+1	3	1
3	+1	+1	+1	3	1
4	+1	+1	0	2	0.67
5	0	0	+1	1	0.34
6	+1	+1	+1	3	1
7	+1	+1	0	2	0.67
8	+1	+1	+1	3	1
9	+1	+1	+1	3	1
10	+1	+1	+1	3	1

ตารางที่ 19 แสดงค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) ของ
แบบสอบถามพฤติกรรมการณ์การอนุรักษ์ป่าชายเลน

ข้อที่	คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			คะแนนรวม	ค่า IOC
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
1	+1	+1	+1	3	1
2	+1	+1	+1	3	1
3	+1	+1	+1	3	1
4	+1	+1	+1	3	1
5	+1	+1	+1	3	1
6	+1	+1	+1	3	1
7	+1	+1	+1	3	1
8	+1	+1	+1	3	1
9	+1	+1	+1	3	1
10	+1	+1	+1	3	1
11	+1	+1	+1	3	1
12	+1	+1	+1	3	1
13	+1	+1	+1	3	1
14	0	+1	+1	2	0.67
15	+1	+1	+1	3	1
16	+1	+1	+1	3	1
17	+1	+1	+1	3	1
18	+1	+1	+1	3	1
19	+1	+1	+1	3	1
20	+1	+1	+1	3	1

ภาคผนวก จ

เฉลยคำตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 4 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน

ตอนที่ 4 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน

คำชี้แจง กรุณาอ่านข้อความความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลนข้างล่าง แล้วใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างท้ายคำถามในแต่ละข้อที่ท่านมีความเห็นว่าข้อความใดถูกต้อง ให้ตอบว่า “ถูก” หากเห็นว่าไม่ถูกต้อง ให้ตอบว่า “ผิด”

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน	ถูก	ผิด
1. ป่าชายเลนทำหน้าที่ป้องกันการพังทลายของดิน และรักษาความสมดุลของชายฝั่งทะเล	✓	
2. พื้นที่และความสมบูรณ์ของป่าชายเลน มีผลต่อการเพิ่มขึ้นหรือลดลงของประชากรสัตว์น้ำ	✓	
3. พรรณไม้ป่าชายเลนไม่สามารถนำไป รากและเปลือกไม้มาทำสมุนไพรได้		✓
4. พื้นที่ป่าชายเลน เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยที่สำคัญเฉพาะของสัตว์น้ำชนิดต่าง ๆ เท่านั้น		✓
5. การมีป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์ มีส่วนส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่สามารถหาอาหาร ทั้งที่เป็นพืชและสัตว์ได้มากขึ้น	✓	
6. การปลูกป่าชายเลนเพื่อฟื้นฟูสภาพป่า ควรปล่อยให้ทำหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐเท่านั้น		✓
7. ป่าชายเลนไม่ได้เป็นแหล่งอาหารที่สำคัญของสัตว์น้ำ		✓
8. ป่าชายเลนเป็นแหล่งอาหาร แหล่งวางไข่และถิ่นอนุบาลตัวอ่อนของสัตว์ทะเล เช่น กุ้ง หอย ปู ปลา	✓	
9. การทำลายพื้นที่ป่าชายเลนจะไม่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศอื่นแต่อย่างใด		✓
10. การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง เช่น การเลี้ยงกุ้งจะส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศป่าชายเลน	✓	
11. ป่าชายเลนไม่ได้ช่วยลดความรุนแรงของคลื่นลมพายุและกระแสน้ำ		✓
12. พื้นที่ป่าชายเลนมีส่วนช่วยในการบำบัดของเสียที่ถ่ายเทจากพื้นที่บนบกลงสู่ทะเล	✓	

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน	ถูก	ผิด
13. ระบบนิเวศป่าชายเลนเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ เป็นแหล่งความรู้ศึกษาธรรมชาติ	✓	
14. ป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์มีส่วนช่วยให้ฝนตกถูกต้องตามฤดูกาล	✓	
15. สาเหตุสำคัญของการลดลงของพื้นที่ป่าชายเลนเนื่องมาจากการกระทำของมนุษย์	✓	
16. ป่าชายเลนสามารถขึ้นทดแทนได้ไม่จำเป็นต้องมีการจัดการแต่อย่างใด		✓
17. การปลูกเสริมป่าชายเลนช่วยให้ป่าชายเลนฟื้นตัวได้เร็วขึ้น	✓	
18. การร่วมกิจกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนสามารถทำได้ในโอกาสวันสำคัญต่าง ๆ	✓	
19. ป่าชายเลนเป็นสมบัติของส่วนรวมท่านสามารถนำผลผลิตในป่ามาใช้ได้ตามใจชอบ		✓
20. การแก้ปัญหาการเสื่อมโทรมของป่าชายเลนที่เร็วที่สุด คือ การปล่อยให้ป่าชายเลนฟื้นตัวเองตามธรรมชาติ		✓

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ - สกุล

นางสาวกานตนา สุวรรณโณ

วันเดือนปีเกิด

26 มกราคม 2528

สถานที่เกิด

อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง

สถานที่อยู่ปัจจุบัน

121 หมู่ที่ 4 ตำบลบ่อน้ำร้อน อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง
รหัสไปรษณีย์ 92110

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2550

ศิลปศาสตรบัณฑิต (การพัฒนารชุมชน)

มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา จังหวัดสงขลา

พ.ศ. 2553

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (นโยบายและการวางแผนสังคม)

มหาวิทยาลัยทักษิณ จังหวัดสงขลา

